

З М І С Т

МОВОЗНАВСТВО І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

ДО ПИТАННЯ СИНТАКСИСУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ	
<i>Шинкарук Василь</i>	6
ДИРЕКТИВНІ АКТИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВОВОМУ ДИСКУРСІ: ШКАЛА ІНТЕНСИВНОСТІ ІЛЛОКУТИВНОЇ СИЛИ (англійською мовою)	
<i>Кравченко Наталія, Пожар Анастасія</i>	13
ВЕРСИФІКАЦІЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ В ОБ'ЄКТИВІ МОРФОЛОГІЧНОЇ СТАТИСТИКИ (СУЧАСНА БРИТАНСЬКА ТА НІМЕЦЬКА ПОЕЗІЯ)	
<i>Громко Тетяна, Панчук Людмила, Матвейко Ольга</i>	23
ВОЄННИЙ ЩОДЕННИК ОЛЕСЯ ГОНЧАРА: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИЙ ВИМІРИ	
<i>Степаненко Ніна</i>	33
БАГАТСТВО ЛЕКСИЧНОГО ФОНДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕРМІНІВ МІЖНАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	
<i>Вакулик Ірина</i>	43
ВТОРИННА НОМІНАЦІЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ ХВОРОБ ТВАРИН (англійською мовою)	
<i>Сиротіна Олена</i>	52
МЕТОДИ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ В ДОСЛІДЖЕННІ ТЕРМІНОСИСТЕМИ ХВОРОБ ТВАРИН (англійською мовою)	
<i>Рожков Юрій</i>	61
ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ПРОЦЕСУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (англійською мовою)	
<i>Лашкул Валерій</i>	69

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

«БРУДНІ РУКИ» І МУКИ ПРОВІНИ: РОЗДУМИ ПРО ДОЛЮ ОСОБИСТОСТІ В НОВЕЛІ «СИЛУЕТИ» МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО (англійською мовою)	
<i>Лепьохін Євген</i>	77

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

ЕВОЛЮЦІЙНА МОДЕЛЬ ХУДОЖНЬОГО ВОЄННОГО РЕПОРТАЖУ	
<i>Адамчук Наталія</i>	93

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

РОЗВИТОК МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ У КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ (англійською мовою)	
<i>Сергієнко Інна</i>	105
ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВИЧОК ПИСЬМА СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ: РОЛЬ КОГНІТИВНОЇ АКТИВНОСТІ (англійською мовою)	
<i>Зацерковний Олег</i>	116

CONTENTS

LINGUISTICS AND TRANSLATION STUDIES

REVISITING SYNTAX OF COHERENT SPEECH <i>Vasyl SHYNKARUK</i>	6
DIRECTIVE ACTS IN INTERNATIONAL LEGAL DISCOURSE: SCALE OF ILLOCUTIONARY FORCE INTENSITY <i>Nataliia KRAVCHENKO, Anastasiia POZHAR</i>	13
VERSIFICATION OF LANGUAGE UNITS FROM THE LENS OF MORPHOLOGICAL STATISTICS (MODERN BRITISH AND GERMAN POETRY) <i>Tetiana HROMKO, Liudmyla PANCHUK, Olha MATVEIKO</i>	23
MILITARY DIARY OF OLES HONCHAR: SOCIOLINGUISTIC AND INTERTEXTUAL DIMENSIONS <i>Nina STEPANENKO</i>	33
THE RICHNESS OF THE LEXICAL FUND OF EUROPEAN LANGUAGES THROUGH THE PRISM OF INTERNATIONAL DIPLOMACY TERMS <i>Iryna VAKULYK</i>	43
SECONDARY NOMINATION IN THE ENGLISH TERMINOLOGICAL SYSTEM FOR ANIMAL DISEASES <i>Olena SYROTINA</i>	52
METHODS OF COGNITIVE LINGUISTICS FOR RESEARCH OF ANIMAL DISEASES TERMINOLOGY <i>Yurii ROZHKOV</i>	61
LINGUISTIC TOOLS FOR EXPRESSING PROCESS CATEGORY IN THE ENGLISH FOOD INDUSTRY TERMINOLOGY <i>Valerii LASHKUL</i>	69

LITERARY STUDIES

“DIRTY HANDS” AND TROUBLED CONSCIENCE: REFLECTIONS ON THE FATE OF INDIVIDUALISM IN THE SHORT STORY “SYLUETY” BY MYKOLA KHVYLOVY <i>Eugene LEPOKHIN</i>	77
--	----

COMMUNICATION STUDIES

EVOLUTIONARY MODEL OF ARTISTIC WAR REPORTING <i>Nataliya ADAMCHUK</i>	93
--	----

THEORY AND METHODS OF TEACHING

DEVELOPMENT OF MEDIA COMPETENCE IN THE CONTEXT OF PERSONALITY EDUCATION <i>Inna Serhiienko</i>	105
ENHANCING STUDENTS’ WRITING QUALITY THROUGH COMPUTER-MEDIATED LEARNING: THE ROLE OF COGNITIVE ACTIVITY <i>Oleh Zatserkovnyi</i>	116

LINGUISTICS AND TRANSLATION STUDIES.
МОВОЗНАВСТВО І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 81.42

[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.01](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.01)

До питання синтаксису зв'язного мовлення
revisiting syntax of coherent speech

Василь ШИНКАРУК, доктор філологічних наук, професор
Vasyl SHYNKARUK, Doctor of Sciences in Philology, Professor
E-mail: vashyn2010@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8589-4995>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Анотація. У науковій статті розглянуто питання синтаксису зв'язного мовлення; визначено взаємозв'язок речення і висловлення; обґрунтовано, що перетворення речення (абстрактної мовної одиниці, реченнєвої схеми) у висловлення (мовленнєву одиницю) великої ваги набуває змістова членування, істотне для певної ситуації, для відповідного комунікативного завдання. З метою аналізу структурних, семантичних та прагматичних виявів реального мовного процесу, функціонування синтаксичних одиниць у плані комунікативної номінації у тексті введено поняття дискурсивного висловлення, враховуючи сукупність екстралінгвістичних, прагматичних, психологічних факторів. Доведено, що саме з теорією дискурсу найтісніше пов'язується поняття про текстову комунікативну одиницю дискурсивне висловлення – текстове поєднання парцельованих чи сегментованих частин речення або самостійних предикативних одиниць, об'єднаних тематично, що співвідносні з цілісною синтаксичною одиницею – граматичним простим чи складним реченням.

Ключові слова: синтаксис, синтаксис зв'язного мовлення, текст, дискурс, речення, висловлення, дискурсивне висловлення.

Актуальність дослідження (Introduction). У мовознавстві питання про комунікативну одиницю, більшу ніж речення, є проблемне і дискусійне. Увагу лінгвістів привертає зв'язне мовлення, механізм виникнення синтаксичних одиниць як у сфері мови, так і у сфері живого спілкування, а також характер взаємодії і динаміки обох сфер. І. Р. Вихованець у зв'язку з цим слушно зазначає, що «опис мовних зразків синтаксичних одиниць у їх системних взаємозв'язках становить першорядне завдання синтаксису. Всебічне обґрунтування функціональних особливостей синтаксичних одиниць у мовному плані засвідчує зрілість синтаксичної теорії і її спрямованість на пояснення найскладніших синтаксичних явищ. Високий рівень абстрагування мовної сфери не ігнорує показників сфери мовлення, а навпаки, уможливорює глибоке пояснення всіх мовленнєвих модифікацій синтаксичних одиниць» (підкреслення наше – В. Ш.) [4, с. 20].

Аналіз досліджень і публікацій (Literature Review). Пояснити синтаксичні одиниці з точки зору знакової теорії мови є спробою мовознавців цікавою і перспективною, але вона вимагає подальших уточнень, зокрема, визначити взаємозв'язок речення і висловлення. О. С. Мельничук визначає речення як «основу знакову одиницю мовлення, яка формується з мовних знаків нижчого порядку – лексичних, фразеологічних і синтаксичних – і відзначається внутрішньою цілісністю і зовнішньою автономністю, виступаючи поза контекстом у ролі закінченого відрізка мовлення і виділяючись у контексті на єдиному рівні членування» [6].

Чимало мовознавців визначають висловлення на тлі поняття речення. Зокрема, український мовознавець І. Р. Вихованець зауважує, що «Висловлення – це одиниця мовленнєвого спілкування, залежно від різних теоретичних підходів відмінність висловлення від речення учені вбачають в

обсязі цих одиниць, у формально-синтаксичному, семантико-синтаксичному і функціональному планах» [3, с. 154].

Концепт речення належить до активно опрацьовуваних мовознавцями (праці Е. Бенвеніста, І. Вихованця, К. Городенської, Н. Гуйванюк, А. Загнітка, Н. Іваницької, О. Мельничука, В. Ожогана, О. Потебні, Є. Тимченка, та ін.), адже від розуміння речення залежить трактування інших синтаксичних одиниць того самого рівня.

Багатогранно визначається мовознавцями і поняття «текст», «дискурс». Є. Косеріу зауважує, що мовленнєвий акт або ряд зв'язаних мовленнєвих актів, які здійснює індивід у певній ситуації, є текстом (усним чи письмовим). А.Греймас відзначає, що дискурс (текст) – це єдність, яка розщеплюється на висловлювання і не є результатом їхнього зчеплення (concatinatio). С. Шепітько зауважує, що дискурс – це вербалізований в тексті тип дискурсивної діяльності за сферою комунікації, мовленнєва взаємодія представників відповідної соціальної групи/інституту з метою реалізації статусно-рольових можливостей у заданих цим соціальним інститутом межах [20, с.164]. Термін «науковий дискурс» був введений в ужиток П. Біззелл у 1999 році на позначення поєднання ненаукового і наукового дискурсу [21].

Мета наукової статті (Aim) – розглянути питання синтаксису зв'язного мовлення, визначити взаємозв'язок речення і висловлення та обґрунтувати дискурсивне висловлення як текстове поєднання парцельованих чи сегментованих частин речення.

Застосовано в науковому дослідженні **методи (methods of research)** аналізу наукових джерел, порівняння, узагальнення і систематизації.

Результати (Results of the research). Комунікативна організація речення, пов'язана з його актуальним членуванням, стосується темо-ремних відношень у висловленні. За перетворення речення (абстрактної мовної одиниці, реченнєвої схеми) у висловлення (мовленнєву одиницю) великої ваги набуває змістове членування, істотне для

певної ситуації, для відповідного комунікативного завдання.

У зв'язку з розрізненням аспектів синтаксису лінгвісти переважно не акцентують увагу на специфіці висловлення, а інтерпретують його як комунікативний аспект самої структури речення, тому помітна тенденція не протиставляти речення висловленню. Лінгвістику тексту насамперед цікавлять лінгвістичні ознаки зв'язку двох чи кількох речень (висловлень) між собою. С. С. Волкова зазначає, що речення, являючи собою діалектично-двоїсту одиницю, є вищою одиницею структури мови і нижчою (вихідною) одиницею структури мовлення, отже, і тексту [5, с. 24].

Не всі мовознавці одноставні у розумінні речення як базової одиниці тексту, мотивуючи це тим, що текст – ідеальна вища комунікативна одиниця, що тяжіє до змістової замкнутості і завершеності. Чимало лінгвістів наголошує на взаємозв'язку синтаксису речення і синтаксису тексту, на необхідності вивчення структури тексту у зв'язку з типологією речення, оскільки «саме речення є тією коміркою, тією клітинкою, на основі якої, шляхом інтеграції ряду речень за законом текстового синтаксису, будується текст будь-якої довжини» [5, с. 24].

Лінгвістика тексту вивчає закони організації зв'язного тексту. Проте, незважаючи на це, не виникає ніяких сумнівів у тому, що один з аспектів аналізу функціонування речення в тексті повинен бути пов'язаний з виявом текстоутворюючих потенцій речення як сегмента складнішої синтаксичної організації.

Ф. С. Бацевич зауважує, що висловлення, наповнені саме таким комунікативним смислом, окрім ілокутивної складової, мають складову пропозитивну з її темо-рематичним членуванням, асертивно-пресупозитивними чинниками та складову прагматичну, яка взаємодіє з імплікаціями та імплікатурами дискурсу. Усе це дає можливість згодитися з тим, що мовленнєвий акт – це одиниці вербальної комунікативної діяльності, складові мовленнєвих жанрів, носії їх ілокутивних сил [1, с. 24].

З метою аналізу структурних, семантичних та прагматичних виявів реального мовного процесу, функціонування синтаксичних одиниць у плані комунікативної номінації у тексті вводимо поняття дискурсивного висловлення (від фр. discours – мовлення, зв'язний текст), враховуючи сукупність екстралінгвістичних, прагматичних, психологічних та ін. факторів [18]. Текст-дискурс враховує комунікативну спрямованість, мовленнєву ситуацію, авторизацію з боку мовця, різноманітні прагматичні параметри мовлення, взаємозв'язок загального і конкретного, нового і відомого, суб'єктивного і об'єктивного тощо.

У словнику-довіднику (Р. Т. Гром'як, Ю. А. Ковалів та ін.) подано, що «Дискурс – сукупність висловлювань, що стосуються певної проблематики, розглядаються у взаємних зв'язках з цією проблематикою, а також у взаємних зв'язках між собою. Одиницями дискурсу є конкретні висловлювання, які функціонують у реальних історичних, суспільних і культурних умовах, а у своєму змісті та структурі відбивають часовий аспект, інтеракції між партнерами, що витворюють даний тип дискурсу, а також простір, в якому він відбувається, значення, які він творить, використовує, репродукує або перетворює. Французька школа дискурсу (Е. Бенвеніст та його послідовники) виділяє в ньому два основні аспекти: висловлювальний і висловлюваний; перший стосується того акту висловлення чогось (мовлення, записування), який відбувається тут і зараз, а другий – того, про який мовиться, чи певної фабули або історії, що презентується як безособова, відносно самостійна, зі своїми елементами цілісності» [7, с. 201].

Поняття про текстову комунікативну одиницю найтісніше пов'язується саме з теорією дискурсу. Дискурсивне висловлення – це передусім текстове поєднання парцельованих чи сегментованих частин речення або самостійних предикативних одиниць, об'єднаних тематично, що співвідносні з цілісною синтаксичною одиницею – граматичним простим чи складним реченням [18, с.8].

У сучасній мовознавчій науці

вивчення дискурсивних висловлень, що є синтаксично членовані структурні одиниці, співвідносні з простими, складними чи багатоконпонентними реченнями, тісно пов'язані з дослідженням лінгвістики тексту. Іноді поняття «дискурсу» і «тексту» не розрізняють, хоч у мовознавчій науці намітились певні тенденції до їх розмежування. Т. ван Дейк у своїх наукових доробках розмежовує поняття «дискурсу» і «тексту» [див. 24]. Учені розуміють під текстом переважно абстрактну, формальну побудову, а під дискурсом – різноманітні види актуалізації текстових поєднань з урахуванням комунікативних, прагматичних та функціональних характеристик одиниць дискурсу.

У дослідження синтаксису зв'язного мовлення серйозним внеском є монографія Т. І. Сільман «Проблеми синтаксичної стилістики (на матеріалі німецької мови)» [16, с. 3], де на матеріалі текстів Гердера, Вінкельмана, Гете, Гейне розглянуто проблеми і завдання, які виникають при стилістичному аналізі явищ синтаксису, зокрема синтаксису «великого контексту».

Домінуючий у мовознавстві з кінця 70-х років ХХ ст. інтерес до різних аспектів функціонування мови, до законів комунікації змінив сам підхід до тексту, як до об'єкту дослідження. У лінгвістиці провідним став підхід, який один із дослідників назвав так: «від речення – до тексту» [22, с. 120], де вивчення тексту інтерпретують як аналіз його компонентів – абзаців, темо-рематичних послідовностей, а текст розглядають здебільшого як когерентну множину речень і лексичні одиниці тлумачать з погляду тієї функції, яку вони виконують у цілісному текстовому утворенні.

З метою досконалого вивчення комплексної організації і майстерності висловлення постала потреба уваги мовознавців до лінгвістики тексту, до таких синтаксичних структур – надфразних єдностей. Розуміння надфразної єдності як елемента тексту характерне для багатьох синтаксичних досліджень української мовознавчої науки, для якої цей аспект є традиційним. Зокрема, у «Курсі сучасної української літературної мови» за ред.

Л.А.Булаховського крім речень, згадуються «вищі єдності». «Синтаксис є той розділ її (граматики), – зазначено у цій праці, – який вивчає загальні і характеристичні для даної національної мови особливості зв'язків між словами і типи об'єднання їх у речення та вищі єдності (підкреслення наше – В. Ш.) такою мірою, якою вони мають суто мовні ознаки» [11, с. 4].

В українському мовознавстві відомі праці О. Є. Пивоварова, який відзначає, що «надфразні єдності формуються із граматичних, лексико-семантичних, інтонаційних (ритмомелодичних) та концептуальних засобів» [див. 14, 15].

Надфразну єдність тлумачать дуже широко, зокрема, у Словнику лінгвістичних термінів Д. І. Ганича, І. С. Олійника: як «композиційно-синтаксичну конструкцію, в якій об'єднуються кілька речень, фраз і навіть абзаців, що мають певну змістову завершеність і структурну єдність, яка досягається використанням лексичних, граматичних та інтонаційних засобів» [6, с. 144].

З урахуванням суспільно-комунікативних потреб дослідження проблем надфразних єдностей обґрунтовано в праці І. К. Білодіда «Надфразні єдності як елемент тексту в функціональних стилях літературної мови», який відзначає, що «надфразна єдність як елемент тексту є складне синтаксичне ціле, композиційно (за змістом і граматичними ознаками) оформлений відрізок текстового масиву, що становить певне завершене висловлення в структурі усього тексту, на фоні словесного твору. Це є один із елементів членування мовного потоку – потоку думки, більший за інші синтаксико-семантичні одиниці» [17, с. 18].

Дослідження дискурсивних висловлень пов'язане з поняттям парцеляції та приєднувальних конструкцій, які, на думку деяких дослідників, функціонально наближені до вставних і деяких постпозитивних відокремлених членів (П. С. Дудик [див. 9], П. П. Коструба [див. 10], І. З. Петличний [див. 13] та ін.). Чимало мовознавців явище «парцеляції» часто змішують з приєднанням. Зокрема, С. М. Марич розглядає парцельовані конструкції в порівнянні з приєдну-

вальними структурами. Він зазначає, що «парцеляція – це процес членування єдиної синтаксичної структури речення, що реалізується в кількох інтонаційно-смыслових одиницях мовлення – фразах. Парцельовані конструкції, які утворюються у мовленні в результаті стилістично мотивованого членування речення, зберігають особливості синтаксичного зв'язку того речення, яке розпалося. Збереження відповідного синтаксичного зв'язку вказує на залежність парцелята від основного речення. З другого боку, і основне речення часто може бути незавершеним у смисловому, структурному та інтонаційному планах без парцелята, що є свідченням їх двобічної залежності» [12, с. 75].

У мові художніх творів і публіцистиці поширені синтаксичні конструкції, що за структурою розчленовані на дві або більше частини речення, які оформлені в тексті як окремі речення, тобто «від крапки до крапки», за смыслом і граматично тісно зв'язані одна з одною і легко можуть бути об'єднані в одну комунікативну одиницю – просте чи складне речення.

Актуалізація пристосовує висловлення до потреб конкретної мовленнєвої ситуації, надає йому форми, що відповідає комунікативній меті повідомлення, умовам конситуації. Засобами актуалізації є зміна порядку слів, інтонаційної структури вихідного члена парадигми і перетворення його в синтаксично залежне висловлення. Наприклад: *Там чабанисько. Стоїть в леваді під лісом (О. Кобилянська) // Там чабанисько стоїть в леваді під лісом. У цьому випадку маємо дискурсивне інтонаційно членоване висловлення з перерваними синтаксичними зв'язками, що співвідносне з граматичним формально-елементарним (простим) реченням. Тут була всячина на столі ліпше, як у якого царя! І препишні їди, і вина, і горівка (Ю. Федькович) // Тут була всячина на столі ліпше, як у якого царя: і препишні їди, і вина, і горівка.* Наведене дискурсивне висловлення кореферентне з граматичним простим ускладненим реченням. У першому наявна препозитивна актуалізація компонентів “там” і “чабанисько”, у другому – постпозитивна,

що розкриває і конкретизує значення слова “всячина” сурядним рядом слів форм.

Висновки і перспективи (Conclusions and future perspectives). Спостереження над функціонуванням синтаксичних одиниць у сфері живого мовлення уможлиблює узагальнення їх модифікацій як наслідку процесу структурування (синтаксування). Текст-дискурс як сфера функціонування висловлення дає змогу врахувати мовленнєву ситуацію, авторизацію з боку мовця, різноманітні прагматичні параметри мовлення, взаємозв'язок активних та суб'єктивних факторів тощо. Тут чітко простежується асиметрія між планом вираження і планом змісту, між висловленням-реченням і висловленням-комунікатом, тобто висловленням, що не має певного граматичного зразка, а також висловленням-надфразою єдністю. Вивчення синтаксису зв'язного мовлення,

зокрема дискурсивних висловлень як функціонально-мовленнєвих одиниць, у плані їх формально-семантичних кореферентних співвідношень із граматичними простими та складними реченнями є одним із перспективних завдань мовознавчої науки на сучасному етапі. Результати таких досліджень знаходять застосування в практиці викладання мови та для конкретних практичних цілей, адже робота з мовленнєво-комунікативним матеріалом (текстом) «сприяє успішному особистісному розвитку студентів, формуванню в них україномовної комунікативної компетентності, риторичної культури – передумови успіху в практичному оволодінні рідною мовою, здатністю використовувати її для успішного спілкування в реальних життєвих обставинах, майбутній професійній діяльності» [19, с. 375–376].

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Термінологія комунікативної лінгвістики: аспекти дискурсивного підходу. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». № 453. 2002. С. 30–34.
2. Білодід І. К. Надфразні єдності як елемент тексту в функціональних стилях літературної мови. Мовознавство. 1979. № 2. С. 18
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. Київ : Либідь, 1993. 354 с.
4. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ : Наук, думка, 1992. 222 с.
5. Волкова С. С. Про синтаксичну суть понять «одиниця тексту» і «текстуальний зв'язок». Структурна і математична лінгвістика. 1980. Вип. 8. С. 24.
6. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
7. Гром'як Р.Т., Ковалів Ю.А. та ін. Дискурс. Літературознавчий словник-довідник. Київ : Академія, 1997. С.201-202.
8. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць: автореф. дис.... докт. філол. наук. Київ, 1993. 34 с.
9. Дудик П. С. Видільні речення в

сучасній укр. літературній мові. Укр. мова в школі. 1955. № 6. С. 10–15.

10. Коструба П. П. До питання про поняття і класифікацію неповних речень. Питання українського мовознавства. Книга 4. Львів, 1960. С. 29–32.

11. Курс сучасної української літературної мови: Синтаксис / За ред. Л. А. Булаховського. Київ: Рад. школа, 1951. Т. 2. 406 с.

12. Марич С. М. Структурні і смислові особливості парцельованих конструкцій. Українське мовознавство: Респ. міжвідомчий збірник. Вип. 15. Київ: Вища школа, 1988. С. 75.

13. Петличний І. З. Приєднувальновидільні речення в українській літературній мові. Ювілейна наукова сесія присвячена 300-річчю Льв. ун-ту. Львів, 1961. С. 39–40.

14. Пивоваров О. Є. Граматичні засоби організації надфразних єдностей у прозі М. Коцюбинського. Наук. зап. КДІ ім. Т. Г. Шевченка. 1958. Т. 17. Вип. 2.

15. Пивоваров О. Є. Стилійні засоби організації надфразних єдностей у художній прозі Коцюбинського. Дослідження з української мови. Київ, 1958.

16. Сільман Т. І. Проблеми синтаксичної стилістики на матеріалі німецької прози. 1967. 125 с.

17. Сучасна українська літературна

мова: Синтаксис / За ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук, думка. 1972. 515 с.

18. Шинкарук В. Д. Нарис із синтаксису зв'язного мовлення (теоретичний спецкурс для університетів). Відп. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці, 1997. 152 с.

19. Шиянюк Л.М. Текст як основа формування риторичної культури студентів-нефілологів. Вісник Львівського університету. 2010. Вип. 50. С. 371–377.

20. Шепітько С. Компонента наукового дискурсу. Наукові записки. Випуск 89 (5). Серія:Філологічні науки (мовознавство): У 5 ч. Кіровоград: ВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2010. С.164–167.

21. Ahmad, J. (2012). Stylistic Features of Scientific English: A Study of Scientific Research Articles. *English Language and Literature Studies*. 2012. Vol. 2. № 1. P. 47–55. URL : www.ccsenet.org/ells

22. Gobin Z. Textsorten. Ein Methodenvergleich illustriert an einem Morhen. Gobin. Brussel. 1984. 275 s.

23. Harris Z. Discours analysis. *Language*. 1952. V. 28. № 1

24. Van Dijk T. A. Text and Context: Exploration in the Semantics and Pragmatics of Discourse. Amsterdam, 1976.

References

1. Batsevych, F. S. (2002). Terminolohiia komunikatyvnoi linhvistyky: aspekty dyskursyvnoho pidkhodu [Terminology of communicative linguistics: aspects of the discursive approach. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic*. No. 453. P. 30–34.

2. Bilodid, I. K. (1979). Nadfrazni yednosti yak element tekstu v funktsionalnykh styliakh literaturnoi movy [Superphrasal units as an element of text in functional styles of literary language]. *Movoznavstvo [Linguistics]*. No. 2. P. 18

3. Vykhoanets', I. R. (1993). Hramatyka ukrayins'koyi movy: Syntaksys [Grammar of the Ukrainian language: Syntax]. Kyiv : Lybid, 368.

4. Vykhoanets, I. R. (1992). Narysy z funktsionalnoho syntaksysu ukrayins'koyi movy [Essays on the functional syntax of the Ukrainian language]. Kyiv : Nauk. dumka, 224

5. Volkova, S. S. (1980). Pro syntaksychnu sut poniat «odnytsia tekstu» i «tekstualnyi zviazok» [About the syntactic

essence of the concepts "text unit" and "textual connection"]. *Strukturna i matematychna linhvistyka [Structural and mathematical linguistics]*. Vol. 8. P. 24.

6. Hanych, D. I., Oliinyk I. S. (1985). *Slovnnyk linhvistychnykh terminiv [Dictionary of linguistic terms]*. Kyiv : Vyshcha shkola. 360 p.

7. Hromiak, R.T., Kovaliv, Yu.A. ta in. (1997). *Dyskurs [Discourse]*. // *Literaturoznavchyi slovnnyk-dovidnyk [Literary dictionary-reference]*. Kyiv : Akademiia. P. 201-202.

8. Huivaniuk, N. V. (1993). Formalno-semantychni spivvidnoshennia v systemi syntaksychnykh odynyts: avtoref. dys.... dokt. filol. Nauk [Formal-semantic relations in the system of syntactic units: autoref. diss.... doc. philol. of science]. Kyiv. 34 p.

9. Dudyk, P. S. (1955). Vydilni rechennia v suchasni ukr. literaturnii movi [Separate clauses in modern Ukrainian. literary language]. *Ukr. mova v shkoli*. No. 6. P. 10-15.

10. Kostruba, P. P. (1960). Do pytannia pro poniattia i klasyfikatsiiu nepovnykh rechen [On the question of the concept and classification of incomplete sentences]. *Pytannia ukraïnskoho movoznavstva [Issues of Ukrainian Linguistics]*. Book 4. Lviv. P. 29–32.

11. *Kurs suchasnoi ukraïnskoi literaturnoi movy: Syntaksys [Course of modern Ukrainian literary language: Syntax]*. (1951). Za red. L. A. Bulakhovskoho. Kyiv: Rad. shkola. Vol. 2. 406 p.

12. Marych, S. M. (1988). *Struktorni i smyslovi osoblyvosti partselovanykh konstruksii [Structural and semantic features of parceled constructions]*. *Ukraïnske movoznavstvo: Resp. mizhvidomchyi zbirnyk*. Vyp. 15. Kyiv: Vyshcha shkola. S. 75.

13. Petlychnyi, I. Z. (1961). *Pryiednuvalno-vydilni rechennia v ukraïnskii literaturnii movi [Conjunctive-disjunctive clauses in the Ukrainian literary language]*. *Yuvileina naukova sesiia prysviachena 300-richchiu Lv. un–tu [Jubilee scientific session dedicated to the 300th anniversary of Lv. Univ.]*. Lviv. P. 39–40.

14. Pyvovarov, O. Ye. (1958). *Hramatychni zasoby orhanizatsii nadfraznykh yednostei u prozi M. Kotsiubynskoho [Grammatical means of organizing*

supraphrase units in the prose of M. Kotsyubynskyi]. Nauk. zap. KDI im. T. H. Shevchenka. T. 17. Vol. 2.

15. Pyvovarov, O. Ye. (1958). Stylistychni zasoby orhanizatsii nadfraznykh yednostei u khudozhnii prozi Kotsiubynskoho [Stylistic means of organizing supraphrase units in Kotsyubynskyi's fiction]. Doslidzhennia z ukrainskoi movy [Research on the Ukrainian language]. Kyiv.

16. Silman, T. I. (1967). Problemy syntaksochnoi stylistyky na materialy nimetskoi prozy [Problems of syntactic stylistics on the material of German prose]. Kyiv. 125 p.

17. Suchasna ukrainska literaturna mova: Syntaksys [Modern Ukrainian literary language: Syntax] (1972). / Za red. I. K. Bilodida. Kyiv : Nauk, dumka. 515 p.

18. Shynkaruk, V. D. (1997). Narys iz syntaksysu zviaznoho movlennia (teoretychnyi spetskurs dlia universytetiv) [Essay on the Syntax of Connected Speech (theoretical special course for universities)]. Vidp. red. N.V. Huivaniuk. Chernivtsi. 152 p.

19. Shyianiuk, L. M. (2010). Tekst yak

osnova formuvannia rytorychnoi kultury studentiv-nefilolohiv [The text as a basis for the formation of rhetorical culture of non-philology students]. Visnyk Lviv. un-tu. Vyp. 50. P. 371–377.

20. Shepitko, S. (2010). Komponenta naukovoho dyskursu [A component of scientific discourse]. Naukovi zapysky [Scientific Notes]. Series: Philological sciences (linguistics). Issue 89 (5). U 5 ch. Kirovohrad: VV KDPU im. V.Vynnychenka. P.164–167.

21. Ahmad, J. (2012). Stylistic Features of Scientific English: A Study of Scientific Research Articles // English Language and Literature Studies. Vol. 2. № 1. P. 47–55. URL : www.ccsenet.org/ells

22. Gobin, Z. (1984). Textsorten. Ein Methodenvergleich illustriert an einem Morhen. Gobin. Brussel. 275 s.

23. Harris, Z. (1952). Discours analysis // Language. V. 28. № 1

24. Van Dijk, T. A. (1976). Text and Contex: Exploration in the Semantics and Progmatcs of Discourse. Amsterdam.

Abstract. *This scientific article deals with the issue of syntax of coherent speech; the relationship between the sentence and the utterance is defined; it is substantiated that the transformation of a sentence (abstract speech unit, sentence scheme) into an utterance (speech unit) of great importance acquires meaningful segmentation essential for a certain situation, corresponding communicative task. To analyse the structural, semantic and pragmatic manifestations of the real language process, the functioning of syntactic units in terms of communicative nomination, the text introduces the concept of discursive utterance, taking into account a set of extralinguistic, pragmatic, psychological factors. It is proved that the concept of a textual communicative unit is most closely related to the theory of discourse - a discursive utterance - a textual combination of parcelled or segmented parts of a sentence or independent predicative units united thematically, which are related to a complete syntactic unit - a grammatical simple or complex sentence.*

Key words: *syntax, syntax of coherent speech, text, discourse, sentence, utterance, discursive utterance.*

УДК: [81'37-115=111=161.2]

[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.02](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.02)

Directive Acts in International Legal Discourse: Scale of Illocutionary Force Intensity
Директивні акти в міжнародному правовому дискурсі: шкала інтенсивності
іллокутивної сили

Nataliia KRAVCHENKO, Doctor of Philology,

Professor of the Department of Foreign Philology and Translation,

Наталія КРАВЧЕНКО, доктор філологічних наук,

професор кафедри іноземної філології і перекладу

nkravchenko@outlook.com

<https://orcid.org/0000-0002-4190-0924>

The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Anastasiia POZHAR, candidate of Philological Sciences

Associate Professor of the Foreign Languages Department of the Institute of Law

Анастасія ПОЖАР, кандидат філологічних наук, доцент

E-mail: anastasiya.pozhar@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9821-0740>

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

Київський національний університету імені Тараса Шевченка

Abstract. *The article introduces an eight-component taxonomy of directives in international legal discourse, depending on the degree of illocutionary force, based on the criteria of illocutionary markers, directive force mitigators and modifications of the prototypical structure of directives. The research integrates the methods of speech act analysis, tools of the theory of mitigation and discourse analysis. An eight-point degree of intensity distinguishes directives with the verbs "shall" and "must" to indicate obligations in the performative part of the prototypical structure of directives. The seventh-point degree is marked by "should" to designate recommendation. Explicit directives extended with hedges specifying possibilities of the norm adaptation in favor of the capabilities of states fall under the sixth position. The fifth degree of intensity is typical for acts marked with adjectives indicating the urgency of action. The fourth position on the scale of deintensification pertains to directives with obligative verbs in the passive construction of the propositional component, with the performative component being omitted. Directives occupying the third position on the scale of illocutionary force intensity are marked, in addition to the omitted performative component, with hedges that allow for deviation from the norm in application. A two-point degree of intensity distinguishes acts with an omitted performative component in which the position of the phrasal subject is taken by nominations of the object of obligations, instead of legal subjects. Directives with an omitted performative component, where the legal subject is replaced by the designation of the object of the directive action and the performative verb is replaced by an indirect marker of obligation, occupy the first position in terms of de-intensified illocutionary force level.*

Key words: *degree of illocutionary force, taxonomy of directives, international legal discourse, mitigation, hedges.*

Introduction. The characteristics of speech acts in international legal discourse are determined by the specificity of international documents as expressions of will among equal participants. This makes it challenging to employ an authoritarian style of discourse, such as the imperative, and necessitates institutional strategies to foster cooperation and solidarity in order to attract the maximum number of signatory states with

differing interests, national values, and levels of development. Consequently, the variation in illocutionary force of directive speech acts is aimed at achieving consensus without rigid imposition of rules for international behavior. It involves the softening of coercion and the concealment of disagreements.

The difference in the degree of illocutionary force of speech acts, which are the minimal units of discourse construction

© N. Kravchenko, A. Pozhar

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 2, 2023

[36], directly influences the level of obligation and binding force of a document [18; 25; 28; 29]. Accordingly, the variation of the illocutionary force of prescriptive acts, such as directives, is aimed at achieving consensus without rigid imposition of rules for international behavior, with the softening of coercion and the concealment of disagreements.

Therefore, the differentiation of directive types and the means of their implication, hedging, and mitigation are relevant issues from the perspective of studying international legal communication. They contribute to contemporary discourse research and linguistic theories of mitigation.

The goal of the article is to establish a taxonomy of directive acts in international legal discourse based on the degree of their illocutionary force, which underlies the varying levels of obligatoriness in documents. The research objectives include (a) identifying modifications to the prototypical structure of directives that impact the parameters of illocutionary force (b) specifying lexical markers of directive illocutionary force and its mitigators, (c) justifying the relationship between means of mitigating / intensifying illocutionary force and the binding force of documents, and (d) classifying directive speech acts based on the degree of their illocution.

Literature review. The theoretical foundation of the article consists of research on (a) speech acts and their variation in terms of illocutionary force and (b) types of linguistic mitigation that directly or indirectly influence the illocutionary force of speech acts.

Directive speech acts are understood in the article in their traditional sense – as acts of urging or compelling to a certain action [37; 51] to adopt "the world to words" through commands, orders, requests, granting of permission or prohibition, proposals, appeals, demands, and so on. Researchers of legal discourse note that legal norms are necessarily formulated in the imperative [39], that is, through directive speech acts that participate in the creation, modification, or termination of rights and obligations [25; 42].

However, in any form of communication, direct directives are associated with the face-threatening acts of pressure and restriction of freedom of choice. Therefore, to prevent the threat, various

discourses use indirect, hedged and mitigated directive acts that are widely represented in international legal discourse.

Research on acts belonging to the same illocutionary type, focusing on their intensity, gradation, and the degree of their illocutionary force [21], is crucial for our study. Specifically, among the five classes of commissives based on the degree of variation in their illocutionary force, researchers identify direct commissives, hedged direct commissives, indirect commissives, indirect implied commissives and hedged indirect implied commissives [27, p. 1042].

A study based on epideictical discourse identifies directive classes such as direct strong directives, direct weak directives, hedged directives, nominalized obligation, and indirect hedged directives, implied under the constatives [29, p. 167]. This classification overlaps with the taxonomy of directives divided into strong direct, weak direct, conventionally indirect, and non-conventionally indirect/hints [32].

Based on these classifications and taking into account the specific implementation of speech acts in international legal discourse, the article proposes its own comprehensive eight-component taxonomy of directives based on the degree of their illocutionary force.

A crucial aspect of the theoretical framework of the article is establishing a connection between illocutionary force and linguistic means of mitigation [3; 4; 12; 35] that influence its intensity. Mitigation encompasses various strategies that soften the interactive parameters of speech, including manipulating the components of illocutionary force [22; 41] and thereby reducing potential communicative risks [4, p. 171] and "expected negative effect" [16, p. 342; 21, p. 346] for both the addressee and the addresser in directives [20, p. 510] and commissives [27].

Materials and research methods. The research involves speech act analysis [1; 2; 19; 29; 37] added by the elements of critical discourse analysis [15; 36] and explanatory tools to specify the mechanisms of mitigation [4; 46]. The corpus of analyzed texts includes twelve international legal documents of various legal force, which include markers of directive illocutionary force and its mitigation.

Data analysis incorporates seven consecutive stages:

The first stage consists in identifying the fragments of international legal discourse, marked by primarily or secondary directive illocutionary forces. Specifying the direct and indirect speech acts the article relies on the concept of a performative verb that explicitly marks an illocution [2; 30] and the notion of an illocutionary force indicating device as any linguistic element that indicates or delimits the illocutionary force of an utterance [39].

This stage of analysis also involves the distinction between "primary" and "secondary" illocutionary acts in indirect directives. The primary illocutionary act is the indirect one, which is not performed literally. The secondary illocutionary act is a direct act, performed when a sentence is understood literally [37, p. 178]. For example, in (1) the below-mentioned utterance the primary illocutionary act is calling on States to take legislative measures at the national level to ensure the protection of children from all forms of physical or mental abuse (de-intensified directive illocutionary act), and the secondary illocutionary act is the statement of the need for the corresponding actions (assertive illocutionary act).

(1) *It is required that children be protected from all forms of physical or mental violence, injury or abuse* (article 19, Convention on the Rights of the Child [8]).

In its formal-structural organization, (1) represents an assertive speech act in which both the performative verb and the subject of the performative action (legal subject) are absent. However, it contains a means of indicating the illocutionary force - the adjective "required" - to assert that child protection is necessary or obligatory, thus associated with a directive illocution.

The second stage of analysis relies on identifying the gradation of directive acts based on the degree of their illocutionary force, with a formulaic explication of the identified classes of directives. At this stage, in addition to the method of speech acts analysis, the article uses some explanatory tools of critical discourse analysis [15; 31; 50] to identify linguistic markers that affect the illocutionary force of acts and correlate with mitigation.

Critical discourse analysis highlights certain means of transitivity, such as the

choice of passive/active voice, marked / unmarked theme, as well as personalization, generalization, nominalization, etc., which realize strategies for reducing imposition. At the same time, such means contribute to reducing the categoricity of normative requirements, functioning in this sense as mitigators [26], which prompted the use of the method of linguistic mitigation in this stage of the research.

In particular, the article applies the classification of mitigators [4] into bushes, that is associated with propositional scope of the utterance implicating its true meaning, hedges that distance the speaker from his / her proposition and affect the illocutionary scope, and shields as the personal and chronotype markers of deictic scope that "defocuses" the speaker and his/her intentions [5, p. 883]. At the same time, when mitigators function in directive acts, the boundary between their classes is partially blurred, since all of them are, to some extent, downtoners [40], which reduce the directness and categoricity of statements and, accordingly, affect the degree of intensity of directive illocution.

The third stage of the research is associated with the systematization of directive acts in international legal discourse through the introduction of an eight-component taxonomy based on the degree of illocutionary force. This taxonomy is developed using a set of criteria, including the presence/absence of a performative component, types of illocutionary markers, and mitigators.

Results and Discussion. The analysis of international legal documents made it possible to distinguish different types of directive speech acts, which are characterized by variations in the degree of their illocutionary force. The identification of illocutionary markers was carried out considering, on the one hand, the components of the prototypical structure of directives and their modifications, and, on the other hand, modern EU recommendations on the use of modal verbs associated with directive illocution in legal texts.

The structure of the "ideal" directive speech act comprises (1) a performative part that includes (i) deictic personal pronouns "I" or "we", (ii) illocutionary verbs or other illocutionary force indicating devices

designating obligations, requests, advice, warnings, prohibitions, orders, instructions, appeals, etc., and (iii) nomination of the addressee of the guidelines and norms of behavior; (2) an informative part that conveys the propositional content of the act. Such a structure may be displayed as the performative formula: "I / we + illocutionary verb / illocutionary force indicating device + addressee-destinator of directive act + propositional (informative) part" [29, p. 173].

With regard to International Legal Discourse, the structure of a directive act will differ from the classical formula due to the fact that deictic markers, that is, the personal pronouns, are replaced with the designation of participating states while the structural position of the addressee remains unfilled because states develop norms of international behavior for themselves, being simultaneously subjects of lawmaking and law enforcement.

Accordingly, the structural formula of a directive act consists of the nomination of law-setting / law-enforcing subjects, an illocutionary or performative part that establishes obligations and includes illocutionary verbs such as "must/shall/should", and a propositional-descriptive part that sets out the content of the action, to which the addressee is urged.

Based on this, the marker of an explicit expression of the directive illocutionary force must be contained in the performative part of the directive formula in combination with the nomination of the subject of the action. Correspondingly, if the performative part is omitted, and the marker of the directive illocution is contained in the descriptive part, this will decrease the illocutionary force of the act, transforming it into an indirect directive in the form of an assertion.

In accordance with the EU recommendations, modal verbs of obligation, in turn, vary in degree of their directiveness-obligation. Both in the Principles and rules for the structure and drafting of ISO and IEC documents (ISO, 2021, Table 3 – Requirement [24]) and in English Style Guide [14, p. 55], "shall" is defined as a verb of positive imperative "to impose an obligation or a requirement", which is equivalent to the meaning of the verb "must". The verb "should" is used to express recommendations (ISO, Table 4 – Recommendation [24]) and

has less directive force compared to obligations or requirements [28, p. 274].

In this vein, the highest intensity of illocutionary force is characteristic of explicit directive acts that are based on the performative verbs "shall" and "must" to designate obligation in performative-illocutionary part of prototypical structure of directives as in (2), (3) and (4).

(2) *The sending State must make certain that the agrément of the receiving State has been given for the person it proposes to accredit as head of the mission to that State.* (Article 4, Vienna Convention on Diplomatic Relations [47]).

(3) *States Parties shall prohibit all discrimination on the basis of disability and guarantee to persons with disabilities equal and effective legal protection against discrimination on all grounds* (Article 5, Convention on the Rights of Persons with Disabilities [9]).

(4) *States shall enact effective environmental legislation* (Principle 11, Rio Declaration on Environment and Development [34]).

This type of explicit directive is displayed by the notation: Illocutionary part (DIS + PV: must / shall) << propositional part, where DIS denotes Directive Illocution Subject and PV designates Performative Verbs and

The second position on the intensity scale of illocutionary force in explicit directives is occupied by acts whose performative part contains a modal verb "should" to designate recommendation as in (5) and (6).

(5) *States should cooperate to strengthen endogenous capacity-building for sustainable development* (Principle 9, Rio Declaration on Environment and Development [34]).

(6) *States and all actors should take appropriate measures within their powers to: (a) formulate and implement policies and actions to mitigate and adapt to climate change (...)* (article 6, Declaration of Ethical Principles in relation to Climate Change [10]).

This type of explicit directive is represented by the notation: Illocutionary part (DIS + PV: should) << propositional part.

The next group of directive acts is formed by direct hedged directives that in their descriptive part contain parenthetical

hedge structures, which weaken directive illocutionary force by providing the possibilities of variable interpretation of the norm in favor of national law enforcement, the individual capabilities of states, etc. as in (7) and (8).

(7) *All Parties, taking into account their common but differentiated responsibilities and their specific national and regional development priorities, objectives and circumstances, shall: (a) Develop, periodically update, publish and make available to the Conference of the Parties, in accordance with Article 12, national inventories of anthropogenic emissions (article 4.1 (a) United Nations Framework Convention on Climate Change [10]).*

(8) *Each State Party shall adopt such measures as may be necessary, including, where appropriate, domestic legislation, to ensure that criminal acts within the scope of this Convention, (...) are under no circumstances justifiable by considerations of a political, philosophical, ideological, racial, ethnic, religious or other similar nature (article 6, International convention for the suppression of the financing of terrorism [23]).*

We share the point of view of researchers who believe that such structures (which in the work cited below are generalized as hedges) introduce contextual connotations of permissive modality and dynamic modality – the execution of an action under certain circumstances [27, p. 1043] thus scaling down the strength of illocutionary force.

The next position on the scale of decreasing the intensity of directive illocutionary force is held by acts in which constructions with an adjective denoting immediate necessity of action is used instead of a performative verb in the illocutionary part as in (9).

(9) *To ensure that present and future generations are able to meet their needs, it is urgent that all States and pertinent actors: (a) promote the implementation of the United Nations 2030 Agenda for Sustainable Development and its SDGs (...) (Article 5, Declaration of Ethical Principles in relation to Climate Change [10]).*

Acts in which the performative part is reduced to an impersonal construction *it is urgent* underlying the need to perform actions

are qualified in the article as the indirect directives in which the urge to action is implied under the structural arrangement of an assertive. Such acts are multicomponent in their intentional structure, since they simultaneously contain the illocutionary force of assertives associated with the signatory states' confidence that the action must be performed, and a directive urge to act.

This type of indirect directive with two-component assertive-directive illocutionary force is represented by notation: Illocutionary part (DIFID: it is urgent) << propositional part, where the abbreviation DIFID means the directive illocutionary force indicating device.

Further, on a scale of decreasing intensity of directive illocution, the article identifies speech acts, in which the illocutionary-performative part is omitted, and the descriptive part contains the nomination of law enforcement subjects and verbs to indicate their obligations in the passive as in (10) and (11).

(10) *The present Convention shall be applied with the cooperation and under the scrutiny of the Protecting Powers whose duty it is to safeguard the interests of the Parties to the conflict (article 8, Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War [17]).*

(11) *In their actions to achieve the objective of the Convention and to implement its provisions, the Parties shall be guided, inter alia, by the following: (article 3, United Nations Framework Convention on Climate Change [10]).*

The absence of a performative part turns the directive into an indirect speech act, which combines two illocutionary forces – of secondary assertive act, stating the conditions for the application of the document or the need for guidance by a set of norms, as well as primarily directive act implying urge to action represented by notation: Illocutionary part (omitted) << propositional part: PV: must / shall / should in the passive + DIS.

The analysis of mitigators in the international legal discourse testifies to the blurring of the boundaries between their classes distinguished in the traditional classification. On one hand, the passive voice, which distances the subjects from their obligations, is found in the descriptive part of the speech act and thus belongs to the

category of bushes, which are associated with softening the propositional content of the utterance.

On the other hand, distancing agents of action from their discourse by means of a passive erodes personal deixis, thereby relegating such a structural mitigator to the category of shields. In addition, the use of the passive structure to convey a binding meaning reduces the illocutionary force of the directive, thus correlating with a hedging function.

The directive illocution based on the passive structure can be additionally mitigated by a hedge-downtoner indicating possible variability in the application of the norm, thereby modifying the indirect directive structure as: “Illocutionary part (omitted) << propositional part: PV: must / shall / should in the passive + DIS + hedges-derogations represented by (12).

(12) *In order to protect the environment, the precautionary approach shall be widely applied by States according to their capabilities* (Principle 15, Rio Declaration on Environment and Development [34]).

In terms of decreasing the directive illocutionary force, the next position is held by indirect directives with omitted illocutionary part and replacement of law enforcement subjects by a phrasal subject denoting the object of the directive act in the notation: “Illocutionary part (omitted) + propositional part: Obj. + PV in active / passive as in (13) and (14).

(13) *Actions taken in furtherance of the present Declaration shall respect fully the national sovereignty and territorial jurisdiction of Member States, as well as the rights and obligations of Member States under existing treaties and international law and shall be consistent with human rights and fundamental freedoms* (Principle 11, UN Declaration against Corruption and Bribery in International Commercial Transactions [45]).

(14) Education shall be directed to the full development of the human personality and to the strengthening of respect for human rights and fundamental freedoms (article 26, Universal Declaration of Human Rights [46]).

In (13) and (14) the action-enforcement agent is omitted, and the designations of the object or result of the action are in the position of the phrasal subject. Respectively, the level of “responsibility” of the law

enforcement subjects is significantly reduced, de-intensifying the directive illocution that underly the binding force of the normative provision.

The maximum deintensification of the directive illocutionary force is revealed in indirect acts with the omission of both the performative part and the law-enforcers, with the replacement of obligative verbs by an adjective with the seme of “need” in action as in (15) and (16).

(15) *Strong political commitment is necessary to develop and support, at the national, regional, and international levels, comprehensive multisectoral measures and coordinated responses* (Article 4 (2), WTO Framework Convention on Tobacco Control [49]).

(16) *Tolerance at the State level requires just and impartial legislation, law enforcement and judicial and administrative process* (Article 2 (2.1), Declaration of Principles on Tolerance [11]).

Despite the fact that the structural transformations associated with passivation, or moving the object and the purpose of the action to the position of the phrasal subject are carried out in the propositional part, in the article we consider such means of reducing the binding force of the document as a kind of the hedges-downtoners, since they affect the illocutionary force of directives, transforming them into indirect acts with primary directive and secondary assertive forces.

Based on a set of criteria, including the presence / absence of a performative part in the structure of a directive act, types of illocutionary markers and mitigators, and designation or omission of law enforcement subjects the article identifies eight classes of directives summarized in Table 1.

Conclusion. Based on modern approaches to the study of speech acts and their classifications according to the intensity scale of illocutionary force and using the research tools of the linguistic theory of mitigation, the article examines directive acts in international legal discourse underlying various binding force of documents. Basic structure of directive speech act includes the illocutionary part with designating the collective subject of obligation and its directive performatives-based intention as well as propositional part stating the normative content of obligation.

Type of directive speech act directive	Notation of directive act	The degree of intensity of illocutionary force on an eight-point scale
Ab explicit directive with <i>must / shall</i>	Illocutionary part (DIS + PV: must / shall) << propositional part.	8
An explicit directive with <i>should</i>	Illocutionary part (DIS + PV: should) << propositional part	7
An explicit hedged directive	Illocutionary part (DIS + PV: must / shall / should) << propositional part with hedges- derogations.	6
An indirect directive with two-component assertive-directive illocutionary force	Illocutionary part (DIFID: it is urgent) << propositional part	5
An indirect directive in the passive with the illocutionary part omitted.	Illocutionary part (omitted) << propositional part: PV: must / shall / should in the passive + DIS.	4
An indirect hedged directive in the passive with the illocutionary part omitted.	Illocutionary part (omitted) << propositional part: PV: must / shall / should in the passive + DIS + hedges-derogations	3
An indirect directive with omitted illocutionary part and replacement of law enforcement subjects by a phrasal subject denoting the object of the directive act.	Illocutionary part (omitted) << propositional part: Obj. + PV: must / shall / should in active / passive	2
An indirect directive with the illocutionary part omitted, the replacement of legal subjects with a phrasal subject denoting the object of directive action and substitution of performative verbs by DIFID	Illocutionary part (omitted) << propositional part: Obj. + DIFID.	1

Table 1. Scale of intensity of directive illocutionary force in International Legal Discourse:

Modification of the prototypical structure affects the parameters of the illocutionary force of the directive act. It is revealed that changes in the illocutionary part, based on the semantics of the performative word, its replacement by another device or the omission of the law enforcement subject, influence the intensity of the illocutionary force of the explicit directive. The omission of the illocutionary part leads to indirect/implicit acts, the illocutionary intensity of which is deintensified depending on the mitigators and structural transformations in the propositional part of the directive structure.

It is revealed that the highest eight-point degree of intensity is typical for explicit directive acts based on the performative verbs "shall" and "must" to designate obligation in performative-illocutionary part of prototypical structure of directives. The directives with illocutionary force based on the performative "should" to denote recommendation are in second position on the intensity reduction scale.

The weakening of illocution, corresponding to the sixth position on the scale of decrease in intensity, characterizes

explicit directives with performative verbs in the illocutionary part and the derogation hedge phrases in the propositional part, which provide for the possibility of adaptive application of the norm in favor of national law enforcement, individual capabilities of states and other factors of variation.

The fifth class of directives is formed by indirect acts with adjectives to indicate the urgency of actions in constructions located in the performative part, in which the directive call to action is implied by the structural arrangement of the assertive.

The fourth position on the scale of de-intensification of illocutionary force is occupied by a class of indirect directive acts with omitted illocutionary-performative part and the designation of legal subjects and verbs in the passive voice in the propositional-descriptive structure to denote their obligations. The specification of the construction with an omitted illocutionary-performative part through a hedge-derogation forms the third class of directives in terms of decreasing their illocutionary force.

The class of directives with a two-point degree of intensity includes implicit acts with

illocutionary part omitted and replacement of law enforcement subjects by a phrasal subject denoting the object of the directive act. Replacing a performative verb with an

indirect marker of obligations turns acts of two-point intensity into implicit directives of the lowest degree of illocutionary force.

References

1. Alston, W. (2000). *Illocutionary acts and sentence meaning*, Ithaca, NY: Cornell University Press.

2. Austin, John Langshaw. (1970). *How to Do Things with Words*. Oxford: Clarendon Press.

3. Blum-Kulka, S. (1985). Modifiers as indicating devices: The case of requests. *Theoretical Linguistics*, 12, 213–229.

4. Caffi, C. (2006). Mitigation. In K. Brown (Ed.), *Encyclopedia of language and linguistics* (pp. 171–175). Oxford: Elsevier.

5. Caffi, C. (1999). On mitigation. *Journal of Pragmatics*, 31 (7), 881-909.

6. Cap, P. (2019). Discourse studies: Between social constructionism and linguistics. A critical overview. *Topics in Linguistics*, 20 (2), 1-16

7. Chilton, P. (2004). *Analysing political discourse: Theory and practice*. London: Routledge.

8. Convention on the Rights of the Child, (1989). Retrieved Jan 6 from: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

9. Convention on the Rights of Persons with Disabilities, (2006). Retrieved Febr 6 from: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html>

10. Declaration of Ethical Principles in relation to Climate Change, (2017). Retrieved Febr 10 from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260889.page=127>

11. Declaration of Principles on Tolerance, (1995). Retrieved June 10 from: <https://tolerance.tavaana.org/en/content/declaration-principles-tolerance>

12. Demir, C. (2018). Hedging and academic writing: an analysis of lexical hedges. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14 (4), 74-92.

13. Dunn, K. C., & Neumann, I. B. (2016). *Undertaking Discourse Analysis for Social Research*. University of Michigan Press.

14. English Style Guide (2021). A

handbook for authors and translators in the European Commission. European Commission. Eighth edition: January 2016. Retrieved Jan 8 from: [English Style Guide \(europa.eu\)](https://www.europa.eu).

15. Fairclough N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge

16. Fraser, B. (1980). Conversational mitigation. *Journal of Pragmatics*, 4 (4), 341-350.

17. Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War, (1949). Retrieved Aug 20 from: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/geneva-convention-relative-treatment-prisoners-war>

18. Gmerek, K. (2021). Procedural Acts as Double-Conventionalized Acts: Considerations on Conventional Acts Performed in a Courtroom Discourse. *International Journal for the Semiotics of Law*, 34, 473–495.

19. Green, M. (2020). *The Philosophy of Language*, Oxford: Oxford University Press.

20. Haverkate, H. (2010). Deictic categories as mitigating devices. *Pragmatics*, 2 (4), 505-522.

21. Holmes, J. (1984). Modifying illocutionary force. *Journal of Pragmatics*, 8 (3), 345-365.

22. Ibanez, C.V. (2020). Recognising mitigation: Three tests for its identification. *Journal of Pragmatics*, 68-79.

23. International convention for the suppression of the financing of terrorism, (1999). Retrieved Aug 2 from: <https://treaties.un.org/doc/db/terrorism/english-18-11.pdf>

24. ISO (2021). Principles and rules for the structure and drafting of ISO and IEC documents. Retrieved Aug 6 from: https://www.iso.org/sites/directives/current/part2/index.xhtml#_idTextAnchor090

25. Kone, N. (2020). Speech Acts in UN Treaties: A Pragmatic Perspective. *Open Journal of Modern Linguistics*, 10 (6), 813-827.

26. Kravchenko, N., Blidchenko-Naiko,

- V., Yudenko, O. (2023). Discursive pragmatics via classical rhetoric in the European discourse of assistance to Ukraine" (based on English-language speeches of German politicians). *Cogito*, XV (2), 194-214.
27. Kravchenko, N., Yudenko, O., Chaika, O., Kryknitska, I., Letunovska, I. (2022). Commissive Modality of International Legal Discourse: An Implicit Mitigation of the Bindingness. *Theory and Practice in Language Studies*, 12 (6), 1039-1047.
28. Kravchenko, N., Prokopchuk, M., Pozhar, A., Rozhkov, Y., & Kozyarevych-Zozulya, L. (2022a). Illocutionary Pragmatic Adaptation Challenge: Ukrainian Translations of English-language Soft Law Texts. *Amazonia Investiga*, 11 (49), 267–276.
29. Kravchenko, N., Pasternak, T., Korotka, S. (2021). Deontic modality in epideictic discourse: Speech acts facet (based on COVID-associated texts). *Cogito: Multidisciplinary research journal*. 13 (2), 167–18.
30. Levinson, S. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
31. Nartey M, Mwinlaaru I.N. (2019) Towards a decade of synergising corpus linguistics and critical discourse analysis: a meta-analysis. *Corpora*, 14 (2), 203–235.
32. Pablos-Ortega, C. (2020), Directive Speech Acts in English and Spanish Filmspeak. *Sociocultural Pragmatics*, vol. 8 (1), 105-125.
33. Reynolds, C. (2019). Building theory from media ideology: Coding for power in journalistic discourse. *Journal of Communication Inquiry*, 43 (1), 47-69.
34. Rio Declaration on Environment and Development, (1992). Retrieved July 2 from: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf
35. Sbisà, M. (2001). Illocutionary force and degrees of strength in language use. *Journal of Pragmatics*, 33, 1791–1814.
36. Searle, J. R. (1995). *The Construction of Social Reality*. New York: Free Press.
37. Searle, J. (1969). *Speech acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
38. Searle, J. R., Vanderveken, D. (1985). *Foundations of Illocutionary Logic*. Cambridge University Press.
39. Slocum, W. R. (2011). *Fundamental Perspectives on International Law*. Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning, Suzanne Jeans.
40. Stoffel, C. (2007). *Intensives And Down-Toners: A Study In English Adverbs*. Kessinger Publishing, LLC.
41. Thaler, V. (2012). Mitigation as modification of illocutionary force. *Journal of Pragmatics*, 44, (6–7), 907-919.
42. Tiersma, P. (2010). *Legal Language*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
43. Tran T. Q., Tang T. B. (2022). Hedging in the Results and Discussion Section of English Applied Linguistics. Research Articles by Vietnamese and Foreign Writers. *Journal of Language Teaching and Research*, 1 (13), 119-124.
44. United Nations Framework Convention on Climate Change, (1992). Retrieved Aug 1 from: <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>
45. United Nations Declaration against Corruption and Bribery in International Commercial Transactions, (1997). Retrieved Aug 5 from: <https://digitallibrary.un.org/record/233080>
46. Universal Declaration of Human Rights, (1948). Retrieved Jun 12 from: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
47. Vienna Convention on Diplomatic Relations, (1961). Retrieved Aug 12 from: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf.
48. Wodak, R. (2007). Pragmatics and Critical Discourse Analysis. A Cross-Theoretical Inquiry. *Pragmatics and Cognition*, 15 (1), 203-234.
49. WTO Framework Convention on Tobacco Control, (2003). Retrieved Aug 14 from: <https://fctc.who.int/>
50. Zappettini F, Krzyżanowski, M (2019). The critical juncture of Brexit in media & political discourses: from national-populist imaginary to cross-national social and political crisis. *Critical Discourse Studies*, 16 (4), 381–388.
51. Zuhrotunnisa, E. I. K., & Zuliati, R. (2021). Directive Acts in Onward Film by Dan Scanlon. *Computer Assisted Language Learning*, 3 (2), 161–177.

Анотація. У статті представлено восьмикомпонентну таксономію директивів у міжнародно-правовому дискурсі, залежно від ступеню їхньої ілокутивної сили, що визначається з огляду на критерії ілокутивних маркерів, мітігаторів директивної сили та модифікацій прототипної структури директивів. Дослідження інтегрує методи аналізу мовленнєвих актів, інструменти теорії мітігації та дискурс-аналізу. Найвищий ступінь інтенсивності вирізняє директиви з дієсловами «shall» і «must» для позначення зобов'язань у перформативній частині прототипної структури директивів. Сьомий рівень за шкалою інтенсивності маркується словом "слід" на позначення рекомендації. Експліцитні директиви, ускладнені хеджами, що визначають можливості адаптації норми на користь можливостей держав, підпадають під шосту позицію. П'ятий ступінь інтенсивності характерний для актів, позначених прикметниками, що вказують на терміновість і невідкладність дії. Четверту позицію за шкалою деінтенсифікації займають директивні акти з облігативними дієсловами в пасивній конструкції пропозиційного компонента, з опущенням перформативного компонента. Директиви, що посідають третю позицію за шкалою інтенсивності ілокутивної сили, відзначаються, окрім редукованого перформативного компонента, хеджами, які допускають відхилення від норми у процесі її застосування. Двобальний ступінь інтенсивності відзначає акти з пропущеним перформативним компонентом, у яких позицію фразового суб'єкта займають, замість позначення правових суб'єктів, номінації об'єкта зобов'язань. Перше місце за рівнем деінтенсифікованої ілокутивної сили займають директиви з пропущеним перформативним компонентом, де юридичний суб'єкт замінюється позначенням об'єкта директивної дії, а перформативне дієслово – непрямим маркером зобов'язання.

Ключові слова: ступінь ілокутивної сили, таксономія директив, міжнародно-правовий дискурс, мітігація, хеджування.

УДК 811'32+83.011

[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.03](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.03)

**Версифікація мовних одиниць в об'єктиві морфологічної статистики
(сучасна британська та німецька поезія)**

**Versification of Language Units From the Lens of Morphological Statistics
(Modern British and German Poetry)**

Тетяна ГРОМКО, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської філології та перекладу

Tetiana HROMKO, Doctor of Philological Sciences, Associate Professor,
Professor of English Philology and Translation Department
E-mail: hromkot@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4661-4302>

Національний університет «Одеська політехніка», м.Одеса, Україна

National University "Odeska Polytechnika", Odessa, Ukraine

Людмила ПАНЧУК, аспірант кафедри культурології та філософії культури,
старший викладач кафедри германських мов і перекладу

Liudmyla PANCHUK, Postgraduate student of Cultural Studies and Philosophy of Culture
Department, Senior Lecturer of German languages and translation Department

E-mail: l.v.panchuk@op.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-9545-7473>

Національний університет «Одеська політехніка», м.Одеса, Україна

National University "Odeska Polytechnika", Odessa, Ukraine

Ольга МАТВЕЙКО, старший викладач кафедри германських мов і перекладу,
Oliha MATVEIKO, Senior Lecturer of German Languages and Translation Department

E-mail: dtfakultaet@gmail.com

Національний університет «Одеська політехніка», м.Одеса, Україна

National University "Odeska Polytechnika", Odessa, Ukraine

Анотація. У статті подається статистичний лінгвістичний аналіз морфологічного складу, що представлений в британській та німецькій поезії. Аналізується частиномовна приналежність слів як предмет стилеметрії. Використання статистичного аналізу тексту для визначення набору ключових слів у британській поезії допомагає кількісно оцінити параметри її мовного стилю, і це доповнює якісний аналіз мовних явищ.

Статистика мови досліджуваної поезії включає в себе аналіз різних лінгвістичних аспектів, які характерні для поетичного мовлення в сучасній літературі. Позиціонується науковий інтерес до морфологічної статистики мови британської поезії для аналізу структурних особливостей поетичного тексту. Іменники в поезії використовуються для назви об'єктів, ідей, абстрактних понять, а також для створення образів та символіки. Вони можуть мати значущу роль у створенні образів та концепцій поетичного тексту. Дієслова визначають дії, події та стан об'єктів у поезії, інші граматичні класи слів допомагають створити ритм, темп, рух і виразність в поетичному тексті. Службові слова використовуються для побудови синтаксичних структур і забезпечення зв'язності між словами та реченнями в поезії. Визначення кількості мовних одиниць певного граматичного класу в поезії слугує надійним інструментом для вивчення відображення найістотніших рис та статистичних параметрів поетичного дискурсу.

Представлений у статті матеріал дослідження та подальшого аналізу їх морфологічного потенціалу добирався із сучасних оригінальних творів британських поетів, що містяться літературні антології, бібліотеки та веб-ресурси, які спеціалізуються на поезії. Прикладами для лінгвістичного морфологічного аналізу є творчість Керол Енн Даффі (Carol Ann Duffy), Шеймаса Джастіна Гіні (Seamus Justin Heaney), Сімона Армїтеджа (Simon Armitage), Т.С. Еліота (T.S. Eliot), Доріс Каркендейл (Doris Kareckendey) Ульріке Альмут Зіммай (Ulrike Almut Sandig), Яна Вагнера (Jan Wagner), Дурс Грюнбайн (Durs Grünbein) та Кай Віланд (Kai Wieland). Спостережено, що не існує жорстких правил щодо того, які частини мови повинні превалювати в поезії загалом, і це завжди залишається в сфері творчості автора. Проаналізовані аспекти морфологічного аналізу можуть бути застосовані до поезії різних історичних періодів та літературних напрямів в британській та німецькій поезії з метою дослідити їхні особливості та еволюцію мовного вираження, що й визначає перспективу подальших розвідок у цьому напрямку.

Ключові слова: статистика, лінгвістичні статистичні методи, лінгвістичний аналіз поезії, стилеметрія, морфологічна статистика, частини мови, британська поезія, німецька поезія.

© Т.Громко, Л.Панчук, О. Матвейко

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 2, 2023

Актуальність (Introduction).

Вивчення версифікації для мовознавства загалом й філології зокрема актуальне, оскільки ця система організації поетичної мови визначає ритм, римування та інші важливі аспекти поезії, змінюючись у залежності від літературного контексту. Проблема версифікування мовних одиниць має міждисциплінарний характер – літературознавчий та мовознавчий. У цьому ключі дослідження версифікації, з одного боку, дозволяє науковцям аналізувати, як мовні засоби впливають на створення поетичних творів і сприяють їх сприйняттю читачем, з іншого – допомагає розуміти вплив мовних особливостей на сприйняття творів та розширювати знання про мову та поетичні засоби в різних культурних та мовних контекстах, екстраполювати мовно-поетичні особливості різних поетичних традицій, літературних періодів та культур, що розширює розуміння ролі мови в художніх текстах [8, с.54]. Так, лінгвістичний підхід сприяє розробці теоретико-методологічних і фактичних підстав версифікації як окремого мовознавчого напрямку – в контексті лінгвістичного аналізу художнього тексту [2; 4; 5]. Оскільки форми прояву мовного вираження слова в поетичному дискурсі надзвичайно різноманітні, визначення їхнього статусу (фонетичного, лексичного граматичного) може набувати систематизувальний характер.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Literature Review). До початку ХХІ ст. аналіз мови поезії присвячувався диференційованому підході до тексту на різних рівнях, включаючи фонетичний, лексичний і синтаксичний аспекти. Історично цей напрямок мав значний внесок в розвиток лінгвістичного аналізу тексту на фонетичному рівні завдяки роботам таких вчених як О. Потебня, В. Русанівський, А. Юфімцева, а також на лексичному та синтаксичному рівнях завдяки дослідженням В. Ващенко, П. Тимошенка, В. Ковалевського, Р. Якобсона, В. Виноградова, І. Качуровського та В. Жирмунського. Сучасні українські дослідники М. Крупа, Т. Єщенко [5; 6; 2] в лінгвістичному аналізі мови поетичних творів опираються на фонологічно-лексикологічний підхід. У контексті нашого

дослідження поетичне мовлення розглядається як певна структура, що передає об'єм інформації, який передається за допомогою звичайних мовних засобів, що має інтертекстуальний характер і дозволяє виявляти стилеметричний (частиномовний) склад тексту поезії.

Постановка завдання (Task statement).

Версифікація, або віршування – це система організації поетичної мови, в якій використовуються різні прийоми і правила для створення віршованих текстів [8, с.56-58]. Як система регуляції аспектів поетичного тексту (ритм, римування, метрика та інші акустичні й структурні особливості), вона включає в себе різні правила та параметри віршування, залежно від літературного періоду, мови та національних традицій і відіграє важливу роль в створенні поетичного ефекту та виразності [3, с.12]. Версифікація включає в себе різні правила та параметри віршування, які змінюються в залежності від літературного періоду, мови та національних традицій. Вона відіграє важливу роль у створенні поетичного ефекту та виразності тексту. І якщо для поетів створення художніх творів є певним вибором мовних засобів та організації тексту для досягнення певного поетичного ефекту, то для читача це відчуття способу розкривання глибокого змісту і краси мови, які створюють поетичний образ та виражають емоційний зміст, сприяння кращого розуміння та оцінки твору, відчувати його ритм, мелодію та глибокий зміст. Вивчення версифікування в цьому плані допомагає літературознавцям розкрити, як мовні особливості впливають на сприйняття твору та як мовні елементи об'єднуються, щоб створити художню цілісність [3, с.189]. Мовознавцеві ж, який виконує лінгвістичний аналіз поетичного твору, удокладнення версифікації мовних одиниць є можливістю розкрити та розібрати мовну структуру та мовленнєві особливості конкретного твору, що в цілому дозволяє глибше вивчати структуру мови та її роль у поетичних творах, аналізувати мовнопоетичні засоби загалом, а також проводити порівняльний аналіз різних мов та поетичних традицій.

Вивчення версифікації дозволяє лінгвістам аналізувати, як мовні одиниці

© Т.Громко, Л.Панчук, О. Матвейко

взаємодіють у поетичних текстах, як формується ритм, римування, метрика та інші акустичні та структурні характеристики, які надають поезії особливого характеру. Це також допомагає виявити структурні (усіх мовних рівнів), формально-функціональні та стилістичні особливості різних поетичних традицій, літературних періодів та культур, а також розуміти, які мовні засоби використовують поети для виразного передавання своїх поетичних ідей. Лінгвістичний підхід до версифікації мовних одиниць аж ніяк не є формалізованим, адже він розширює наше розуміння як поезії, так і мови самої, дозволяючи краще не лише філологічно аналізувати, а й сприяти всебічному опису мовної картини світу та оцінювати поетичні твори з точки зору гуманізації, естетизації і т.ін., а також розвивати більш глибоке розуміння мовних особливостей та їх вплив на поетичний ефект твору.

Метою нашого дослідження є аналіз морфологічної статистики мовних одиниць як представлення версифікації сучасної британської та німецької поезії. Дослідження цього аспекту в контексті поетичних творів – це своєрідна спроба лінгвістичного аналізу частиномовного конструкту в поетичному колі сучасних представників Великої Британії та Німеччини, і вона аж ніяк не претендує на повний аналіз версифікації поетичного дискурсу. Морфологічна статистика [1, с. 6] є лише децицею, яка допомагає краще розуміти поетичний мовний матеріал, його функції та виразність.

Методи дослідження (Methods).

Методологічні засади версифікації поетичних творів у наш час представлені лише в літературознавчій площині. Мовознавчі розвідки не дають відповіді на частиномовну атрибуцію та її виправдання в поетичних творах. Зокрема, актуальними є завдання підвищення достовірності статистичної обробки художніх творів [7, с.75] в канві лінгвістичного їх аналізу. Визначення кількості мовних одиниць певного граматичного класу в поезії може слугувати надійним інструментом для досягнення поставленої дослідниками мети, оскільки є прикладами відображення найістотніших рис та статистичних параметрів [7, с.105] поетичного дискурсу як досліджуваного об'єкта, які доцільно

докладно вивчати в перспективі з використанням методів машинного навчання [17; 9; 7], критерію Стьюдента тощо.

Результати дослідження та їх обговорення (Results and Discussion). В основі системи організації поетичної віршованої мови закономірно відбувається вживання, поетичне переосмислення та повторення певних мовних елементів. У цьому відношенні вивчення версифікації мовних одиниць знаходиться не лише в полі зору літературознавства, а й мовознавства: використання поетом-автором різних прийомів та правил для створення віршованих текстів [15, с. 361] вже при аналізі мовної системи окремого твору лінгвістом показує як арсенал мовних засобів слугує регуляції різних аспектів поетичного тексту, тобто відображає, як мова функціонує в певних поетичних контекстах. Тобто вивчення версифікації допомагає розуміти, як мовні одиниці, організовані певним чином у віршах, взаємодіють і яким чином мова може бути трансформована для створення поетичного мистецтва.

Вивчення версифікації мовних одиниць є актуальним і важливим з низки причин. По-перше, версифікація мовних одиниць є ключовим аспектом поетичної традиції в плані визначення, які мовні елементи використовуються для створення віршованих текстів і в чому полягають ритмічні та звукові особливості поезії. Другим мовознавчим аспектом є мовна ефективність, зумовлена лінгвокогнітивними та психолінгвістичними параметрами використання мовних засобів у поезії. Це допомагає поетам та письменникам вибирати найкращі слова та структурувати тексти для виразного вираження своїх ідей. По-третє, мовно-літературний рівень освіченості, критичні навички у доборі мовних засобів та аналітика сучасного поетичного тексту, літературної історії та історії мови. Четвертий аспект орієнтований на знаходженні власної унікальності в авторській манері створення поетичних текстів – експерименти зі структурою, слововживанням, формальними показниками тощо. Усвідомлення культурного сприйняття поетичного твору – п'ятий аспект – відбувається через

© Т.Громко, Л.Панчук, О. Матвейко

бачення мови поезії як важливої частини культурного спадку певного народу, а відтак вивчення версифікації сприяє кращому розумінню та оцінці поетичних шедеврів різних літературних епох і національних традицій.

Лінгвістичний аналіз поезії передбачає вивчення мовної структури, а версифікація мовних одиниць, що передбачає ідентифікацію частин мови та їх розподіл в межах аналізованого тексту вірша може розкрити секрети творчого підходу поетів, їхні стилістичні вибори та поетичні прийоми. Відтак дослідження в цьому плані британської та німецької поезії може виявити вплив мовних особливостей на творчість та стилі поетів. Це важливо з огляду на розуміння того, як мовний контекст впливає на творення та як мова формує поетичну експресію. На ряду з цим важливим є дослідження способів, якими поети виражають свої ідеї та почуття через певні морфологічні засоби, категорії для створення ефективної поетичної виразності.

Аналіз морфологічних статистичних даних в поезії може допомогти виявити структурні або стилістичні патерни, які характерні для певних поетів або поетичних напрямків, що спонукає до вивчення нових статистичних патернів [14]. Такі розвідки можуть прислужитися лінгвістичним та іншим гуманітарним дослідженням для багатоаспектного аналізу тексту. Значущість дослідження граматичних поетичних традицій та особливостей мови сучасної поезії полягає у виявленні того, як сучасні поети взаємодіють з традиціями минулих поколінь і вносять новизну в художній страт мови.

Сучасний міжкультурний контекст поезії характеризується різноманітністю мовних структур і явищ, поетичною експресією, демонструючи культурну різноманітність стилів, жанрів та інших традиційних і новітніх форм поетичної творчості. Дослідження версифікації мовних одиниць в сучасній поезії може включати в себе методику й аналіз використання мовних технологій, які впливають на структуру та виразність поетичних творів відповідної епохи. Так, кінець XIX – початок XX століття в історії літератури ознаменований значущими

змінами і перебудовою у поетичних засобах, підходах та художніх завдань в усій їх унікальності для поезії. До кінця XX ст. літературознавчі розвідки активно зосереджувалися на художніх завданнях – емоційному вираженні, поетичній символіці, створенні атмосфери, мистецтві гри слів та звуку, інтерпретації внутрішнього світу поета та багатьох інших аспектах, які роблять поезію особливою та виразною. Поезія початку XXI століття відзначається диференційованою складністю та експериментуванням з формою і змістом, елементами незвичності формального вираження мовних засобів, нетрадиційності форм, неочікуваності образів тощо.

При лінгвістичному аналізі тексту актуалізуються розробки модерних методів поетичної творчості, серед яких статистичні підрахунки морфологічних елементів. Одна з їх функцій – наведення (або підтвердження) об'єктивних даних для визначення стилістичних компонентів тексту. Водночас виявлення нових форм або поєднання різних морфологічних структур є не лише важливою мовносистемною інформацією, а й ідентифікатором поетичних інновацій. Так, морфологічні категорії мовних одиниць, наприклад частиномовна приналежність, в межах поетичного твору дозволяють спостерігати експерименти з формою віршу, збільшення чи /і зменшення кількості нетрадиційних форм. Конкретні числові показники підкреслюють ілюстративні приклади лінгвістичного аналізу поетичного тексту, що робить таке лінгвістичне дослідження об'єктивним і науково обґрунтованим.

Значущість морфологічної статистики полягає й у визначенні характеристик авторського стилю на рівні мови – частотності вживання граматичних класів, моделювання граматичних категорій – у використанні мовних засобів для підвищення достовірності авторської та стильової атрибуції як системи, що є актуальним завданням в сучасному дослідженні літератури- та мовознавства.

Матеріал нашого дослідження та подальшого аналізу їх морфологічного потенціалу добирався із сучасних оригінальних творів британських та німецьких поетів, що містяться літературні

© Т.Громко, Л.Панчук, О. Матвейко

антології, бібліотеки та веб-ресурси, які спеціалізуються на поезії.

Прикладом для лінгвістичного морфологічного аналізу є творчість **Керол Енн Даффі** (Carol Ann Duffy), британської поетеси та лауреатки Букерівської премії. Однією з відомих її збірок є «The World's Wife», в якій вона надає слово жінкам з історії та міфології через вірші. Показовим в цьому плані з-поміж її численних поетичних творів є віршу на екологічну тематику «Parliament» («Парламент») [13]:

The albatross telling of

Arctic ice as the cold,

hard moon calved from the earth.

(Казки альбатроса про арктичні поля крижани, Як місяць, холодні вони і як місяць – Не на землі.

Однією з відомих збірок Carol Ann Duffy є «The World's Wife», в якій вона дає голос жінкам з історії та міфології через вірші. Поезія ірландського поета **Шеймаса Джастіна Гіні** (Seamus Justin Heaney), лауреата Нобелівської премії з літератури (1995 р.) «за твори ліричної краси й етичної глибини, що підносять щоденні дива та оживляють минуле», також можуть бути цікаві для морфологічного аналізу. Його твори «Смерть натураліста» (Death of a Naturalist) та «Двері в темряву» (Door into the Dark) концентруються на особливостях сільського життя, що передаються описом символічних картин:

Be advised my passport's green.

*No glass of ours was ever raised
to toast the Queen*

(Будь певен – мій паспорт зелений.

Ні склянки не випито нами на честь королів [16].

Симон Армідедж (Simon Armitage) – відомий британський поет, який використовує багато номінативної лексики у своїх поезіях, що є показником переваги вживання іменних частин мови. Перелік поезій, які багаті на номінативну лексику, досить широкий: «Seeing Stars» (2010), «The Unaccompanied» (2017), інші поезії з тематикою природи, історії та сучасності: наприклад «The Shout» (зустріч з чоловіком, який розповідає дивну історію про звук); «I Say I Say I Say» морфологічні словосполучення – вирази, що використовуються для створення гумористичного ефекту; «Kid» – збагачена певним чином морфологічними

утвореннями, що описують життя та досвіди дітей.

У віршах названих британських поетів представляється ряд метрико-статистичних особливостей [1, с. 5]. Вони допомагають аналізувати різні аспекти віршів, від звукових характеристик до структури мови та символіки. Аналіз таких параметрів може допомогти розкрити та розуміти літературні прийоми та особливості віршів.

Частиномовна приналежність (частиномова структура) впливає на стиль письменника в англійській та сучасній британській поезії, роблячи текст більш виразним та динамічним. Різні частини мови (іменники, прикметники, дієслова, прийменники, артиклі тощо) можуть бути використані для створення різних стилів та ефектів у поезії. Ось декілька прикладів:

1. Використання іменників та прикметників може надавати тексту більше деталей і образів. Наприклад, у поезії «The Waste Land» Т.С. Еліота (T.S. Eliot), іменники та прикметники допомагають створити барвисті образи та передати відчуття розпаду та руйнування: *April is the cruellest month, breeding Lilacs out of the dead land, mixing Memory and desire, stirring Dull roots with spring rain.* (Квітень – найжорстокіший місяць, що вирощує Бузок із мертвої землі, змішує Пам'ять і бажання, ворушить Тупе коріння весняним дощем) [10].

2. Використання дієслівних форм надає тексту більше руху та енергії. Так, дієслова можуть викликати відчуття руху, дії та життєвості, наприклад, фрагмент з поезії «The Road Not Taken» Роберта Фроста: *Two roads diverged in a wood, and I – I took the one less traveled by, And that has made all the difference.*

3. Використання прийменників та сполучників впливає на синтаксис та зв'язок слів у реченнях. Вони можуть створювати сполучення слів, які вказують також на залежності та зв'язки між різними ідеями та образами. Приклад (з «To His Coy Mistress» Ендрю Марвелла: *But at my back I always hear Time's wingèd chariot hurrying near; And yonder all before us lie Deserts of vast eternity.*

Залежно від того, як автор використовує частини мови та їхні комбінації, створюється художній стиль та

© Т.Громко, Л.Панчук, О. Матвейко

ефекти в поезії. Такі виразні засоби допомагають читачеві краще розуміти та відчувати текст і сприяють створенню художньої цінності в поезії.

Частиномовна приналежність (чи частиномова структура) в сучасній британській та німецькій поезії може бути одним з важливих стилістичних аспектів. Вона визначає, як письменник використовує частини мови (наприклад, іменники, дієслова, прикметники, прийменники і т. д.) для створення образів, метафор, ритму та загальної атмосфери в своїх віршах. Важливо враховувати, що частиномовна приналежність може значною мірою варіюватися від поета до поета і від твору до твору, і цим самим становить ключовий аспект стильової індивідуальності: дозволяє поетам трансформувати мову, щоб передати свій унікальний голос і сприймання світу. Серед німецьких поетів є чимало таких, що використовують різноманітні номінативи в своїй творчості: поетеса **Доріс Каркендейл** (Doris Kareckendey) використовує яскраві номінативи, які верифікують багатством лексичних засобів творів; у поезії Ульріке **Альмут Зімтау** (Ulrike Almut Sandig) функція іменних частин мови вирізняє властиву їй поетичну мовну гру; **Ян Вагнер** (Jan Wagner) використовує різні номінативи у своїй поезії та досліджує їх мовні можливості [17].

До поетів з численним використанням іменників як лексичних та номінативних елементів належить **Дурс Грюнбайн** (Durs Grünbein). Переплетення пам'яті та забуття – це мотив, який постійно супроводжує творчість Дурса Грюнбайна. В його автобіографічній творчості незмінно присутнім залишається образ археологічних розкопок як предмет його творів як у буквальному, так і в психоаналітичному сенсі. Показовим в цьому плані є фрагмент його вірша «Berliner Muster» («Візерунки Берліна») зі Збірки «Verse für übermorgen» («Строфи на післязавтра») [12]:

*Die Angewohnheit einer dicken Katze
verengt die Pupillen, Der Müll der Stadt
wandert durch die zerzausten Straßen. Das
Licht im Wartezimmer scheint wie durch eine
dunkle Brille. Jeder ist nur damit beschäftigt,
sein Leben zu verschwenden. Gelangweilt,
arbeitslos, wie ein Hummer am Strand,*

© Т.Громко, Л.Панчук, О. Матвейко

*Gehirn Er kehrt zu seiner kleinen Kiste
zurück. Stützt die Wirbelsäule nicht. Bremsen
quietschen Es wird bestätigt: Er lebt noch,
du wirst in die Leber gefickt! Von solch
unhöflichen Grüßen, unter den azurblauen
Höhen, Hören Sie schon jetzt auf, nach
einem anderen Ort zu suchen. Und die Luft
ist schmutzig und du atmest durch deinen
Mund. Berlin ist ein schäbiger Teppich, das
Muster ist schon lange bekannt.*

*Звичка товстою кішкою звужує
зіниці, По вулицях розпатланим марить,
шваль міська. Світло в залі очікування, як
крізь темні окуляри. Всі тільки тим і
зайняті, що життя пропалюють.
Сумуючи, безробітний, як рак на пляжі,
мозок У свою повертається назад
коробочку. Не тримає хребта. Вереск
гальм Запевнить: живий ще, туди тебе в
печінку! Від грубих вітань, під блакиттю
висот, Спіняй уже всі пошуки іншого
місця. І повітря погане, і дихаєш через
рот. Берлін - килим потертий, візерунок
давно відомий (Переклад наш – Л. П.)*

Кай Віланд (Kai Wieland) – це сучасний німецький поет, який відомий своєю майстерністю у використанні слів і образів, щоб вразити читачів та передати різні концепції у своїх віршах. Він може використовувати іменники для створення атмосфери, передачі атмосфери або відображення певних ідей. Філософські образи також можуть бути присутніми в його творах, але вони не завжди є їхньою єдиною метою. Приклади з творів Кая Віланда, не обов'язково є філософськими образами, але вони можуть мати філософське або символічне значення в контексті віршів: *Land* (країна), *Welt* (світ), *Sprache* (мова), *Herz* (серце), *Zeit* (час), *Tage* (дні), *Hände* (руки), *Gedichte* (вірші), *Worte* (слова), *Schritte* (кроки) – (з поезії «Die Welt danach (Світ після цього)»). Тобто поет використовує іменники, щоб створювати образи, виражати почуття та ідеї, а також надавати своїм віршам глибших смислових прошарків. У поезії «Die Welt Danach» звертає на себе увагу кількість займенників – 23 одиниці:

*Sie ruhte schon, das Läuten reißt sie
aus dem Schlaf*

*Am Telefon — die Nachricht trifft sie
wie ein Schlag*

*Wie soll sie das ertragen
Sie kann's nicht verstehen*

*Wie soll es weitergehn
 Wie wird die Welt danach
 Wenn das Leben in Scherben liegt
 Und ewige Nacht jede Hoffnung besiegt
 Wie wird die Welt danach
 Wird es nochmal wie früher sein
 Mit ihm war sie stark
 Und jetzt ist sie allein
 Die Zeit vergeht und zeichnet Spuren
 ins Gesicht
 Man überlebt, auch wenn das Herz wie
 Glas zerbricht
 Wie soll sie das ertragen
 Es tut immer weh
 Sehnsucht stirbt weich wie Schnee
 Wie wird die Welt danach
 Wenn die Hoffnung begraben ist
 Wird je wieder Tag und bringt neues*

Licht

*Wie wird die Welt danach
 Wird es nochmal wie früher sein
 Mit ihm war sie stark
 Und jetzt ist sie allein
 Doch dann, eines Nachts
 Da ist er ganz nah bei ihr
 Er streichelt ihr Haar
 «Liebling, komm doch zu mir»
 Wie wird die Welt danach
 Wird sie uns hell und leuchtend sein
 Mit dir bin ich stark und nie wieder*

allein

*Zeig mir die Welt danach
 Wir beide gegen die Ewigkeit
 Ich bin für dich da und zu allem bereit [17].*

За нашими підрахунками в цьому вірші німецькою мовою 24 іменники – Nachricht (повідомлення), Schlaf (сон), Zeit (час), Herz (серце), Schnee (сніг), Hoffnung (надія), Tag (день), Licht (світло), Ewigkeit (вічність); 7 прикметників – keine (немає), ewige (вічний), neue (новий), früher (раніше), allein (самотній), hell (яскравий), leuchtend (світлий); 14 дієслівних форм – ruhte (спочивала), reißt (розриває), trifft (досягає), ertragen (терпіти), verstehn (розуміти), weitergehn (продовжувати іти), liegt (лежить), besiegt (перемагає), begraben (похована), wieder (знову), sterben (помирати), ist (є), zeichnet (намальовує), überlebt (переживає), tut (робить), weh (болить), stirbt (помирає), sieht (бачить), ist (є), bringt (приносить), zeigt (показує) тощо. Уся лексика за повнозначними частинами мови в поезії

Кая Віланда використовується з філософською метою для створення образів, концепцій та метафор, які розкривають глибокий зміст його віршів.

Версифікація мовних одиниць в поезії загалом немає однозначного відповідного стосовно превалюючих частин мови, оскільки це може варіюватися в залежності від стилю, поета і конкретного твору. Преференції щодо частин мови в поезії можуть бути суб'єктивними і залежать від поетичного стилю та мети. Проте деякі загальні тенденції верифікації такого плану нами спостережені:

1. Дієслова часто відіграють ключову роль в поезії, оскільки вони створюють ритм, динаміку і дію в тексті.

2. Іменники можуть бути важливими для створення образів і конкретності. Вони допомагають читач.

В сучасній англійській поезії частиномовний склад твору може значно варіюватися в залежності від поета, стилю та тематики вірша. Однак деякі частини мови є типовими і більш поширеними в поезії, особливо в класичних віршах. Ось кілька типових частин мови, які можуть переважати в аналізованій поезії:

а) іменники відіграють важливу роль у створенні образів та конкретизації предметів та ідей; б) дієслова використовуються для виразу дій, руху, стану та ритму; в) прикметники – для надання характеристик об'єктам і речам, що додає кольору і виразності поезії і допомагають створювати барвисті образи та описи; г) займенники можуть бути використані для виразу індивідуальності та персональної перспективи поета; г') числівники можуть бути використані для вираження кількості або послідовності в подіях та образах; д) прислівники додають специфіку та деталі до дій та характеристик; е) дієслова на *-ing* (герундії) можуть додавати ритму та енергії до вірша, особливо коли описуються дії та процеси; є) прийменники та прийменникові фрази використовуються для виразу взаємозв'язків між об'єктами та ідеями, а також для створення образів; ж) сполучники допомагають створити логічний зв'язок між словами та фразами у вірші; з) частки можуть надавати тексту ритмічність та емпфазувати певні слова або фрази.

© Т.Громко, Л.Панчук, О. Матвейко

Зазначимо, що частиномовна приналежність може сильно залежати від стилю та специфіки вірша. Деякі поети можуть активно використовувати певні частини мови, тоді як інші можуть експериментувати з різними структурними елементами для досягнення своєї індивідуальності та виразності.

Висновки (Conclusions).

Проведений статистичний аналіз має велике значення для вивчення зарубіжної літератури, стилеметрії та ідіостилю. Такі види досліджень дають змогу познайомитися з творчістю того, чи іншого поета або письменника та краще зрозуміти сутність творчості митця. В сучасній британській поезії різні частини мови можуть превалювати в залежності від поета, стилю та контексту. Кожен поет має свої унікальні стилістичні вибори мовних граматичних форм, і використовує частини мови відповідно до свого індивідуального голосу та стилю. Таким чином, не існує жорстких правил щодо того, які частини мови повинні превалювати в поезії загалом, і це завжди залишається в сфері творчості автора. У сучасній британській та німецькій поезії різноманітні частини мови

використовуються для створення різних аспектів поетичного виразу, але деякі з них, такі як іменники, дієслова, прикметники, займенники, числівники, прислівники, дієслова на -ing, прийменники, сполучники та частки, є особливо поширеними в класичних віршах. Вони відіграють важливу роль у створенні образів, ритму та виразності, а також допомагають підкреслити ідеї та персональну перспективу поета.

Використання різних частин мови в поезії може суттєво варіюватися в залежності від стилістичних та жанрових особливостей конкретного вірша. Одні поети можуть активно використовувати певні лінгвістичні елементи, водночас як інші можуть експериментувати з різними мовними структурами з метою досягнення своєї унікальності та виразності.

Дослідження версифікації мовних одиниць є перспективними у напрямі подальшого визначення вживання їх в поезіях митців інших країн для більш точної типологічної характеристики мовних структур та граматичних особливостей британської та німецької поезії.

Список використаних джерел

1. Бук С. Н. Основи статистичної лінгвістики: Навчально-методичний посібник / відп. ред. проф. Ф. С. Бацевич. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 124 с.
2. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 264 с.
3. Костенко Н. В. Українське віршування ХХ століття. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2006. 287 с.
4. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 423 с.
5. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Київ : Підручники, посібники, 2005. 416 с.
6. Крупа М. Лінгвістичний аналіз тексту: Програма для філологічних факультетів вищих навчальних закладів України. *Дивослово*. 2006. № 2. С. 36-39.
7. Перебийніс В. І. *Статистичні методи* для лінгвістів : посібник. Вінниця : Нова Книга, 2013. 176 с.
8. Семенюк Г., Гуляк А., Бондарева О. Версифікація: теорія і практика

віршування. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2003. 286 с.

9. Хомицька І. Ю., Теслюк В. М., Базилевич І. Б., Береговський В. В. Статистичні моделі та програмні засоби розмежування авторських стилів англійської прози. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2020. Т. 30. № 5. С. 135–139.

10. Eliot T. S. Quotes RL : https://www.goodreads.com/author/quotes/18540.T_S_Eliot

11. Kolmogorov A. N. Foundations of the theory of probability. Chelsea Publishing, 1950. 340 p.

12. Grünbein D. *Strophen für übermorgen*. Gedichte. Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2007. 205 S.

13. Keep it in the ground: a poem by Carol Ann Duffy. URL : <https://www.theguardian.com/environment/2015/mar/27/keep-it-in-the-ground-a-poem-by-carol-ann-duffy>

14. Klarreich E. Statistical tests are unraveling knotty literary. *Bookish Math*. 2003. Vol. 164, № 25/26. P. 392.

15. Rudman J. The state of authorship

© Т. Громко, Л. Панчук, О. Матвейко

attribution studies: Some problems and solutions. *Computers and the Humanities*. 1998. Vol. 31. P. 351-365.

16. Seamus Heaney. Quotes. URL : https://www.goodreads.com/author/quotes/29574.Seamus_Heaney

17. Wieland K. Wie ich mir mein Land denke [w:] *Zeit der Wildschweine (Klett-Cotta)*, Roman. Klett-Cotta Verlag, Stuttgart 2020. 271 S.

References

1. Buk, S. N. (2008). *Osnovy statystychnoi lnhvistyky: Navchalno-metodychnyi posibnyk [Fundamentals of statistical linguistics: Educational and methodological manual]* / Ed. F. S. Batsevych. Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka. 124 p. [In Ukrainian].

2. Yeshchenko, T. A. (2009). *Linhvistychnyi analiz tekstu [Linguistic analysis of the text]*. Kyiv : VTs «Akademiia». 264 s. [In Ukrainian].

3. Kostenko, N. V. (2006). *Ukrainske virshuvannia 20 stolittia [Ukrainian poetry of the 20th century.]*. Kyiv : VPTs «Kyivskiy universytet». 287 s. [In Ukrainian].

4. Kochan, I. M. (2008). *Linhvistychnyi analiz tekstu : navch. posib. [Linguistic analysis of the text : teaching manual]* Kyiv : Znannia. 423 s. [In Ukrainian].

5. Krupa, M. (2005). *Linhvistychnyi analiz khudozhnogo tekstu [Linguistic analysis of artistic text]*. Kyiv : Pidruchnyky, posibnyky. 416 s. [In Ukrainian].

6. Krupa, M. (2006). *Linhvistychnyi analiz tekstu: Prohrama dlia filolohichnykh fakultetiv vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy [Linguistic text analysis: Program for philological faculties of higher educational institutions of Ukraine]* [In:] *Dyvoslovo [Miracle word]*, 2, 36-39. [In Ukrainian].

7. Perebyinis, V. S. (2013). *Statystychni metody dlia lnhvistiv [Statistical methods for linguists]*. Vinnytsia: Nova Knyha, 170 s. [In

Ukrainian].

8. Semeniuk, H., Huliak, A. & Bondareva, O. (2003). *Versyfikatsiia: teoriia i praktyka virshuvannia [Versification: theory and practice of versification]*. Kyiv : VPTs «Kyivskiy universytet». 286 s. [In Ukrainian].

9. Khomytska, I. Yu., Teslyuk, V. M., Bazylevych, I. B. & Beregovskiy, V. V. (2020). *The statistical models and software for authorial style differentiation in english prose [Statistical models and software tools for distinguishing authorial styles of English prose]* [In:] *Scientific Bulletin of UNFU [Scientific bulletin of NLTU of Ukraine]*, 30(5), 135-139. <https://doi.org/10.36930/40300522> [In Ukrainian].

10. Eliot, T. S. Quotes. URL : https://www.goodreads.com/author/quotes/18540.T_S_Eliot [In English].

11. Kolmogorov, A. N. (1950). *Foundations of the Theory of Probability*. Chelsea Publishing, 340 p. [In English].

12. Grünbein, D. (2007). *Strophen für übermorgen. Gedichte*. Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main. 205 S. [In German].

13. *Keep it in the ground (2015) : a poem by Carol Ann Duffy*. URL : <https://www.theguardian.com/environment/2015/mar/27/keep-it-in-the-ground-a-poem-by-carol-ann-duffy> [In English].

14. Klarreich, E. (2003). *Statistical tests are unraveling knotty literary* [In:] *Bookish Math*, 164(25/26), 392. [In English].

15. Rudman, J. (1998). *The state of authorship attribution studies: Some problems and solutions* [In:] *Computers and the Humanities*, 31, 351-365. [In English].

16. Seamus, Heaney. Quotes. URL : https://www.goodreads.com/author/quotes/29574.Seamus_Heaney [In English].

17. Wieland, K. (2020). *Wie ich mir mein Land denke* [In:] *Zeit der Wildschweine (Klett-Cotta)*, Roman. Klett-Cotta Verlag, Stuttgart. 271 S. [In German].

Abstract. *The article presents a statistical linguistic analysis of the morphological structure represented in British poetry. The part-of-speech belonging of words as a subject of stylometry is analyzed. The use of statistical text analysis to determine the set of keywords in British poetry helps to quantify the parameters of its linguistic style, and this complements the qualitative analysis of linguistic phenomena.*

The statistics of the researched language of British and German poetry includes the analysis of various linguistic aspects that are characteristic of poetic speech in the contemporary literature of Great Britain. The article focuses on the scientific interest in the morphological statistics of the language of British poetry for the analysis of the structural features of the poetic text.

Nouns in poetry are used to name objects, ideas, abstract concepts, as well as to create images and symbols. They can play a significant role in creating images and concepts in a poetic text. Verbs define actions, events, and the state of objects in poetry; other grammatical classes of words help create rhythm,

© Т.Громко, Л.Панчук, О. Матвейко

pace, movement, and expressiveness in a poetic text. Service words are used to build syntactic structures and provide coherence between words and sentences in poetry. Determining the number of linguistic units of a certain grammatical class in poetry serves as a reliable tool for studying the reflection of the most essential features and statistical parameters of poetic discourse.

The material presented in the article for the study and further analysis of their morphological potential was selected from contemporary original texts written by British poets contained in literary anthologies, libraries and web resources specializing in poetry. The examples for linguistic morphological analysis are the works of Carol Ann Duffy, Seamus Justin Heaney, Simon Armitage, T. C. Eliot Doris Kareckendey, Ulrike Almut Sandig, Jan Wagner, Durs Grünbein and Kai Wieland.

It has been observed that there are no strict rules as to which parts of speech should prevail in poetry in general, and this always remains in the sphere of the author's creativity. The analyzed aspects of morphological analysis can be applied to the poetry of different historical periods and literary trends in British and German poetry in order to study their features and the evolution of linguistic expression, which determines the prospects for further research in this area.

Keywords: *statistics, linguistic statistical methods, linguistic analysis of poetry, stylometry, morphological statistics, parts of speech, British poetry, German poetry.*

Воєнний щоденник Олеса Гончара: соціолінгвістичний та інтертекстуальний виміри Military Diary of Oles Honchar: Sociolinguistic and Intertextual Dimensions

Ніна СТЕПАНЕНКО, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики та мовної комунікації
Nina STEPANENKO, Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Journalism and Language Communication

E-mail: stepanenko_nina@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0934-784X>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Анотація. Статтю присвячено аналізу воєнного щоденникового дискурсу О. Гончара, у якому задокументовано досвід воєнного життя конкретного часового ряду «реально червень 1943 р., а ретроспективно червень 1941 р. – листопад 1945 р.» на широкому географічному просторі «Україна – Європа – Америка». Обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми з огляду на складний сучасний стан в Україні. Виняткову увагу приділено з'ясуванню специфіки воєнного нарративу письменницького діаруша з уналежненням останнього до розряду літературних, тих, які є незаперечним фактом красного письменства за своєю формою, крізь призму соціолінгвістики (передусім українсько-російської двомовності), лінгвопрагматичного та лінгвоаксіологічного потенціалу. Розкрито процес мовної самоідентифікації воїна, майстра слова, громадянина О. Гончара, наслідком якої є перехід до принципового українства, відкрита боротьба із цинічною офіційно й неофіційно легітимізованою практикою обрусительства в радянську добу. Доведено, що інтерпретований авторський дискурс російськомовний лише за формою, а за змістом він україно-, євро-, людиноцентричний, оскільки оперативні й послідовно відрефлексовує ментально-когнітивне реагування на виклики часу, випробу, які судилися етносу, світовій спільноті, а також перспективи суспільного поступу. Системно описано явище мовної, культурної, національної ідентифікації та самоідентифікації як когнітивно-дискурсивний механізм. Удокладнено схарактеризовано інтертекстуальний контент обстежених діарійних нотаток із виокремленням і послідовним маркуванням диференційних ознак та вербалізаційної специфіки внутрішньотекстових (поетична та епістолярна саморефлексія) і зовнішньотекстових [історичні, родинно-побутові, жартівливі, невірничі пісні, українські та запозичені паремії, примовки, анекдоти, солдатський фольклор, афористичні вислови, лігвістичні вкраплення (елементи говорів, говірок, запозичення з інших мов), фрагментарне листовне спілкування] діалогічних зв'язків із семіотичним універсумом національної і світової культури, а також мовної картини світу як найважливішого об'єктиватора її.

Ключові слова: воєнний дискурс, «Щоденники» О. Гончара, українсько-російський білінгвізм, соціолінгвістика, інтертекстуальність, зовнішньотекстова діалогічність, внутрішньотекстова діалогічність.

Постановка проблеми. (Introduction). Авторитетним джерелом дослідження минулого є діаріуші, які, зрозуміло, не позбавлені суб'єктивності, отже, не можуть правити за істину в останній інстанції. Їхнє призначення інше: постають як альтернативна версія оцінки подій, фактів, явищ, людей, суспільства загалом. Важливим є те, хто фіксував минуле, яка його участь у всьому, що відбувалося, який його авторитет у суспільстві. Ці чинники значною мірою визначають амплітуду відголосу щоденників у соціумі, жанрова парадигма

яких досить широка, а соціолінгвістичні, лінгвокомунікативні, лінгвокогнітивні, лінгвопрагматичні та інші виміри дуже специфічні. Одним із її органічних компонентів є воєнний дискурс, справедливо номінований «своєрідним текстом пам'яті» [10], позаяк у ньому «найретельніше і найправдивіше закарбовані найгероїчніші і найкривавіші сторінки ... історії» [3, с. 81]. Світова спільнота високо поцінувала «Щоденники воєнного часу. 1939–1944» А. Ліндгрена, «Війну і спокій. Французький щоденник. 1940–1944» А. Бобковського, «Дневни-

ковые записи. Щоденникові записи», «Щоденники» О. Довженка, «Щоденники» А. Любченка та інші діаріуші, у яких системно й професійно віддзеркалені події Другої світової війни, що охопили різні країни світу. Цьому «потужному каталізаторові творчості» [3, с. 78] властива мінлива еволюція: у немирну добу такі жанри, як щоденники, мемуари, нотатки, мала проза, активізуються, оскільки перебіг воєнних подій, щоденні фронтів виклики й особливі миті найкраще висвітлювати саме в коротких формах, тоді як у мирний час вони опиняються на узбіччі «жанрової затребуваності», перебувають майже в статусі зниклих [там само]. Підтвердженням цього можуть бути найсвіжіші кількісні дані, які наводить дослідниця Г. Скорина: станом на першу половину 2020 року опубліковано 660 книжок на воєнну тематику, причому авторами 146 із них є ветерани [6]. 3-поміж вирізнених видань значний відсоток становлять ті, які корелюють із мемуаристикою. Досить згадати хоча б «Воєнний щоденник (2014–2015)» О. Мамалуя, «Іловайський щоденник» Р. Зінченка, «Танець смерті. Щоденник добровольця батальйону “Донбас”» І. Михайлишина, «Щоденник артилериста» Г. Харченка, «Синдром АТО. Нотатки “Айболіта”» В. Стеблюка, «Щоденник військового лікаря» В. Чернієнка, «Нотатки мобілізованого» Н. Розлуцького, а ще – емоційно насажені хронологізовані записи науковця Г. Філіпчука, бердянської волонтерки А. Рудої, 12-річної харківської дівчинки Єви або 8-річного маріупольського хлопчика Єгора. Модернізується і якісний формат щоденників. Зокрема, створено онлайн-платформу «Свідок», що є персональним воєнним діарушем українців. «Після перемоги, – наголошує менеджер із контенту та комунікації Українського представництва фондації «AI for Good» О. Кук, – складніше буде зібрати свідчення людей, які пережили війну. Щось забудеться, емоції трохи вщухнуть. Цінно, коли людина від першої особи розповідає про щойно пережите» [5]. Цим самим вона об'єктивно фіксує воєнні злочини, свідками яких стала, отже, ретельно вимодельовує

архів історичної пам'яті для прийдешніх поколінь, формує надійну доказову базу для майбутнього розслідування воєнних злочинів росіян в Україні [3, с. 78]. Досліджуваний дискурс як важливий репрезентант моделі концептуальної картини світу через мовну картину світу ніколи не втрачав своєї гостроти й значущості в просторі цивілізації, хоч і мав залежно від конкретних соціальних чинників синхронно та локативно зумовлену активізацію / пасивізацію, набував специфічної вербалізації.

У сучасній науці, спрямованій на концептуальні виміри тексту, дискурсу, твору, спостережено посилену увагу вчених до воєнного тексту, дискурсу, твору, тому що вони як взаємодетерміновані константи мають політичну цінність, оскільки в них прямо чи на рівні підтекстів «пробиваються політичні тенденції» (див.: [13]), оперативно й послідовно відрефлексовують когнітивно-ментально реагування на виклики часу, випроби, що випадають на долю окремих етносів та світової спільноти, на перспективи суспільного поступу. Різні аспекти цієї проблеми знайшли своє полівекторне відображення в працях мовознавців, літературознавців, істориків (В. Верстюк, Н. Борисенко, М. Замбицька, Н. Кондратенко, А. Кочетова, О. Лисенко, О. Маленко, О. Матвєєва, М. Навальна, В. Пащенко, О. Пухонська, І. Стаднік, Г. Сjuta, К. Танчин, К. Якубовська-Кравчик та ін.).

Зацікавленість викликають письменницькі щоденники, які «називають по-різному: “ліричні записи”, “зошити”, “нотатники”, “листки календаря”, “образки” (І. Франко)» [4, с. 17]. Ці особливості системно й послідовно віддзеркалює вербалізаційний рівень. На специфіку вивчення мовної організації діаріушів вказували у своїх студіях такі вчені, як О. Галич, І. Даровська, Л. Дейна, М. Ґловінський, Я. Кулінська, Л. Любас-Бартошинська, Н. Момот, П. Родак, Н. Стахнюк, Т. Томіліна, М. Чермінська та ін.

Об'єктом (Object) дослідження статті є воєнні нотатки «Щоденників» О. Гончара, а **предметом (Subject)** – їхня лінгвокогнітивна, соціолінгвістична,

інтертекстуальна структура.

До цієї проблеми безпосередньо чи опосередковано зверталися В. Абліцов, В. Біляцька, Я. Вельможко, Н. Видашенко, Т. Гажа, В. Галич, О. Галич, Я. Гоян, С. Ігнат'єва, П. Кононенко, М. Наєнко, Л. Оляндер, А. Поповський, І. Приліпко, Н. Сніжко, М. Степаненко та ін.

Мета (Aim) роботи полягає у визначенні специфіки воєнного нарративу щоденників О. Гончара крізь призму соціолінгвістики (насамперед українсько-російської двомовності), лінгвопрагматичного та лінгвоаксіологічного потенціалу.

Методи (Methods of research). У процесі дослідження використано описовий, порівняльний, контекстуально-інтерпретаційний (із застосуванням прийомів спостереження та порівняння), концептуальний методи, а також культурологічний підхід до розкриття проблеми.

Результати (Results of the research). Важливою подією в духовному житті українського народу є вихід у світ «Щоденників» О. Гончара [2], що «постають як скарбниця знань про Україну і світ в оцінці письменника», як «надійне джерело пізнання концептуальної..., мовної ... та авторської ... картин світу» [7, с. 165] і мають індивідуалізований ракурс, відображають події на широкому тлі, яке є доступним для реципієнта [11]. За зміщеними в них відомостями, слушно зауважує М. Степаненко, «виструнчуються цілі культурні епохи і їхні прапирні постаті ... Кожна з нотаток – цікава, пізнавальна, корисна, вона нікого не лишає байдужим, спонукає до роздумів і благородних дій. Такими є записи не лише про людей як творців цивілізації, а й про розмаїття світу, що їх оточує..., точніше – про панування довкіл живої і неживої природи, що приносить задоволення, окрилює, надихає на зодчість, і дисгармонії, що гнітить, заважає нести добро, відриватися від сірої буденщини й підніматися на високі щаблі прогресу» [9, с. 11].

Окремий розгорнутий сюжет праці всього життя письменника становлять збережені з років війни щоденникові свідчення: «один нотатник на цигарковому папері з вилинялими чорнильними

записами, де йдеться про полон письменника, і три зошити нестандартного формату: перший датований з 25 вересня 1943 року по 29 грудня 1944 року; другий – з 4 січня по 9 серпня 1945 року і третій – з від 3 жовтня 1945 року до дня демобілізації з армії, 12 листопада 1945 року» [2, т. 1, с. 6]. Їхній основний зміст полягає в оцінному інтерпретуванні важливих подій Другої світової війни очевидцем-автором, що пройшов складний бойовий шлях, окремі етапи якого згодом знайшли своє художнє відображення у великих епічних полотнах на мілітарну тематику: «Прапорonosці», «Людина і зброя», «Циклон».

Відомі різні підходи до класифікації щоденників. Маємо всі підстави уналежнити письменницький діаріуш О. Гончара до розряду літературних, тих, які є незаперечним фактом красного письменства за своєю формою, оскільки вони «поєднують ліричні роздуми про творчу працю, ескізи майбутніх творів, жанрові сценки, невеликі новели, притчі, іноді навіть віршовані рядки, філософські міркування, оцінки суспільно-політичного життя, записи про найрізноманітніші події, фіксацію почутого (фразеологізмів, слів, анекдотів тощо)» [4, с. 17]. Нотатки, за незначним винятком, послідовно корелюють зі стандартами художнього дискурсу з усім репертуаром його найпромовистіших маркерів, передусім неординарних мовновиражальних засобів, пор.: *Здраслуй, січень сорок четвертого! Хай він буде роком нашої перемоги, хай щасливо зустрине 45-й, хто доживе до нього ... Ранок прекрасний, справді новорічний. Морозець співа під ногами. Вся земля біла-біла, а небо рожеве – сонце сходить. Пострілів не чути, ніби вже й війни нема, ніби мир! Сьогодні вирушили походом на радгосп Шаровський...* [2, т. 1, с. 34]; *Погода все время, как весна. Тают, бегут ручки. Такой зимы у нас никогда не было. Был снова в Кировограде. Базар. Много развалин. На некоторых домах надписи: «Мин не обнаружено» или «Дом партизана, за грабеж расстрел»... – Солнце, – говорит старшина, – при восходе и з р а е т. Знаешь, как летом: лучи играют* [2, т. 1, с. 37].

З погляду соціолінгвістичного найспецифічнішою характеристикою хронологізованого системного дискурсу О. Гончара є його російськомовне оформлення: 168 нотаток подано російською (83%), 8 – українською (4%), 26 – обома мовами (13%). Цей щоденниковий білінгвізм, як ретранслятор мовної ситуації в суспільстві й мовної саморефлексії, демонструє тривалу, як на вік людський, еволюцію лінгвальної самоідентифікації письменника: «Від російської мови, якою велися записи перших років, О. Гончар поступово переходить до принципового українства, відмежовуючи себе від думання й записування російською мовою, від неусвідомленої русифікації. Цей процес остаточно завершується у 1960-ті роки, набуваючи вигляду свідомої світоглядної стратегії, формуючи виразну, акцентовану мовну особистість письменника» [1, с. 13]. Варто наголосити, що мовосвітові щоденників видатного майстра слова Гончара присвячено чимало фундаментальних праць, однак феномен українсько-російського білінгвізму в них або обійдено, або про нього згадано принагідно (див., напр.: [8, с. 11–77, 91–174]). Існування білінгвізму як саморефлексійного феномену спричинене насамперед дією екстралінгвальних чинників, передусім офіційною мовою війни – вона була російською. Тож цілком закономірно маємо сприймати те, що до активного лексикону українців увійшли хороніми *Германія* і *Венгерія*, функційної активності набули лексеми-найменування різних видів зброї (*пулемьот* та *пушка*), пропріативи на взірець *Совінформбюро*, поширений на весь радянський простір етнонім *руський* і багато інших онімів та апелятивів, що звичним стало побутування різножанрових суржикізованих фольклорних елементів як вияву зовнішньотекстової діалогічної зв'язності. Окремі з вирізнених росізмів зафіксовано і в досліджуваних щоденниках: *І передали це по радіо для Германії, Франції, Бельгії* [2, т. 1, с. 13]; – *Чего ви придурюєтесь, вас же видно, що ви руські!* – каже хазяйка [2, т. 1, с. 39]. Далось знаки й домінування російськомовної преси та воєнно-агітаційної продукції, російськомовного режиму у військовій і воєнній сферах. Нарешті, на

О. Гончара, як і на будь-якого учасника війни, впливав соціум з його офіційно й неофіційно легітимізованою обрусительською стратегією.

Цікавими для аналізу є двомовні діарійні нотатки з інтертекстуальними елементами, що мають розлогий спектр конкретних репрезентантів. Важливо вирізнити передусім такий специфічний компонент інтертекстуальності, як творча поетична саморефлексія. Ідеться про вкраплені в діарійний дискурс авторські вірші з інтегровальним об'єктно-суб'єктивним інтрадіалогічним кодом «Україна / її вірний син-воїн». Вони постають у вигляді внутрішньотекстових діалогічних відношень, згрупованих довкола *історії і сьогодення об'єкта (Україна, Батьківщина)* та *чеснот суб'єкта (автор Олесь Гончар, син-воїн)*. У саморефлексійній візії, актуалізованій головню через експліцитно маркований лексико-семантичний ресурс, *Україна – плантаторське поле... / ярем скрипіння... / плачі й голосіння, / Які не вщухають ніколи* [2, т. 1, с. 26], *далекі вершини / В тумані повитих Карпат... черідка хат* [2, с. 48], *син-воїн якої нікому годити / Ніколи в житті не вмів. / Й за гроші не продався, / Й під силою шию не гнув. / Гордий! Зате й настраждався нівроку, / Щасливим ніколи не був!* [2, т. 1, с. 16–17]. Опубліковані ліричні розмисли ввійдуть до виданих у різні роки збірок О. Гончара «Фронтові поезії», «Поетичний пунктир походу». Крім заримованих, зафіксовано непоодинокі обарвлені афористичністю прозові вислови моральної саморефлексії, причина вдавання до яких – «лихорадочное возбужденное состояние, которое обычно бывает перед боем» [2, т. 1, с. 24]: *Я не жалею, если я погибну в бою, это все-таки лучшая из смертей – погибнуть за Украину; Я молод, я хотел бы еще жить, но что ж, если нужно, я с гордостью скажу: – Прощай, жизнь, прощай все; Не сделанное мной, не записанное мной – сделают, напишут другие!* [там само].

Основний інтертекстуальний масив сформували ті одиниці, які реалізують зовнішньотекстові діалогічні відношення. Найактивнішими з-поміж них є поліфункційні з погляду жанрової природи

народнопоетичні інтертекстеми, наповнені воєнним змістом. Це, зокрема, історичні (*Мені з жінкою / Не возиться, А тютюн та люлька / Козаку в дорозі / Пригодиться* [2, т. 1, с. 50]), родинно-побутові (*Ах зачем ты мне нужен, / Ты ранен, контужен, / Ты ранен, контужен, / А я молода* [2, т. 1, с. 50]), жартівливі (*Антонеску дал приказ – Всех румынов на Кавказ. А румына не дурной – На каруцу –и домой* [2, т. 1, с. 50]), невірничі пісні, або пісні-сльози реальних та потенційних остарбайтерів (*Раскинулись рельсы широко, / На них эшелоны стоят, / Увозят в Германию хмуру / С Украины наших ребят* [2, т. 1, с. 32]); багаті на підтексти українські, російські, румунські паремійні структури, що їх придумали солдати (*Езжай в Ташкент Родину любит* [2, т. 1, с. 63]), «народив Харків» (*Воли на фронте, корови гуляють з німцями, а свині в поліції* [1, с. 32]), створив (*Жорна гурчать аж в Москву чуты* [2, т. 1, с. 42]) або перетрансформував найчастіше на рівні прецедентних імен (*А ... шкодил я мамі* [2, т. 1, с. 98]; *Ні корови, ні свині, тільки Гітлер* [замість Сталін] *на стіні* [2, т. 1, с. 41]) колективний автор, тобто народ. Аналізований розряд доповнюють майстерно вербалізовані прислів'я і приказки із семіотичним універсумом російської, німецької, румунської та інших світових культур (*Іжте яйки, пийте млеко, уже красні недалеко; Нема яйки, нема віна, до свідання, Україна; Три года воевали, постолы порвали* [рум. солдати в постолах. – коментар О. Гончара] *и Украину не забрали* [2, т. 1, с. 44]), а також примовки (*Бо й ні. Бо й да* [2, т. 1, с. 40]), анекдоти (*Девушка говорит, уезжая на фронт: Вернусь не ниже как полковником. – Полковником никак. Разве под полковником* [2, т. 1, с. 41]).

В окремий жанр усної народної творчості О. Гончар вирізняє солдатський фольклор, навівши яскравий приклад біографічного нарративу з виразно заманіфестованими опорними проспекційно-ретроспекційними координатами, дійовою особою якого є вчорашній воїн: *Если, даст Бог, вернусь я в гражданку / И, быть может, в горячке женюсь, / Соберу небывалую пьянку / И во имя женитьбы напьюсь. / Буду петь и плясать до упаду /*

В полупьяном солдатском бреду, Надо мной будут гости смеяться, / Тыча пальцем в мою седину. / Перед домом расчищу площадку, / Понарою там дотов, траншей, / Выводить каждый день на зарядку / Буду всех – от жены до детей [2, т. 1, с. 102].

Поряд із фольклорними активно побутують авторські інтертексти. Типовим виразником їхнього адресанта є зафіксована чи не оприявлена в діарійному контексті прізвищна формула, а нетиповим – або апеллятиви – найменування людей за різними ономасіологічними ознаками, або антропонімно-неатропонімна формула, пор.: *Впереди мчится капитан на лошади, молодой, запыленный. – Братцы, – весело кричит он, – впереди вино и бабы, с Богом, за мной! Знаменитая фраза Меньшикова* [2, т. 1, с. 79]; *Один лейтенант говорит: – На передовой лучше. Там быстро — или в Наркомзем, или в Наркомздрав* [2, т. 1, с. 33].

Найпродуктивніший тип утворюють мінітексти із семіотичним універсумом світової культури. Як і розглянуті вище, вони зазвичай не вживаються осібно, а семантично вклинюються в дискурсивний простір, набувають статусу змістової доміанти або фабули тієї чи тієї щоденникової нотатки (вірші З. Гіппіус, І. Севериняна, художньо-сентенційні розмисли Л. Толстого та ін.). Виразно ілюструє цей внутрішньотекстовий симбіоз відвертий запис від 14 грудня 1943 року, до структури якого входить прецедентний вислів, що своїм універсальним значенням обсягом корелює з моральністю / аморальністю відомого класика світової літератури Г. де Мопассана: *Стали на квартире у хозяйки, которая сегодня вырядила в армию мужа-приймака. Она сидела вся в слезах. Но к вечеру наш старшина ее так «обработал», что уже спать легли вместе. Это в тот день, в который проводила мужа. «О, женская душа, ты вся здесь!» – как говорит Мопассан. До сих пор мне не верилось, что с женщинами такое бывает. Теперь удостоверился. Какая гадость! Даже с мужчинами этого не бывает. Две ночи старшина спал с ней, на третью пришел*

муж, она легла с мужем. Ушел в 4 часа утра, опять легла со старшиной [2, т. 1, с. 44]. Згадано також культивованій афоризм **И дым Отечества нам сладок и приятен** у листовному контексті зі змістовою домінантою «Разговариваю с Родиной» [2, т. 1, с. 63], що є філософською саморефлексією. Вислів, авторство якого приписують різним прецедентним особистостям (найчастіше О. Грибоєдову), набуває специфічного звучання внаслідок розширення його лексико-семантичного складу й видозміни граматичної структури: *Нужно почувствовать за собой горы, не различимые с облаками. Болота, не различимые с морем. Холод. Усталость. Бессонные ночи. Даль. Измерянная шаг за шагом. Собственными ногами. Тогда узнаешь, что такое дым отечества. Онда, сладок и приятен. И чем дальше, тем слаще* [2, т. 1, с. 63–64].

У «Щоденниках» на інтертекстуальних засадах активно й креативно використано мистецький репертуар, який у мирну добу поймають піснями воєнного часу («Случайный вальс», слова Є. Долматовського, «Темная ночь», слова В. Агатова та ін.). Письменник з емоційним піднесенням констатує, що окремі з них звучали й українською мовою, і наводить «замечательный», за його оцінкою, переклад «Темної ночі»: ... / холодна, страшна далечінь Пролягає між нами... [2, т. 1, с. 76] (пор.: ...И тревожная, чёрная степь Пролегла между нами...). Відбито й такий момент, як поширене в період війни мовне експериментування в пісенній – і не лише – царині, що нерідко виходило за береги пристойності й ширило межі сороміцького фольклору, на прикладі прецедентного тексту «Синий платочек», який завдяки композиторській майстерності став популярною піснею: *Синенький скромный платочек / Немец мне дал постирать, / А за работу – хлеба кусочек / И котелок облизать* [2, т. 1, с. 35]. Переклад не гармоніє за змістовими координатами, екзистенційними мотивами з оригіналом, його призначення – розкрити іншу грань війни через призму соціальних, а не особистісних проблем.

Цікавими із соціолінгвістичного та лігвопрагматичного погляду є

інтертекстеми мовознавчого змісту. Вони, як і авторські поетичні дискурси, – когнітивно-прагматичний наслідок творчої саморефлексії О. Гончара. Важливо зацентувати, що він здобував філологічну освіту й водночас серйозно готувався до письменницької діяльності, присмак якої відчув, опублікувавши в 1933–1941 рр. у різних виданнях свої вірші, новели, оповідання, повісті, а звідси – й тяжіння автора «Щоденників» до мови як суспільного явища, до невичерпних джерел рідного слова – говорів, говірок, семантичного потенціалу, фразеологічного багатства, функційних можливостей тощо. О. Гончар прислухався до мовлення тих, із ким спілкувався, намагався ідентифікувати говори. Це засвідчують зафіксовані в діруші пейоративно чи меліоративно заряджені лексеми, оригінальні граматичні конструкції, самобутні усталені сполуки, уналеженні до кіровоградської (*Ген позавчора повз хати такі праники летіли. Осього впав. Ондого. Гайда. Тікайте, каже, хлопці, лугами-берегами, мені ходити недобре, помулів ногу* [2, т. 1, с. 37]), уманської (*Гандрій гузенькою гуличкою повіз горачам гобідати* [там само]), вінницької (*Най почекаю. А вона п р и й м л я іншого. Ти куди б у д е ш п і ш о в?* [2, т. 1, с. 52]) говірки, говірки окремих населених пунктів за Бугом (*Хтів... Ніж маємо ми загинати всі, геть вивтікали; свинарня горить... Все пикрасило, коцюба, мастила хату, прийняла, підемо... – Свині не до поросят, коли її шмалят...* [2, т. 1, с. 42]).

Крім діалектних одиниць, у досліджуваному матеріалі виявлено такі інтертекстуальні вкраплення, як окремі лексичні одиниці, короткі вислови на щодень, лозунги румунською (*Нуї бун разбой!*; *Нехорошая война* [2, т. 1, с. 48]), чеською (*Наздар! Наздар! – кричат чехи*; примітка автора: *Привіт!* [2, т. 1, с. 90]; *At' žuje ruda armada, At' žuje naš president*; примітка автора: *Слава Червоній Армії! Слава нашому президенту!* [2, т. 1, с. 92]) мовами, передані кирилицею або латиницею. По-особливого приваблювали автора «Щоденників» «мадьярские слова», які він ретельно фіксував, очевидно, для запам'ятовування: *тэшик – пожалуйста, міндя – обожди, кет – едь, иген – да, нем*

легет – не разрешается, сератем – люблю, ын – я, тэ – ты [2, т. 1, с. 99], *кі – кто, мі – что, ез – это, mind – все, bator – смелый, nem tudom – не знаю, en leszek – я буду* [2, т. 1, с. 101]. Окремі з них відразу використано як засіб характеристики персонажів за етнічною належністю: *У коменданта Бондарева. Рассказывает, как перестроились наши мародеры. – Продай, – говорит мадьяру сладким голосом и правой протягивает пенчо, а левой расстегивает кобуру. – Тэшик, тэшик, – соглашается мадьяр* [там само]. Мовознавчих коментарів щодо природи діалектизмів та іншомовних слів і виразів не подано, сам же факт занесення до щоденників такого матеріалу, по-перше, демонструє лінгвістичну ерудицію молодого майбутнього видатного письменника, по-друге, дає підстави вважати вже на той час його неординарною мовною особистістю, якій невдовзі судилося стати елітарною мовною особистістю.

Нарешті, заслуговує дослідницької уваги ще один тип інтертекстуальності – епістолярій – із його внутрішньо- та зовнішньотекстовою діалогічністю як важливими формами тексту. Першу виразно актуалізує завершальний фрагмент воєнного щоденника О. Гончара «Письмо к американскому солдату», що є за жанром дидактично-застережним дискурсом зі своєрідною адресантно-адресатною референцією, коли антропоцентрами комунікації «адресант – текст – адресат» формально є одна особа, а реально – «стрелковый полк», країна, континент, цивілізація загалом, словом, усі визволителі своєї країни, Європи, світу (адресант) і весь американський народ – «американський солдат., офицеры и солдаты американской армии., рабочий из города Чикаго., юноша из Калифорнии...» [2, т. 1, с. 115–118] (адресат), тобто йдеться не про модель «моноадресант – текст – моноадресат», а про модель «поліадресант – текст – поліадресат». Якщо ж точніше, то відбувається переадресування через полеміку із самим собою, з реальним і водночас уявлюваним співрозмовником світоглядних позицій, ціннісних орієнтацій, набутого досвіду

людству з чітко визначеною метою – не допустити в майбутньому війни, поійменованої в «Щоденниках» *жахливою річчю, яка нічого не доводить* [2, т. 3, с. 605], *виплодом людських пристрастей і розуму* [2, т. 3, с. 88]. «Война кончилась, – наголошено в «Письме американскому солдату», – *но враги у нас найдутся. Они махнут рукой на кровь, пролитую нашими народами. Они попытаются снова поджечь мир, добытый нами, солдатами. И пусть мы снимем военную форму и разъедемся по своим местам как штатские люди, все равно мы должны зорко смотреть за такими негодьями, равнодушными к человечеству...*» [1, т. 1, с. 118]. Прикладом епістолярної автокомунікації з актуалізованими в ній автобіографічними моментами є витяги з листа до «первой настоящей любви» [2, т. 1, с. 25] Люси. Вони – засіб релаксації, зрештою, самосповідь утомленої від тяжких буднів людини: *Пишу Люсе. Зачем? Легче. «Когда я пишу тебе, я как-будто разговариваю с Родиной. Я вижу ее ближе. Физически слышу ответы. Твои или Родины. Не разберу. Не стараюсь разграничить. Ты в ней, она в тебе». «...Пишу и не знаю зачем. Галлюцинации. И бред. И писать нечего. Извини, моя, моя – мне мое сумасбродство. Я не пьяный. Я такой стал*» [1, т. 1, с. 63–64]. Використано типові для передачі піднесено-пригніченого емоційно-психічного стану мовні засоби: експліцитно конотовані лексеми, обірвані синтаксичні структури, рубаний, або телеграфний, стиль викладу.

Епістолярний діалог, в основі якого лежить адресантно-адресатна модель «Олесь – Люся», поширений і на інший тип інтертекстуальності, яка реалізує зовнішньотекстові зв'язки. Автор «Щоденників» цитує неординарні філософські розмисли Люсі про «жизнь», яка «*нисколько не церемонилась, ставя людей в такие положения, в каких они не предполагали никогда побывать, составляя такие комбинации человеческих взаимоотношений, в которых люди подчас сами себя не узнавали*», «*не только орудовала нами, она нас заодно и учила*» [1, т. 1, с. 77], і висловлює свої перевірені тяжкою

практикою війни аргументи / контраргументи: *Правда, нічого не скажеш. Но, кажеється, мало хорошего в этой учебе* [там само].

Важливо вирізнити й те, що епістолярна інтелектуальність виконує важливу характеризувальну функцію. У діарійній нотатці від 10 лютого 1945 року наведено зворушливі, пересипані діалектизмами витяги з листів «веселому Хаєцькому» від дружини [1, т. 1, с. 65], і цим висловлено ставлення до побратима, який любив життя, а «тепер ... уже не шукає дороги. Знайшов. Єдину і вічну. В кращий із світів» [там само]. Перед нами класичний приклад екзистенційної мотивації ведення щоденника: «...Хтомочко мій дорогий, нашій телиці уже 6 місяців і вівця буде мати ягня. Не забувай нас бо ми лягаєм і встаєм та думаєм про тебе. Нема Олекси і Гарасима і Хоми і Штефана і Прокопа і Андрія», «День добрий або вечір або полудішня пора... Не знаю як моє серце уривалося за тобою, я уже не могла на постіль вилізти і по світу ходити. Я кажу чи я ще мало наплакалася чи що таке, що він не пише. Буду просити що бись мені писав борше...».

Апелятивно-адресатна структура «*Патку мій, патку!*» стане одним із найяскравіших лінгвовиражальних засобів роману «Прапороносці» – класичного взірця гармонійного синтезу художнього вимислу й авторської самототожності. У «Щоденниках» зафіксовано ще один яскравий приклад приватного листування – послання Марусі до Михайла, яке, наголошує О. Гончар, вабить реципієнта поетичними українськими коштовностями: «– *Хліба стоять, я к с о н ц е, ввійдеш – і з головою поринеш. – Хай я вже буду, як невістка, з м е н ш у в а т и с ь перед ними. – Ніколи я не забуду часи нашого щасливого п р о ж и т к у, літа наші молодії. – Як вийду надвечір за ворота, стану з сином на руках, а вітер віє, і мені здається, що вітер з Румунії, де ти. – х. прийняла була приймака, а він без ночі нетутешній, пожив-пожив та й поминай як звали» [1, т. 1, с. 51–52]. Інтертекстуальний епістолярій аналізованого взірця, як і поетична автокомунікація, – це творча*

саморефлексія, притаманна людині, сродна праця якої має прямі стичності не з мілітарною, а з культурно-духовною сферою. О. Гончару випало відчувати на собі, пережити той стан буття, коли культурний фронт для багатьох митців ставав «вужчим і рідшим» через події на воєнному фронті [12].

Висновки (Conclusions). В основі своєї усуціль або почасти російськомовний щоденниковий дискурс О. Гончара (а цей сегмент становить 96% досліджуваного контенту) є фактом форми, а не змісту. Семантичні доміанти нотаток або україно-, або євро- або просто людиноцентричні. Це стосується навіть тих записів, маркерами інтертекстуальності яких є прецедентні російські імена та продукovanі ними тексти. Екстралінгвальні чинники змушували автора діаріуша досконало опановувати обидві мови, вправно послуговуватися ними в писемній практиці, що сприяло формуванню когнітивно-дискурсивних навичок автоматичного перемикавання мовного коду. Час війни, мовою якої була російська, – особливий соціолінгвістичний період у житті письменника, коли відбувалася мовна самоідентифікація його, ознаменована переходом до принципового українства, до нищівної критики політики обрусительства, попри утиски з боку тоталітарної системи. Двомовні нотатки виразно конструюють ідентичність у широкому її вимірі, постають як когнітивно-дискурсивне явище дихотомії «своє» / «чуже», позначене оригінальною вербалізацією.

Діарійний дискурс О. Гончара багатий на інтертекстуальність, репрезентовану внутрішньо- та зовнішнотекстовою діалогічністю, що оперта передусім на семіотичний універсум національного коду. Внутрішнотекстова діалогічність – це поетична й епістолярна саморефлексія. Ширшим спектром конкретних реалізаторів представлена зовнішнотекстова діалогічність: народнопоетичні та авторські інтертекстеми. Розряд перших сформували історичні, родинно-побутові, жартівливі, невільничі пісні, українські й запозичені паремії, примовки, анекдоти, солдатський фольклор, а других – афористичні вислови, самобутні

вкраплення загальнонародної мови (елементи говорів, говірок, запозичення з інших мов), епістоли, вибудовані за різними моделями адресантно-адресатної листовної комунікації. Вони виконують текстотвірну функцію, демонструють креативність автора «Щоденників»,

диктовану власними рефлексіями.

Перспективним видається комплексне дослідження інших текстових категорій щоденникового дискурсу О. Гончара в семантичному та прагматичному аспектах.

Список використаних джерел

1. Вельможко Я. Ю. Щоденники Олесь Гончара: проблематика, образ автора, стиль : автореферат дис. ... канд. філол. наук: спеціальність 10.01.01 – українська література / Київ. ун-т імені Бориса Грінченка. Київ, 2015. 19 с.

2. Гончар О. Щоденники : у 3-х т. / упоряд, підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар. Київ : Веселка, 2008. Т. 1. 456 с. ; Т. 2. 608 с. ; Т. 3. 648 с.

3. Кулінська Я. І. Сучасні воєнні щоденники: форма самовираження чи текст пам'яті? *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2020, № 46, т. 3. С. 78–81.

4. Момот Н. Щоденник Т. Шевченка як творчо-психологічний та жанровий феномен : дис. ... канд. філол. наук. Кіровоград, 2006. 176 с.

5. Мешканців Дніпропетровщини запрошують вести воєнний онлайн-щоденник. Дніпропетровська обласна держана адміністрація. *Портал*. 2022. 7 листоп. URL: <https://adm.dp.gov.ua/news/> (дата звернення: 02.06.2023).

6. Скорина Г. Книги про війну. URL: <https://www.facebook.com/groups/warbookua/> (дата звертання: 10.04.23).

7. Сніжко Н. В. Концептуальні доміанти мовосвіту Олесь Гончара. *Культура слова : зб. наук. праць / Ін-т укр. мови НАН України*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. С. 164–174.

8. Степаненко М. І. Публіцистична спадщина Олесь Гончара : мовні, навколомовні й деякі інші проблеми. Полтава : АСМІ, 2008. 396 с.

9. Степаненко М. І. Світ в оцінці Олесь Гончара: аксіосфера щоденникового дискурсу письменника. Полтава : Шевченко Р. В., 2012. 284 с.

10. Чиж Н. О. Воєнний щоденник як «Текст пам'яті» в умовах екстремального напруження особистості. *Наукові записки*

Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2017. Вип. 65. С. 99–102.

11. Якубовська-Кравчик К., Замбжицька М. (2022). Дім, родина і війна: Образи дому в українському романі про війну на Донбасі. [Dom, družina in vojna: podoba doma v ukrajinskem romanu o vojni v Donbasu]. *Primerjalna Knjizevnost*. 2022. Vol. 45(2). P. 53–71. DOI:10.3986/pkn.v45.i2.03

12. Navalna M., Shynkaruk V., Kostusiak N., Skliarenko O., Kushch N., Buhaiova O. New Appearances of the Leksema FRONT in the Language of Modern Ukrainian Mass Media. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2023. Vol. 13, issue 1, spec. issue XXXII. P. 58–63.

13. Nemegeer G., Santi M. Gabriele d'Annunzio's *Notturmo*, the book of the Italian war: Political commitment, national regeneration and its ideological roots. *Forum Italicum*. 2021. Vol. 55 (3). P. 710–740. DOI:10.1177/00145858211005471

References

1. Velmozhko, Ya. Yu. (2015). *Shchodennyky Olesia Honchara: problematyka, obraz avtora, styl [Diaries of Oles Honchar: issues, image of the author, style]. (Extended abstract of PhD dissertation)*. Kyiv (ukr).

2. Honchar, O. (2008). *Shchodennyky [Diaries]* (Vol. 1–3). Kyiv : Veselka (ukr).

3. Kulinska, Ya. I. (2020). Suchasni voєnni shchodennyky: forma samovyrazhennia chy tekst pam'iaty? [Modern war diaries: a form of self-expression or a text of memory?]. *Scientific Herald of International Humanitarian University. Series «Philology»*, 46 (3), 78–81(ukr).

4. Momot, N. (2006). *Shchodennyk T. Shevchenka yak tvorcho-psykholohichnyi ta zhanrovyi fenomen [T. Shevchenko's diary as a creative-psychological and genre phenomenon]*.

(Ph. D. diss.). Kirovohrad (ukr).

5. Meshkantsiv Dnipropetrovshchyny zaproshuiut vesty voiennyi onlain-shchodennyk. Dnipropetrovska oblasna derzhana administratsiia [Residents of Dnipropetrovsk region are invited to keep an online military diary. Dnipropetrovsk Regional State Administration]. (2022, November 7). *Portal*. Retrived from <https://adm.dp.gov.ua/news/> (ukr).

6. Skoryna, H. (2021) *Knyhy pro viinu Books about war*. Retrived from <https://www.facebook.com/groups/warbookua/> (ukr).

7. Snizhko, N. V. (2018). Kontseptualni dominanty movosvitu Olesia Honchara [Conceptual dominants of Oles Honchar's linguistics]. *In Culture of the Word* (pp. 164-174). Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho (ukr).

8. Stepanenko, M. I. (2008). *Publitsystychna spadshchyna Olesia Honchara : movni, navkolomovni y deiaki inshi problem [The world in the estimation of Oles Honchar: the axiosphere of the writer's diary discourse]*. Poltava: ASMI (ukr).

9. Stepanenko, M. I. (2012). *Svit v otsintsi Olesia Honchara: aksiosfera shchodennykovoho dyskursu pysmennyka [The world in the estimation of Oles Honchar:*

the axiosphere of the writer's diary discourse]. Poltava : Shevchenko R. V. (ukr).

10. Chyzh, N. O. (2017). Voiennyi shchodennyk yak «Tekst pam'iaty» v umovakh ekstremalnoho napruzhennia osobystosti [The war diary as a «Memory Text» in conditions of extreme personal stress]. *Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University: Philology Series*, 65, 99–102. Retrived from <https://eprints.oa.edu.ua/7685/1/22.pdf> (ukr).

11. Yakubovska-Kravchuk, K., & Zambzhytska, M. (2022). Dim, rodyina i viina: Obrazy domu v ukrainskomu romani pro viinu na Donbasi. [Dom, družina in vojna: podobe doma v ukrajinskom romanu o vojni v Donbasu]. *Primerjalna Knjizevnost*, 45(2), 53–71. doi:10.3986/pkn.v45.i2.03 (ukr).

12. Navalna, M., Shynkaruk, V., Kostusiak, N., Skliarenko, O., Kushch, N., & Buhaiova, O. (2023). New Appearances of the Leksema FRONT in the Language of Modern Ukrainian Mass Media. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 13(1), spec. issue XXXII, 58–63.

13. Nemegeer, G., & Santi, M. (2021). Gabriele d'Annunzio's *Notturmo*, the book of the Italian war: Political commitment, national regeneration and its ideological roots. *Forum Italicum*, 55(3), 710–740. doi:10.1177/00145858211005471

Abstract. *The article is devoted to the analysis of O. Honchar's military diary discourse, which documents the experience of military life in a specific time series «actually June 1943, and retrospectively June 1941 – November 1945» on the wide geographical space «Ukraine – Europe America». The relevance of the investigated problem is substantiated in view of the complex current situation in Ukraine. Particular attention is paid to clarifying the specifics of the war narrative of the writer's diary, including its inclusion in the category of literary ones, which are an indisputable fact of good writing in its form, through the prism of sociolinguistics (primarily Ukrainian-Russian bilingualism), linguopragmatic and linguoological potential. The process of linguistic self-identification of the warrior, master of the word, citizen O. Honchar is revealed, the result of which is the transition to principled Ukrainianism, an open struggle with the cynical officially and unofficially legitimized practice of Russification in the Soviet era. It is proved that the interpreted author's discourse is Russian only in form, and in content it is Ukrainian-, Euro-, and human-centric, since it promptly and consistently reflects the mental-cognitive response to the challenges of time, the tests of ethnicity, the world community, and the prospects of social progress. The phenomenon of linguistic, cultural, national identification and self-identification as a cognitive-discursive mechanism is systematically described. The intertextual content of the examined diary notes is characterized in detail, with the identification and sequential marking of differential features and verbalization specifics of intratextual (poetic and epistolary self-reflection) and extratextual [historical, family, humorous, slave songs, Ukrainian and borrowed paremias, proverbs, anecdotes, soldiers' folklore, aphoristic sayings, linguistic interspersions (elements of speech, sayings, borrowings from other languages), fragmentary letter communication] of dialogic connections with the semiotic universe of national and world culture, as well as the linguistic picture of the world as the most important objectifier of it.*

Key words: *military discourse, «Diaries» by O. Honchar, Ukrainian-Russian bilingualism, sociolinguistics, intertextuality, extra-text dialogicity, intra-textual dialogicity.*

УДК 811

[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.05](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.05)

Багатство лексичного фонду європейських мов крізь призму термінів міжнародної дипломатії
The Richness of the Lexical Fund of European Languages Through the Prism of International Diplomacy Terms

Ірина ВАКУЛИК, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації

Iryna VAKULYK, PhD in Philology, Associate Professor, Department of Journalism and Language Communication

E-mail: vakulyk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4812-7719>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Анотація. Процес вивчення елементів слів на перший погляд здається застарілим і зашкарублим. Але структуралістичний підхід до вивчення мови допомагає не лише по-філософськи поглянути на розвиток граматики, але й встановити глибинні зв'язки у будові закодованих значень, сприяє вивченню новітніх смислів у тенденціях номінацій, пов'язаних із інтернаціоналізацією та глобалізацією як феноменами сучасного життя. У широкому тлумаченні – це просто цікава і захоплююча подорож в історію мови, оскільки терміни з кінцевими елементами класичного походження дедалі частіше зазнають різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах. Розгляд шляхів і способів проникнення кінцевих терміноелементів у системи різних мов – важливий крок у вивченні сучасних мов, дослідженні етимології, вивченні терміноелементів у нових європейських мовах. У роботі презентовано детальний аналіз словникових дефініцій, у структурі яких виділено фінальні терміноелементи. Доведено, що будь-яка методика дослідження (контекстуальна, зіставна, інтерпретаційна, дистрибутивна, компонентна, асоціативна) має право на своє існування. А поява нових термінів чи адаптація давно відомих – це виклик цифровізаційним процесам сьогодення. Матеріалом для дослідження слугували етимологічні, тлумачні словники польської, німецької, французької, української мов. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що терміни з кінцевими елементами класичного походження зазнали різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах. Для них характерний «стандартний набір» семантичних груп значень, а за походженням терміни сходять до класичних мов. У статті використано описовий і зіставно-типологічний методи дослідження; динаміку адаптації термінів та їх значень проведено у синхронному зрізі та діахронії. Висновки ілюструють типові метамоделі, у яких закодовано інформацію. Компаративне дослідження містить рекомендації застосунку (термінологічна матриця існує і її потрібно дотримуватись; новітні технології і пов'язаний з ним штучний інтелект відшліфовуються завдяки мовним одиницям, які формують текстові відрізки; елементи термінології здатні екстраполюватися).

Ключові слова: термінологічна матриця, наукова концепція, лексикографія, запозичені лексеми, фінальні афікси, термін, терміноелемент, класичні мови, терміни-запозичення, інтегральні семи.

Актуальність дослідження (Introduction). У науковому обігові дедалі частіше ставиться акцент на навчанні впродовж життя, ефективності спілкування іноземною мовою та мультикультуралізмі [2; 10]. У світлі глобальної цифровізації та автоматизації процесів управління міжнародна складова стає все більш вимогливішою до пошуку глибоких рішень і передових технологій. Варто ознайомитись із працями Холлі А. Янко та Дж. Друрі «Класифікація взаємодії людини та робота: оновлена таксономія»,

Дж. Златєва і Т. Мьоттенен «Когнітивна лінгвістика та семіотика», «Втілення, мова і мімезис», Н. Крістен та А. Нойштайн «Графічний інтерфейс користувача, роботи та мова: на шляху до неогедвідсонівської процедурної семантики», щоб досягнути лінгвістичну інфраструктуру з висоти когнітивізму [7; 23; 4]. Це ще раз підтверджує думку, що термінологія як галузь мовознавства, що обслуговує усі сфери людської діяльності, не стоїть осторонь міжкультурної комунікації [8; 11; 12]. Відтак, коли йдеться про вимір

професійності, то свіжі інноваційні погляди демонструються здебільшого з акцентом на міждисциплінарності [13; 14; 15; 17; 18]. Це свого роду концепція занурення, яка супроводжується певними моделями, які допомагають вивчати мову у діахронічному вимірі та на синхронному зрізі – ефективність при цьому аж ніяк не втрачається, а навпаки, простежується глибина.

Нині багатомовність та полікультурність вважаються необхідними для громадян нової Європи, і відповідно – України. Об'єктивно наукова діяльність має інтернаціональний характер, через що та чи інша мова за певних історичних обставин виконує роль «мови науки». Зокрема, на теренах Європи у такій якості в різні часи використовували латину, французьку, англійську. Остання, починаючи приблизно з першої половини минулого століття, стає мовою світової наукової спільноти. Мови Європи багаті на терміни, пов'язані з міжнародною дипломатією, які є ключовими для розуміння міжнародних стосунків і глобальних проблем. Вже нікого не здивуєш *дипломатичним суверенітетом* чи *дипломатичним імунітетом*, у концепції яких йдеться про права держави, коли доводиться розв'язувати конфлікти на основі міжнародних договорів.

Терміни є тими одиницями мовної системи, які допомагають їй здійснювати спілкування в певній галузі разом із загальноновживаним лексиконом [1, С. 736]. Лексичний фонд європейських мов включає слова, фрази та вирази, що відображають різні поняття та концепти, віддзеркалюють культурну та історичну спадщину кожної мови. Стрімка зміна лексики і її соціальна значущість розглядаються науковцями у номіна-тивному плані як частина загальнонаціонального фонду, досліджується у проєкції значеннєвої функції при укладанні словників, аналізується парадигматична й синтагматична динаміка – нові слова, які виникають у зв'язку з розвитком суспільства, наукового чи технічного прогресу, політики та культури, вриваються до наукового обігу, а параметри сучасної стратифікації (активність, уживаність, забарвленість) пов'язані із нашими рефлексіями. Відтак обрану тему

не можна не вважати актуальною: процес глобалізації суспільно-економічного життя, який охопив зараз нашу планету, ініціював посилення тенденцій до інтернаціоналізації словникового складу не тільки індоєвропейських, але й мов, генетично неспоріднених. Окрім того, науково-технічний прогрес, розвиток нових високих технологій породжує нагальну потребу в номіна-тивній мовній діяльності, яка здійснюється здебільшого із залученням інтернаціональної складової.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Literature Review).

Традиційно фінальним афіксам приписують граматичну та словотвірну функції. Упродовж тривалого часу науковці досліджували походження та поширення суфіксальних моделей, історичні зміни, словотвірні особливості (звуження чи розширення їхнього діапазону), транссемантизацію (на матеріалі різних мов); визначали критерії омонімічної диференціації суфіксів, пов'язаних з іменниками, та сферу їхньої омонімізації. Вивчаючи структурні типи латинських запозичень і ступінь їхньої продуктивності, дослідники описували особливості міжмовних контактів між слов'янами, латинянами та греками; аналізували елементи мови як колективну свідомість; розглядали словотвірну структуру та семантику складних слів, функції суфіксів та ступінь продуктивності суфіксів і суфіксоїдів; пов'язували розвиток словотвірної структури української мови з інтернаціоналізацією лексики. Так ознаменувалося ХХ ст. упорядкуванням лексичних масивів. І згодом усі зрозуміли, що термін перетнув межу термінологізації, коли отримав місце у термінологічній матриці. Як зазначила О. Селіванова, відбувся зсув на вербально-семіотичному, когнітивно-інтерпретаційному, інтерактивному, онтологічному та соціокультурному рівнях [1]. Що ще раз підтверджує думку О. Макарелова, що сучасна термінологія – це динамічне системне явище, де семантична інформація набуває нових вимірів: «Ми повинні дотримуватися прагматичного підходу до інформації, де поняття інформаційної системи визначається як особливий вид цілеспрямованої системи, що виникає в рамках основної динаміки

світу, а семантичну інформацію – як валюту системи. Таким чином, системи, що працюють із семантичною інформацією, можна розглядати як моделі в динаміці – семантична інформація є динамічним системним явищем високоорганізованих систем» [16].

Матеріали та методи дослідження (Materials and methods of the study).

Матеріалом для дослідження слугували тлумачні словники та енциклопедії, а також перекладні словники [3; 6; 9; 15]. Розглянемо такі кінцеві термінологічні елементи, які, на нашу думку, є типовими, пояснивши їхнє походження, а також особливості функціонування в сучасних мовах.

Гіпотеза дослідження (Hypothesis). Вона полягає в тому, що терміни з кінцевими елементами класичного походження зазнали різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах. Для них характерний «стандартний набір» семантичних груп значень, а за походженням терміни сходять до класичних мов. Які внутрішні зміни відбуваються в словах, чи можна переосмислити лексичне значення – на ці питання ми хочемо відповісти, розглядаючи внутрішню структуру термінів.

Результати дослідження та їх обговорення (Research results and discussion).

1. Розгляд шляхів і способів проникнення кінцевих терміноелементів у системи різних мов свідчить про важливість терміноелементів у нових європейських мовах. Терміни з кінцевими елементами класичного походження зазнали різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах. Можна говорити про повну адаптацію латинських віддіслівних іменників, які з'явилися через польську, італійську, французьку мови.

2. Моделі термінів та динаміка їх формування зумовлені трьома найчастотнішими семантичними групами (сема суб'єктності, сема сукупності діячів, сема узагальненості та збірності об'єктів).

3. Процес запозичення латинських та грецьких слів або їх частин (терміноелементів) не можна вважати завершеним для жодної з європейських мов. Можна стверджувати, що терміни з кінцевими елементами класичного

походження зазнали різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах, а розгляд шляхів і способів проникнення кінцевих терміноелементів у системи різних мов свідчить про важливість терміноелементів у нових європейських мовах.

За походженням терміни з кінцевим терміноелементом -um є латинізмами. В українській мові нульова флексія та основа на твердий приголосний вказують на чоловічий рід, але в українській мові середній рід латинських іменників може змінюватися на жіночий, як у випадку з латинським іменником *praesidium*, і, де кінцевий терміноелемент -ij(a) представляє жіночий рід – *президія*. У другому типі, при утворенні термінів з класичним елементом -um, латинська флексія втрачається. Наприклад: *алімент(и)* юр. «утримання, яке один член сім'ї зобов'язаний надавати іншому у випадках, передбачених законом» < лат. *alimentum*, і n 1) їжа; 2) годування < *alo*, *alui*, *alitur*, єре «годувати»; або термін «секвестр» (наприклад, *адміністративний секвестр*, *бюджетний секвестр*, *судовий секвестр*) < лат. *sequester*, *tra*, *trum* «виступати посередником»; *статут* юр. «збірник основних принципів, положень про щонебудь, збір правил» < лат. *statutum*, і n «постанова» < *statuo*, *tui*, *tutum*, єре «встановлювати», «формулювати», «вирішувати». Або *кондомініум* юр. 1) спільна власність; 2) у міжнародному праві «спільне здійснення верховної влади над однією територією кількох держав»; *процент* юр. «плата, яку отримує кредитор від позичальника за користування грошима, наданими йому в борг» утворені за тим самим принципом. Дієслівна морфема *con-* у поєднанні з іменником середнього роду *dominium* у значенні «володіння» та морфема *pro* у поєднанні з кількісним числівником *centum* дають відповідні сучасні терміни.

Розглянемо ще одну групу сучасних юридичних та економічних термінів із кінцевим -us. Більшість з них є похідними від латинських іменників 2-ї або 4-ї відміни (термін *modus* ек. – напр., *модус буття*, дипломат. *modus vivendi* є повним запозиченням латинського виразу, нім. *Modus n* < лат. *modus*, і n 1) міра, об'єм, вага; 2) спосіб, метод; і англ. *notary jur.*

«посадова особа, яка засвідчує, виконує різні юридичні дії», нім. Notar m < лат. notarius, i m 1) стенографія; 2) писар, секретар < nota, ae f «знак». Іменник 3 відміни середнього роду corpus, ōris 1) тіло; 2) сутність; 3) соціальна організація; 4) єдине ціле, система дав термін *корпус*, англ. corpus, нім. Korpus n, Körperschaft f (1) сукупність представників іноземних держав при уряді країни; (2) назва деяких законодавчих установ (наприклад, *дипломатичний корпус*, *консульський корпус*, *законодавчий корпус*, *експедиційний корпус*).

Термін *казус* юр., англ. casus, нім. Kasus m 1) подія, настання якої не зумовлене виною особи, а тому виключає відповідальність за правопорушення; 2) складний юридичний випадок (напр., *casus belli*, *casus fidelis*); *консенсус* екон., юр., англ. consensus, нім. Konsens m «збір думок», «загальна згода договірних сторін, яка характеризується відсутністю серйозних заперечень у більшості зацікавлених сторін»; *status* ек. Status m «правове становище осіб або організацій» (напр., *соціальний статус*, *дипломатичний статус*, *реальний правовий статус громадянина*, *статус суверенної держави*; *статус-кво*, *правовий статус*, *майновий статус*) є похідними від латинських іменників чоловічого роду 4 відміни casus, us 1) випадок, можливість; 2) обставини; consensus, us 1) єдність, 2) змова, згода < consentio, sensi, sensum, ĩre «погоджуватися» status, us 1) становище; 2) стан справ < sto, steti, stātum, ĩre "стояти".

Латинське закінчення збереглося також у терміні *бонус* ек. «додаткова винагорода, премія, додаткова знижка; додатковий дивіденд», англ. bonus, утворений від прикметника 1-2 відміни bonus, a, um 1) хороший, добрий; 2) доброякісний; 3) значний.

Термін може втратити кінцевий елемент класичного походження, який ми спостерігаємо в іменниках чоловічого роду: *адвокат*, англ. advocate, lawyer, нім. Rechtsanwalt m «особа, яка надає юридичну допомогу населенню, установам, підприємствам порадами, складанням юридичних документів (напр., адвокатура)» < лат. advocatus, i n 1) юридичний радник; 2) судовий захисник,

адвокат < advoso, āvi, ātum – «закликати», «приглушати»; legate jur., *легат* 1) у заповіті – вказівка спадкоємцю виплатити якійсь особі певну суму або передати їй якесь майно; 2) у Стародавньому Римі – посол; у період пізньої республіки – посадова особа, яку призначав сенат, у період принципату – намісник імперської провінції < лат. legatus, i m 1) посол; 2) легат, помічник головнокомандувача; 3) полководець в імперську добу; 4) помічник намісника провінції < lego, legi, lectum, ĩre «збирати»; *контракт* юр., англ. contract, нім. Kontrakt m 1) двостороння або багатостороння угода, що визначає права та обов'язки її учасників; 2) у торгівлі – документ, що містить усі умови купівлі-продажу (напр., *комерційний контракт*) < лат. contractus, us m 1) володіння; 2) користування; 3) спосіб дій щодо когонебудь < contraho, trāxi, trāctum, ĩre «стягувати»; *курс* ек. course англ., нім. Kurs n «ціна, за якою купуються або продаються акції, облігації та інші цінні папери» (напр., *банківський курс*, *біржовий курс*, *вексельний курс*, *курс цінних паперів*) < лат. cursus, us m «шлях, маршрут»; «курс, рух» < curro, curre, cursum, ĩre 1) бігти; 2) поспішати; *правовий титул*, англ. title, нім. Титул m 1) підстава якогось права (напр., *титул купівлі-продажу*); 2) назва кошторису капітального будівництва об'єктів, внесених до титульних списків (напр., *титул власності*) < лат. titulus, i m 1) напис; 2) оголошення про продаж тощо; *трактат* юр., англ. treatise, нім. Treatise, Traktat m «міжнародний договір, угода» < лат. tractatus, us m 1) поштовх, мотив; 2) спосіб дії < tracto, āvi, ātum, āre 1) тягнути; 2) вести переговори; юрисконсульт, jurisconsult, нім. (Розрахунок) Rechtsberater m «постійний юрисконсульт установ, підприємств, організацій» < лат. iurisconsultus, i m «юрист».

У латинській мові закінчення -us також характерне для дієприкметників, зокрема participia perfecti activi. Терміни, утворені від дієслівних основ, мають нульове закінчення в сучасній українській мові: ек., юр., нім. Akzept n 1) згода на оплату або гарантія оплати грошових і товарних документів, оформлена відповідним написом «акцепт»; одна з форм безготівкових розрахунків з

організаціями; 2) платіжна вимога, прийнята до оплати; 3) в юриспруденції «згода укласти угоду на запропонованих умовах»; 4) у міжнародному праві «одностороння заява про обов'язковість умов угоди» (напр. *банківський акцепт, безумовний акцепт, акцепт векселя, обмежений акцепт, умовний акцепт, частковий акцепт, акцепт чека, акцепт тратти*); 5) згода держави прийняти певну особу як посла (міжнародне право) < лат. *асертус*, а, ум «прийнятий» < *ассіріо*, сері, *септум*, ёре 1) приймати, дозволяти, 2) сприймати; експерт ек., юр. «фахівець у певній галузі, який проводить експертизу», англ. *expert*, нім. *Sachverständige m, Gutachter m* – похідні від лат. *expertus*, а, ум «досвідчений» (напр., *головний експерт, комерційний експерт, патентний експерт, транспортний експерт, маркетинговий експерт, економічний експерт, експерт з фрахту, експерт з логістики*) < лат. *experior, pertus suum, ті* 1) випробувати; 2) судити; *проспект*, англ. *prospectus, booklet* 1) загальний виклад плану, короткий зміст видання; 2) довідкове видання у вигляді брошури або листівки рекламного чи науково-технічного призначення, в якому міститься систематизований перелік товарів (послуг), призначених для виробництва і продажу, що випускаються підприємством, та умови придбання < лат. *проспект*, а, ч. < *prospicio, spexi, spectum, ёре* 1) дивитися вперед; 2) передбачати; *транзит* 1) перевезення вантажів з місця відправлення до місця призначення без перевантаження в проміжних пунктах; 2) перевезення пасажирів через проміжні пункти з належним оформленням проїзних документів < лат. *transitus*, а, ум «проходження», «завершення» < *transeo, ті, ітум, іге* «переходити через».

Наступний кінцевий термінологічний елемент, який ми розглядаємо, -end, також має латинське походження і є суфіксом *gerundium* та *gerundivum*. Латинські віддієслівні іменники (*gerundium*) і дієприкметники (*gerundivum*) широко використовуються в сучасних мовах. В англійській мові вони вживаються у споріднених словосполученнях, утворюючи таким чином термінологічні гнізда. Латинське значення герундія (або

герундіва), а також його відмінкові форми збереглися в англійській мові.

Інший випадок герундія – аблатив – був менш представлений. Сучасні англійські юридичні терміни, в яких ми зустрічаємо прийменник *de*, також запозичені з латинської мови повністю без змін. *De aetate probanda* означає судовий наказ про встановлення повноліття і перекладається як «довести до повноліття» < лат. *probo, āvi, ātum* 1) досліджувати, перевіряти; 2) бути задоволеним; 3) визнавати, рекомендувати. Термін *argundo* «аргументую, ілюстративно доповнюю» (у промові судді) також є аблативним віддієслівним іменником латинського походження, утвореним від *arguo, ui, utim, ёре* 1) показувати, доводити; 2) звинувачувати. Юридичні терміни *ad referendum, locus standi, modus vivendi* використовуються в англійській економічній термінології. У цих термінах фінальний терміноелемент -nd має однакову семантику.

Якщо аналізувати терміни із кінцевим -ент, то помітимо ті, що зазнали скорочення. Із втратою латинських флексій в орудному відмінку ми маємо чисту основу в сучасній українській мові, за винятком термінів *клієнт* і *цедент*, які походять від іменників 3-ї відміни *cliens, ntis m* і *cedens, cedentis*. У Стародавньому Римі клієнтом називали підлеглого (особу, залежну від патрона). У сучасному розумінні клієнт – це «постійний покупець» або «особа, яка довірила іншій особі ведення бізнесу». Запозичене з німецької мови *цедент*, це міжн. «кредитор, який переуступає своє право вимоги іншій особі».

Агент, англ. *agent*, нім. *Agent*. *Агент m* 1) офіційний представник фірми, який виконує посередницькі функції; 2) оптовий торговець, який представляє покупця або продавця на відносно постійній основі без права власності на товар (наприклад, *дипломатичний агент, комерційний агент, консульський агент, податковий агент, страховий агент, секретний агент, агент з продажу, агент з розвитку, поліцейський агент*) < лат. *ago, egi, actum, ёре* 1) робити, діяти; 2) вести судовий процес; *депонент* юр., розм., англ. *depositor*, нім. *Deponent m* 1) фізична

або юридична особа, якій з якихось причин не виплачена грошова сума у визначений термін; 2) фізична або юридична особа, якій належить грошова сума, що тимчасово перебуває на підприємстві або в організації < лат. *depono, posui, positum*, ёре 1) відкладати; 2) відмовляти; 3) класти на депозит; нім. *disponent*, нім. *Disponent m* 1) агент фірми, компанії, організації, управитель; 2) фізична або юридична особа, яка має у своєму розпорядженні вільні кошти на рахунках у комісіонерів або банківських кореспондентів < лат. *dispono, posui, positum*, ёре 1) розпоряджатися; 2) розпоряджатися; *індосамент*, англ. *endorsement*, нім. *Endorsement n* «передача права власності на вексель іншій особі» (запозичене через французьку та німецьку мови) < лат. *indo, didi, ditum*, ёре 1) надавати; 2) класти; 3) накладати; *committent* юр., ек, англ. *committent* – клієнт, замовник, клієнт-відправник, вантажовідправник, нім. *Kommittent m* 1) особа, яка доручає іншій особі (комісіонеру) укласти угоду або ряд угод від імені останнього, але за свій рахунок < лат. *committo, misi, missum*, ёре 1) вирішувати, здійснювати; 2) доручати, давати, довіряти; *competitor* ек., англ. *competitor* (від іншого, але також латинського кореня) < лат. *competitor* "претендент", нім. *Konkurent m* «особа, яка змагається в якій-небудь галузі діяльності з іншою» < лат. *concurro, curri, cursum*, ёре 1) стікатися, сходитися; 2) прагнути; *контингент* юр., екон., англ. *contingent*, нім. *Konkurrent n* 1) юридично визначена кількість осіб, які входять до складу якої-небудь установи або корпорації; 2) гранична кількість, норма (виражена в одиницях ваги і вартості), встановлена для певних цілей < лат. *contingo, tigi, tactum*, ёре 1) торкатися; 2) доторкатися; ісп. *remitt*, англ. *remitter*, нім. *Remittent m* 1) особа, яка отримує певну суму грошей за векселем; 2) відправник грошового переказу < лат. *remitto, misi, missum*, ёре 1) відпускати, відсилати; 2) винагороджувати; *патентний*, юр., англ. *patent*, нім. *Patent n* 1) документ, що видається на певний строк компетентним державним органом винахіднику або його правонаступнику і засвідчує авторство та виключне право на винахід; 2) документ, що надає право займатися торгівлею, промислом (напр.,

чинний патент, додатковий патент, залежний патент, патент на винахід, консульський патент, міжнародний патент, промисловий патент, спільний патент, торговий патент) < лат. *pateo, ui, -, ёре* 1) бути відкритим, поширюватися, 2) бути доступним, 3) поширюватися; *резидент* юр., англ. *resident*, нім. *Resident m* 1) юридична або фізична особа, яка має постійне місце проживання в країні і підлягає певному оподаткуванню та регулюванню; 2) представник держави-метрополії в протектораті, який є фактичним правителем цього протекторату < лат. *resideo, sedi, sessum*, ёре 1) бути; 2) залишатися.

Висновки (Conclusions). Таким чином, ми встановили такі характерні риси розглянутих вище груп термінів з кінцевими терміоелементами:

1. При творенні сучасних термінів на *-um* та *-us* похідними є субстантивні, дієслівні або прикметникові основи, тоді як для термінів на *-end* та *-nt* – лише дієслівні.

2. Латинська флексія середнього роду *-um* по-різному відображається в нових мовах:

а) у сучасних термінах кінцевий елемент *-um* морфологічно виділяється; якщо основа терміна у формі Н. в. закінчується на твердий приголосний, цей елемент зникає;

б) у німецькій мові вживання класичного елемента значно ширше. Його частотність свідчить про повну адаптацію латинської фіналі (збереження кінцевого терміоелемента, характерна ознака середнього роду, можливість бути елементом у німецьких словах із термінологічним і нетермінологічним значенням).

3. Наведені приклади термінів в англійській, німецькій та українській мовах підтверджують гіпотезу про повну адаптацію латинських слів на *-us* у сучасних мовах; терміоелемент є ознакою чоловічого роду.

4. Частина термінів в українській мові може модифікувати вихідні латинські форми, що проявляється у втраті структурного елемента *-us*.

5. Семантична межа між термінами з кінцевим елементом *-us* і термінами з кінцевим елементом *-um* є досить умовною. Вона зникає, якщо сучасні

терміни утворені від латинських дієприкметників, родові закінчення яких вказують на належність до роду (флексія -us - чоловічий рід, -um - середній рід).

6. Терміни з кінцевими терміноелементами -nd-, -end- мають семантику «мета дії, призначення»; «якості»; «спосіб дії, обмеження»; а кінцевий терміноелемент -nt- характеризується семами «назва особи, на яку покладено певні функції», «процес дії», «об'єктивність».

7. Термінологічні елементи -nd-, -end-, -nt- є дієслівними суфіксами, які поєднуються із закінченнями непрямих відмінків. Причому переклад термінів допускається довільний, але рамки латинського герундія або герундія повинні бути збережені. В українській мові терміни, що закінчуються на -ent, мають нульове

закінчення.

Ми розглянули окремі кінцеві терміноелементи, які вважаємо типовими, пояснивши їхнє походження та особливості функціонування в сучасних мовах. Усе вищезазначене підтверджує нашу гіпотезу про те, що неможливо ізолювати термін і виключити його з контексту загальноновживаних слів – термінологія розвивається за рахунок загальноновживаної лексики, а значення термінологічних одиниць фіксуються в словниках різних типів за рахунок запозичень (у нашому випадку запозичень з класичних мов). Такі запозичення можуть об'єднуватися за допомогою інтегральних сем, а також утворювати різні лексико-тематичні групи.

Список використаних джерел

1. Селіванова О. (2010) Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К. 844 с.
2. Chaika, O., Vakulyk, I., Hutyriak O. Multiculturalism in education: teaching foreign languages and translation. *Ad Alta*. 2023. 13(01). XXXI. URL: <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130133/PDF/130133.pdf>
3. Brückner, A. *Slownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa, 1985. 806 с.
4. Christen, N., Neustein, A. (2023). GUIs, robots, and language: Toward a neo-Davidsonian procedural semantics. In: Neustein, A., Mahalle, PN, Joshi, P., Shinde, GR (eds) *AI, IoT, Big Data and Cloud Computing for Industry 4.0. Signals and Communication Technologies*. Springer, Cham. 2023 https://doi.org/10.1007/978-3-031-29713-7_24
5. Classifying Human-Robot Interaction: An Updated Taxonomy (2023). <https://www.sci.brooklyn.cuny.edu/~sklar/teaching/f06/air/papers/yanco-drury-tax-smc04.pdf>
6. Dauzat, A. (1938). *Dictionnaire étymologique de la langue française* Librairie Larousse. Paris. 824.
7. Holly A. Yanco and Drury Jill. (2004). *Classifying Human-Robot Interaction: An Updated Taxonomy*. 2004 IEEE International Conference on Communications (IEEE Cat. No.04CH37577). Paris, France, 2004. <https://www.sci.brooklyn.cuny.edu/~sklar/teaching/f06/air/papers/yanco-drury-tax-smc04.pdf>
8. Kimmeyer, L., Wortman, K., Kitayama, S., Lemelson R., Cummings K. (2020). *Culture, mind and brain: new concepts, models and applications. Contemporary perspectives in the social and behavioral sciences*. Cambridge: Cambridge University Press. 2020. doi:10.1017/9781108695374
9. Kluge, F. (1975). *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache*. Berlin, New York, 1975. 915.
10. Lifelong learning: models and methods of implementation. (2023). Collective monograph. Kharkiv: PC Technology center, 2023. 148. URL: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-70-1>
11. Muratoglu N., Halleran A., Shimeka S. (2021). *Implementing eTwinning in National Education Policies from Practice to Policy: Monitoring Report 2021*. European Commission. European Education and Culture Agency. Office of Publications, 2021. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/6391>
12. *Racontez-moi terminologie* (2016). Parlement européen. URL: <http://surl.li/bcrfw>
13. Smagorinsky, P. (2001). Rethinking protocol analysis from a cultural perspective. *Annual Review of Applied Linguistics*, 2001. 21. 233-245. doi:10.1017/S0267190501000149
14. Terminology Coordination Unit of the European Parliament. (2018). *Why is terminology your passion? The fourth*

collection of interviews with prominent terminologists. 2018. URL: <http://surl.li/bcrhqdoi> 10.2861/969631

15. Teun A. van Dijk. (2009). *Society and Discourse How Social Contexts Influence Text and Talk*. Cambridge University Press. 299. URL: <http://surl.li/ddczq>

16. Vakarelov O. (2010). Precognitive semantic information. *Know, Technology and Polycy*. 23? 193-226. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12130-010-9109-5>

17. Vakulyk, I., Voskoboinikova, H., Haharin, M., Chabaiovska, M., Dovzhuk, V., & Tomashevskaya, M. (2023). Globalization of the education space in EU countries and Great Britain through radical information reform. *Amazonia Investiga*, 12(65), 29-38. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.3>. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001038668700003>

18. Walde, A. (1938). *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg.

19. Walde, A. & Hofmann, J. (1954). *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg, II.

20. Why is terminology your passion? The fourth collection of interviews with prominent terminologists. URL: <http://surl.li/bcrhqdoi> 10.2861/96963

21. Zlatev, J. (2007). Embodiment, language and mimesis. In T. Ziemke, J. Zlatev, & R. Franck (Eds.), *Body, Language, Mind*. Vol 1: Embodiment. 297-337. Mouton de Gruyter. <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/4514085/1044802.pdf>

References

1. Selivanova O. (2010) *Linhvistychna entsyklopediia [Linguistic encyclopedia]*. Poltava: Dovkilya-K. 844.

2. Chaika, O., Vakulyk, I., Hutyriak O. (2023). Multiculturalism in education: teaching foreign languages and translation. *Ad Alta*. 2023. 13(01). XXXI. URL: <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130133/PDF/130133.pdf>

3. Brückner, A. (1985). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa, 1970. 806 c.

4. Christen, N., Neustein, A. (2023). GUIs, robots, and language: Toward a neo-Davidsonian procedural semantics. In: Neustein, A., Mahalle, PN, Joshi, P., Shinde, GR (eds) *AI, IoT, Big Data and Cloud Computing for Industry 4.0*. Signals and

Communication Technologies. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-29713-7_24

5. *Classifying Human-Robot Interaction: An Updated Taxonomy* (2023). <https://www.sci.brooklyn.cuny.edu/~sklar/teaching/f06/air/papers/yanco-drury-tax-smc04.pdf>

6. Dauzat, A. (1938). *Dictionnaire étymologique de la langue française* Librairie Larousse. Paris. 824.

7. Holly A. Yanco and Drury Jill. (2004). *Classifying Human-Robot Interaction: An Updated Taxonomy*. 2004 IEEE International Conference on Communications (IEEE Cat. No.04CH37577). Paris, France, 2004. <https://www.sci.brooklyn.cuny.edu/~sklar/teaching/f06/air/papers/yanco-drury-tax-smc04.pdf> <https://arxiv.org/pdf/1401.3372.pdf>

8. Kimmeyer, L., Wortman, K., Kitayama, S., Lemelson R., Cummings K. (2020). Culture, mind and brain: new concepts, models and applications. *Contemporary perspectives in the social and behavioral sciences*. Cambridge: Cambridge University Press. 2020. doi:10.1017/9781108695374

9. Kluge, F. (1975). *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache*. Berlin, New York, 1975. 915.

10. *Lifelong learning: models and methods of implementation*. (2023). Collective monograph. Kharkiv: PC Technology center, 2023. 148. URL: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-70-1>

11. Muratoglu N., Halleran A., Shimeka S. (2021). Implementing eTwinning in National Education Policies from Practice to Policy: Monitoring Report 2021. *European Commission. European Education and Culture Agency*. Office of Publications, 2021. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/6391>

12. *Racontez-moi terminologie* (2016). Parlement européen. URL: <http://surl.li/bcrfw>

13. Smagorinsky, P. (2001). Rethinking protocol analysis from a cultural perspective. *Annual Review of Applied Linguistics*, 2001. 21. 233-245. doi:10.1017/S0267190501000149

14. Terminology Coordination Unit of the European Parliament. (2018). Why is terminology your passion? The fourth collection of interviews with prominent terminologists. 2018. URL: <http://surl.li/bcrhqdoi> 10.2861/969631

15. Teun A. van Dijk. (2009). *Society and Discourse How Social Contexts Influence*

Text and Talk. Cambridge University Press. 299. URL: <http://surl.li/ddczq>

16. Vakarelov O. (2010). Precognitive semantic information. Know, Technology and Polycy. 23? 193-226. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12130-010-9109-5>

17. Vakulyk, I., Voskoboinikova, H., Haharin, M., Chabaiovska, M., Dovzhuk, V., & Tomashevskaya, M. (2023). Globalization of the education space in EU countries and Great Britain through radical information reform. Amazonia Investiga, 12(65), 29-38. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.3>. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001038668700003>

18. Walde, A. (1938). Lateinisches etymologisches Wörterbuch. Heidelberg.

19. Walde, A. & Hofmann, J. (1954). Lateinisches etymologisches Wörterbuch. Heidelberg, II.

20. Why is terminology your passion? The fourth collection of interviews with prominent terminologists. URL: <http://surl.li/bcrhqdoi> 10.2861/96963

21. Zlatev, J. (2007). Embodiment, language and mimesis. In T. Ziemke, J. Zlatev, & R. Franck (Eds.), Body, Language, Mind. Vol 1: Embodiment. 297-337. Mouton de Gruyter. <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/4514085/1044802.pdf>

Abstract. *At first glance, the process of studying word elements seems outdated and stale. However, the structuralist approach to language learning helps not only to take a philosophical look at the development of grammar, but also to establish deep connections in the structure of encoded meanings, and contributes to the study of the latest meanings in nominalization trends associated with internationalization and globalization as phenomena of modern life. In a broad sense, it is simply an interesting and fascinating journey into the history of language, as terms with final elements of classical origin are increasingly subject to varying degrees of adaptation in modern European languages. Consideration of the ways and means of penetration of finite term elements into the systems of different languages is an important step in the study of modern languages, the study of etymology, and the study of term elements in new European languages. The paper presents a detailed analysis of dictionary definitions, in the structure of which final term elements are distinguished. It is proved that any research methodology (contextual, comparative, interpretive, distributional, component, associative) has the right to exist. And the emergence of new terms or the adaptation of long-known ones is a challenge to the digitalization processes of today. The material for the study was based on etymological and explanatory dictionaries of Polish, German, French, and Ukrainian. The hypothesis of the study is that terms with finite elements of classical origin have undergone varying degrees of adaptation in modern European languages. They are characterized by a "standard set" of semantic groups of meanings, and the terms go back to the classical languages. The article uses descriptive and comparative and typological methods of research; the dynamics of adaptation of terms and their meanings is analyzed in synchronicity and diachrony. The conclusions illustrate typical metamodels in which information is encoded. The comparative study contains recommendations for the application (the terminology matrix exists and needs to be followed; the latest technologies and related artificial intelligence are polished by the linguistic units that form text passages; elements of terminology are capable of extrapolation).*

Keywords: *terminological matrix, scientific concept, lexicography, borrowed lexemes, final affixes, term, term element, classical languages, borrowed terms, integral semes.*

УДК 920.183.7. 563.70

[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.06](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.06)

Secondary Nomination in the English Terminological System for Animal Diseases Вторинна номінація в англійській терміносистемі хвороб тварин

Olena SYROTINA, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Romance and Germanic Languages and Translation,

Олена СИРОТИНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу,

Email: o.mishak@nubip.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4802-4891>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *This paper explored the problem of forming a secondary nomination in the English veterinary terminology on the example of terms for animal diseases. The aim of this study is to reveal the secondary nomination as one of the ways to replenish the terminology denoting animal diseases. Methods applied were continuous sampling of language material, classification, definition analysis and a descriptive-analytical method. Based on the collected lexicographical material, selected from the English veterinary dictionaries, the features of metaphorical and metonymic transferences, which serve for the formation of the English terms, nominating animal diseases have been revealed. The thought processes aimed at the formation of the secondary nomination are described. Layers of vocabulary that are sources of metaphorization and metonymization, such as metaphor, types of metonymic constructions, are considered. A conclusion was made about extraordinary activity in the term creation of metaphorization processes based on the use of signs of some subject areas to denote others. Based on the theory of conceptual metaphor, the main donor domains that served as a source of metaphorical nominations denoting animal diseases were identified. Terminological units for the designation of animal diseases arising as a result of metonymy are analyzed; the most productive models of metonymic transpositions are highlighted, which is important for their systematization and standardization. The study of metonymic transpositions in veterinary terminology makes it possible to clarify the specific features of the nomination of new concepts in veterinary medicine. Metonymic reinterpretation, compared to metaphorical, is a less common form of semantic transformation, including veterinary terms. Terminological units arising as a result of secondary nomination constitute a special part of the veterinary terminology vocabulary denoting animal diseases and reveal a close connection between language and thinking in the acts of secondary nomination.*

Key words: *veterinary terms, animal diseases, metaphor, metonymy, secondary nomination, donor domains.*

Introduction. Modern intensive development of veterinary medicine leads to the emergence of a large number of new terms. Their formation occurs mainly through primary names, borrowings, and the active use of terminological units – secondary names. This phenomenon (secondary nomination) requires a thorough study given the conditions and mechanisms of naming and in view of the functioning of such terms in the texts of the professional language of veterinary medicine.

Secondary nomination is a way to name a concept using the internal resources of the language. The relevance of the topic is due to the fact that veterinary terms formed as a result of the secondary nomination, in full, have not yet been the subject of a special study, as well as the phenomenon of

secondary nomination in the system of veterinary terminology.

Literature Review. The scientific studies of T. Nemova and M. Lychuk [18, 19], T. Cherepovska, O. Binkevych [12], Yu. Rozhkov, O. Syrotina, and V. Lashkul [20], O. Syrotina [22], Yu. Rozhkov [3, 4], V. Lashkul and Yu. Rozhkov [17] are devoted to the study of the veterinary medicine language.

These works, devoted to the research of veterinary vocabulary, are an essential basis for creating a synthetic study of the English veterinary terminology with the possibility of further forecasting its development. However, far too little attention has been paid to features of metaphorical and metonymic transfers as mechanisms of secondary nomination in veterinary terminology.

Some aspects of the secondary nomination in Ukrainian linguistics were considered by: L. Aleksienko, I. Kolesnikova, I. Kochan, G. Krakovetska, B. Mykhailyshyn, R. Pomirko, R. Dudok, O. Selivanova, N. Tsisar, O. Vynnyk, in foreign linguistics: A. Barselona, R. Benches, M. Black, D. Davidson, G. Lakoff and M. Johnson, E. Kittey, McCormack and others.

In domestic linguistics, scholars paid great attention to the linguistic realization of metaphor or metonymy, in contrast to foreign ones, where they studied the cognitive aspects of this phenomenon. The question of the optimal way for nominating new concepts involves clarifying its essence and studying all possible ways both at the level of English terminology and at the level of particular terminology. One of the means of constructing a terminological system is the secondary nomination.

The aim of the paper is to present the secondary nomination as one of the ways to replenish the terminology of animal diseases.

Materials and methods of research.

The material of the study was English veterinary terms obtained by continuous sampling from terminological veterinary and medical dictionaries and encyclopedias (Oxford Concise Medical Dictionary, Black's Medical Dictionary, Black's Veterinary Dictionary, Concise veterinary dictionary, Dictionary of Veterinary Nursing E-Book, Mosby's Veterinary Dictionary).

Descriptive and analytical method has been applied for the analysis of each terminological unit in semantic and structural aspects, as well as for the generalization and classification of linguistic facts. Methods of definitive analysis and methods of component analysis have been used to study the content plan of the English veterinary terms for animal diseases, to clarify their semantic structure.

Results and Discussion. Secondary nomination in term systems is a universal dynamic process of creating new terms, which reflects the features of scientific conceptualization. It is considered a resource of language economy, a way to attract already known units of expression to denote new meanings and shades of knowledge. In the terminology of professional languages, the secondary nomination is realized in two main types: metaphor and metonymy.

Secondary nomination is a process and result of naming a new subject or phenomenon based on existing experience and knowledge of the person making the nomination. When a scientist discovers a new phenomenon, he is faced with the task – nomination. Here it is logical to use the means already available in the language and find a method of nomination, in which conceptualization of new knowledge with the help of previously acquired is possible. Thus, the secondary nomination is always metaphorical, because comparison and analogy are integral components of scientific research.

The process of secondary metaphorical nomination helps to increase the informativeness of the language and eliminates the need for endless creation of new lexical units. The perception of a term that is the result of a secondary metaphorical nomination can contribute to the emergence of several concepts united by common characteristics. Secondary nomination is quite effective in professional communication, as it allows accurate and complete studying of the content of language unit. Such features distinguish the secondary nomination as a dynamic and effective method of term formation.

The process of metaphorization in the formation of secondary names of terminology denoting diseases has shown extraordinary activity. Studies of English terms-metaphors of humane and veterinary medicine are increasingly becoming the object of scientific research by such linguists as T. Klochko [1], Yu. Rozhkov [3], O. Syrotin [7], G. Usik, T. Kirilenko [8], N. Tsisar [9] and others.

The most modern explanation of the metaphorization mechanisms is provided by cognitive linguistics, in which the most common is the theory of conceptual metaphor by G. Lakoff and M. Johnson. According to this theory, metaphor is a property of thinking, and thus it is only a superficial expression of the conceptual metaphors that underlie them. Thus, in the theory of conceptual metaphor, the definition of metaphor acquires a new essence – it is “understanding and perception of one thing in terms of another” [16]. G. Lakoff and M. Johnson described a conceptual metaphor as the intersection of knowledge about one conceptual area into another conceptual area.

Metaphorization is based on the process of interaction between knowledge structures (frames, scenarios, schemes) of two conceptual domains – the source domain and the target domain. The source domain is more specific, through one-way metaphorical projection (metaphorical mapping) “supplies” signs for a less clear conceptual area of the target, so the metaphor becomes a bridge from the obvious to the less obvious.

One of the ways to implement the secondary nomination is metonymy (from the Greek *metonymia* – renaming). The peculiarity of the secondary nomination through metonymic transfer is that it characterizes a certain object through its correlation with the main one. Metonymy allows us to use the name of one object to denote another [16].

Metonymic transferences have certain advantages, in particular, the principle of language economy with an existing term. In this case, a completely new word is not formed, but a term is used in the new meaning, which already exists in the language and is adjacent in meaning to the new concept, i.e. the semantic structure is expanded by associative features.

Metonymy is the transfer of the name of an object or class of objects to another class or individual subject, associated with the latter by contiguity, or by involvement in the same situation on the basis of temporal, spatial characteristics or causal relationships [16]. Adjacency, i. e. belonging to one set of phenomena, means superimposing on the concept of one order, related to temporal, spatial, causal and other relations.

Thus, metonymy serves the same purposes as metaphor and is used in a similar way, but it allows us to focus more precisely on certain aspects of what is denoted.

In the concept of metaphorical models G. Lakoff [16], O. Selivanova [6], E. Kittai [15], B. Rudzka-Ostyn [21] have interpreted the source domain and the target domain as a donor domain and a recipient domain. In the studied English terminology, the associative and terminal parts of the animal diseases names act as recipient domains, and the donor domains are the domains of other conceptual spheres that provide their own signs.

The analysis of the studied material

allowed identifying four donor domains that served as a source of metaphorical nominations in the English terminology denoting animal diseases: HUMAN, NATURFACT, ANIMAL, ARTIFACT.

The most productive for the formation of English terms-metaphors to denote animal diseases is the donor domain HUMAN, since human consciousness tends to know the outside world in close associative connection with personal experience of biological and social nature. Metaphor formed through transference names from the donor domain HUMAN to the recipient domain is called anthropomorphic.

Such metaphors are constructed by transferring to the terminology of animal diseases the names of human actions, ways of their movement, mental states and moods, social behavior.

Linguistic analysis of terms-metaphors naming animal diseases allows us to identify the following semantic groups among anthropomorphic metaphors: 1) metaphors, which draw analogies between the processes of disease and the names of human actions, for example: *intestinal obstruction* – “a partial or complete blockage of the bowel. The contents of the intestine cannot pass through it”, *meconia retention* – “occurs when a cub consumes not enough colostrum, which has a laxative effect” [13, p. 49], *urinary incontinence* – “the unintentional passing of urine” [13, p.198], *retention of placenta* – “retention of fetal membranes in the uterus after birth” [14, p.195];

2) metaphors that use the names of pathogens or words that characterize human behavior, for example: *isolate* (to isolate) – “a sample of the pathogen obtained from one strictly defined source” [2, p.17]; *carrier* (to carry) – “a carrier of the disease is an infected animal (individual) without clinical signs of the disease, potentially capable of becoming a source of the pathogen” [2, p.36];

3) metaphors, which draw analogies between the qualities inherent in human behavior, and signs that characterize the disease of animals, for example: *depression* (from Latin *deprimo* – to depress) – “the animal is sedentary, does not respond to calls or cries, lies a lot, appetite is reduced or absent” [13, p.43]; *crazy chick disease* – “a disease of the nervous system of young chickens caused by inadequate intake of

vitamin E and marked by severe muscular incoordination, tremors, and encephalomalacia followed by paralysis and by renal congestion and failure" [23];

4) metaphors, which transfer to the terminology of animal diseases the social behavior of man: *natural host* – “a species of animals which individuals are the natural environment of the uninhabited pathogen of infectious or invasive disease” [2, p.50], *host range* – “a circle of organisms (species) susceptible to this pathogen” [2, p.23].

NATURFACT as a donor domain for terms denoting animal diseases is a significant part of metaphorical names. The group of natural facts is formed by the phenomena and objects of the surrounding reality, created by nature and those that exist in it. The study revealed that the motivators of the donor domain NATURFACT are components of such areas as flora, natural objects, landscape, rock and products of natural origin.

For the most part, metaphors of this type are based on the comparison of as yet unnamed diseases of animals with the already known visual gestalt, namely the similarity of colors, appearance or shape of natural objects. The shape and color of the natural fact as motivating features of the terms are explained in the English names of animal diseases, the motivators of which are selected from the following subject areas.

1. Natural objects: *tartar* – “calcium deposits on the teeth” [14, p.193], *milk stones* – “formed in the milk ducts as a result of phosphorus deposits in them” [14, p.123], *kidney stone disease* – “characterized by the formation of stones in the renal tubules, renal pelvis and bladder” [14, p.83], *soil infections* – “diseases which pathogens persist in the soil for a long time and are transmitted through it” [2, p.12].

2. Landscape: *lumpy jaw* – “farm animals disease, which is manifested by the formation of granulomatous damage to various tissues and organs” [13, p.78], *trench mouth* – (trench-like, deep furrows).

3. Natural phenomenon: *clouded mind* – used to describe a disease that affects the mental state of an animal, leading to confusion of thoughts or loss of clarity of mind, reminiscent of cloudiness or opacity; *fire fever* – describes a disease that flares up quickly and spreads at a rapid pace,

associated with an outbreak of fire; *stormy cough* – is used to describe a disease accompanied by a strong, strained cough, reminiscent of loud thunderstorms.

4. Plant: *clover disease* – “intoxication that occurs in animals when eating large amounts of pink clover on bright sunny days” [2, p. 23]; *rose rash* (Latin *roseola*) – “one of the forms of infectious rash – small rounded well-contoured red spots caused by inflammatory hyperemia of the vessels of the skin and disappear when pressed” [2, p.12].

5. Products of natural origin: *milk fistula*– “narrow canal connecting the cavities of the milk tank or nipple canal with the surface of the udder nipple, from which milk is constantly released in drops” [2, p.14]; *fleshy mole* – “pathological formation of yellow-red color in the uterus with the death of the ovum” [2, p.9]; *proud flesh*– “growth of tissues above the wound surface” [2, p.31].

The third group of English metaphorical terms denoting animal diseases are terminological units formed using various associations of the ANIMAL donor domain. This domain is a source for metaphorization of terminological units based on the principle of zoomorphism, which assumes that “the names of animals, their body parts, and actions are used to denote other subject areas” [5, p.78].

Examples of such metaphors naming animal diseases associated with the concept of ANIMAL are the following: *cancer*, which comes from the Latin word “cancer”, which means “crab”. The metaphorical term was formed on the basis of the similarity of a malignant tumor looked like many-legged crab. The word cancer was also given as a name to several diseases. One of the diseases was the abnormal, spreading mass of tissue we call a tumor [28].

This group of terms also includes such names as *hare's eye* (lagophthalmos) – abnormal condition in which an eye cannot close completely [24]; *lionhead* – a small breed of rabbit with long fur around the face [25]; *hare lip* – (from the Latin *labium* – lip, *leporinus* –hare) – “a cleft lip is a birth defect characterized by a split or opening in the upper lip” [26], *elephant leg* or *elephantiasis* – “enlargement and thickening of tissues (as from chronic lymphedema) *specifically*: the enormous enlargement of a limb or the scrotum caused by obstruction of lymphatic

vessels by filarial worms (especially *Wuchereria bancrofti*) [30]; *mad dog disease* – “an acute virus disease of the nervous system of mammals that is caused by a rhabdovirus (species *Rabies virus* of the genus *Lyssavirus*) usually transmitted through the bite of a rabid animal and that is characterized typically by increased salivation, abnormal behavior, and eventual paralysis and death when untreated” [27].

Productive for the English terminology denoting animal diseases is the donor domain ARTIFACT, which nominates artificial objects. For the formation of metaphorical terms based on the donor domain ARTIFACT, the use of visual gestalts based on the external similarity of the symptoms of animal diseases with artificial objects or as a result of their association with the color of artifacts is most typical [3]. In the terminology of animal diseases, this group includes such names as *coronavirus infection* – (coronaviruses most frequently affect cattle, birds, cats, dogs and humans. In shape, coronaviruses resemble spheres with fairly large (about 20 nanometers) tentacles located in the form of a solar corona, for which they got their name), *portals of infection* – “the place of penetration of pathogenic microbes into the body” [13, p.13], *laky blood* (hemolyzed blood) – “destruction of the stroma of erythrocytes with the release of hemoglobin” [13, p.95].

The next way to implement the secondary nomination presented in our study is metonymy. Metonymic transfer is an effective mechanism for the formation of terms of veterinary medicine, in particular terminological units for animal diseases. The study of metonymic transpositions in veterinary terminology makes it possible to structure the terms motivated by metonymy, to distinguish models of metonymic nomination, as well as to clarify the specific features of the nomination of new concepts in veterinary medicine. Metonymic transpositions in medical terminology were classified by N. Tsisar [10, p. 58]. Since medical and veterinary terminology have much in common, on this basis Yu. Rozhkov presents separate directions of metonymization in English terminology denoting animal diseases [4]. Following the researcher, we differentiated the metonymic terms of the studied terminology into the

following types:

process – process: *distribution* – an action with meaning to distribute, in epidemiology – “frequency, nature and spatial distribution of problems and events related to population health” [2, p. 23]; *transmission* – an action with meaning to transmit, in veterinary medicine – “transmission and spread of the pathogen from a source to a susceptible organism in the epizootic process. This is an integral attribute of any contagious disease that determines its contagiousness” [2, p. 54];

process – the result of the process: *inflammation* – the action with the meaning of inflammation, in veterinary medicine – “the body's protective response to various pathogens” [9, p. 126]; *exacerbation* – the action with the meaning to exacerbate, in veterinary medicine – “the transition of the disease to a more severe form” [14, p. 93];

process – a painful condition: *poisoning* – the action with the meaning of poison, in veterinary medicine – “a painful condition caused by the action of toxic substances on the body” [14, p. 125]; *stress* – the action with the meaning to expose to tension (pressure), “the physiological state of the organism that develops as a result of injury, illness or anxiety” [11];

process – method: *screening* – action with the meaning to select; in veterinary medicine – “examination of a large group of animals usually with inexpensive tests to detect a particular disease” [2, p. 54];

form – a sign of the disease: *cyst* (from Greek *kystis*) – “a cavity like a bladder that occurs in pathological tissues, filled with liquid or semi-liquid contents” [31]; *papule* (Latin *papula* – nodule) – “one of the forms of infectious rash – small dense nodules that appear on the skin, which then form vesicles, pustules or necrosis of the epithelium, and the nodules turn into crusts” [2, p.53];

property – a quantitative indicator: *morbidity* means disease, in veterinary medicine “any deviation, subjective or objective, from a state of physiological well-being or a decrease in productivity. Indicator of the coverage of the animal population by any disease. It is expressed by the ratio of the number of patients to the total number of susceptible animals in the controlled population and is most often estimated at 100,000 heads” [2, p.59]; *prevalence* –

presence, existence; in veterinary medicine – “indicator of the incidence of animal populations, the presence, prevalence of infection or disease” [2, p.69];

condition – process: *pregnancy* – “physiological state of the female's body during pregnancy, from fertilization to the birth of a mature fetus or abortion” [14, p. 278]; *infertility* – “infertility of reproduction due to abnormal living conditions of females and males, which occurs due to the impact on the body of adverse factors of the external and internal environment” [14, p. 169];

color – diagnosis: *blue tongue* – (bluetongue, blue tongue) “infectious catarrhal fever of sheep” [14]; *Blackleg* – “cattle disease (emphysematous carbuncle)” [14]; *Blue-ear disease of pigs* – reproductive-respiratory syndrome of pigs, *Blue-nose disease* – disease “blue nose” (in horses) [14, p. 98];

the name of the affected organ – the name of the disease: *bowel obstruction* – “violation of the passage of intestinal contents in the direction from the stomach to the anus” [13, p.23]; *spotty liver* – “the most common hepatitis, in which liver cells accumulate fat” [13, p.121]; *wooden tongue* – actinomycosis of the tongue [7, p.312];

the name of the situation in which the injury occurred – the name of the disease: *Shipping fever* is “a disease observed during the transportation of animals in the warm season in cars, holds and closed cars” [2, p. 29]; *Clover disease* – “poisoning of animals, often horses, when feeding large amounts of pink clover” [14, p. 47];

etiology – the name of the disease: *Cold cow syndrome* – “an unusual disease, the causative agent of which is unknown. Occurs in early spring in cows grazing on rye pastures” [14, p.49]; *Dry eye syndrome* is “inflammation of the conjunctiva and cornea caused by insufficient production of tear fluid,

which eventually leads to decreased vision. The disease often occurs in dogs, rarely in cats” [14, p. 54]; *Wall eye* – “disturbance of eye position caused by uncoordinated work of oculomotor muscles” [14, p. 293];

pathogen – the name of the disease: *Coronavirus* is “any of a family (*Coronaviridae*) of large single-stranded RNA viruses that have a lipid envelope studded with club-shaped spike proteins, infect birds and many mammals including humans, and include the causative agents of MERS, SARS, and COVID-19” [11]; *B virus* is an anthroponotic viral disease caused by a pathogen with pronounced hepatotropic properties [14, p. 39].

Conclusion. Secondary nomination in the term system is a universal dynamic process of creating new terms, which reflects the features of scientific conceptualization, which is based on the general and specific properties of the term. Terminological units for animal diseases resulting from the secondary nomination are a special part of the vocabulary of veterinary terminology for animal diseases and show a close connection between language and thinking in the acts of secondary naming.

In the veterinary terminology for animal diseases, the secondary nomination is realized in its two main forms: metaphor and metonymy.

The phenomenon of secondary nomination in the English veterinary terminology denoting animal diseases is characterized by a system: on the one hand, the result of secondary nomination is a special word that is part of the particular terminology and the language system as a whole; on the other hand, any grouping, classification of terms that have arisen as a result of the secondary nomination testifies to the regularity of this phenomenon.

Список використаних джерел

1. Ключко Т. В., Ісаєва В. І. Метафоризація в медичній термінології. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 31 (70) № 1, Ч. 2, 2020. С. 84-88.
2. Недосєков В. В., Поліщук В. В. Словник епізоотологічних термінів. Київ : ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2014. 87 с.
3. Рожков Ю. Г. Метафоризація в

англомовному термінологічному полі «Хвороби тварин» у лінгвокогнітивному аспекті. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». Вип. 84, 2020. С. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2020-84-08>

4. Рожков Ю. Г. Метонімічні транспозиції у термінологічному полі «хвороби тварин». Міжнародний філологічний часопис. Вип. 11

- (1), 2020. С.74-79. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2020.01.085>
5. Селиванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К., 2011. 844 с.
6. Селиванова Е. А. Когнитивная ономастиология. Киев: Фитосоциоцентр, 2000. 248 с.
7. Сиротін О. С. Антропоморфна метафора в англійській термінології ветеринарії. Міжнародний філологічний часопис. Вип. 12 (4), 2021. С. 67-70. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2021.04.012>
8. Усик Г., Кириленко Т. Метафора як спосіб утворення медичної термінології. *Advanced Linguistics*, 2020. № 5. С. 62–67.
9. Цісар Н. Метафора в медичній терміносистемі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології», 2005. № 538. С. 63–67.
10. Цісар Н. Метонімічні транспозиції у медичній терміносистемі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології, 2007. №593. С. 57-60.
11. Brown C. M., Hogg D. A., & Kelly D. F. *Concise veterinary dictionary*. Oxford: Oxford University Press, 1988. 250 p.
12. Cherepovska T., Binkevich O. Morphological peculiarities of veterinary terminology in the context of teaching English for specific purposes. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy": series "Philology"*, 2019. Vol. 5 (73). P. 310–312.
13. Danko J., & Simon F. *Veterinary dictionary*. Bratislava: Ikar, 2012. 424 p.
14. Edward B. *Black's Veterinary Dictionary*. London: Bloomsbury, 2015. 514 p.
15. Kittay E. *Metaphor: Its Cognitive Force and Linguistic Structure*. Oxford: Clarendon Press, 1987. 358 p.
16. Lakoff G. *Metaphors we live by*. Chicago: Chicago University Press, 2008.
17. Lashkul V., Rozhkov Yu. Biomorph Metaphor in the English Veterinary Terminology. *Cogito – Multidisciplinary Research Journal*. Vol. XV, no. 1/March, 2023. P. 190-202.
18. Nemova T. V., Lychuk M. I. Clinical Veterinary Terminology: Specificities of Formation and Translation Difficulties. *International journal of philology*. Vol. 13 (2), 2022. P. 5-14. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2022.02.001>
19. Nemova T., Lychuk M. Peculiarities of the formation and translation of the terminology of clinical veterinary hematology. *International Philological Journal*. Vol. 11 (3), 2020. P.73-81. <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2020.03.012>
20. Rozhkov Yu., Syrotina O., Lashkul V. Semantic Phenomena in English Clinical Terminology of Veterinary Medicine. *Cogito – Multidisciplinary Research Journal*. Vol. XIV, no. 3/March, 2022. P. 247-265.
21. Rudzka-Ostyn B. *Topics in cognitive linguistics*. Amsterdam: Benjamins, 1988. 704 p.
22. Syrotina O. Origin sources of English veterinary terminology. *Euromentor*, 2023. Vol. 14, Issue 1. P. 117-135.
23. [https://www.merriam-webster.com/medical/crazy chick disease](https://www.merriam-webster.com/medical/crazy%20chick%20disease)
24. <https://www.merriam-webster.com/medical/lagophthalmos>
25. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/lionhead>
26. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/harelip>
27. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/rabies>
28. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/cancer>
29. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/coronavirus>
30. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/elephantiasis>
31. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/cyst>

References

- Klochko, T. V., Isaieva, V. I. (2020), *Metaforyzatsiya v medychnyy terminohiyi. [Metaphorization in medical terminology]*. *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University*, Series: "Philology. Social communications." Vol. 31 (70), 1, Part 2. P. 84-88.
- Nedosekov, V. V., Polishchuk, V. V. (2014), *Clovnyk epizootolohichnykh terminiv [Glossary of epizootological terms]*. Kyiv: TOV «TSP KOMPRYNТ», 287 p.
- Rozhkov, Yu. G. (2020), *Linguocognitive aspect of metaphorization in the English language terminological field "Animal Diseases"*. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series "Philology"*. No. 84. P. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2020-84-08>

4. Rozhkov, Yu. G. (2020), Metonymic transpositions in the English language terminological field "Animal diseases". *International journal of philology*. Vol. 11 (1). P.74-79. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2020.01.085>
5. Selivanova, O. O. (2010). *Linhvistychna entsyklopediya [Linguistic Encyclopedia]*. Poltava: Dovkillya. 844 p.
6. Selivanova, E. A. (2000), *Kognitivnaya onomasiologia. [Cognitive onomasiology]*. Kyiv: Fitosotsiotsentr, 2000. 248 p.
7. Syrotin, O. (2021), Anthropomorphic metaphor in the English veterinary terminology. *International journal of philology*. Vol. 12 (4). P. 67-70. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2021.04.012>
8. Usyk, G., Kyrylenko, T. (2020), Metafora yak sposib utvorennya medychnoyi terminolohiyi [Metaphor as a method of formation of medical terminology]. *Advanced Linguistics*. No. 5. P. 62–67.
9. Tsisar, N. (2005), Metaphor in medical terminology. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhniky»*. *Problemy ukrainskoi terminolohii [Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Problems of Ukrainian terminology]*. Vol. 538. P. 63-67.
10. Tsisar, N. (2007). *Metonimichni transpozycii u medychnii terminosystemi [Metonymic transpositions in the medical term system]*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhniky»*. *Problemy ukrainskoi terminolohii [Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Problems of Ukrainian terminology]*. Lviv: Vyd-vo Nats. un-tu «Lvivska Politekhniky», Vol. 593. P. 57-60.
11. Brown, C. M., Hogg, D. A., & Kelly, D. F. (1988), *Concise veterinary dictionary*. Oxford: Oxford University Press. 250 p.
12. Cherepovska, T., Binkevich, O. (2019), Morphological peculiarities of veterinary terminology in the context of teaching English for specific purposes. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy": series "Philology"*. Vol. 5 (73). P. 310–312.
13. Danko, J., & Simon, F. (2012), *Veterinary dictionary*. Bratislava: Ikar. 424 p.
14. Edward, B. Black's (2015), *Veterinary Dictionary*. London: Bloomsbury. 514 p.
15. Kittay, E. (1987), *Metaphor: Its Cognitive Force and Linguistic Structure*. Oxford: Clarendon Press. 358 p.
16. Lakoff, G. (2008), *Metaphors we live by*. Chicago: Chicago University Press, 2008.
17. Lashkul, V., Rozhkov, Yu. (2023), Biomorphic Metaphor in the English Veterinary Terminology. *Cogito – Multidisciplinary Research Journal*. Vol. XV, no. 1/March. P. 190-202.
18. Nemova, T. V., Lychuk, M. I. (2022), Clinical Veterinary Terminology: Specificities of Formation and Translation Difficulties. *International journal of philology*. Vol. 13 (2). P. 5-14. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2022.02.001>
19. Nemova, T., Lychuk, M. (2020), Features of formation and translation of terminology of clinical veterinary hematology . *International Philological Journal*. Vol. 11 (3). P.73-81. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2020.03.012>
20. Rozhkov, Yu., Syrotina, O., Lashkul, V. (2022), Semantic Phenomena in English Clinical Terminology of Veterinary Medicine. *Cogito – Multidisciplinary Research Journal*. Vol. XIV, no. 3/March. P. 247-265.
21. Rudzka-Ostyn, B. (1988), *Topics in cognitive linguistics*. Amsterdam: Benjamins. 704 p.
22. Syrotina, O. (2023), Origin sources of English veterinary terminology. *Euromentor*. Vol. 14, Issue 1. P. 117-135.
23. [https://www.merriam-webster.com/medical/crazy chick disease](https://www.merriam-webster.com/medical/crazy%20chick%20disease)
24. <https://www.merriam-webster.com/medical/lagophthalmos>
25. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/lionhead>
26. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/harelip>
27. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/rabies>
28. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/cancer>
29. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/coronavirus>
30. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/elephantiasis>
31. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/cyst>

Анотація. У статті досліджено проблему формування вторинної номінації в англійській ветеринарній термінології на прикладі термінів хвороб тварин. Метою статті є представлення вторинної номінації як одного зі способів поповнення термінології на позначення хвороб тварин.

© O. Syrotina

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 2, 2023

Матеріалом дослідження послужила вибірка з тлумачних словників сучасної англійської мови та спеціалізованих словників. Основними методами, які використовуються в нашому дослідженні, є диференціація та ідентифікація термінологічних одиниць на позначення хвороб тварин, утворених шляхом метафоричних і метонімічних переносів в англійській термінології, а також їхній аналіз і систематизація.

На основі зібраного лексикографічного матеріалу виявлено особливості метафоричних і метонімічних переносів, які служать для утворення англійських термінів на позначення хвороб тварин. Описано мисленнєві процеси, спрямовані на формування вторинної номінації. Розглядаються шари лексики, що є джерелами метафоризації та метонімізації, типи метонімічних конструкцій. Зроблено висновок про надзвичайну активність у терміноутворенні процесів метафоризації, заснованих на використанні знаків одних предметних галузей для позначення інших. Грунтуючись на теорії концептуальної метафори, з'ясовано основні донорські домени, що послужили джерелом метафоричних номінацій на позначення хвороб тварин. Проаналізовано термінологічні одиниці на позначення хвороби тварин, які виникли внаслідок метонімії; виділено найпродуктивніші моделі метонімічних транспозицій, що є актуальним для їх систематизації та стандартизації. Вивчення метонімічних транспозицій у ветеринарній термінології дає можливість з'ясувати специфічні особливості номінації нових концептів у ветеринарній медицині. Метонімічне переосмислення, порівняно з метафоричним, менш поширена форма семантичної трансформації, в тому числі ветеринарних термінів. Термінологічні одиниці, що виникають у результаті вторинної номінації, становлять особливу частину ветеринарної термінологічної лексики на позначення хвороб тварин і виявляють тісний зв'язок мови і мислення в актах вторинної номінації.

Ключові слова: ветеринарні терміни, хвороби тварин, метафора, метонімія, вторинна номінація, донорські домени.

Methods of Cognitive Linguistics for Research of Animal Aiseases Terminology Методи когнітивної лінгвістики в дослідженні терміносистеми хвороб тварин

Yurii ROZHKOV, PhD in Philology, Associate professor at the Romance and Germanic Languages and Translation Department,

Юрій РОЖКОВ, доктор філософії з філології, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу,

E-mail: yuriev694@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6830-9130>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The article considers the main methods of cognitive terminology and their application to the study of the animal diseases terminology. The study of terms in the cognitive aspect involves the selection and description of their key concepts, the identification of the main categorical features, the unification of identical concepts into categories of this field of knowledge; presentation in the form of schemes (frames) of individual fragments and the entire structure of science as a whole. Among the above-mentioned methods of cognitive linguistics, it is proposed to use categorization, conceptual and frame analyzes and theories of conceptual metaphor. Examples of the study of terms for animal diseases with the application of conceptual analysis methods are given in a complex way, using the method of frame analysis by S. Zhabotynska, which consists in modeling the concept by combining different types of basic frames. The frame approach was used to determine the informational (conceptual) scope of the terminology of animal diseases, since with the help of a frame it is possible to imagine both the structure of a separate concept and the schematic organization of all accumulated knowledge related to animal diseases. It has been established that the names of diseases are structured in the mind of a specialist according to the categories of "space", "object", "causality", "signs", "quantity", "time". Using the selection of epistemological categories, conceptual features of each category and a bank of terminological tools for their display are established. The study of terminology by means of cognitive linguistics involves the method of presenting conceptual metaphor and metonymy, which allows us to reveal the professional world pictures in a certain field. On the basis of the theory of conceptual metaphor, the cognitive mechanisms of metaphor application to terms were considered and the main donor domains that served as a source of metaphorical nominations of animal diseases were clarified. The study of term systems with the involvement of cognitive analysis methods and the construction of specific cognitive models gives a perspective for a more in-depth consideration of their formation processes and functioning. The methods of cognitive terminology provide an opportunity to understand not only the formation and development of professional concepts and categories, but also their hierarchy, organization, and structure.*

Keywords: *linguo-cognitive methods, conceptual analysis, categorization, frame approach, conceptual metaphor.*

Introduction. Many linguists are working on the study of professional terminology in terms of its creation, development and functioning. Interest in the linguistic development of terminology problems is due to the growing role of terms in various spheres of life, due to modern progress, globalization and internationalization. The development of branches of knowledge contributes to the comprehensive study of professional terminologies, the composition and structure of which are rapidly developing. It should be noted that the current state of development of linguistics defines as the most relevant

cognitive approach, which describes terms from the point of their reflection of the process of cognition as a whole and the creation of fragments of the scientific world picture in particular. Current researches in the field of cognitive linguistics are [12], [13], [16], [15].

The cognitive approach complements the traditional descriptive methods of analysis of terminologies, allows us to model the internal meaning of the term, to analyze its system connections of a linguistic and cognitive nature. Modern science is characterized by the use of a polyparadigmatic approach to the study of

objects of reality, which involves a broad view and takes into account the interaction and distribution of objects [14], [17], [18], [19]. This is due to the fact that, firstly, anthropocentrism became one of the leading aspects of consideration, and secondly, the intensive integration of various fields of knowledge – the theory of cognition, linguistics, psychology, cultural studies, logic, philosophy, etc. [22], [20], [23].

The intersection of complex problems of different fields of knowledge contributed to the birth of cognitive linguistics, which is a direction in linguistic research, within which language is considered from the perspective of the general cognitive mechanism of the speech development, thinking and the progress of knowledge. The professional language world picture is increasingly becoming the object of linguocognitive research. Cognitive linguistics is based on the fact that specially selected and processed data about language can be used to analyze a broader niche than linguistics itself, in the area of problems related to the nature of the human mind and intelligence, speech behavior, which is manifested in all processes of human interaction with the surrounding world and society.

The methods of cognitive linguistics make it possible to analyze and reconstruct the mental processes that form the basis of term formation, to reveal regularities of nomination. The nominative-cognitive approach uses various models of analysis (definitional, semantic, categorical, conceptual, etymological, word-forming, statistical, etc.). At the same time, language is considered as a mental formation that is generated by a person with the help of thinking and as a system of representing a person's knowledge in a certain professional field [22, p. 112].

Literature review. The analysis of publications on cognitive linguistics indicates a broad theoretical and methodological basis, within which the cognitive paradigm prevails in modern linguistic-cognitive studies of Western scientists [11], [13], [22]. The cognitive direction of terminology in Ukraine is being developed by [1], [2], [3]. [8], [24], [25]. Thus, O. Vorobyova emphasizes the possibilities of the cognitive-communicative approach, which allows for the development of new directions and methods in

terminology, in the interpretation of the language of science as a means of categorizing human activity. Being the initiator of the study of systems of medical terms from the standpoint of frame semantics, she considers the meaning of nominative units as analogues of ready-made conceptual structures that perform the functions of translating certain sets of concepts into a real linguistic form [1, p. 98-102].

The possibilities of cognitive linguistics methods in structuring professional terminologies are widely presented in scientific studies of Ukrainian linguists. The objects of cognitive terminology are the instructions for medical drugs studied by R. Perkhach [3]. Linguistic approach to the study of the terminology of veterinary medicine was analyzed by O. Syrotina [6], Yu. Rozhkov [4]. The analysis of Ukrainian term systems and term nominations in the cognitive aspect was carried out by O. Yuzhakova [10]. The work by Yu. Rozhkov and O. Syrotin, studies term systems with the involvement of cognitive analysis methods and the construction of specific cognitive models [21]. Concepts of the biotechnological sphere became the subject of O. Syrotina's research [5].

The aim of the paper is to study linguocognitive methods for the study of animal diseases terminology.

Results of the research. Based on its own terminological apparatus and its principles of linguistic material research, linguoconceptology uses various methods, including the propositional-linguistic method, the theory of categorization, conceptual analysis, the frame approach, the theory of conceptual metaphor, the theory of "mental spaces", cognitive mapping, etc. One thing is certain: the choice of certain research methods depends on the goals and tasks that the researcher sets for himself. The study of terms for animal diseases in the cognitive aspect involves the selection and description of its key concepts, the identification of their main categorical features, the unification of identical concepts into categories of this field of knowledge; presentation in the form of schemes (frames) of individual fragments and the entire structure of science as a whole.

Thus, for our study we applied the theory of categorization, conceptual and frame analysis, and the theory of conceptual

metaphor. The main research method – conceptual analysis as a synthesis of component analysis with the study of dictionary definitions. The term "conceptual analysis" in modern linguistics has a two-fold interpretation: it is both an analysis of the concept and the methodological apparatus itself. They are characterized as an analysis of concepts, and an analysis using concepts [24, P. 7-12].

For cognitive linguistics, conceptual analysis is the methodology itself, which includes the main concepts and techniques (methods) of analysis developed by various linguocognitive schools (frame semantics and construction grammar, cognitive grammar, theory of conceptual metaphor and theory of conceptual integration, theory of perspectives and theory of prototypes, theory of iconism and the theory of semantic primitives and others).

Unlike classical semantic analysis, conceptual analysis is characterized by a high level of generalization, abstraction, where constituents are combined into conceptual networks. Conceptual analysis "absorbed the possibilities of semantic analysis and integrated them with the possibilities of the approach immanent in conceptual linguistics to the interpretation of the complex phenomenon of the concept through the analysis of verbal (core and peripheral) and non-verbal signs, including a wide range of cultural information – in synchrony and diachrony, individual and collective consciousness" [7, p. 163].

The components of conceptual analysis belong to the mental space and rarely act as a direct counterpart of semantic units. At the same time, "semantic analysis, being the primary and necessary stage of research, provides the 'material' that should be organized with the help of conceptual analysis" [25, p.75-77].

Conceptual analysis is aimed at finding those general concepts that are combined under one sign and determine the existence of a sign as a known cognitive structure. If semantic analysis is aimed at interpreting the meaning of a word, then conceptual analysis aims to actualize knowledge about the world with modeling and description of concepts. The study of animal disease terms is carried out using the techniques of conceptual analysis in a complex manner, using the

frame analysis method of S. Zhabotynska, which consists in modeling the concept by combining different types of basic frames: subject, action, possessive, taxonomic, and comparative.

The frame approach to the description of terminology is a cognitive mechanism for explaining the processes of accumulation, processing of knowledge and models of information transmission. In this regard, the possibility of identifying and presenting in a structural form the logical connections and relationships that exist between the elements of the animal diseases terminology makes it possible to present it in the form of a frame. Indeed, the frame approach to the organization of lexical material allows us to present the terminological vocabulary in a more structured way. In cognitive linguistics, the main conceptual structures are the sentence and the frame. According to interpretation by G. Fauconnier the frame represents "a special organization of knowledge that is a prerequisite for our ability to understand the words associated with it", "any organization of concepts related in such a way that the understanding of one of them requires an understanding of the entire structure of which they are a part", while the use of one of the elements of such a structure automatically activates all others [18, p. 122].

The proposal, in turn, including two interrelated concepts - the target (logical subject) and the one that characterizes (logical predicate) - is interpreted both as an elementary frame and as a constitutive element of the frame that is, the frame can be understood as a complete set of propositions [25, p. 75-77].

The specificity of proposals and frames as integral conceptual structures largely determines the generation of speech utterances and the choice of means for their implementation. In the study of the concept of DISEASE, we use the definition of a frame as "a certain relatively established model of information organization, which reflects the essential features of fragments of the world and is potentially oriented towards unfolding in the form of a scenario, i.e., presents phenomena as facts and processes / events in which these phenomena take place" [16, p. 196].

In the structure of the concept, three main components are distinguished: conceptual, figurative and valuable. The conceptual component reflects the categorical-symbolic

structure of the concept, the figurative one records the cognitive metaphors that support it in linguistic consciousness, the valuable component determines the place of the concept in the system of axiological landmarks of linguistic culture. It is for structuring the conceptual component that researchers use a frame, since it is possible to analyze the structure of the concept comprehensively [14, p. 116].

The theory of five basic frames, developed by S. Zhabotynska, has undergone significant changes since its appearance at the end of the 20th century and is now based on the fact that there are certain initial, most fundamental conceptual structures that are used by our thinking as a tool for processing information. These structures are seventeen propositions that refer to five basic frames [24, p. 7-9].

Together, these frames are like a toolbox, where each of the five compartments (the base frame) contains several thematically related propositions, the type of which is determined by the name of the frame. Propositional schemas demonstrate the basic types of relationships between an object and its features, as well as between several objects. The frame structure is explicated in five subject frame slots, three

action frame slots, three identification frame slots, three possessive frame slots, and three comparative frame slots. The universal frame of the DISEASE concept was structured on the basis of subject, possessive and action frames. The frame approach was used to determine the informational (conceptual) volume of the terminology used to denote animal diseases, since the frame can be used to visualize both the structure of a separate concept and the schematic organization of all accumulated knowledge related to animal diseases.

To illustrate the frame nature of the DISEASE concept, S. Zhabotynska's typology of basic frames was used, which includes substantive, actional, and possessive frames [25, P. 75-77]. Schematically, the frame model of the concept of ANIMAL DISEASE in English can be presented as in the proposed figure. The squares of this scheme indicate the key nodes of the frame – DISEASE and ANIMAL, and the three-dimensional arrows indicate the type of connection between them: substantive (is / exists), possessive (has), actional (acts); the circles indicate concepts corresponding to the categories of CAUSALITY (agent), SPACE (there), TIME and COLOR (in such manner), OBJECT (tool).

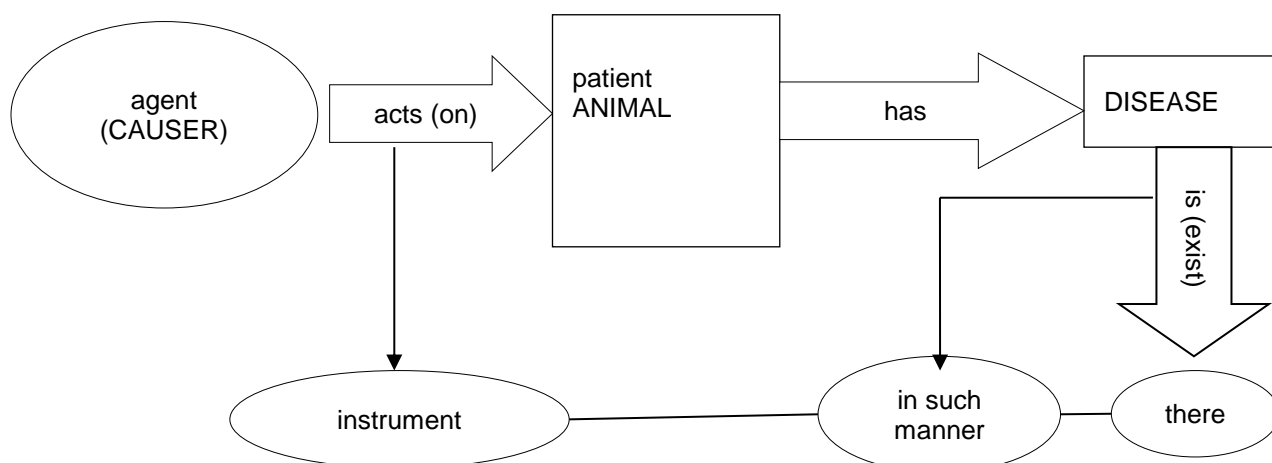

Fig. 1 Frame model of the concept ANIMAL DISEASES

The study of terms in the cognitive aspect involves the selection and description of its key concepts, the identification of their main categorical features, and the unification of identical concepts into categories of the given field of knowledge. The analysis of the

terms of the studied terminology in English showed that animal diseases are structured in the mind of a specialist according to the categories of "space", "object", "causality", "signs", "quantity", "time". With the help of selection of epistemological categories

involved in the process of knowledge of objects of veterinary medicine and pathological phenomena, conceptual features of each category and a bank of terminological means for their reflection are established. The study of terminology by means of cognitive linguistics involves the method of presenting conceptual metaphor and metonymy, which allows us to reveal the professional world picture of specialists in a certain field. Since one of the main cognitive and pragmatic functions of a metaphor is to contribute to the formation of a concept in the mind, its formation and clarification it is precisely in the processes of terminological nomination that there is a need to associate the features of the concept along different lines of analogy. Very often, only a metaphorical term is able to convey the essence of a phenomenon or an object that does not have its established name. The consideration of metaphorical term formation by means of cognitive terminology thus appears to be an exceptionally promising direction, especially when it comes to branch terminologies. In our study, based on the theory of conceptual metaphor, we examined the cognitive mechanisms of metaphor application in English terms of animal diseases and found out the main donor domains that served as a source of metaphorical nominations for animal diseases. The main categories of metaphorization are analyzed, and separate directions of metonymization of terms are

also presented, based on the classification of metonymic transpositions by N. Tsisar in medical terminology [9, p. 57-60].

Conclusions. Today, the cognitive approach to the study of terminological systems, in which terminological units are described conceptually as certain cognitive structures, is considered one of the relevant directions in terminology. The methods of cognitive linguistics are the propositional-linguistic method, the theory of categorization, conceptual analysis, the frame approach, the theory of conceptual metaphor, the theory of "mental spaces", cognitive mapping, etc. One thing is certain: the choice of certain research methods depends on the goals and tasks that the researcher sets for himself. For our study, the use of categorization, conceptual and frame analyzes and the theory of conceptual metaphor is relevant from the above methods of cognitive linguistics. The methods of cognitive terminology provide an opportunity not only to consider more deeply the processes of formation and development of professional concepts and categories, as well as their hierarchy, organization, and structure. The involvement of cognitive analysis methods makes it possible to build a cognitive model that describes which categories and concepts are related to animal diseases, and how they interact with each other. This allows analyzing the cognitive processes underlying the formation and understanding of terms.

Список використаних джерел

1. Воробйова О. П. Когнітивна поетика: здобутки і перспективи. Харків Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна, 21(3), 2004. С. 98-101.
2. Іващшин О. М. Англійські термінологічні словосполучення у текстах з проблем техногенного впливу на довкілля. (Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук). Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2017. 20 с.
3. Перхач Р. Ю. Термінологія в інструкціях до медичних препаратів: лінгвокогнітивний та лінгвокультурний аспекти (на матеріалі української, польської, німецької мов). Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук). Одеса: Південноукраїнський нац. пед. ун-т

ім. К. Д. Ушинського, 2017. 20 с.

4. Рожков Ю. Г. Лінгвокогнітивний підхід до вивчення термінології ветеринарної медицини. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія «Філологічна». Острог: Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 66, 2017. 75-76.

5. Сиротіна О. О. Вербалізація концепту біотехнологія в термінологічній системі англійської мови. Міжнародний філологічний часопис. 12(4), 2021. С. 60-66.

6. Сиротіна, О. О. Репрезентація категорії простору в англійській термінології ветеринарної медицини. Міжнародний філологічний часопис. 11 (2), 2020. С. 87-91.

7. Слухай Н. В. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні:

© Yu. Rozhkov

навчальний посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2015. 367 с.

8. Стасюк Т. В. Природа терміну в когнітивно-антропологічній парадигмі мовознавства. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. Серія: Філологія. Педагогіка. Психологія. Київ: КНЛУ, 25, 2012. С. 95-100.

9. Цісар Н. Метонімічні транспозиції у медичній терміносистемі. Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». Львів: Вид-во Держ. ун-ту «Львів. політехніка», 59(3), 2017. С. 57-60.

10. Южакова О. І. Дослідження українських терміносистем і термінних номінацій у когнітивному аспекті. Львів: Вісник Нац. ун-ту Львівська політехніка. Серія Проблеми української термінології, 73, 2012. С. 60-66.

11. Alwaysheh A. A. Review of medical terminology standards and structured reporting. Journal of veterinary diagnostic investigation, 30(1), 2018. P. 17-25.

12. Baker P. A Glossary of Corpus Linguistics. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2016. 187 p.

13. Belkhir S. Animal-related concepts across languages and cultures from a cognitive linguistic perspective. Cognitive Linguistic Studies, 6(2), 2019. P. 295-297.

14. Biber D. Corpus Linguistics: Investigating. Berlin: De Greuter, 2018. 316 p.

15. Carvalho F. M. Mental or Neural Representations: Justifying the terminology used in cognitive neuroscience. Porto Alegre: Veridas, 65(2), 2020. P. 387-393.

16. Croft W. Cognitive linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 240 p.

17. Gonzales M. C. Variation in Spanish Accounting Terminology Implications for Translators. Terminology, 28(1), 2022. P. 65-102.

18. Fauconnier G. Methods and Generalizations in Linguistics. Ten Lectures on Cognitive Construction of Meaning, 2018. 228 p.

19. Huang H. Comparative study on cognitive mechanism of terminology between Chinese and western medicine based on questionnaire survey of linguistic psychology. China Journal of Traditional Chinese Medicine and Pharmacy, 4 (15), 2018. P. 64-72.

20. Makowska A. Terminology and phraseology in research papers in the domains of new technologies. A cognitive comparative corpus-based English-Polish perspective, 2020. 315 p.

21. Rozhkov Yu., Syrotin, O. Verbalization of the concepts of disease and animal disease in English. Cogito multidisciplinary research journal. Bucharest. Vol. XIII (4), 2022. P. 224-233.

22. Schwarz-Friesel M. Language and emotion. The cognitive linguistic perspective. In Emotion in Language. Amsterdam: John Benjamins, 2015. 173 p.

23. Wallmark Z. Describing sound: The cognitive linguistics of timbre. The Oxford handbook of timbre. Advance online publication. New York: Oxford University Press, 2018. 416 p.

24. Zhabotynska S. The study of language: linguistic paradigms. Studia Philologica, 25(1), 2019. P. 7-12.

25. Zhabotynska S. A. Principles of building conceptual models for thesaurus dictionaries. Cognition, communication, discourse, 25(3), 2010. P. 75-77.

References

1. Vorobyova, O. P. (2004). Kognityvna poetyka: zdobutki i perspektyvy [Cognitive poetics: advances and perspectives]. Kharkiv: Herald of Karazin National Kharkiv University. 21(3), P. 98-101.

2. Ivashchyn, O. M. (2017). Angliiski terminologichni slovospoluchennia u tekstah z problem tehnogenного vplyvu na dovkllyya [English term phrases in the texts about technological impact on an environment]. (dissertation abstract to acquire PhD in Philology degree). Lviv: Lviv Ivan Franko National University, 20 p.

3. Perhach, R. Yu. (2017). Terminologija v instruktsiiah do medychnykh preparativ: lingvokognitivnyi ta lingvokulturnyi aspekti (na materialy ukraiinskoi, polskoi, nimetskoi mov) [Terminology of medicines manuals: linguocognitive and linguocultural aspects]. (dissertation abstract to acquire PhD in Philology degree). Odesa: Southern Ukraine National Pedagogical University named after Ushynskiy, 20 p.

4. Rozhkov, Yu. G. (2017). Lingvokognitivnyi pidhid do vyvchennia terminologii veterinarnoi medytsyny [Linguocognitive approach to studying

veterinary medicine terminology]. Scientific herald of National University Ostroh Academy. Series Philology. 66, P. 75-76.

5. Sirotnina, O. O. (2021). Verbalizatsiia kontseptu blotehnolohiia v terminologichnii systemi angliyskoi movy [Verbalization of the concept biotechnology in the term system of English language]. International journal of philology. 12(4), P. 60-66.

6. Syrotina, O. O. (2020). Rerezentatsiia kategorii prostoru v angliiskii terminologii veterinarnoi medytsyny [Representation of the category space in the English terminology of veterinary medicine]. International journal of philology. 11 (2), P. 87-91.

7. Slukhay, N. V. (2015). Kognitologii ta kontseptologii v lingvistychnomu vysvitleni: navchalnyi posibnyk [Cognition science in linguistics: study guide]. Kyiv: Publishing house «Kyiv University», 367 p.

8. Stasiuk, T. V. (2012). Pryroda terminu v kognityvno-antropologichnii paradygmi movoznavstva [Nature of term in cognitive-anthropological linguistic paradigm]. Scientific herald of UNESCO department. Series: Philology. Pedagogics. Psychology. Kyiv: KNLU, 25, P. 95-100.

9. Tsisar, N. (2017). Metonimichni transpozycii u medychnii terminosystemi [Metonymic transpositions in the medical term system]. Lviv: Herald of the National University "Lviv polytechnics". Problems of Ukrainian terminology. 59(3), P. 57-60.

10. Yuzhakova, O. I. (2012). Doslidzhennia ukrainskyh terminosystem i terminnyh nominatsii u kognityvnomu aspekti [Studying Ukrainian term systems and term nominations: cognitive aspect]. Lviv: Herald of the National University "Lviv polytechnics". Problems of Ukrainian terminology. 73 (2), P. 60-66.

11. Alwaysheh, A. A. (2018). Review of medical terminology standards and structured reporting. Journal of veterinary diagnostic investigation, 30(1), P. 17-25.

12. Baker, P. A (2016). Glossary of Corpus Linguistics. Edinburgh: Edinburgh University Press, 187 p.

13. Belkhir, S. (2019). Animal-related

concepts across languages and cultures from a cognitive linguistic perspective. Cognitive Linguistic Studies, 6(2), P. 295-297.

14. Biber, D. (2018). Corpus Linguistics: Investigating. Berlin: De Greuter. 316 p.

15. Carvalho, F. M. (2020). Mental or Neural Representations: Justifying the terminology used in cognitive neuroscience. Porto Alegre: Veridas, 65(2), P. 387-393.

16. Croft, W. (2020). Cognitive linguistics. Cambridge: Cambridge University Press. 240 p.

17. Gonzales, M. C. (2022). Variation in Spanish Accounting Terminology Implications for Translators. Terminology, 28(1), P. 65-102.

18. Fauconnier, G. (2018). Methods and Generalizations in Linguistics. Ten Lectures on Cognitive Construction of Meaning. 228 p.

19. Huang, H. (2018). Comparative study on cognitive mechanism of terminology between Chinese and western medicine based on questionnaire survey of linguistic psychology. China Journal of Traditional Chinese Medicine and Pharmacy, 4 (15), P. 64-72.

20. Makowska, A. (2020). Terminology and phraseology in research papers in the domains of new technologies. A cognitive comparative corpus-based English-Polish perspective, 315 p.

21. Rozhkov, Yu., Syrotin, O. (2022). Verbalization of the concepts of disease and animal disease in English. Cogito multidisciplinary research journal. Bucharest. Vol. XIII (4), P. 224-233.

22. Schwarz-Friesel, M. (2015). Language and emotion. The cognitive linguistic perspective. In Emotion in Language. Amsterdam: John Benjamins, 173 p.

23. Wallmark, Z. (2018). Describing sound: The cognitive linguistics of timbre. The Oxford handbook of timbre. Advance online publication. New York: Oxford University Press, 416 p.

24. Zhabotynska, S. (2019). The study of language: linguistic paradigms. Studia Philologica, (1), P. 7-12.

25. Zhabotynska, S. A. (2010). Principles of building conceptual models for thesaurus dictionaries. Cognition, communication, discourse, 25(3), P. 75-77.

Анотація. У статті розглянуто основні методи когнітивного термінознавства та перспективу їхнього використання в дослідженні термінології ветеринарної медицини на позначення хвороб тварин. Вивчення термінів у когнітивному аспекті передбачає виділення і опис його ключових концептів, виявлення їхніх основних категоріальних ознак, об'єднання тотожних

концептів у категорії цієї галузі знання; подання у вигляді схем (фреймів) окремих фрагментів і всієї структури науки в цілому. Із вищезазначених методів когнітивної лінгвістики пропонувано використання категоризацію, концептуальний та фреймовий аналізи та теорії концептуальної метафори. Наведено приклади дослідження термінів на позначення хвороб тварин із застосуванням прийомів концептуального аналізу комплексно, використовуючи методіку фреймового аналізу С. Жаботинської, яка полягає в моделюванні концепту шляхом комбінування різних типів базових фреймів. Фреймовий підхід використано для визначення інформаційного (концептуального) обсягу термінології хвороб тварин, оскільки за допомогою фрейму можна уявити як структуру окремого концепту, так і схематичну організацію всіх накопичених знань, що стосуються хвороб тварин. Встановлено, що терміни хвороб структуруються у свідомості фахівця за категоріями «простору», «об'єкта», «каузальності», «ознаки», «кількості», «часу». За допомогою виділення еносеологічних категорій встановлюються концептуальні ознаки кожної категорії і банк термінологічних засобів для їх відображення. Вивчення термінології засобами когнітивної лінгвістики передбачає методіку представлення концептуальної метафори і метонімії, що дозволяє розкрити професійну картину світу фахівців певної галузі. На основі теорії концептуальної метафори розглянуто когнітивні механізми застосування метафори в термінах та з'ясовано основні донорські домени, що послужили джерелом метафоричних номінацій на позначення хвороб тварин. Вивчення терміносистем із залученням методів когнітивного аналізу та побудовою конкретних когнітивних моделей дозволяє більш глибоко розглядати процеси їх формування та функціонування. Методи когнітивного термінознавства дають можливість зрозуміти не тільки становлення і розвиток професійних концептів і категорій, а також їх ієрархічність, організацію, структуру.

Ключові слова: лінгвокогнітивні методи, концептуальний аналіз, категоризація, фреймовий підхід, концептуальна метафора.

УДК – 953.16-458

[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.08](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.08)

Linguistic Tools for Expressing Process Category in the English Food Industry Terminology

Лінгвістичні засоби вираження категорії процесу в англійській термінології харчової промисловості

Валерій ЛАШКУЛ, кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри романо-германських мов і перекладу,

Valerii LASHKUL, PhD in Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer at the Department of Romance and Germanic Languages and Translation,

E-mail: lash58095@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3709-3306>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *This research focuses on the crucial issue of categorization processes within the context of the food industry terminology in the English language. The study is based on an analysis of lexicographic data from specialized and explanatory dictionaries, employing methods of systematization and categorical analysis of food industry terms. The study examines how linguistic expressions are used to categorize and represent the concepts and processes associated with the food industry. It also explores the significance of the "process" category within this specialized domain. The research identifies three primary ontological categories of the food industry conceptual domain: objects, processes, and subjects. Among these, the category of "processes" emerges as particularly significant. In the food industry, processes encompass a wide array of activities and phenomena that are vital for the transformation of raw materials into finished food products. These processes are integral to ensuring efficiency, product quality, and safety within the industry. The primary objective of the research is to shed light on the role of the processes category and its linguistic representation in the English food industry terminology.*

The research also identifies productive linguistic elements, including special vocabulary, specialized morphemes, terms created on the basis of metaphorical transfer and syntactic constructions, that contribute to the formation of terms related to the "process" category.

Keywords: *terminology, food industry, categorization, "process" category.*

Introduction. One of the most important problems of modern linguistics is the study of categorization processes of natural objects, phenomena and their linguistic implementations. This issue is highly multifaceted and represents a broad field for scientific research, due to the emergence of new approaches and areas for investigation.

Scientific concepts, represented by linguistic means, are categorized by researchers based on their common and distinct characteristics. Different scientific disciplines have their own set of categories rooted in ontological categories as the most abstract entities, which are essential features of reality and reflect its most general properties and relationships. According to modern views on the categorization process,

a conceptual understanding of categories is proposed in modern linguistics: "A category is a conceptual association of objects, or an association of objects based on a common concept" [3, p. 29].

Considering that the conceptual domain of food industry is represented by morphological units: 1) products, raw materials; 2) processes of production, distribution, preparation; 3) consumers, one can conclude that terms represent three ontological categories: 1) object, 2) process, 3) subject.

One of the most important categories for food industry terminology is the process category, which encompasses a range of activities and phenomena within the food industry, which is the complex network of farmers and diverse businesses that together

© V. Lashkul

supply much of the food consumed by the world population. Although there is no formal definition for the term, the food industry covers all aspects of food production and sale. It includes such areas as the raising of crops and livestock, manufacture of farm equipment and agrochemicals, food processing, packaging and labeling, storage, distribution, regulatory frameworks, financing, marketing, retailing, catering, research and development, and education [10].

Therefore, for our research, it will be necessary to identify those scientific concepts and methods of their verbalization, which form the category "process" in the English food industry terminology. The lack of scientific investigations devoted to the study and description of terminological units and methods of their formation, which serve to realize the categorical meaning of the process in the food industry terminology of the English language, determines the relevance of the study.

Literature Review. Linguists actively and diversely research the terminology of various branches of science. The problem of language categorization of terminology, which is of great interest not only to linguists, but also to the entire scientific world, is increasingly becoming the object of scientific research.

Forms of linguistic representation of epistemological categories in veterinary terminology were the subject of research by Yu. Rozhkov [5,6], V. Lashkul [2], and O. Syrotina [7]. E. Kiselyova's work presents linguistic means for the categories of "cause and effect" in nosological units [1]. A series of articles by O. Syrotina is dedicated to the categorical analysis of English terminology in the field of biotechnology [9,17,18].

However, in the linguistic literature, the English food industry terminology has not received sufficient coverage in the aspect of categorization, particularly in the aspect of processual categorization.

The aim of the paper is to study the role of the processes category and its linguistic expression in the food industry terminology of the English language.

Materials and methods of research. The study was based on a sample of lexicographic data recorded in English specialized dictionaries: Oxford Companion to Food (2014), Food Industry Glossary

(2006), Dictionary of Food Science and Nutrition (2007), International Food Information Service (IFIS) Dictionary (2012), USDA National Agricultural Library's Food and Nutrition Information Center (FNIC) Glossary (2007), Food Safety Glossary (2006) and explanatory dictionaries: Longman Dictionary of Contemporary English (2000), Britannica dictionary (2009), The Free Dictionary (2005).

The main methods used in the study were systematization and categorical analysis of food industry terms.

Results. Food industry terminology is a specialized set of terms used within the food manufacturing, processing, distribution, and service sectors to describe and communicate concepts, processes, ingredients, and various aspects related to the production and handling of food products. Following O. Reida we define the food industry term as "a word or phrase in the field of agriculture and fisheries, food industry and processing of agricultural products, which is a verbal designation of a scientific concept, has a terminological meaning established by the definition, which is the semantic basis of the corresponding concept, and is implemented within the limits of this terminological field" [4].

The importance of the process category for food industry terminology can be explained by several factors. Processes are the core activities within the food industry. They encompass all the steps involved in transforming raw materials into finished food products. Clear and standardized terminology for these processes enables professionals to describe, analyze, and control them effectively, ensuring efficiency and product quality. Clear and consistent terminology related to processes is essential for maintaining product quality and safety. For example, controlling and monitoring factors like cooking temperatures, pasteurization, and preservation methods is critical to ensuring product safety and consistency. The food industry constantly strives to improve its technologies and processes to increase productivity, reduce costs, and enhance product quality. Clear terminology plays a pivotal role in facilitating this continuous improvement.

To determine the main features of the category of "processes", let's analyze the definitions of the "process" concept given in

explanatory dictionaries. The Britannica dictionary offers this definition of process: 1) a series of actions that produce something or that lead to a particular result; 2) a series of changes that happen naturally [19]. The Free Dictionary defines process as 1) a series of actions, changes, or functions bringing about a result; 2) a series of operations performed in the making or treatment of a product [20].

The main characteristics of a process are 'change,' 'development,' 'action,' 'sequence,' with additional attributes including 'action object,' 'instrument (tool) of action,' 'conditions of action,' 'requirements for conducting action,' and 'orientation towards achieving a specific outcome' [11]. The category of processes in the terminology of the food industry holds the second position in terms of the number of terms associated with it, following the category of substances. The group of nominations corresponding to the category of "processes" is 20.2% of the total sample.

This can be attributed to the significant number of human and technological actions performed at various stages of food product production. In the context of the food industry, processes play a crucial role in transforming raw materials into finished food products.

The category of "processes" is presented by three subcategories:

1) **labor processes:** calibration, washing, dough processing, filtration, stuffing, blending, cooking, baking, fermentation, packaging; grilling, roasting, smoking, freezing, sterilization;

2) **physico-chemical processes and phenomena in food environments:** coagulation, maillard reaction, crystallization, maillard browning, caramelization, adhesion of dough, deformation of dough pieces, self-pressing of cheese, cheddaring, formation of jelly texture, physical ripening of cream, crystallization of sugar, oxidation, hydrolysis, enzymatic reactions, dehydration, rehydration;

3) **methods of researching raw materials and food products:** sensory evaluation, thermogravimetric analysis, organoleptic assessment, alcoholometry, rheological testing, high-performance liquid chromatography (HPLC,) spectrophotometry, microbiological testing, texture analysis, chromatographic techniques, microscopic

analysis, sensory profiling, colorimetry.

Our research showed that the subcategories of product processing processes based on different types of products in the food industry the process are reflected in the food industry terminology. The terms of these subcategories cover a wide range of processes associated with the processing of products in these segments of the food industry: 1) Meat Processing; 2) Dairy Processing; 3) Fish and Seafood Processing.

Meat Processing is a complex series of steps involved in transforming raw animal meat into various processed products suitable for consumption. Meat Processing is a complex series of steps involved in transforming raw animal meat into various processed products suitable for consumption. It is represented by these terms:

- *slaughter and dressing* (The process begins with the humane slaughter of animals, such as cattle, pigs, or poultry. After slaughter, the animals are bled, de-feathered (in the case of poultry), and eviscerated, which involves the removal of internal organs;

- *carcass splitting and deboning* (Carcasses are divided into more manageable sections, including primal and subprimal cuts. Deboning is the process of removing bones from meat, resulting in boneless cuts);

- *trimming and inspection* (trimming involves removing excess fat, connective tissue, and any undesirable or contaminated parts);

- *meat processing techniques* (Various techniques are employed to transform meat into different products. For instance, grinding is used to produce ground meat for items like sausages and burgers);

- *seasoning and marination* (Meat products can be seasoned, marinated, or injected with flavorings to enhance taste, texture, and tenderness);

- *cooking, smoking, or curing* (meat products may undergo cooking, smoking, or curing processes to improve flavor, texture, and shelf life. Smoking is common in the production of items like bacon and ham);

- *cooling and chilling* (Processed meat products are rapidly cooled and chilled to prevent the growth of harmful bacteria and extend their shelf life);

- *quality control and inspection*

(Stringent quality control checks are carried out at various stages of the process to ensure safety, quality, and compliance with regulations);

-*packaging* (The final meat products are packaged in various forms, such as vacuum-sealed bags, plastic wrap, or containers);

-*distribution* (The processed meat products are then distributed to retailers, restaurants, or consumers for sale and consumption). [12].

The second subcategory Dairy Processing is a series of steps involved in converting raw milk into various dairy products suitable for consumption. Subcategory Dairy Processing includes the following terms:

-*milk collection* (raw milk is collected from dairy farms, and it is transported to processing facilities);

-*reception and testing* (The incoming raw milk is received and tested for quality, including parameters like temperature, acidity, and fat content. Any milk that does not meet quality standards is rejected);

-*clarification and filtration* (The milk undergoes clarification and filtration to remove impurities, such as dirt and somatic cells);

-*pasteurization* (Pasteurization involves heating the milk to a specific temperature for a set time to destroy harmful bacteria while preserving its nutritional properties);

-*homogenization* (milk may be homogenized to break down fat globules and ensure a uniform distribution of fat throughout the product); standardization (milk may be standardized by adjusting the fat content to meet specific product requirements);

-*cooling and storage* (Pasteurized milk is rapidly cooled and stored at low temperatures to maintain freshness and extend shelf life);

-*packaging* (Milk is packaged in various containers, such as cartons, bottles, and bags, for distribution and sale);

-*quality control and inspection* (Rigorous quality control measures are implemented to ensure the safety and quality of milk products. Products are checked for compliance with industry standards);

-*distribution* (processed milk products are then distributed to retailers, supermarkets, and consumers for purchase and consumption) [13].

The third subcategory Fish and Seafood Processing is represented by a number of following terms:

- *receiving and sorting* (freshly caught fish are received at the processing facility. Fish are sorted by species, size, and freshness, and any low-quality or unsuitable specimens are removed);

-*slaughtering and gutting* (Fish are humanely slaughtered, and their gills are removed to ensure thorough bleeding. Gutting involves the removal of internal organs, including the entrails, to improve product quality and safety);

-*filleting or portioning* (Fish may be filleted to remove bones and other unwanted parts, or portioned into smaller pieces for packaging. Filleting is done using automated machines or skilled workers);

-*washing and cleaning* (The fish undergo washing to remove scales, dirt, and any contaminants. Additional cleaning and trimming are carried out to improve the overall quality);

-*cooking or smoking* (Cooking or smoking can enhance flavor, texture, and shelf life. Various fish products, such as smoked salmon, are prepared this way);

-*freezing or chilling* (Fish products are rapidly frozen or chilled to maintain freshness and extend shelf life. Proper temperature control is essential to preserve product quality);

-*quality control and inspection* (Stringent quality control checks are conducted at various stages to ensure safety, quality, and compliance with regulations. Inspection includes monitoring temperature, product appearance, and taste);

-*packaging* (The processed fish products are packaged in various forms, including vacuum-sealed bags, cans, or containers. Labels are added to provide consumers with information about the product, including ingredients and expiration dates);

-*distribution* (The finished fish products are then distributed to retailers, restaurants, and consumers for sale and consumption) [14].

The variety of types of the process category is always associated with the means of its display in the language, first of all with prefix-suffix derivatives.

In the food industry terminology of the English language, the most productive

suffixes that participate in the formation of terms that objectify the concept of "process" in the English language include the following: -ion, -tion, -ing, for example: *slaughtering, evisceration, deboning, grinding, mixing* (for sausages and processed meats), *curing cooking, smoking, fermentation* (for certain cured products), *packaging, milking, pasteurization, homogenization, fermentation* (for yogurt, kefir, and cultured dairy products), *coagulation* (for cheese and curd production), *cutting and draining* (cheese production), *aging and ripening* (cheese and dairy products), *churning* (for butter production), *fortification* (adding vitamins and minerals), *cleaning, filleting, smoking, drying, canning, packaging, curing, marination, shellfish shucking and processing, freezing, cold storage* [15].

To represent the category of "process" in the food industry terminology, terminological phrases with an attributive component can also be used, which have the ability to specify the meaning of a term through additional qualifying characteristics, such as: *artificial coloring, brine curing, dry curing, nutrition labeling, smoke flavoring, vacuum packaging, spray drying* [16].

A substantial portion of the terms representing the concept of "process" in food industry terminology is expressed through secondary nomination, primarily achieved through metaphors. Metaphorical terms in food industry, which articulate conceptualizations of processes, attempt to unite the novel and the familiar through the use of metaphors. The utilization of pre-existing linguistic labels frequently hinges on "common" stereotypical associations. These metaphors are rooted in analogies drawn from an intricate network of associations interconnected with processes, for instance: *food production pipeline*, this term metaphorically describes the sequential and systematic processes involved in producing food items, akin to a pipeline that moves materials from one stage to the next; *flavor fusion*, when different culinary traditions or ingredients from diverse cuisines are combined, this term metaphorically emphasizes the blending of flavors, similar to how elements fuse together in a nuclear reaction; *recipe flow*, in food industry operations, "recipe flow" is a metaphorical term representing the structured steps and

stages that a recipe or food product goes through, emphasizing the process of preparation; *food infusion*, in culinary terms, "infusion" is used metaphorically to describe the process of steeping flavors or ingredients in a liquid, similar to how tea is infused with herbal flavors; *simmer down*, this common culinary phrase is metaphorical, as it describes the gradual reduction of heat and intensity in the cooking process when a liquid is brought to a simmer, emphasizing a process of calming and slow cooking.

The term "*sausage factory*" is a metaphorical expression often used to describe a place or process where various elements are combined to create a final product. In the context of Meat Processing, it metaphorically represents the facility where different ingredients and processes come together to produce sausages. This metaphor emphasizes the complexity and intricacy of the meat processing procedures.

The term "*cheese maturation*" metaphorically compares the process of aging and developing flavors in cheese to the maturation or growth of a living organism. This metaphor highlights the transformative nature of the aging process in cheese, emphasizing how the flavors evolve and mature over time.

The phrase "*smokehouse symphony*" metaphorically evokes the idea that the smoking process in Fish and Seafood Processing is a harmonious orchestration of flavors. It suggests that the controlled use of smoke is akin to the instruments in a symphony, each contributing to the overall composition of taste in smoked fish and seafood. This metaphor emphasizes the artistry and precision involved in the smoking process.

These metaphorical terms help convey the intricacies of processes in the food industry by drawing parallels with more familiar or relatable concepts.

Conclusion. Therefore, the process category is widely used in the food industry terminology, as it is one of the basic categories used to classify its concepts. Processes encompass a wide range of activities and phenomena that are essential for transforming raw materials into finished food products. This study categorizes the processes in the food industry into three subcategories: labor processes, physico-

chemical processes and phenomena in food environments, and methods of researching raw materials and food products.

Our study has demonstrated that the various subcategories of product processing within the food industry are indeed represented in the specialized terminology of the food industry. These subcategories encompass a diverse array of processes relevant to the production and processing of specific product types, namely, Meat Processing, Dairy Processing, and Fish and Seafood Processing.

Meat processing involves various activities such as slaughtering, evisceration, deboning, grinding, mixing (for sausages and processed meats), curing, cooking, smoking, and fermentation (for certain cured products). These processes are critical for transforming raw meat into a wide range of products. Meat processing is represented by the terms: *slaughter and dressing; carcass splitting and deboning trimming and inspection; meat processing techniques; seasoning and marination cooking, smoking, or curing; cooling and chilling; quality control and inspection; packaging.*

Dairy processing involves operations like pasteurization, homogenization, separation, fermentation, and packaging.

These processes are necessary to transform raw milk into dairy products. Dairy processing includes the following terms: *milk collection; reception and testing; clarification and filtration; pasteurization; homogenization; standardization; cooling and storage; packaging; quality control and inspection distribution.*

Fish and seafood processing includes activities like filleting, freezing, grilling, roasting, smoking, and sterilization. These processes are fundamental for preparing seafood for consumption. Fish and seafood processing is represented by a number of following terms: *receiving and sorting; slaughtering and gutting; filleting or washing and cleaning; cooking or smoking; freezing or chilling; quality control and inspection; packaging; distribution.*

At the linguistic level, various means are involved in the verbalization of the concept "process" in the food industry terminology in the English language: special vocabulary; specialized morphemes; terms created on the basis of metaphorical transfer and syntactic constructions.

Further investigations and development of terminology in this area are warranted to facilitate better communication and advancement in the field of food industry.

Список використаних джерел

1. Кісельова О. Г. Мовні засоби категорії "причина – наслідок" у нозологічних одиницях "Studia Linguistica" 2012. Vol. 6 (1). С. 107-110.

2. Лашкул В. А. Мовні засоби категорії процесу в англійській епізоотологічній термінології. «International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Випуск 12 (4), 2021. С.51-53.

3. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.

4. Рейда О. А. Основні проблеми при перекладі термінології у галузі харчової промисловості. Мова та література у полікультурному просторі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Наукова філологічна організація «Логос», 11-12 лютого 2022р.). Львів, 2022. С. 35-37.

5. Рожков Ю. Г. Об'єктна категоризація англійських номінацій хвороб тварин. Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис». Випуск 12 (4), 2021. С. 55-59.

6. Рожков Ю. Г. Лінгвістичні та екстралінгвістичні чинники формування англійського термінологічного поля «хвороби тварин». Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис». Випуск 11 (4), 2020. С. 90-96.

7. Сиротіна О. О. Репрезентація категорії простору в англійській термінології ветеринарної медицини. Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис». Випуск 11(2), 2020. С. 87-91.

8. Рожков Ю. Г. Концептуальні категорії термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові. Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис». Випуск 12 (1). 2021. С. 108-112.

9. Сиротіна О. О. Засоби мовної

репрезентації категорії простору в англійській термінології сфери біотехнології. Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис». Випуск 12 (1). 2021. С. 102-107.

10. Food Industries, Food Standards Agency (UK). URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/food-standards-agency>

11. Longman Dictionary of Contemporary English. Longman Group Ltd, 2000.

12. Alan Davidson (2014). Tom Jaine (ed.). *The Oxford Companion to Food* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.

13. Black, C. (2007), "Dictionary of Food Science and Nutrition", *Nutrition & Food Science*, Vol. 37. No. 4. pp. 29-292. <https://doi.org/10.1108/nfs.2007.37.4.292.1>

14. Dictionary of food science and technology. Oxford ; Ames, Iowa : Blackwell, 2005.

15. USDA National Agricultural Library's Food and Nutrition Information Center (FNIC) Glossary. URL: <https://www.nal.usda.gov/>

16. Food Safety Glossary. URL: <https://www.fightbac.org/food-poisoning/food-safety-glossary/>

17. Syrotina O. Concept Categories Expressed in English Terms of the Biotechnology Sphere. *Cogito-Multidisciplinary research Journal*, 2022. No. 1. P.174-187.

18. Syrotina O. Representation of the space category in the English terminology of biotechnology. *Euromentor Journal-Studies about education*. 2021, No. 12 (1). P. 118-132.

19. URL: <https://www.britannica.com/dictionary/process>

20. URL: <https://www.thefreedictionary.com/process>

References

1. Kiselyova, O. G. (2012). Linguistic means of the "cause-effect" category in nosological units of "Studia Linguistica". Vol. 6 (1). P.107-110.

2. Lashkul V. A. (2021). Language means of process category in the English epizootological terminology. *International journal of philology*. Vol. 12 (4), P. 51-53.

3. Martynyuk, A. P. (2011). *Slovyk*

osnovnykh terminiv kohnityvno-dyskursyvnoyi linhivistyky [Dictionary of basic terms of cognitive-discursive linguistics Kharkiv]. Kharkiv : KHNU imeni V. N. Karazina, 196 p.

4. Reyda, O. A. (2022). Osnovni problemy pry pereklyadi terminolohiyi u haluzi kharchovoyi promyslovosti [The main problems in the translation of terminology in the field of food industry]. *Mova ta literatura u polikul'turnomu prostori: materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (Naukova filolohichna orhanizatsiya «Lohos», 11-12 lyutoho 2022r.)*. [Language and literature in a multicultural space: materials of the international scientific and practical conference (Scientific Philological Organization "Logos", February 11-12, 2022)] L'viv. P. 35-37.

5. Rozhkov, Yu. H. (2021). Object categorization of the english nominations for animals diseases. *Scientific journal "International journal of philology"*. Vol. 12 (4), 2021. C. 55-59.

6. Rozhkov Yu. H. (2020). Linguistic and extralinguistic factors in the formation of the English terminological field "animal diseases". *Scientific journal "International journal of philology"*. Vol. 11 (4). P. 90-96.

7. Syrotina, O. (2020). Representation of space category in the English veterinary medicine terminology. *Scientific journal "International journal of philology"*. Vol. 11(2). P. 87-91.

8. Rozhkov, Yu. H. (2021). Conceptual categories in the English terms to denote animal diseases. *Scientific journal "International journal of philology"*. Vol. 12 (1). P. 108-112.

9. Syrotina, O. (2021). Means of language representation of the space category in the English biotechnology terminology. *Scientific journal "International journal of philology"*. Vol. 12 (1). P. 102-107.

10. Food Industries, Food Standards Agency (UK). URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/food-standards-agency>

11. Longman Dictionary of Contemporary English (2000). Longman Group Ltd.

12. Alan Davidson (2014). Tom Jaine (ed.). *The Oxford Companion to Food* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.

© V. Lashkul

13. Black, C. (2007), "Dictionary of Food Science and Nutrition", *Nutrition & Food Science*, Vol. 37. No. 4. pp. 29-292. <https://doi.org/10.1108/nfs.2007.37.4.29>
14. Dictionary of food science and technology (2005). Oxford ; Ames, Iowa : Blackwell.
15. USDA National Agricultural Library's Food and Nutrition Information Center (FNIC) Glossary. URL: <https://www.nal.usda.gov/>
16. Food Safety Glossary. URL: <https://www.fightbac.org/food-poisoning/food-safety-glossary/>
17. Syrotina, O. (2021). Representation of the space category in the English terminology of biotechnology. *Euromentor Journal-Studies about education*. No. 12 (1). P. 118-132.
18. Syrotina, O. (2022). Concept categories expressed in English terms of the biotechnology sphere. *Cogito-Multidisciplinary research Journal*. No. 1. P.174-187.
19. URL: <https://www.britannica.com/dictionary/process>
20. URL: <https://www.thefreedictionary.com/process>

Анотація. Це дослідження зосереджено на важливому питанні процесу категоризації термінології харчової промисловості в англійській мові. Дослідження базується на аналізі лексикографічних даних фахових і тлумачних словників із застосуванням методів систематизації та категоріального аналізу термінів харчової промисловості. Мета статті полягає в тому, щоб розглянути роль категорії процесів та виявити лінгвістичні засоби її репрезентації в англійській термінології харчової промисловості. У дослідженні визначено три онтологічні категорії концептуальної сфери харчової промисловості: об'єкти, процеси та суб'єкти. Серед них особливо важливою є категорія «процеси», яку докладно схарактерізовано у статті. У харчовій промисловості процеси охоплюють широкий спектр дій і явищ, життєво важливих для перетворення сировини в готові харчові продукти. Ці процеси є невід'ємною частиною забезпечення ефективності, якості продукції та безпеки в галузі. У дослідженні виявлено продуктивні лінгвістичні елементи, зокрема спеціальну лексику, вузькоспеціалізовані морфеми, терміни, створені на основі метафоричного переносу та синтаксичних конструкцій, які сприяють формуванню термінів категорії «процес».

Ключові слова: термінологія, харчова промисловість, категоризація, категорія «процес».

LITERARY STUDIES. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.161.2-32:808.1]316.75М.Хвильовий
[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.09](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.09)

«Брудні руки» і муки провини: роздуми про долю особистості в новелі «Силуєти» Миколи Хвильового

“Dirty Hands” and Troubled Conscience: Reflections on the Fate of Individualism in the Short Story “Syluety” by Mykola Khvylovy

Євген ЛЕПЬОХІН, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філології
Eugene LEPOKHIN, PhD in Philology, Associate professor of the Philology Department
e-mail: eugene.lepokhin@pnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6941-7467>

Коломийський навчально-науковий інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Коломия, Україна
Kolomyia institute of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Kolomyia, Ukraine

Abstract. *The paper focuses on the complex issues of the short story ‘Syluety’ (1923) by Mykola Khvylovy (1893–1933): the study of the motif of hands, the examination of how the traumatized characters experience spatiality (the space of a room), the dialectic of the body suffering from the consequences of the 1917 revolution, the indirect influence of filmic practice (inter-frame editing, the camera position of the narrator) on the artistic manifestation of the writer’s individual style. The religious, namely Christian, aspects previously described by Yurii Bezkhutryi were further elaborated. Special attention has been given to the characters of Dema and Veronika, who correlate with the author in terms of both biographical and artistic aspects, as well as some psychoanalytic features. The exceptionally complex deep-seated feelings of the characters touch upon the intersection of the fictional “reality” of the work of art and the reader’s present reality, as this piece of narrative is a vivid example of the analysis of relations between people in terms of their dissatisfaction with day-to-day reality and their desire for the ideal. Much like a cinema screen on which a film runs, presenting to the viewer what is to be seen and how it is visually perceived, Mykola Khvylovy conventionally does this in his fiction. The short story under study is a drama of the commonness of social reality, where the characters have already crossed the threshold of their private illusion (desire for change, desire to be needed, desire to love) to face disappointment (phobia) and then proceed to a next level of illusion. The study employs a system of biographical, systemic, hermeneutical, cultural, historical and poetic methods, justified by the specific nature of the survey, its object and subject. The findings are to prove useful to all those involved in the study of the Ukrainian writer’s signature world-view; the analysis of the Ukrainian literature of the first half of the twentieth century development; for experts in artistic anthropology and cultural art.*

Keywords: *body, consciousness, social, character, art, purpose, ideology, montage, frame, scene.*

Introduction and Literature Review.

Mykola Khvylovy was one of those in the spotlight of innovative artistic endeavours of the Ukrainian literature during the 1920ies. It was the time when some Ukrainian writers had already reappraised much of the conventions and aesthetics of the 19th century realism doctrine coupled with the tenets of the Naturalist fiction (short fiction in lieu of large novels, portraying the typical character amidst the totality of the social reality not necessarily meant to represent the underlying social content of existing reality, among other things). Having traced the features of the European modernism in the Ukrainian fiction prior to the Bolshevik

Revolution of 1917, Maxim Tarnawsky pointed to the two prominent ones: narration technique refinement and thematic preoccupations with art and sexuality [32, p. 134]. In terms of art, it meant that modernist writers do not enunciate social criticism as the historical class struggle as the Marxists understood it, albeit as social antagonism and struggles of a sole person whether it is a representative of an exploited industrial working class, or bourgeoisie; they are on equal footing, for “Modernism legitimized art as an autonomous pursuit that had nothing in common with the “masses” and which was to be measured by European (not simply nativistic) standard” [21, p. 261]. The

treatment of these subjects was further elaborated in the post-revolutionary war writings, when the artists and Mykola Khvylovy in particular, tried to fuse the representation of the direct social and political content of the existing reality and aestheticisation, intense figurative representation that effaces issues of social-political actuality.

Khvylovy's short story *Syluety* broods over certain key themes, chief among them the contemporary condition of the Ukrainian body intellectual during the transitional state of the society, in which the civil war had just finished, and the people have to face the practicalities of post-war everyday life. As Yurii Bezkhutryi puts it, the Ukrainian writer does not tackle the issue of creative freedom in the short story in full, albeit he undertakes some approaches to it [3, p. 176]. Khvylovy, in his own right, struggles to convey the idea of focusing on interiority of a person under study at first in terms of expressionism and impressionism spotlighting, for instance, the conflict of moral sense not with creativity *per se*, but with serving the political evil of the day, the power of the Great Other, as Vira Ageyeva contends [1, p. 24]. The writer strived to get direct access to the spirit of Western Europe with the intention to develop further the original, notably national identity in terms of literary discourse. He took care to place his protagonists in an environment habitual both to them and to his, that of post-civil war, having a profound effect on the characters. In *Synii Lystopad*, e.g., as Mykola Kodak argues [5, p. 114], while not pursuing the comprehensive coverage of existence and the characters' immersion in everyday life, the writer instead crafted a dramatic short story focused on the ideological search of a person [5, p. 114]. In *Syluety*, Khvylovy proceeded with this stance of his to represent the submersion of the individual under the beginnings of state socialism in the collective, which strives to obliterate differences among the members of its collectivity and the way each person deals with the consequences of their previous social activity. To gain integrity, a person has to find his / her way from seductions of realism; for the artist Dema, as well as for Khvylovy himself, as Olena Musliienko contends [11, p. 136], reality, creativity is not a snapshot of a something perfectly realistic (readable, tangible), but an attempt to seize a moment that is each time new, different and beautiful in its movement.

The present paper serves a further guideline for those approaching the comprehension of Khvylovy's portraying of the period along with the spectacle aspect of a person's physical and moral exhaustion commenced, in particular, with the papers "Cultural and historical context and consciousness of the individual: the destructive forms of the world reception in the short story "The Sheds outside the City" by Mykola Khvylovy" (2016) and "The song remains the same": Mykola Khvylovy's "non-canonical" short stories and "canonical" writer's style" (2022).

Methods. The study employs a system of biographical, systemic, hermeneutical, cultural, historical and poetic methods, justified by the specific nature of the survey, its object and subject.

Results and Discussion. One of the characters, Veronika, is the victim of the beliefs she has been indoctrinated. In the short story, Khvylovy anticipates the oscillation between true socialism and the current perverse version of it represented by Veronika:

Uncle Varfolomiy even stung, "Why aren't you so placard-like?" Veronika retorted, "This is not the time to look this way, one should look even deeper, as Stefan says. I've grown up thereafter. I'm not a young girl anymore." [14, p. 139]¹

The rhetoric of the story implies that the "romance of revolution" twisted against every disillusioned character of the short story and Veronika in particular, for the meaning they attributed to it came back to them completely reversed. The female character of *Syluety* conducts autodestructive activities, which lends itself to self-destruction glorification, due to the aforementioned disenchantment. She lives a life of recluse with no regular and plain stock of clothes, a complete contrast to her former self at the beginning of the Bolshevik Revolution in the matrix of which she has put faith together with her brother Stefan. At first, the state socialism agitational task succeeded in strengthening her political and social consciousness. However, she found a way out from this trap, for she became aware of no satisfactory conclusion. Though, the time of rigid party control as well as an introduction of standard and requisite ideology that quenched and discredited was

¹ Here and subsequently, unless indicated otherwise, translations from Ukrainian and Polish are by Eugene Lepokhin.

way ahead, Veronika finds herself guilty of her naïveté; the short story is not a transcript of an uncanny ‘becoming’ of a communist, but of moral responsibility for choosing the wrong ideological pattern. Stefan reproaches her for trying to be a martyr, to resemble those morally devastated and not supporting intelligentsia. She replies:

“Stefan! It is eloquence, phrase-mongering.” And then she retracted, “But I’m wrong. Not the case. Brother, we have picked the only way but different paths. I’m going along this one, and you’re treading that one – they ought to cross somewhere.” [14, p. 140]

Veronika is man-made by the party ideologists, the embodiment of the patriarchal state socialist rhetoric, and that, trained as she is to be the State’s instrument of revolution, she can be considered an extension of male technology. For reasons unknown, she transcends into a post-revolutionary body. She is stripped of any subjectivity; her past is sporadic and blurry. Concurrently, she is one of those beings, as per Paul Ricoeur, that act, for she has taken heed to the ideological precepts at first, “which, in the form of advice, recommendation, and instruction, teach how to succeed – hence, how to do well – in what one has undertaken. Precepts, to be sure, are not all moral ones – far from it: they can be technical, strategic, aesthetic, and so on” [29, p. 169–170].

The problem with Veronika is that those who created her in terms of revolutionary body regard her as a mere commodity. Her value as such is an instrumental one, despite having an intrinsic value, as each single human being has got. Similar to hundreds of thousands of other young people, her body was to incarnate the values of the recently established Soviet state. It turns out it was irrational of her to act in this manner as well as of others alike. Veronika was not merely used as a means of advancing new ideological values, as an instrument for one’s will, but mentally abused of it. The distortion of values central to the culture has affected her emotionalized identity; consequently, her “good life” as a revolutionary has been compromised. Ricoeur contended that the notion of the “good life” with and for others does not necessarily entail self-esteem, for “the evaluation of certain actions judged to be good are carried back to the author of these actions” [29, p. 172]. Veronika’s case is that of solidarity, on a broader plane, the whole

story is more comprehensible to people who share the same cultural memory or are well aware of the undercurrents of the discourse. The reader is fully unaware what Veronika was doing at a time of war, nor does the narrator comment on her atonement stance and moral standing; though it is apparent, she was disenchanted with the outcome. In Ricoeurian terms, the “good life” of Veronika during the revolution was unfulfilled; it turned out to be “time lost.” Thus, she chooses to be a sort of Spartan. Uncle Varfolomiy spots her on the street “[...] in rubber overshoes on her bare feet, without a scarf, in some archaic style of an overcoat” [14, p. 139]. Suffering infused on her is not irrational *per se*, for the idea of a higher finality will never cease to be internal to human action, argues Ricoeur [29, p. 179]. Veronika surely displays some sort of psycho-trauma rooted in her childhood. She recalls the time when she was a little girl and her mother was suffering from syncope. Veronika would call for a doctor:

You know, I cared a lot for my mother. And I wanted her to take a liking to me, completely, so that I would melt. I would lie by her side, cuddle up against her so close that I wanted to get into her body, to become one... And so, the doctor would come, mother was dead, pale as a ghost, and she was being revived. And then I endured. I would walk up to the door, push my little hand through the opening, and then press it enough to shed tears of pain. And then, you know, it was easier for me. This is the joy of endurance, grandma! [14, p. 137]

The mother figure holds significance to the case, to infant development, for the child has grown up with perverse symptoms. We do not know anything else from her past, whether she was solicitous or irritable, affectionate or frustrating, kind or strict. Apart from the aforementioned flashback, the narrator informs us Veronika’s parents left for Bulgaria, once the revolution broke out, and cursed their children. Veronika’s injure of hands reveals something of the character’s psyche; they serve as a highly sensitive instrument to suggest what the character is feeling. She intersubjectively communicates her experience in terms of somatic affection. For instance, in Alfred Hitchcock’s *Marnie* (1964) the titular character had her issues with her mother. As an adult, Marnie was stealing from a succession of male employers to try to purchase her mother’s love, which is reminiscent of Veronika’s eagerness to make

her mother show a liking to her and thus inflicting pain to herself to experience her mother's woes. The hands expose how vulnerable she is owing to her covert erotic feelings towards mom; they do also manifest her yearnings for revolution and probably remorse for not have used them properly. While examining Khvylovy's fiction through the frame of the disease metaphor, Olena Mostepan contends [10, p. 58] Veronika displays the masochistic behaviour, where her self-induced injury and austerity of recluse life suggests a subconscious identification of the revolutionary idea with the overpowering mother object, an attempt to draw closer to it, and a fear of losing it.

One also assumes that Veronika has finally found solace and a substitute for her mother figure in the person of Grandmother Khrystyna; she is fond of caressing her grey hair whilst grandma posits Veronika should find some young fellow, for she looks haggard and feeble. By inflicting pain on herself, Veronika acknowledges her corrupted will, intimates her guilt; she reverses this and escapes from the power of immorality in which she finds herself. Hands are capable of bringing humanness and unleashing the brutality, as well as compelled to perpetrate acts of violence against others. In her role of a social outcast, the hands behave in suppressed fashion.

Interestingly, in our view, is the fact that the hands' motif manifests itself symmetrically in the short story – it is displayed in gender opposition with mutual undertones. Local artist Dema is also incapable of using his hands effectively. He strives to paint something monumental, grand, and sublime but is unable to make it and, as in the case of Veronika, it is open to debate whether he is impotent temporarily (some artist block) or permanently. The hands are not maimed or injured, nor does he use them for bullying or imposing some patriarchy. His past, both childhood and adolescence, compared to Veronika's, is unknown. He is just struggling to paint in a way akin to Joseph Grand's (Albert Camus *La Peste*, 1947) refinement of his manuscript first sentence. The problem with Dema, as well as with all the principal characters of the short story, the victims of the system in their special way, is that he has lost the power to draw, to re-establish the link between the actuality and artistic representation; his hands have been "deprived" of their "autonomous will." The

frame that surrounds an artistic representation traditionally acts as a limit. What lies inside is, according to convention, the work of art (the representation), and the real world (the represented) dwells outside. The process of painting, as the management of placing on the canvas successive scenes, cannot evolve into its finished product (the picture itself); therefore, Dema does not translate his artistic thought into the medium of expression, no matter how hard he tries. The logic of state socialism paradigm has conquered all provinces of post-revolutionary life; hence, "Dema stands beside the easel and looks distressingly at the lines. He says, 'When will I finally do the painting?..'" [14, p. 132]. This is most acutely conveyed in the scene when he is able to write seemingly unrelated words on the canvas, though it takes place in Uncle Varfolomiy's oneiric vision. Thus, the fundamental feature of the character's personality to advance aesthetics through visual images is replaced by means of male language. Missing or losing agency and control over one's artistic drive is exhibited through the hands as instruments of presentation. Both Veronika and Dema are hapless toys of revolution; they are unable to control the consequences of it, though Veronika believes she is in some way responsible for everyone's fate. Unlike Dema, the guilt haunts Veronika, and it has a strong social connotation. The guilt revolves around the issue that it occurs due to Veronika's actions that do not conform to certain cultural standards of society (these actions remain out of the short story's narrative).

Dema, on the contrary, is more optimistic, though, as Yurii Bezkhutryi posits [3, p. 180], the quote from the Book of Daniel 5:26–28 suggests he implicitly condemns the current social reality he is a part of. The short story itself was written at a specific juncture of social and political change, and the words *Mene, Teke, Peres* allegorically refer to it. His hands express or embody the idea of guilt, for he perceived oneself as an artist of annals, whereas Veronika was one of the instruments of advancing new ideology in the name of public-spirited service to the Party. They do not question the Party and its rhetoric. Concurrently, they do not claim directly they have dropped their adherence to the Party line. Khvylovy is very eloquent in avoiding any straight remarks as to the illogicality of an ideology gone mad, the exponent of which he also was. Therefore, we have two persons (in

fact, there are three more ones – Uncle Varfolomiy, Veronika’s brother Stefan and the old lady Khrystyna) with shattered *ego*, since there occurs a rupture between reality awareness both overt and internal one. Frequently one may stumble upon the cognition aberration because there occurs disturbance between knowledge (rationality) and emotions (irrationality), they clash with each other. Dema considers himself an artist of revolution, he admits it was easy to paint on the subject of uprising, and now he wonders when he succeeds to drawing mundaneness. Both Veronika and Stefan reply that it has more complicated to portray a heroic daily routine than a heroic feast, and the young woman does also underscore that Dema will not be able to depict the present day, for it is not a heroic daily routine any more but heroic endurance instead. As Svitlana Lenska puts it, in 1922, the Ukrainian writer felt unable to find himself in the post-revolutionary everyday life, opposing the dynamic and passionate upsurge to the static workaday routine [8, p. 192]. Therefore, the problem with Dema is that it is essential to fathom whether he is truly an artist or merely an artisan. Plato defined the difference between them in terms of the former creating an object according to an inner image or an ideal type, whereas the latter has a material prototype whose mirror image he fashions or reproduces. In Norman Mailer’s (2013) terms, we spot the difference between an artist and a social producer, the capacity to reproduce what is in front of the eyes and to visualize, to picture the dynamism of everyday life, the process of change. Whether Dema is one or another is left unknown. Concurrently, there are good grounds for believing that Mykola Khvylovy himself was apt enough to mirror the social and political change in his pieces of fiction, for instance, in *Yurko* (1922), *Baraky, shcho za mistom* (1923), *Shchaslyvyi sekretar* (1931), *Ostannii den* (1931) etc. Mailer posits:

An artist who is not ahead of his time is not an artist – he is merely a social producer [...] The Stalinists by converting their artists to social producers have exercised the crippling vanity of total society for they have made the error, I believe, of assuming that society can foresee the future when only man can do that [...] That is the artist’s purpose – to open doors – and it is arrogance for the bureaucrat, no matter how intelligent, devoted, and subjectively convinced of his moral purity he may be (I take the

exceptional bureaucrat), to decide that the artist’s function is to describe the glories of the room in which one remains [27, p. 24].

The Ukrainian writer was definitely ahead of his time as regards the outcome of revolution – the liminal point in establishing the era of state socialism – obliteration of human individuality, signalling its duplicitousness and hypocrisy due to power relations and discourse practices influence on identity or body image construction (see, for example, *Ivan Ivanovych*, 1929). Dema’s case is pivotal in that respect that it clearly outlines Mr. Mailer’s argument, he is literally in the room struggling in his endeavours to assert an identity as an artist, in other words, to reclaim power over his body image as an artist the reader as well as the other characters are to perceive him to be, for in his view, i.e. subject to his self-image, Dema regards himself as an artist. Akin to Khvylovy, who sounds the death knell of the private domestic body space, private self from the state socialism public space, Dema cannot escape it by withdrawing into the private world of his imagination, locking reality out, for then he would only be locking the haunting visions in.

The space of a room is Dema’s inhabited domestic space of anxiety and failed attempts at creation (“[...] Dema stands beside the easel, once again glancing dreary at it. ‘Only lines.’ Nothing more. ‘Simply lines.’”) [14, p. 138], ideological debates, a platform for dialogue which may proceed further after some ramble, the space within which the narrative unfolds. The Ukrainian writer does not indulge himself in visual shorthand. The portraying of the residence place is restricted to dashes of interior props that connect what is communicated with what is implied. Mimetic representation of the area conveys the spatial experience to the readers; it captures the feelings of the narrator, what he presents and conveys through the frame of impressionism:

...The bachelor’s room is a real mess. For instance, there is: *Das Kapital*, dried fish, galosh, jam, oils, Michelangelo – it has got everything in there!

In the corner, there are pale spots of a bustling city day. In the corridors, the residents’ screams can be heard, whereas the roadway rattles and clatters outdoors. The city has arisen, and the motors tear along as well as the pavements hurry. The tinkling, the clatter, the roar filled every secluded corner. Colossal southwestern clouds hovered over the city [14, p. 134].

Dema’s inability to paint suggests that

he unconsciously does not want to contrive the actuality, to distort the perception of the world around him. Mykola Khvylovy was keenly aware of what this sense is for every single artist living under state socialism – to give preference to a social or political agenda over an aesthetic one. Hence, the room is a secure, albeit frustrating, inhabited space, for the room itself acts as a frame with a limited nature of any act of insight.

Another thing to note is that the majority of Khvylovy's characters are those "alienated" intellectual bodies who used to be on a historic streak both undertaking some military action and executing a public awareness campaign, and now find themselves aside, disillusioned, traumatized. The Ukrainian writer was a participant of World War I himself, as well as more involved in civil strife:

In his pre-revolutionary early days, Mykola Khvylovy adhered to that type of intelligentsia that lived among the bulk of our people, gained understanding of them and selflessly worked for them. Among his contemporaries, he differed only in the fact that he was exceptionally talented, had a great memory and an insightful view of an artist into human life [7, p. 27].

In his letters to the eminent Ukrainian scholar, poet and translator Mykola Zerov, Khvylovy points to his diagnosed neurasthenia as the consequence, *inter alia*, of the three tormented years of military campaign he was a part of within 1915–1917 [13, p. 852]. The plot of his fiction narrative revolves around post-revolutionary conditions in Ukraine depicting the entrapment of a man; in our situation, Dema is caught in a room, which is transformed into a concentration of addressed references. His task is to teach others anew how to perceive the world through his art, but he is temporarily incapable of rendering it. The extradiegetic narrator does it in his stead, for he depicts the natural conditions at the time of Dema's desired creation, which are suggestive of revealing his psychological profile:

And anaemic rays hit the easel and headed wanly to the door. The street emitted a smell of benzene. Stefan is collecting his books – it is a quarter of an hour before the lecture begins. Dema is staring enthusiastically at the sky from where the sun broke through [14, p. 131–132].

Concurrently, we may presume Dema is in the state of neurosis, for he is removed from his armour of a combat artist and dons

that of a routine one that fails to protect his psychosomatic, sensitive body from exposure to the mundane. However, there is no direct evidence of his involvement in the war, but the emotional backwash of it is still being felt. As an artist, he should use his hands, but he turns out to be ineffective in it (pp. 132, 137, 138), for they are stained with guilt of picturing atrocities of war presumably, their disability signifies castration anxiety. Therefore, his mundane artist persona does not correspond to his mental representation of his body, namely his self-image of heroic art chronographer. In that instance, we may speak of Dema as a mirror of the Other with differences, namely of Khvylovy himself. Firstly, as most scholars, such as George G. Grabowicz [18, p. 169], Vira Ageyeva [2, p. 289], have pointed out, Khvylovy's pieces of fiction are largely autobiographic and self-referential narratives. In the aforementioned letters to Zerov, the author of *Syluety* admits Veronika's hands self-injure is a recount of his personal experience [13, p. 852]. Thus, similar to the way cinema (film) projects intersubjective experience, communicates human subjectivity, and addresses the audience on the screen, a written narrative also does so by going beyond what has been captured and organized on a paper sheet. The five characters of the short story represent the fragmented projection of the then estate to whom the real author belonged, reveal and interpret hidden psychological processes. Maksym Nestelieiev, for instance, claims that the particular issues associated with Khvylovy's artistic career are liable to the tenets of Maxim D. Schroyer textobiography concept within the framework of psychobiography [12, p. 119]. The latter provides an opportunity to comprehend the works in terms of the author's relations with his mother and father.

Dema's confinement mirrors anxieties regarding the current punitive system of state socialism. Therefore, as Yurii Bezkhutryi posits, his retelling of Kipling's short story *Rikki-Tikki-Tavi* (1894) to Stefan suggests Dema uses the symbolism of mongoose fighting the snakes to showcase the moral of the tale by virtue of the fact that "[...] self-sacrificing struggle for 'justice' that makes even a person of 'no consequence' a great one" [3, p. 181]. As to state practices of authoritarian subjugation, it means that even a "disciplinary body" may be prone to become spontaneous, instinctive, beyond control and therefore confront the state's oppressive will.

The state of perpetual tension is generated by the implied author [20, pp. 288–300], for he renders the characters' ideological orientation in it.

The appliance of filmic practices proves to contribute to imitation in verbal form of the aesthetics of cinema art form, the individualisation of the writer's manner of style, emphasising national features of the Ukrainian modernism among other things [4, p. 167–190] on par with decoding representation or reference to pictorial art in the literary text, e.g. to render the mental condition of the artists-protagonists traumatized by the war experience when analysing the relevant paintings [25]. Following Christine Schwanecke's designations of three variables of filmic modes in literature (providing replies to so-called three wh-question for analysing the relations) [31] and that of Irina O. Rajewsky's intermedial reference to film (the notion of 'reference via transposition', which arises for construing on non-explicit discursive analogies between both media) [28], we envision the short story to be the set of sequences (scenes) constituted by shots and guided by montage pattern in the form of continuity style of editing mainly akin to film consisting of a series of shots edited together to make a coherent visual story [17]. Each shot acquires a different shade of meaning according to its place in the sequence. When Uncle Varfolomiy falls asleep on the train, he dreams of talking to his nephew and niece in the room. A long shot [19, p. 352] lays out the main characters of the short story and, on one side, establishing the Uncle as the link between different previous (non-diegetic) events and characters together; this is the functional purpose of the image of Uncle Varfolomiy in the narrative structure, as Yurii Bezkhutryi posits [3, p. 178]. On the other side, it delineates the overall space of the room: the door, the window, the easel, and Dema's position. We further insinuate that as they (Varfolomiy – Veronika; Stefan – Varfolomiy; Khrystyna – Varfolomiy) converse [14, pp. 131–132], shots alternate between them, following a convention known as shot/reverse shot (or shot/countershot) [15, pp. 233–234]. These dialogues are partially complex to communicating the themes associated with the characters, their attributes, the settings, the controlling images, for they contain references to the concerns of the historical moment the implied reader-spectator (specifically, the

contemporary one) might not be aware of them yet. During the interaction between Varfolomiy and Veronika, not affecting the spatio-temporal diegetic continuity of the dream sequence, the gaze of the non-diegetic narrator inserts on the easel that is lit by 'anaemic' rays, goes on to Stefan who is getting ready for his lectures, and tracks up on Dema looking through the window above himself into the sky as if for original insight. This explanatory shot of easel and window alludes to the film frame and the camera, the first is associated with a flat, geometrical display – a picture cut off from the spatial continuum, and the second with the imbrication of point-of-view and subjectivity. It also reveals the character's predilection for looking through a window, gazing at the materiality and plenitude of moving images for what will satisfy the character's stirred desire of representing ordinary people very closely as they go about their everyday lives instead of some profound sensation. However, the scopic mastery renders just a blank space within a framed canvas. Chronological presenting of sequences is the method of handling order in the short story. The narrative progression in it suggests a linear movement from one scene to another, but often there are perceptually disruptive transitions, e.g., when Uncle Varfolomiy has already-mentioned dream of talking to the siblings and their acquaintances while sleeping on the train:

Khrystyna is a grey-haired old woman who doesn't understand words of wisdom. Then, of course, Veronika triumphs. Uncle Bartholomew waves his arms and –

bam!

– he ran to the station without saying goodbye, to get on the suburban train, to return to the abandoned station, to the Cheka department of transportation, to have tea with a distant friend, and then back home to his classes.

...Once again the room. There travel the winds somewhere, there lie resilient snow someplace. And suddenly the fog starts steaming outside the window. On the gray background in the mist, there looms a figure. This is Dema. Dema stands beside the easel and looks distressingly at the lines. He says, 'When will I finally do a painting?..' Then there goes a city night, somewhere the watchman's rattle hits alarmingly. Then the rattle ceases. The dawn is anaemic,

lustreless, and grievous. Dema stands near the window; constricting his head, the black circles under his eyes staring about with a vacant gaze. Uncle Varfolomiy asked, 'Stefan, hasn't he messed with his mind?' Dema approached and wrote,

'Mene, Teke, Peres...'

... Veronika screamed somewhere.

Uncle Varfolomiy woke up [14, pp. 132–133].

The rupture (abrupt cut to Varfolomiy's advance to the station) jars the 'seamless' continuity of sequence. This segment also denotes the *mise-en-abîme*, a dream inside a dream reduplicating internally Uncle Varfolomiy's journey in a fast-forward manner, and subsequently enunciating Dema's shortage of source of inspiration. The privileging view, available only to the omniscient narrator outside the diegetic universe, identified as an optical viewpoint akin to what the camera shows and signifying his godlike power over the world of the story, leads us to imagine this oneiric scene, which increases the tension. A cut shifts to the interior of the room; in a parallel montage we are led by the camera look folded into ours (the readers' as spectators') to perceive the sonic dynamism of moving winds outdoors as well as a certain feature of the snow as ifs for punctuating effect; cut back inside to the close-up shot of the fog outside the window, implying the sense of mystery and the unknown. In the next shot, some object of blurred contours and texture (that might appear for blank white canvas on the easel) with the outlines of someone's silhouette against it is framed via a medium long shot [15, p. 189], linking both shots by stressing the tonal value of monochromatic colour design. The implied reader-spectator, adopting the projected narrative world, identifies the silhouette as Dema. A cut to a medium close-up [26, p. 92] of him enables the implied reader-spectator to comprehend his facial expression that of anxiety and the object (empty lines on the canvas) that prefigures it. A shift to the exterior; it is dark, shadowy, rather unpleasant because of the nightfall. The noise of the night is intensified by the sound of the watchman's rattle, which the narrator denotes as 'alarming' thus matching the unnerving ticking of it to the sense of mystery of what might be going on in the spaces behind the window, it stops. Continuity cut to the dawn, resonating the character's momentary state on the border

between consciousness and unconsciousness. Another medium close-up of Dema articulating his body-based anxieties coupled with perceptual dislocation. A shift to a medium two-shot [26, p. 92] of astonished Varfolomiy asking Stefan about the psychotic state of his friend; their presence in the scene is unfelt for Dema; cut back to Dema. In one eyeline match [15, p. 234], the implied reader-spectator tracks him approaching the easel and writing on it, and then we see what he has written. An inexplicable scream that the narrator attributes to Veronica implicates some menace and contributes to the feeling of being an incapacitated victim. Uncle Varfolomiy awakes.

Another instance of utilizing editing techniques to build the temporal continuity and to mark the start / end of a particular narrative moment or transition to the parallel action line is evident in the next scene:

...It is dark in Poiarni Posolki. Now and again, the dogs howl; now and then, a cobblestone road revives. It is damp in the room; an oil lamp burns low.

...At the same time, across the town beyond the river, Dema stands near the easel, and then he approaches the window and looks distressingly out in the dense spring mist. Heaps of heavy silent clouds hover tacitly over the roofs. Across the street, in the bar called "Now!" the door keeps opening incessantly, and (how's it gonna be in Gorky?) 'both the restless and the quiet alike' are let out and let in.

Dema comes up again to the easel and looks distressingly out in the dense spring mist [14, p. 137].

On the discursive level, we recognize the overall paratactic relationship of clauses, alternating imagery, which is balanced by the conventional film language appliance. At the grammatical level, syntactic redundancy is realised through the equivalence of grammatical forms of predicate clauses, word order, and the same type of syntactic structure of sentences. Nataliia Kondratenko posits [6, p. 91] the misuse of repetitious components (formal and semantic) does not fulfil an aesthetic function in the text, but is aimed at rendering a special artistic world in which the same events are reiterated, and communicative situations are duplicated. In this way, the artistic discourse of the non-classical paradigm models a global picture consisting of the same type, monotonous, almost unchanging situations. A distance shot

[19, p. 352] of the locality where the camera glides over it (“...It is dark in Poiarni Posolky. Now and again, the dogs howl; now and then, a cobblestone road revives.”) cuts back to the room (“It is damp in the room;”), where Veronika has just recalled her suppressed psychological tension (hands injury), shifting in to the lamp (“...an oil lamp burns low.”). We advance to another room (location A2), where the action occurs simultaneously (cross-cutting) [19, p. 102] as within location A1. There is a medium long shot of Dema. The camera tracks him up to the window, establishing him as the authoritative and narrative centre of the scene. It suggests his particular looking in hard sky as a reinforcement of grief over the loss of something greatly valued, and no artistic response to the call for creation of a new visual alphabet comprised of heroic daily routine subject matter. The character gives a brooding glance, connoting a boundless yearning for a distant place, away from his material prison of the very room and the deterrent of natural origin that prevents his vision. Next instant, we get away to another Dema’s point-of-view shot, that of surveying the visitors of a place where alcohol is served.

... They went out on the porch. The sky receded into the distance. The stars played an incredible intangible symphony. They went to the river. Uncle Bartholomew walked them to the shore, and the rest of them went with Veronika to the performance. As they were leaving the city, Uncle Bartholomew, who was walking behind everyone else, called out to Stefan. He was waving his arms, worried.

...Carts trundled out of the city. They clattered in the damp spring haze. There was a bright star in the east. It smelled (Dema said) like lemon peel. Factory lights were scattered in the distance. Dema felt sentimental:

- This is not from Luke, but out of the uprising. There’s one extract from it based on the tune: “Hey, through the valley, hey, through the broad valley the Cossacks are marching”. And it’s because I hear the distant stomp of imaginary horses. Because a little girl laid her head on my heart, and I see the birth of a new life [14, p. 142].

The characters appear on the front plane and the sky is in the background with the clouds moving away from them; it gives a physical perspective on the stars projecting their concordant interplay of visual rhythms.

The camera follows them as they walk to the river, traditionally a trope for spiritual cleansing and simultaneously chaos. Some go with Veronika to the theatre. The camera shifts to Bartholomew negotiating anxiously with Stefan. Cut to the exterior long shot of the people riding the carts in the foreground and the shot of the star in the background plane. This is taken from Dema’s optical standpoint that is further reinforced by his odour comment. Another line of his is explained in the notes, namely, “This refers to the evangelist Luke and the insurgent truths that allegedly replaced the truths of the Gospel.” [1, p. 767]. He also accompanies it by quoting the line from the Ukrainian historical song of the 17th century “Hey, on the hilltop those reapers reap” the mimetic function of which is to evoke the feeling of revolutionary romanticism especially under the conditions of lost and found statehood. It is not quite apparent why he indulges his emotions that way, when and where he met the girl who was tender enough to lean her head on Dema’s chest, who she is, whether it is a hint he is on the way of psychological adjustment to the ‘normal life’ and steering away from the remains of grim travails of combat. The protagonist’s illusive response has produced new knowledge of the facts of life, of the necessary disillusionment that awaits at the far end of each necessary illusion and the requirement to transgress the limits of individual tragedy.

The window might stand for all those apertures that serve as thresholds between the two realms, in the case of Dema the separation of art and life for the purpose of affecting the social space. It is a sort of interpenetration of interior and exterior, of subjectivity and objectivity, as well as a direct observing of life from a safe and chilly distance. Dema’s ideological stance is marked by instability, the agility of his mind, for he unconsciously becomes aware of his opposition to ethics and the bodily regulation of the life under state socialism; a paintbrush embodies a sword that symbolizes his unconscious revolt against the fundamental inequity of the state socialist rhetoric world, hence ‘Mene, Teke, Peres...’. What is art? What is its purpose, aim and *telos*? In terms of a narrative one, it may correspond to both the pursuit of private perfection and serving human liberty, as Richard Rorty has put it [30, p. 145]. As far as the fine arts is concerned, it means art is deeper than simply an illustration of real life, though the case of Dema speaks of

his search for public response and stir, since he believes he has something to put it to. Dema resembles Khvylovy himself, for both are artists in their respective field and both relate to an autobiographic subject matter. The two of them array their works with meditations on the essence of art; moreover, it is common knowledge that pictorial art and writing convey a certain message, though their degree of expressiveness may vary. The works of the two are embedded in the social context, whereas painting, in the loose sense, was more available to the masses for it was depicting some modern socialist epic and, as Paul Klee once posited, it made the real life visible rather than reproduced one [23, p. 182]. Roman Ingarden went further, claiming that:

Thus, the picture is inherently an instantaneous work of art in terms of the temporal form of the objects portrayed on it. In other words, these objects are always depicted only at one moment of their intended existence, if at all it comes down to identifying the temporal moment in the picture. It occurs only when a picture depicts an event, i.e., in pictures with a literary theme. It is always only an uncertain present, at most with a certain perspective on the past and the future, the range of which depends on the kind of event which is visually depicted in the picture [22, pp. 51–52].

What he meant is the point put forward by Gotthold Ephraim Lessing in his treatise on aesthetics *Laokoon* (1766) – the notion of time pertains to the realm of literature whereas space belongs to painting, against what the Polish scholar argued. However, in Dema's case, we observe the very sense of Ingarden's comment in terms of moments of poetic insight that engender the temporal "snapshot" of a fateful moment. The designated moment portrays the captured artistic space that is not the same as the real one, for behind all those glorious moments of the Soviet body politic moulding coupled with presumable heroic exploits and colossal stoicism of devotees, there were coveted the sufferings the vulnerable Soviet body underwent. Families were ruined as well as friends' former personal relationships; the writer underscores the inability of his character, who survives the intestine war physically, to adjust psychologically to so-called "normal life." The incapacity to draw contends with the language as one of the basis of the alienation between the self and the world (Lacan), constituting a distinction between outer and inner realities. His portraying of real life was, in fact, depicting of a

condition of spatial illusionism. The setting of his pictures equates time as well as space of the "narrated" events, since they portray the current juncture; there is no differentiation between them. Then, the temporal characteristics of literature lead to the concept of the plot (literary theme in Ingarden's terms), which for Khvylovy is reduced to the immediate aftermath of revolution (the plot of *Syluety*), the here and now, whereas for Dema it revolves around the not too distant past, and they relate to each other in terms of a mutual described event – the revolution, civil war. Since after the end of the revolution, both "artists" have traded their places, so to say: ex-combatant Khvylovy writes whilst Dema struggles with his artist's block. In the majority of his works, the Ukrainian writer posed moral tests and paralleled everyday life perception and perception of artistic representation.

The Christian intertextuality of the short story spoken about by Yuriy Bezkhutryi does also correlate with the hands' motif as well as the spectacle of the body overall. Christ was crucified, i.e., his hands and legs were fastened with nails and therefore neutralized. Though Jesus used both his hands and words to heal, to preach, to advocate the ideas of divine love and joy, it turned out to be insufficient; thus, he had to be martyred, to be publicly executed. Politicized torture or politicized elimination of ordinary state socialism devotees and supporters was still to be, albeit Khvylovy manages to anticipate this "corrective" form of social regulation, *inter alia*, in this short story.

All the characters are subjected to some sorts of retributive actions both overtly and subliminally, for the story may be interpreted as the parable of metaphysics of the afflicted body, afflicted by an ideology of state socialism. The Ukrainian writer shifts the emphasis from the unsubtle ideology of the ruling power structures in general to the doctrine of interpersonal relations distinguished by shame, atonement, and anger, takeover. From a revolutionist, Veronika transforms into a victim; being imprisoned by her sense of guilt, she creates her own way to control the borders of normality, discipline, and punishment. Even her replies both to Uncle Varfolomiy and to her brother Stefan are restrained, self-controlled, and austere. It is possible to interpret her aforementioned remark about the martyr's way of life at the time, as well as other characters, in terms of the differentiation Slavoj Žižek has made between the subject of desire and the subject of drive. According to a Slovenian

philosopher, the divergence of meaning lies in that the subject of desire focuses on the goal-oriented action whereas the subject of drive concentrates on the aim of an action [34, p. 73]. Therefore, the goal of the revolution was to mobilize people for a new start, new freedom, to turn the society into a new political unity. The ethical accountability for historical practice of new order establishment is made clear by Veronika's aim to look after the working class represented by granny Khrystyna and to cloister herself. Veronika's behaviour logic derives from the reason for the words she uttered, regarding one possible way and different paths. Newly developed consciousness comes from the fact that Veronika does not shift the guilt on anyone else but her; there are no traces of some sort of self-pity. The psychological and *ad hoc* impulses make her become stronger and more confident in her beliefs, though not insane, but with permanently twisted consciousness and irreversibly deformed psyche. The first name – Veronika – alludes to the legend of the saint who wiped Christ's face on the way to Calvary and found an image of his face (*vera icon* – true image) imprinted on *sudarium*. Therefore, 'Veronika' is an anagram of *vera icon*. As Yuri Bezkhutryi underscores:

Her evolution occurs in a bizarre-psycho-pathic "God's fool" way. She misreads "the present day", which turned out to be discordant with the impracticable projects drawn on placards, not as "heroic daily routine" but as "heroic endurance". The pleasure of such patience is masochistic in nature [3, p. 182].

The case of Veronika is an ambiguous one, for it shows that false and erroneous logic, to say the least, prevailed in the then proletarian society, it won over the average man or woman. Since the fates of mental power, intellect and morality are indissoluble, corruption or loss of one inevitably results in failure and damage to the other. Concurrently, it ought to be noted that whilst Dema endlessly repeats his tries to draw, albeit to no purpose, hence no joy of creation, Veronika speaks of "joy of endurance" that may be indicative of her childhood trauma, hence a rigid, focused consciousness of the subject of drive pursuing enjoyment. In her case, as claimed by Bezkhutryi, a masochistic one.

The nature of Veronika's childhood trauma has repercussions for the heroine's own sexuality. Žižek contends:

The point is *not* to remember the past

trauma as exactly as possible: such "documentation" is a priori false, it transforms the trauma into a neutral, objective fact, whereas the essence of the trauma is precisely that it is too horrible to be remembered, to be integrated into our symbolic universe. All we have to do is to mark repeatedly the trauma as such, in its very "impossibility", in its non-integrated horror, by means of some "empty" symbolic gesture [33, p. 272].

So, what Veronika does is that she accepts the actual, devoid herself of the majority of things: leaves the dwelling she shared with her brother, turns down any sort of assistance or help from him, wears some rags, rejects all the proposals of Uncle Varfolomiy and settles in the outskirts. Her "empty" symbolic gesture is that of refusal and denial; meanwhile her alienation may be indicative of some sort of self-loathing, for it may be quite possible, her concern for Khrystyna (a double) is a juxtaposition of her affection for her mother. She re-enacts the knowledge about her aim; Veronika's actions and deeds reveal her essence, though for her brother it seems phony and akin to donning a mask.

Conclusions and prospects. It goes in the short story that all people, young and elder ones, are tied to the threat of violence – both physical and mental one, to the inescapable set of anxieties about the social order itself. If there is some struggle or conflict described, it is an internal one, for there are no external-embodied forces that need to be fought with, the short story is set in the aftermath of the revolution. The characters, most prominently Veronika and Dema, are in the state of fray, the aims, and matter of the struggles they wage may seem subjective solely. The plot of their strife is an ontological, existential, psychological one.

In *Syluety*, Khvylovy blends true to facts history and artistic fiction where the characters acquire self-consciousness. It is linked to the *topoi* of divide, boundary, limit – consciousness is focused, obsessed with the false idea of prosperity in the country of the socialist order. The thoughts, inferences, suppositions, mental suffering etc. and their referential content are indicative of not too distant history and modern time's dialogism. The psychological aspect (partly, a psychoanalytical one) is essential for Khvylovy-artist, for the dialectics of the soul makes the character sentient, credible, and

relatable. The moral and psychological disputes in the short story render the writer's suppressed ambiguity between romantic *beau idéal* of "intangible Commune" and the practical policy of the state socialist society. The Ukrainian writer was observing the characters' quality of behaviour in post-extreme historical circumstances, which had disrupted the flow of their lives in order to communicate things that might have evaded human experience and knowledge, were hidden behind a smokescreen of political correctness. Khvylovy took care to place his protagonists in an environment habitual both to them and to the implied reader. Environments achieve significance through their ability to bring out individuality. The *habitus* of the characters, formed within the framework of their social locations, instils in them a set of manners and a *Weltanschauung* based on and reconciled to their positions [16, p. 305]. The writer's account of events has a certain sociological, psychological and moral meaning. Exceptionally intricate intimate experiences of the characters address the proximity of fictional "reality" of the literary read and the contemporary reality of the recipient, for the current story is a fine example of Khvylovy's study of the relationship between people in terms of their interdependency on variables in everyday reality. Eventually, the characters' awareness of inconsistencies they have become a part of is tightly linked to their romanticism apotheosis. Both male and female characters are traumatized; the reader is privileged to get to know their issues. The hands' motif that permeates the short story is a twofold one – the distinction between male (Dema) and female (Veronika) hands. In the studied narrative, the female hand solicitously

cares for another woman, whereas the man's hand is portrayed as devoid of its creative power. There's even more to that, due to the obvious erotic overtones (Veronika's infatuation with the mother figure), the gal's refusal to accept any sort of helping hand from the male characters might be indicative of her "masculine" impulses when it comes to assistance. Besides, her self-inflicted pain, as a child, may suggest castration anxiety.

The short story was written during the phase when Khvylovy displayed a mastery command of a jittery, counterpoint style of writing as well as a tendency to impressionism and synaesthesia (see, for instance, *Liliuli*, *Arabesky*, *Pudiel*) coupled with a romantic sense of global consciousness, occasionally with a tragic tinge. It does feature the characteristic use of film editing style to render the subtle take of the fiction world as well as the larger-than-life subjects on the premises of the stuff of the everyday life, in particular the case of an artist who was placed between two conflicting demands. There was, on the one hand, the commitment to the concerns of the state socialism realism with a complete obliviousness to the metaphorical quality of the works with the formal character of external reality representation, and, on the other one, the separation of art as the Modernist ideal of aesthetic purity and mundane life itself. The prospects of further studies should revolve around the issue of acoustics manifestation (implied sound, noise, music utterances, nondiegetic sound) in the fiction of Mykola Khvylovy, the way these sounds structure the narrative space in which they play a part and how literature, in general, grapples with sound and expands acoustic worlds.

Список використаних джерел

1. Агеева В. Примітки. *Микола Хвильовий. Новели, оповідання «Повість про санаторійну зону». «Вальдшнепи». Роман. Поетичні твори. Памфлети.* / Вступ. ст. упоряд. і приміт. В. П. Агеевої; Ред. тому М. Г. Жулинський. Київ: Наукова думка, 1995. С. 767.
2. Агеева В. Елегія для безґрунтовних романтиків. *Віра Агеева. Апологія модерну: обрис ХХ віку.* Київ: Грані-Т, 2011. С. 228-316.
3. Безхутрий Ю. М. Хвильовий: проблеми інтерпретації. Харків: Фолю, 2003. 495 с.
4. Горболіс Л. М. Міжмистецькі контакти

українського тексту: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. 312 с.

5. Кодак М. Микола Хвильовий як митець-психолог. Луцьк: Твердиня, 2008. 196 с.

6. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу / за ред. К. Г. Городенської. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 323 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9267/1/Kondratenko.pdf> (дата звернення: 19.10.2023).

7. Костюк Гр. До нового трактування біографії М. Хвильового. *Микола Хвильовий:*

Твори у п'ятьох томах / заг. ред. Григорія Костюка. Нью-Йорк – Балтімор – Торонто: Об'єднання Українських Письменників «Слово» і Українське Видавництво «Смолоסקип» ім. В. Симоненка, 1986. Т. 5: с. 15–38.

8. Ленська С. В. Українська мала проза 1920 – 1960-х років: ідейно-тематичні домінанти, жанрові моделі і стильові стратегії : дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.01. Київ, 2015. 470 с.

9. Лепьохін Є. Культурно-історичний контекст і свідомість індивіда: деструктивні форми рецепції світу в новелі «Бараки, що за містом» Миколи Хвильового. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2016. Вип. 2. С. 166–170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2016_2_32 (дата звернення: 19.10.2023).

10. Мостепан О. Творчість Миколи Хвильового в контексті метафори хвороби (Психологічні захворювання у прозі письменника). *Дивослово*. 2013. № 11. С. 56–61. URL: https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2016/04/15_112013.pdf (дата звернення: 19.10.2023).

11. Муслієнко О. Микола Хвильовий («Силуети», «Сентиментальна історія»): трансформація моделі *Künstlerroman* як стратегія інверсії художнього смислу. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2015. № 6. С. 135–139. URL: <https://litp.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/177> (дата звернення: 19.10.2023).

12. Нестелєєв М. А. На межі: Суїцидальний дискурс українського модернізму: Монографія. Київ: Академвидав, 2013. 254 с.

13. Хвильовий М. Листи до Миколи Зерова / *Микола Хвильовий: Твори у двох томах* / за ред. М. Жулинського та П. Майданченко. Київ: Дніпро, 1992. Т. 2: с. 840–881.

14. Хвильовий М. Силуети. *Микола Хвильовий: вибрані твори* / уклад. Ростислав Мельників. Київ: Смолоסקип, 2011. С. 130–143.

15. Bordwell D., Thompson K, Smith J. *Film Art: An Introduction* [with Connect Access Code], 11th ed. McGraw-Hill Education, 2016. 544 p.

16. Bourdieu P. Men and machines. *Advances in Social Theory and Methodology: Toward an Integration of Micro- and Macro-Sociologies* / ed. by K. Knorr-Cetina and A. Cicourel. London: Routledge and Kegan

Paul, 2014. Pp. 304–317.

17. Fahle O. Montage. *Handbuch Filmanalyse*. Springer Reference Geisteswissenschaften / ed. by M. Hagener, V. Pantenburg. Springer VS, Wiesbaden, 2017. S. 1–16. https://doi.org/10.1007/978-3-658-13352-8_4-1

18. Grabowicz G. G. Symbolic Autobiography in the Prose of Mykola Khvylovyyi (Some Preliminary Observations). *Harvard Ukrainian Studies*. 1998. No. 22, Cultures and Nations of Central and Eastern Europe. Pp. 165-180. URL: <https://www.jstor.org/stable/41036736> (дата звернення: 19.10.2023).

19. Hayward S. *Cinema Studies: The Key Concepts*, 5th ed. London; New York: Routledge 2017. 630 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315619729>

20. *Handbook of Narratology* / ed. by P. Hühn, Chr. J. Meister, J. Pier, W. Schmid, 2nd ed. Berlin; Boston, Mass.: De Gruyter, 2014. 932 s. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110316469>

21. Ilnytskyj O.S. The Modernist Ideology and Mykola Khvylovyyi. *Harvard Ukrainian Studies*. 1991. No. 3/4(15). Pp. 257-262. URL: <https://www.jstor.org/stable/41036430> (дата звернення: 19.10.2023).

22. Ingarden R. W. *O budowie obrazu. Szkic z teorii sztuki*. Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1946. 69 s.

23. Klee P. Creative Credo. *Theories of Modern Art: A Source Book by Artists and Critics* / ed. by H. B. Chipp. Berkeley: University of California Press, 1968. Pp. 182–186.

24. Lepokhin Ye. “The song remains the same”: Mykola Khvylovyyi’s “non-canonical” short stories and “canonical” writer’s style”. *Literary Process: Methodology, Names, Trend*. 2022. No. 19. Pp. 62–70. <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2022.19.8>

25. Levytska O., Mocherniuk N. War Discourse in the Biographical Novels About Artists: Intermedial Aspect. *Respectus Philologicus*. 2023. No. 43 (48). Pp. 98–109. DOI: <http://dx.doi.org/10.15388/RESPECTUS.2023.43.48.112>

26. Lewis J. *Essential Cinema: An Introduction to Film Analysis*. Boston, MA : Wadsworth, Cengage Learning, 2014. xviii, 331 p. URL: <https://archive.org/details/essentialcinemai0000lewi/mode/2up> (дата звернення: 19.10.2023).

27. Mailer N. What I Think of Artistic Freedom. *Norman Mailer. Mind of an Outlaw: Selected Essays* / ed. & preface by Phillip Sipiora, intro. by Jonathan Lethem. New York: Random House, 2013. Pp. 21–24.

28. Rajewsky I.O. Intermedialität. Tübingen, Basel: A. Francke Verlag/UTB, 2002. 240 s.

29. Ricoeur P. Oneself as Another / transl. by Kathleen Blamey. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1992. 363 p.

30. Rorty R. Contingency, Irony, and Solidarity. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press, 1989. 201 p. URL: [https://sites.pitt.edu/~rbrandom/Courses/Antirepresentationalism%20\(2020\)/Texts/rorty-contingency-irony-and-solidarity-1989.pdf](https://sites.pitt.edu/~rbrandom/Courses/Antirepresentationalism%20(2020)/Texts/rorty-contingency-irony-and-solidarity-1989.pdf) (дата звернення: 19.10.2023).

31. Schwanecke Chr. Filmic Modes in Literature. Handbook of Intermediality: Literature – Image – Sound – Music / ed. by Gabriele Rippl. Berlin/Boston: De Gruyter - De Gruyter Mouton, 2015. Pp. 268-286. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110311075-016>

32. Tarnawsky M. European Influence in Ukrainian Modernist Prose. *Canadian Slavonic Papers / Revue Canadienne des Slavistes*. 1992. No. 34(1-2). Pp. 131–142. DOI: <https://doi.org/10.1080/00085006.1992.11091981>

33. Žižek S. For They Know Not What They Do: Enjoyment as a Political Factor. London, UK: Verso, 1991. 288 p.

34. Žižek S. Living in the End Times. London, UK: Verso, 2010. 416 p.

References

1. Ageyeva, V. (1995). Prymitky [Notes]. In M. Zhulynskyi (Ed.), *Mykola Khvylovy. Novely, opovidannia «Povist pro sanatoriinu zonu». «Valdshnepy». Roman. Poetychni tvory. Pamflety [Mykola Khvylovi. Short stories, stories “A Tale about the Sanatorium Zone”. “Woodcocks”. A novel. Poetic works. Pamphlets.]* (p. 767). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian]

2. Ageyeva, V. (2011). Elehiya dlya bezgruntovnykh romantykiv [An elegy for baseless romantics]. In V. Ageyeva, *Apolohiya modernu: obrys XX viku [The Apologia of Modernity: The Outline of the Twentieth Century]* (pp. 228-316). Kyiv: Hrani-T. [in Ukrainian]

3. Bezkhutryi, Yu. (2003). *Khvylovy: problemy interpretatsii [Khvylovy: the Interpretation Issues]*. Kharkiv: Folio. [in

Ukrainian]

4. Horbolis, L. M. (2021). *Mizhmystetski kontakty ukrainskoho tekstu: monohrafiia [Interart contacts of the Ukrainian text: monograph]* Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A.S. Makarenka. [in Ukrainian]

5. Kodak, M. (2008). *Mykola Khvylovy yak mytets-psykholoh [Mykola Khvylovy as a psychological artist]*. Lutsk: Tverdynia. [in Ukrainian]

6. Kondratenko, N. V. (2012). *Syntaksys ukrainskoho modernistskoho i postmodernistskoho khudozhnogo dyskursu [Syntax of the Ukrainian modernist and postmodernist artistic discourse]*. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho, 2012. Retrieved from <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9267/1/Kondratenko.pdf> [in Ukrainian]

7. Kostiuk, Hr. (1986). Do novoho traktuvannia biohrafii M. Khvylovoho [On the New Approach to the Biography of M. Khvylovy]. In Hr. Kostiuk (Ed.), *Mykola Khvylovy: Works in Five Volumes (Vol. 5)* (pp. 15–38). New York, Baltimore, Toronto: Ukrainian Writers' Association in Exile and V. Symonenko Smoloskyp Publishers, Smoloskyp Inc.

8. Lenska, S. V. (2015). *Ukrainska mala proza 1920 – 1960-kh rokiv: ideinotematychni dominanty, zhanrovi modeli i stylovi stratehii* (Doctoral dissertation, Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, Ukraine). Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16555> [in Ukrainian]

9. Lepokhin, Ye. (2016). Kulturno-istorychnyi kontekst i svidomist indyvida: destruktivni formy retseptsii svitu v noveli «Baraky, shcho za mistom» Mykoly Khvylovoho [Cultural and historical context and consciousness of the individual: the destructive forms of the world reception in the short story “The Sheds outside the City” by Mykola Khvylovy]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series Philology*, 2. 166-170. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2016_2_3_2 [in Ukrainian]

10. Mostepan, O. (2013). Tvorchist Mykoly Khvylovoho v konteksti metafory khvoroby (Psykhologichni zakhvoriuvannia u prozi pysmennyka) [Mykola Khvylovy's works within the framework of the disease metaphor (Mental health issues in the writer's fiction)]. *Dyvoslovo*, 11. 56–61. Retrieved from <https://dyvoslovo.com.ua/wp->

content/uploads/2016/04/15_112013.pdf [in Ukrainian]

11. Musliienko, O. (2015). Mykola Khvylovy («Syluety», «Sentymentalna istoriia»): transformatsiia modeli *Künstlerroman* yak stratehiia inversii khudozhnogo smyslu [Mykola Khvylovy (“Silhouettes” (“The Silhouettes”), “Sentymentalna Istorii” (“Sentimental Story”): *Künstlerroman* model transformation as a strategy of artistic sense inversion]. *Literary Process: Methodology, Names, Trends методологія, імена, тенденції*, 6. 135–139. Retrieved from <https://litp.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/177> [in Ukrainian]

12. Nestelieiev, M. (2013). *Na mezhi: Suitsydalnyi dyskurs ukrainskoho modernizmu: Monohrafiia* [On the edge: The suicidal discourse of Ukrainian modernism: Monograph] Kyiv: Akademvydav. [in Ukrainian]

13. Khvylovy, M. (1992). Lysty do Mykoly Zerova [Letters to Mykola Zerov]. In M. Zhulynskyi & P. Maydanchenko (Eds.), *Mykola Khvylovy: Tvory u dvokh tomakh* [Mykola Khvylovy: Works in Two Volumes (Vol. 2)] (pp. 840–881). Kyiv: Dnipro. [in Ukrainian]

14. Khvylovy, M. (2011). Syluety [Silhouettes]. In R. Melnykiv (Comp.), *Vybrani tvory* (pp. 130–143). Kyiv: Smoloskyp. [in Ukrainian]

15. Bordwell, D., Thompson, K., & Smith, J. (2016). *Film Art: An Introduction* [with Connect Access Code] (11th ed.). McGraw-Hill Education.

16. Bourdieu, P. (2014). Men and machines. In K. Knorr-Cetina & A. V. Cicourel (Eds.), *Advances in Social Theory and Methodology: Toward an Integration of Micro- and Macro-Sociologies* (pp. 304–317). London: Routledge and Kegan Paul.

17. Fahle, O. (2017). Montage. In M. Hagener & V. Pantenburg (Eds.), *Handbuch Filmanalyse*. Springer Reference Geisteswissenschaften (ss. 1–16) Springer VS, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-13352-8_4-1 [in German]

18. Grabowicz, G. G. (1998). Symbolic Autobiography in the Prose of Mykola Khvylovyi (Some Preliminary Observations). *Harvard Ukrainian Studies*, 22, Cultures and Nations of Central and Eastern Europe. 165–180. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/41036736>

19. Hayward, S. (2017). *Cinema Studies:*

The Key Concepts (5th ed.). London; New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315619729>

20. Hühn, P., Meister, Chr. J., Pier, J., & Schmid, W. (Eds.). (2014). *Handbook of Narratology* (2nd ed.). Berlin; Boston, Mass.: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110316469>

21. Ilnytskyj, O.S. (1991). The Modernist Ideology and Mykola Khvylovyi. *Harvard Ukrainian Studies*, 3/4(15). 257–262. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/41036430>

22. Ingarden, R. W. (1946). *O budowie obrazu. Szkic z teorii sztuki*. Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego. [in Polish]

23. Klee, P. (1968). Creative Credo (N. Guterman, Trans.). In H. B. Chipp (Ed.), *Theories of Modern Art: A Source Book by Artists and Critics* (pp. 182–186). Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press. (Original work published 1920)

24. Lepokhin, Ye. (2022). “The song remains the same”: Mykola Khvylovyi’s “non-canonical” short stories and “canonical” writer’s style”. *Literary Process: Methodology, Names, Trend*, 19, 62–70. <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2022.19.8>

25. Levytska, O., & Mocherniuk, N. (2023). War Discourse in the Biographical Novels About Artists: Intermedial Aspect. *Respectus Philologicus*, 43 (48). 98–109. <http://dx.doi.org/10.15388/RESPECTUS.2023.43.48.112>

26. Lewis, J. (2014). *Essential Cinema: An Introduction to Film Analysis*. Boston, MA : Wadsworth, Cengage Learning. Retrieved from <https://archive.org/details/essentialcinemai0000lewi/mode/2up>

27. Mailer, N. (2013). What I Think of Artistic Freedom. In Ph. Sipiora (Ed.), J. Lethem (intro), *Mind of an Outlaw: Selected Essays by Norman Mailer* (pp. 21–24). New York: Random House.

28. Rajewsky, I.O. (2002). *Intermedialität*. Tübingen, Basel: A. Francke Verlag/UTB. [in German]

29. Ricoeur, P. (1992). *Oneself as Another* (K. Blamey, Trans.). Chicago and London: The University of Chicago Press. (Original work published 1990)

30. Rorty, R. (1989). *Contingency, Irony, and Solidarity*. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press.

31. Schwanecke, Chr. (2015). *Filmic*

Modes in Literature. In G. Rippl (Ed.), *Handbook of Intermediality: Literature – Image – Sound – Music* (pp. 268–286). Berlin/Boston: De Gruyter - De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110311075-016>

32. Tarnawsky, M. (1992). European Influence in Ukrainian Modernist Prose. *Canadian Slavonic Papers / Revue*

Canadienne des Slavistes, 34(1-2), 131–142. <https://doi.org/10.1080/00085006.1992.11091981>

33. Žižek, S. (1991). *For They Know Not What They Do: Enjoyment as a Political Factor*. London, UK: Verso.

34. Žižek, S. (2010). *Living in the End Times*. London, UK: Verso.

Анотація. У центрі уваги статті – комплексна проблематика новели «Силуети» (1923) Миколи Хвильового (1893–1933): дослідження мотиву рук, огляд того, як відчувається просторовість (простір кімнати) травмованими персонажами, діалектика тіла, що страждає від наслідків революції 1917 р., непрямий вплив кінематографічної практики (міжкадровий монтаж, позиція камери-оповідача), на мистецьке вираження індивідуального стилю письменника. Були доповнені релігійні, а саме християнські, аспекти, раніше описані Юрієм Безхутрим. Особливу увагу приділено персонажам Демі та Вероніки, які співвідносяться з автором як за біографічними й художніми параметрами, так і за деякими психоаналітичними складовими. У результаті винятково складні глибинні переживання персонажів зачіпають суміжність вигаданої «реальності» художнього твору та сучасної дійсності читача, оскільки цей наратив є яскравим взірцем аналізу стосунків між людьми з точки зору їхньої незадоволеності повсякденною реальністю, прагненням до ідеального. Подібно до кіноекрана, на якому протікає фільм, демонструючи глядачеві те, що має бути побачене, і те, як воно візуально сприймається, Микола Хвильовий умовно робить це у своїй художній прозі. Досліджувана новела – це драма буденності соціальної реальності, де герої вже переступили поріг своєї приватної ілюзії (бажання змін, бажання бути потрібним, бажання любити), щоб зіткнутися з розчаруванням (фобією), а потім перейти на новий рівень ілюзії. У дослідженні використано систему з біографічного, системно-цілісного, герменевтичного, культурно-історичного та поетикального методів, що зумовлено специфікою дослідження, його об'єктом й предметом. Дані результатів здійсненого дослідження будуть корисними всім, хто займається вивченням питання індивідуально-авторського світосприйняття українського письменника, особливостями розвитку української літератури 1-ї пол. XX ст., фахівцям у галузі художнього мистецтва XX століття, фахівцям у галузі художньої антропології.

Ключові слова: тіло, свідомість, суспільний, персонаж, мистецтво, мета, ідеологія, монтаж, кадр, сцена.

COMMUNICATION STUDIES. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 82-92:355.01

[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.010](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.010)

Еволюційна модель художнього воєнного репортажу Evolutionary Model of Artistic War Reporting

Наталія АДАМЧУК, кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики та мовної комунікації

Nataliya ADAMCHUK, Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Journalism and Linguistic Communication

E-mail: naridna@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4236-1245>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Анотація. Актуальність дослідження визначається тим, що засоби масової інформації сьогодні є активним учасником протиборства у воєнних конфліктах, зброєю інформаційної війни та формують дискурс сприйняття конфлікту як на фронті, так і в тилу, а також на рівні світової спільноти. Метою статті є простеження еволюції художнього воєнного репортажу у рамках військової журналістики від часів Першої світової до сьогодишньої війни росії проти України. Методичну основу статті склали як загальнонаукові, так і історико-порівняльні методи дослідження, що дало змогу виявити синхронічні та діахронічні закономірності військової журналістики. У ході дослідження виявлено роль засобів масової інформації у висвітленні збройних конфліктів та встановлено, що у процесі медіарепрезентації та медіатизації збройних конфліктів формується певна громадська думка. ЗМІ самостійно чи під впливом політиків, військових створюють для масової аудиторії медіатизований образ конфліктної ситуації, збройного протистояння. Зазначається, зокрема, пропагандистська функція таких репортажів - саме журналісти зміцнюють бойовий дух на фронті та в тилу, водночас транслюючи установки сприйняття конфлікту. Наголошується на необхідності осмислення специфіки участі журналістів, що пишуть у жанрі художнього воєнного репортажу, у військово-політичній комунікації, а також доцільність подальших досліджень, спрямованих на визначення ступеня участі журналістики у формуванні та закріпленні образу війни у суспільній свідомості та культурі на державному та міжнародному рівнях.

Ключові слова: військова журналістика, художній воєнний репортаж, медіарепрезентація, образ війни, сприйняття конфлікту.

Актуальність (Introduction).

Сьогодні, коли конфлікти стали невід'ємною частиною життя суспільства – від простої дискусії опонентів, інформаційних та гібридних воєн до революцій, збройних конфліктів та військових операцій, де засоби масової інформації не лише відображають дії сторін конфлікту, а й є активним учасником протиборства, – стає особливо важливим досліджувати особливості медіарепрезентації та медіатизації екстремальних форм конфлікту у художніх воєнних репортажах.

Умовно всю історію військової журналістики можна поділити на короткі періоди «журналістики миру» та досить затяжні періоди «журналістики війни». З початку XVIII століття й донині людство практично перманентно перебуває у стані війни: за відомими підрахунками, датованими 1976 роком, за 5000 років документованої історії налічується всього 292 роки миру на планеті, і відтоді ця статистика мало змінилася. Воєнні конфлікти потребують документування та висвітлення, відтак історія журналістики нерозривно пов'язана з історією воєн.

© Н. Адамчук

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 2, 2023

Зона конфлікту чи катастрофи – особливо складне місце для журналіста. Попри те у XXI столітті така журналістика вийшла на передній план, і тепер має важливе значення в інформаційних війнах та політичному протистоянні різних країн. Журналістика як інститут, здатний впливати на громадську думку, активно використовується для легітимації збройного вирішення конфлікту, інструмент впливу на суспільні настрої, як у зоні конфлікту, так і за її межами. Масмедіа можуть як спонукати людей до необхідних владним структурам дій, так і запобігти непотрібним. Це робить журналістику важливим «воєнним компонентом», роль якого завжди враховують під час проведення воєнних дій.

Журналістика за своєю природою має прагнути неупередженості, незалежності та об'єктивності, однак ідеальності тут не існує. Журналістика «гарячих точок», як і будь-яка інша, схильна до впливу політики держави, політики редакції, а також залежить від особистого сприйняття ситуації окремим журналістом. Під час роботи в зоні конфлікту важливим аспектом для журналіста є його психологічна підготовка; важливу роль відіграє те, як добре представник ЗМІ вміє адаптуватися в незвичній обстановці та обставинах, виробляє розуміння того, де він знаходиться і що робить, як швидко починає адекватно сприймати ситуацію. «Внутрішні межі журналіста формують кордони його репортажу. Хай би про що ми писали, ми завжди пишемо про себе. Тобто всі теми, які ми обираємо серед потоку інформації, — не стихійне явище. Ми надаємо їм перевагу, бо вони стосуються нас чи наших близьких» [1], — це ще одне, за нашою оцінкою, стратегічне положення, яке розширює дефініційні рамки розглядуваного жанру журналістики й регламентує творчий процес його адресанта.

Джеймс Хілл, один із провідних світових фоторепортерів, володар Пулітцерівської премії та лауреат конкурсу «World Press Photo», переконаний, що зйомки війни, без сумніву, найважча робота в журналістиці. За його словами,

робота в зоні конфлікту є найважчою і з фізичної, і з моральної точки зору. Він наголошує, що для роботи в «гарячих точках» журналіст, безперечно, повинен мати безстрашність і усвідомлювати всю небезпеку свого перебування в цій зоні. Він також торкається теми об'єктивності фотокореспондента та неупередженості фотографії, зауважуючи, що залишатися нейтральним на особистісному, емоційному рівні дуже складно (Vandevoordt, 2015) [23].

Особливо важливою є політична та емоційна нейтральність художнього воєнного репортажу – саме в такому вигляді репортажу журналістові найважче не вийти за рамки журналістської етики, залишитися об'єктивним і водночас спонукати читача замислитися, співпереживати й діяти.

Важливу роль для журналіста у зоні конфлікту відіграє етика. Саме цей аспект накладає значні обмеження, адже основним принципом роботи журналіста у «гарячих точках» має бути принцип «не нашкодь». Журналіст повинен керуватися тим, щоб висвітлювати інформацію, не ставлячи в небезпеку чиєсь життя, наприклад, життя військовополонених у зоні збройного конфлікту або заручників під час проведення контртерористичних операцій. Проблемою сучасної журналістики, яка висвітлює катастрофи та конфлікти, є те, що вона наражає читача на стрес, позаяк, заглиблюючись у текст, читач ніби сам стає свідком подій. Це зобов'язує журналіста шукати способи мінімізації травматичного впливу чутливого контенту. На жаль, етичних норми у жанрі художнього воєнного репортажу дотримуються не завжди, що простежується як в історії військових репортажів часів Першої та Другої світової війни, так і в нинішній війні, розв'язаній росією проти України. Водночас «літературність» визнають частиною мистецтва репортажу. Естетизація фактів, які повідомляють читачеві, за допомогою художніх технік значно підвищує потенціал впливу на аудиторію та модифікує роль ЗМІ в суспільно-політичних процесах в умовах воєн та військових конфліктів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Literature Review).

© Н. Адамчук

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 2, 2023

Журналістика має певну схожість з іншими креативними індустріями [20], особливо зі світом мистецтва. Людські думки, історії, переживання, викладені безпосередньо, та ті, що читаються поміж рядків — усе це властиве художньому репортажеві. Така «двокомпонентність» передбачає органічне включення особистості журналіста до тексту репортажу. Однак через це виникає загроза недотримання достовірності, нейтральності та об'єктивності — домінантних вимог журналістської етики.

Під час війни інформація, запропонована читачам у медіаресурсах, є своєрідною зброєю, здатною формувати «егрегор» громадської думки та впливати на внутрішньо- та зовнішньополітичні процеси. Тому військовим репортерам доводиться вести постійну «боротьбу», щоб зберегти баланс між дотриманням стандартів журналістики у війні та тим, на що спрямовані військові стратегії. Джеремі Боуен, який став першим редактором Бі-Бі-Сі з Близького Сходу у 2004 році та першим британським журналістом, який взяв інтерв'ю у колишнього президента Лівії Муаммара Каддафі у 2011 році, визнав: «Тож я намагаюся бути тим, що BBC називає «неупередженим». І те, як я це тлумачу, по суті, полягає в тому, щоб бути справедливим. Спробуйте показати всі різні перспективи, якщо можете, або основні перспективи, але ви не говорите «два плюс два дорівнює чотирьом». Ви не говорите: «він каже це, а він каже те». Істина десь посередині» [4, с. 127].

Журналіст, що пише про війну, реалізує кілька функцій. Насамперед, пояснення значущості конфлікту, пересування військ і значення досягнутих результатів. Цього роз'яснення потребує не тільки цивільне населення, що перебуває в тилу, а й безпосередні учасники бойових дій, які часто не бачать усієї картини подій і не усвідомлюють повною мірою значення того, що відбувається. Навіть якщо війна ведеться на периферії держави або за її межами, споживачі контенту засобів масової інформації сприймають її як значний інформаційний привід, що викликає сильні емоції. У висвітленні військового конфлікту загальна історія завжди є «сусідом»

приватній: зі сторінок газет і екранів телевізора показують не тільки стратегічні плани наступу і втрати противника, а й історії звичайних громадян і солдатів, які вчинили подвиг або стали жертвами конфлікту.

Відповідно, друга важлива функція, що реалізується військовим журналістом, — це «побутопис» війни, безпосередні свідчення з передової, інтерв'ю та репортажі, що документують ведення бойових дій. Перші свідчення про війни у XVIII і XIX столітті в журналістиці були оповідями очевидців, прямою мовою учасників і ветеранів бойових дій, з другої половини XIX століття сюди додалися свідчення митців, а з початку XX століття — фотографів і кінооператорів, які знімали найбільш значні події війни.

Не можна не згадати і про пропагандистську функцію засобів масової інформації — саме журналісти зміцнюють бойовий дух на фронті та в тилу, транслиують установки сприйняття конфлікту. З моменту поширення різних способів впливу на населення за допомогою засобів масової інформації будь-яке збройне зіткнення супроводжується також інформаційною війною: ЗМІ кожної держави, залученої до конфлікту, вибудовують стратегію висвітлення бойових дій відповідно до політичного курсу країни та її керівництва.

У цьому контексті цікаве дослідження Аль-Абрі [4], який стверджує, що теоретично медіаполітика військових спрямована на забезпечення безпеки журналістів та їхню оперативну безпеку. Проте на практиці втрата автономії, відсутність чітких цілей та редакційні обмеження ускладнили журналістську роботу. Аналітична основа, яку автор використав у своєму дослідженні, визначила дві нові теми: 1) епоха, що визнає боротьбу військових за включення ЗМІ в сучасні конфлікти через масштаби насильства у «війні між людьми» ('War Amongst the People' (WAP)); 2) класична форма воєнного репортажу стала вразливою до нового типу асиметричних загроз, оскільки війни часто ведуться в гібридному стилі. Остання типологія «нової війни» посилює відчуття невизначеності та двозначності в процесі підготовки

репортажів про війну та управління інформацією, що може створити нестабільність щодо ролі ЗМІ в конфліктах. Al-Abri стверджує, що ризик неконтрольованих і некерованих репортажів у ЗМІ може бути усунений військовими, лише якщо журналістика стане невід'ємною частиною військової командної та контрольної структури.

Справді, сучасна епоха гібридних воєн накладає суттєвий відбиток і на воєнну репортажистику – з одного боку, творче поле для художнього репортажу розширюється, а з іншого, – зростає ступінь невизначеності та ризику недостовірної інформації, передчасних висновків тощо.

Репортаж про війну в старій ліберальній школі журналістики розглядався як важливий компонент для зміцнення демократії, соціальної відповідальності та належного управління. Ліберальні теоретики приписували пресі роль захисту свободи слова, оскільки існування відповідальної та незалежної преси вважалося життєво важливим для процесу демократії [5; 15; 16]. Хоча ліберали стверджували, що роль вільної преси полягала в тому, щоб діяти як «сторожовий пес» для уряду [24], останніми роками відносини між пресою та військовими часто коливалися через обмеження, установлені військовими силами США та Великобританії для контролю над потоком військових новин після війни у В'єтнамі (1955–1975).

За словами Бойлана, точилася дискусія щодо ролі преси у впливі на громадську думку крізь призму військових зусиль: слід розглянути антивоєнні повідомлення навколо війни у В'єтнамі порівняно з тими, які підтримують військові дії, наприклад інтерес до діяльності щодо виробництва звітів про війну в епоху після холодної війни з 1989 року [6]. Роль ЗМІ у війні у В'єтнамі була результатом багатьох проблем навколо, інституційної ролі репортерів на фронті, контролю над інформацією та цензури [22]. Рональд Спектор (2018) [22] стверджував, що висвітлення війни у В'єтнамі не піддавалося прямій цензурі з боку американських військових, але збільшення кількості американських жертв – те, що

зробило американців і ЗМІ меншими «симпатиками» цієї війни.

Специфіка новітніх військових операцій полягає у практично синхронному висвітленні конфлікту за допомогою соціальних мереж та можливості зняти відео або написати текстовий пост і розмістити його у світовому інформаційному просторі за лічені секунди. Можна сміливо сказати, що військові зіткнення з другої половини 2010-х років і до наших днів стали активно висвітлюватися «народними кореспондентами» – цивільним населенням та учасниками бойових дій, які мають можливість задокументувати те, що відбувається. Акредитований військовий кореспондент взаємодіє з аматорським контентом й іноді протиставляє свою думку тому, що демонструють користувачі інтернету та соціальних мереж.

Дослідники виділяють шість складників художнього репортажу: конфлікт, сильна історія і фактурні герої, сюжетність, ефект занурення в ситуацію, який створюється через описи, діалоги та деталі, проста мова і метафоричність [10]. Крім того, коли журналіст пише про конфлікт, не завжди має на увазі відкрите протистояння двох сторін – часто йдеться про внутрішні конфлікти конкретної людини. Не може бути цікавої історії без конфлікту, як і без сильного сюжету, однак «журналісти часом сприймають репортаж як простий жанр: прийшов-побачив-написав. Насправді ж, треба відрефлексувати зібраний матеріал і переосмисливши, вибудувати історію» [2].

Цінними є роздуми журналістів-репортерів про описуваний художній феномен. У них поряд із опертими на ваговиті аргументи теоретичними міркуваннями подано прагматичні настанови, які допомагають збагнути специфіку суті художнього репортажу й технологію творення його. «Репортаж — це маленьке життя, яке маєш прожити, аби написати чесно. Репортер спершу стає свідком, а потім — провідником через побачене, почуте і відчуте, аби прожити історію міг уже читач, — переконана журналістка, авторка багатьох репортажних текстів Олена Струк. Найважливішим у цьому окремійшому жанрі вона вважає змогу

«розділення досвіду», а вже потім удоступнення його [3].

Тим часом процес медіатизації події сприяє представленню її на користь залученої сторони з метою різних впливів на аудиторію. У разі збройного конфлікту цей вплив виявляється особливо виразно, оскільки засоби інформації не обмежуються лише інформуванням суспільства про конфлікти, самостійно визначаючи повістку. Виконуючи різні завдання, ЗМІ можуть виконувати миротворчі функції або, навпаки, сприяти розпалюванню конфліктів.

Мета статті (The aim of the article) – схарактеризувати підґрунтя діяльності військового журналіста, особливо в контексті художнього воєнного репортажу, в умовах конвергенції засобів масової інформації, в епоху постправди, масового поширення соціальних мереж та гібридних воєн.

Методи дослідження (Methods of research). Методичну основу дослідження склали загальнонаукові (аналіз, синтез, опис та пояснення, порівняння), політологічні (структурно-функціональний) та історичні методи (історико-порівняльний). У процесі дослідження використовувалась комплексна методологія. Насамперед, це культурно-історичний, історико-генетичний та соціологічний методи, оскільки ми простежували історію еволюції та розвитку військової журналістики у соціальному, культурному та ідеолого-політичному контекстах; крім того, продуктивним виявилось звернення до системно-типологічного та порівняльно-історичного методів, що дозволили виявити синхронічні та діахронічні закономірності художньої журналістики воєнного часу; і нарешті, був використаний дискурсивний, структурно-семіотичний та рецептивний підходи, відповідно до предмета та завдань дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення (Results of the research and their discussion). Особливість військової журналістики, як нам видається, полягає у винятковій залученості громадян країни до конфлікту, навіть якщо вони не беруть у ньому жодної участі і не перебувають у зоні бойових дій. Суспільство гостро

потребує інформації про війну, жваво цікавиться подробицями, і водночас у сучасних умовах перебуває у ситуації так званої «інфодемії» – надлишку суперечливої інформації, потік якої практично неможливо зупинити. У цій ситуації необхідна централізація журналістики, єдиний вектор семіотизації конфлікту та образу держави, що бере в ньому участь.

Стратегію висвітлення воєнного конфлікту можна умовно поділити на «свою» і «чужу»: військовий кореспондент вирушає на передову як представник держави, яка не бере участі у війні, або представляє одну зі сторін конфлікту і в цьому випадку приділяє більше уваги успіхам «своїх» і поразкам «чужих».

Під час Першої світової війни газети були основним джерелом інформації. Однак на фронті більшість солдатів не довіряли цивільним газетам через оптимістичний, майже пропагандистський, патріотизм, яким так часто «присмачували» новини. Натомість у багатьох місцях на фронті солдати почали видавати власні газети. Ці газети були радше розважальними, ніж інформативними, давали солдатам вихід для їхніх емоцій, а також їхніх мистецьких талантів. Темі охоплювали все: від веселощів під час роботи в окопах і абсурду їх повсякденного життя між днями боїв до гумору та жінок. Газети часів Першої світової війни розповідали про конфлікт із багатьох точок зору та пропонували багатогранний підхід до Першої світової війни для тих, хто їх читає.

Незаперечно, що газети починали з демонізації німецького ворога. Вони публікували сфабриковані історії про німецьке варварство, які спримали за факт. Незважаючи на те, що бельгійські та французькі громадяни були страчені німецькою армією як помста в перші місяці війни, багато неперевіраних історій – пізніше названих «пропагандою звірств» – були абсолютно неправдивими. Тому винні були редактори та журналісти. Іншим фактором була цензура. Вона була запроваджена із початком бойових дій і, хоча поступово пом'якшувалася, залишалася достатньо суворою, щоб обмежувати журналістів в отриманні

інформації або, якщо їм вдається її отримати, у публікації. Жорсткий урядовий контроль здійснювався спільно з групою відданих провоянних власників преси.

Закон про захист Королівства, прийнятий через чотири дні після початку військових дій, дав владі повноваження придушити критику військових зусиль у Великій Британії. Одне з його правил зазначало: «Ніхто не має права усно чи письмово поширювати повідомлення, які можуть викликати невдоволення чи тривогу серед будь-яких сил Його Величності чи серед цивільного населення». Його мета полягала в тому, щоб запобігти публікації будь-чого, що можна було б витлумачити як підрив морального духу британського народу, але цензура все ж таки не придушувала всі негативні повідомлення. Якби це сталося, тоді лорд Норткліфф не міг би так невпинно проводити кампанію проти військового міністра лорда Кітченера через свої газети «Таймс» і «Дейлі мейл».

У травні 1915 року військовий кореспондент «Таймс» Чарльз а-Корт Репінгтон оприлюднив історію про нестачу артилерійських боєприпасів. Те, що стало відомо як «криза снарядів», мало вибухові політичні результати. Це змусило прем'єр-міністра Герберта Асквіта сформувати коаліційний уряд, призначити Девіда Ллойда Джорджа на посаду міністра боєприпасів (він став попередником Ллойда Джорджа, який замінив Асквіта). Кампанія Норткліффа проти Кітченера, національного героя, який тоді мав високу популярність, призвела до бунту мільйона читачів Мейл і кількох рекламодавців. Цитували його слова того часу: «Я хочу сказати людям правду, і мене не хвилює, чого це коштуватиме». Він був виправданий, коли ця правда вплинула, а рівень продажів та реклами повернувся [9].

У цей період пересічний американець покладався на газети, щоб отримати найшвидші та найнадійніші новини про війну в Європі. Оскільки це був час до появи комп'ютерів, телебачення та домашніх радіоприймачів, американці отримували інформацію з уст в уста, листи від близьких, кінохроніку та газети. «Сарафанне радіо» часто було неправильним і перебільшеним, а

кінохроніка не була надійним джерелом фактичних новин, оскільки часто зосереджувалася на розвазі, а не на новинах. Тому газети стали найнадійнішим джерелом новин, які отримували американський народ. Багато газет виходили по два випуски на день, що дозволяло газеті продовжувати оновлювати історії, коли вони розгорталися. Проте газети були прибутковим бізнесом, вони писали історії та мали привабливі заголовки, щоб зацікавити читачів і спонукати їх купувати більше газет. Однак пропонований вид репортажів не був новим, приклади такого виду жовтої журналістики шалено поширилися по Сполучених Штатах у 1898 році після вибуху USS Maine у Гавані на Кубі. На початку війни, у 1914 році, Велика Британія зруйнувала німецькі атлантичні телеграфні лінії зв'язку зі Сполученими Штатами. Залишилася лише британська телеграфна лінія. Перекриття німецької телеграфної лінії фактично заблокувало передачу німецьких новин до Сполучених Штатів, і будь-які новини про війну в Європі повинні були спочатку пройти через Британію та її цензуру. Невдовзі новини з Європи були сильно упереджені щодо союзників, малюючи негативну картину Німеччини та Центральних держав. Згодом американська громадськість почала розглядати Німеччину як «забіяку Європи» через їхнє вторгнення до Бельгії. Однак інші країни, включаючи Німеччину, вважали продовження торгівлі Вільсона з Великобританією порушенням претензії Америки на нейтралітет.

Бріанна Буджунг [7] досліджувала американську репортажистику періоду Другої світової війни. Вона підкреслює, що коли американські солдати воювали в Африці, Азії та Європі, газети служили основним зв'язком між домом і військами. На відміну від пізніших конфліктів в Афганістані та Іраку, солдати, які воювали у Другій світовій війні, не насолоджувалися розкішшю миттєвого спілкування з близькими вдома. Доставка пошти із зон бойових дій була спорадичною та піддавалася жорсткій цензурі. Журналісти щодня публікували у своїх газетах історії з фронту. За кілька днів після битви їхні слова поширювали історію по Сполучених

Штатах. Пайл і Молдін надавали як інформацію про війну, так і думки людей, які воюють у ній. Пайл мав контакти з солдатами в Європі та на Тихому океані. Він також спілкувався з більш широким шаром американських збройних сил, опитуючи льотчиків, піхотинців, медиків, цивільних осіб і військово-морський персонал. Молдін зосередився на солдатах піхоти, які воювали в Європі, особливо на тих, хто брав участь у сицилійській та італійській кампаніях. Отже, журналісти могли повно і правдиво відобразити війну так, як вони її бачили, у жанрі художнього репортажу. Журналісти розуміли важливість своєї роботи, як удома, так і на фронті, і від них очікувалося, що вони допомагатимуть військовим зусиллям, підтримуючи високий моральний дух. Багато їхніх публікацій наголошували на романтичних і авантюрних аспектах роботи військового кореспондента. Вони зосереджувалися на небезпечних втечах і близьких зіткненнях з ворогом, а не на щоденній монотонності війни.

Понад 1600 військових кореспондентів стікалися на європейські та тихоокеанські театри під час Другої світової війни, щоб звітувати мільйонам американців удома. Деякі кореспонденти, як-от репортер Associated Press Даніель Де Люс, були новоспеченими оповідачами з невеликим досвідом. Десять років перед війною він працював в AP, спочатку час від часу розписувачем, а потім репортером у Європі в 1939 році. Де Люс писав історії з європейського, африканського та російського фронтів, у тому числі історію, яка отримала Пулітцерівську премію 1944 року. про партизанів в Югославії.

Журналісти друкували свої статті на портативних друкарських машинках і відправляли їх на затвердження цензури. Іноді цензори не змінювали жодного слова. Однак в інших випадках вони видаляли ключові подробиці історії або видаляли цілі статті, що призводило до кількох гострих розбіжностей у таборах преси. Незважаючи на те, що журналісти боролися як із недоліками технологій передачі, так і з цензорами, вони здебільшого були вільні повідомляти про все, що наважувалися побачити [14].

Афроамериканські репортери Рой Оттлі та Оллі Стюарт працювали над зміцненням морального духу чорношкірих військовослужбовців і підживляли інституційний расизм, властивий американському військовому інституті. Жінки-журналісти намагалися подолати гендерні упередження, описуючи триумфи Терез Мейбл Бонні, Айріс Карпентер, Лі Карсон та Енн Стрінгер [17].

Війна у В'єтнамі та Перській затоці змінила масштаби воєнних репортажів у світі. «Якби ви могли розповісти історію і залишатися об'єктивним, це було б чудово. Якщо ти знімаєш солдатів у таборі, вони завжди скажуть, що все добре. Ми допомагаємо людям, будуємо мости, але з часом глядачі знають, що це неправда. Вони не дурні. Вони бачать жертви серед цивільного населення, а потім бачать, як генерали не визнають своїх помилок. Це також залежить від того, до якого підрозділу входить журналіст. Якщо ви працюєте в НАТО, у вас є більше шансів розповісти свою історію і бути об'єктивним, ніж у американських військових. Німецькі та французькі військові також супроводжуватимуть вас, але зрештою дадуть вам трохи свободи, щоб розповісти свою історію так, як ви хочете. Для будь-якого акредитованого журналіста життєво важливим є згадати в кінці свого репортажу, що те, що бачать глядачі, це те, про що йому чи їй дозволили розповісти або побачити військові сили» [19, с. 63].

З роками висвітлення ЗМІ у зонах бойових дій змінилося. Військові зрозуміли, що їм потрібні ЗМІ, і навпаки. Збройні сили зараз вводять журналістів у свої підрозділи в більшості зон бойових дій. Можна часто побачити журналістів у кевларових куртках, які ведуть репортажі з лінкорів або в автомобілях Humvee. Наскільки ці журналісти об'єктивні, коли їм надають місця в перших рядах і охороняють на полях битв? Скільки їм дозволено звітувати? [19].

Події кінця 80-х – початку 90-х років внесли суттєві корективи до системи міжнародного поширення інформації, що склалася після Другої світової війни, обумовлену гострою ідеологічною конфронтацією. Одним з яскравих проявів

цього стала криза, що вибухнула в 1990 р. в Перській затоці. Криза в Перській затоці показала, що ЗМІ, спочатку покликані неупереджено відображати ті чи інші події, насправді є провідниками певних політичних поглядів, амбіцій, стають засобом досягнення конкретних цілей і завдань не тільки в суспільствах з авторитарною формою правління, а й у давно усталених демократичних суспільствах. Феномен «інформаційних воєн» має перспективи розвитку й у подальшому, а в умовах формування глобального інформаційного простору може набувати дедалі витонченіші і химерні форми як і технологічному виконанні, і у психологічному впливі, де роль засобів масової інформації не тільки не буде слабшати, а й буде лише зростати. У таких умовах художній воєнний репортаж набуває особливої соціальної та політичної сили.

У діяльності американських ЗМІ щодо висвітлення кризи в Перській затоці простежувалася тенденція зростання її інтенсивності у міру з посилення впливу фактора «американських інтересів» у зоні конфлікту. Відразу після іракського вторгнення американські ЗМІ - преса й телебачення - у круто замішаних виразах і жовчних фразах відкрито засудили агресію Іраку. Прибуття перших військових підрозділів США американські ЗМІ сприйняли також із великим ентузіазмом. Незважаючи на таку сприятливу початкову реакцію, заява Джорджа Буша про дворазове збільшення дислокації збройних сил США в Перській затоці викликала різну реакцію на сторінках провідних американських друкованих видань: Вашингтон Пост, Нью Йорк Еймс і Лос Анджелес Таймс. Однак загалом американська преса засуджувала агресивні дії Іраку, а Саддам Хусейн став справжньою «суперзіркою», антигероєм американської преси, яка постійно порівнювала його з Гітлером. Видання були на боці американського президента та здійснюваної ним політики в Перській затоці.

Одним із яскравих «класичних» прикладів художнього (літературного) воєнного репортажу є «Воєнні щоденники» Романа Х'юета про нинішню війну в

Україні: «Війна — це, перш за все, досвід руйнування світу. Це втрата близьких; це вигнання і знищення. Зникнення орієнтирів, які зазвичай структурують повсякденне життя, випробовує психіку людей. Крах світу – це не просто трагедія – він породжує безліч несподіваних емоцій у кожному з нас» [11].

Ще один приклад – яскраві літературні репортажі американської журналістки Жанін ді Джованні. Відома своїми жахливими та миттєвими повідомленнями із Сараєво, Сьєрра-Леоне, Іраку та Сирії для London Times, Джанін обрала незвичний шлях до репортажів про війну. Вона відвідала семінар із художньої літератури в Майстерні письменників Айови та здобула ступінь магістра з порівняльного літературознавства в Лондонському університеті. За її словами, вона звернулася до репортажів про війну, коли побачила фотографію ізраїльського солдата, який живцем хоронив палестинського підлітка за допомогою бульдозера, наповненого піском. «Мене це страшенно турбувало, тому я пішла в це місце. Я познайомилася з адвокатом-правозахисником, який провів мене в табори для біженців і сказав: «Якщо у вас є можливість писати про людей, які не мають права голосу, то ви зобов'язані». І це було все» [12].

Зараз Джованні є редактором Newsweek на Близькому Сході. Її книги включають «Привиди при денному світлі: мемуари про війну та кохання» (Ghosts by Daylight: A Memoir of War and Love); «Місце на краю світу: нариси з краю» (The Place at the End of the World: Essays from the Edge); «Проти Чужого» (Against the Stranger) про вплив окупацій під час першої інтифади як на палестинців, так і на ізраїльтян; і «Швидкий і мертвий» (The Quick and The Dead) про облогу Сараєво. Її останній твір – «Ранок, коли вони прийшли за нами: повідомлення із Сирії» (The Morning They Came for Us: Dispatches from Syria). Її розповіді просякнуті трагізмом смерті дитини, жорстоких тортур військовополоненого. Вона каже: «Це те, що я хочу зробити, шокувати їх, відірвати від самовдоволення. Але я не роблю це свідомо. У деяких рецензіях на мою

останню книгу можна сказати: «немає обмежень», вона розповідає ці гіркі історії неймовірно яскраво. Але я просто розповіла своїм читачам те, що сказав мені мій звіт. Я не перебільшувала, нічого не додавала. Мені не довелося» [12]. Хоча журналістка заявляє про те, що нічого не додає від себе, використовуючи лише сказане респондентами, сам стиль її репортажів, їхня художня манера однозначно впливає на читачів.

Сьогодні саме засноване на факті, але художньо структуроване слово перебирає функції, колись «узурповані» фотографією, а потім телебаченням і відео – більш (як здавалося) емоційно дієвими інструментами щодо впливу на адресата (яким бачилося людство загалом). Адже саме це було психологічним, етичним надзавданням поширення інформації про масові трагедії: «Фотографії — засіб для того, щоб зробити «реальними» події, які привілейовані і просто благополучні люди, можливо, не помітили б. Довгий час деякі вірили, що якщо ці жахи зробити зримими, більшість людей усвідомлюють все неподобство, божевілля війни» [21].

Девальвація емоційного впливу зображення на глядача, очевидно, була неминуча. Фотографія і відео вже не справляють колишнього враження — їх занадто багато, і вони перетворилися на невід'ємну частину повсякденності, до того ж відокремлену від її відносного благополуччя поверхнею нескінченних, великих і малих екранів і змогою миттєвого вимкнення або перемикання. «Споглядання лих, що відбуваються в чужій країні, стало значною частиною сучасного досвіду — результат накопичених за півтора століття приношень від особливих професійних туристів, які називаються журналістами. Тепер війни, крім усього, — кімнатні видовища та звуки. У інформації про те, що відбувається в інших країнах, що називається «новиною», важливе місце приділяється конфліктам та насильству. «Головні новини там, де кров» - така традиційна установка таблоїдів та цілодобових новинних каналів» [21, с. 17]. У той самий час літературний репортаж привертає увагу переважно постфактум, це механізм свого роду реактивації

спогадів, тобто того самого, що має етичну цінність, нагадування. Літературний репортаж розповідає про пам'ять не тільки вцілілих жертв, а й пам'ять катів. «Я повинен був їх вислухати, адже кати люди. Те, що вони зробили, теж відноситься до галузі людської поведінки. Потрібно слухати і катів, щоб зрозуміти більше», зізнається автор художніх воєнних репортажів [23]. Ягельський у книзі про дітей Уганди зауважує: «Труднощі розмови з Самуелем полягали в тому, що він був одночасно жертвою і катом. Я хотів зрозуміти його в обох ролях, зрозуміти, як він переходив з першої до другої, а потім знову до першої, вихідної» [13, с. 42]. Пам'яттю обтяжені обидві сторони - кати і жертви, хоча пам'ять перших здебільшого домінує, а пам'ять других є таємницею (пам'ять про зло, яке офіційно замовчується, зберігається в просторі приватної пам'яті). Геноцид залишається постійною точкою відліку, мирна на вигляд повсякденність — його логічне продовження.

Структуроване слово, зокрема літературний репортаж, сплавляє воедино інформацію та емоції, знання і переживання. Художній воєнний репортаж закликає читача усвідомлено дивитися на зло, страждання та біль. «Якщо ти не знаєш, що там сталося, то тим самим ти підтверджуєш перемогу катів. Приймаєш її. Жертва потребує нашої пам'яті, нашого свідчення. Але щоб пам'ятати, хоча б частково розуміти, треба дізнатися» [8] — це ключове послання сучасного художнього воєнного репортажу, що підтверджують, зокрема, й художні репортажі про повномасштабну війну в Україні.

Журналістика не може не звертатися до теми зростання конфліктогенності міжнародних відносин. За допомогою ЗМІ відомості про напружені ситуації, революції, військові злочини тощо заповнюють сферу громадського обговорення. У разі конфлікту, особливо воєнного, вплив ЗМІ на аудиторію проявляється особливо чітко. Роль ЗМІ у впливі на громадську думку та механізми цього впливу досліджують давно та поглиблено.

Масмедіа не завжди мають

достовірну інформацію про різні аспекти військової політики держави, тому звернення до цієї проблеми в ретроспективі дає змогу визначити, наскільки адекватно ЗМІ висвітлювали конфлікт і який образ війни у результаті сформувався в суспільній свідомості. Однак, незалежно від цього, можемо стверджувати, що саме художній військовий репортаж є найбільш дієвим журналістським інструментом документування війни.

Висновки і перспективи (Conclusions and future perspectives).

Аналіз взаємодії політики збройного конфлікту та журналістики дає змогу визначити ключові аспекти їхнього існування в умовах взаємопроникнення,

що особливо актуально на тлі нестабільності як в окремих країнах, так і у світі загалом. Роль ЗМІ, а особливо художнього військового репортажу, в цьому контексті полягає не в тривіальній передачі інформації від влади суспільству – масмедіа повноцінно виконують функції регулятора усіх сфер життя суспільства. Тому необхідно осмислити специфіку участі журналістів, які працюють у жанрі художнього військового репортажу, у військово-політичній комунікації, що допоможе об'єктивно оцінити роль масмедіа на різних етапах збройного протистояння, визначити ступінь участі журналістики у формуванні та закріпленні образу війни в суспільній свідомості та культурі.

Список використаних джерел

1. Іванишин У. «Якщо б мені довелось обирати між правдою та життям, то я без вагань обрала би життя», — польська репортажистка. *Detector Media*, 2016, 08 грудня. URL: <https://ms.detector.media/maister-klas/post/17976/2016-12-08-yakshcho-b-meni-dovelos-obyraty-mizh-pravdoyu-ta-zhyttyam-to-ya-bez-vagan-obrala-by-zhyttya-polska-reportazhystka/>

2. Паплаускайте, М. Що треба знати про художній репортаж — розбираємо на прикладі Reporters. *The Lede*, 2020. URL: <https://www.thelede.media/lifehacks/2020/01/27/775/>

3. Репортаж & крапка. 25 порад і трохи більше історій для тих, хто планує або вже пише художні репортажі. URL: <https://posibnyk.reporters.media/5/>

4. Al-Abri A. War reporting and the new war paradigm: a critical analysis of the UK military's media operations policies. 2020. [PhD thesis]. University of Glasgow. <https://theses.gla.ac.uk/79026/>

5. Barnett S., & Townend, J. *Media power and plurality: From hyperlocal to high-level policy*. Palgrave Global Media Policy and Business, 2015.

6. Boylan S. A. The military-media relationship: An exercise in strategic military review. 2011. https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/militaryreview/Archives/English/MilitaryReview_2011031_art004.pdf

7. Buljung B. From the foxhole: American

newsmen and the reporting World War II. *International Social Science Review*, 86(1/2), 2011. 44–64. <http://www.jstor.org/stable/41887473>

8. Carruthers S. *The media at war*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2011.

9. Greenslade R. First world war: How state and press kept truth off the front page. *The Guardian*. 2014, July 27 <https://www.theguardian.com/media/2014/jul/27/first-world-war-state-press-reporting>

10. Hoxha A., & Hanitzsch, T. How conflict news comes into being: Reconstructing 'reality' through telling stories. *Media, War & Conflict*, 11(1), 2018, 46-64.

11. Huet R. Ukraine diaries: our ethnographic correspondent documents the war. *The Conversation*. 2022, May 31. <https://theconversation.com/ukraine-diaries-our-ethnographic-correspondent-documents-the-war-184184>

12. Hunnewell S. (2016, May 2). The art of war reporting: An interview with Janine di Giovanni. *The Paris Review*. 2016, May 2. <https://www.theparisreview.org/blog/2016/05/02/the-art-of-war-reporting-an-interview-with-janine-di-giovanni/>

13. Jagielski W. *Nocni wfdrowcy*. Warszawa: Znak. 2021.

14. Luckhurst T. *Reporting the Second World War: The press and the people 1939-1945*. Bloomsbury Academic, 2023.

15. Nohrstedt S., & Ottosen R. *New wars, new media and new war journalism: Professional and legal challenges in conflict*

reporting. Sweden: Nordicom, University of Gothenburg, 2014.

16. Norris P. *Driving democracy: Do power-sharing institutions work?*. Cambridge University Press. 2008. http://assets.cambridge.org/97805218/73192/frontmatter/9780521873192_fron tmatter.pdf

17. Piehler, K., & Trauschweizer, I. *Reporting World War II*. Fordham University Press. 2023.

18. Postema, S., & Deuze, M. Artistic journalism: Confluence in forms, values and practices. *Journalism Studies*, 21(10), 2020, 1305-1322.

19. Shaka J. Journalists in war ones: The question of objectivity. An interview with photojournalist Laith Mushtaq. *Journal of Conflictology*, 3(2),2012, 62-65.

20. Sheridan Burns, L., & Matthews, B. "Post-Industrial" journalism as a creative industry. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 2017, 11(6), 1543-1551.

21. Sontag S. *Regarding the pain of others*. Picador. 2004.

22. Spector R. H. Vietnam war. *Encyclopaedia Britannica*. 2018. <https://www.britannica.com/event/Vietnam-War>

23. Vandevordt R. Why journalists covered Syria the way they did: On the role of economic, social and cultural capital. *Journalism*, 18(5), 2015. 609-625.

24. Ward S. Classical liberal theory in a digital world. *Wiley Online Library*. 2014. <https://doi.org/10.1002/9781118591178.ch1>

References

1. Ivanyshyn, U. (2016, December 8). «If I had to choose between truth and life, I would choose life without hesitation,» – Polish reporter [«Yakshcho b meni dovelos obyraty mizh pravdoi ta zhyttiam, to ya bez vahan obrala by zhyttia», — polska reportazhystka]. *Detector Media*, Retrieved from: <https://ms.detector.media/maister-klas/post/17976/2016-12-08-yakshcho-b-meni-dovelos-obyraty-mizh-pravdoyu-ta-zhyttyam-to-ya-bez-vagan-obrala-by-zhyttya-polska-reportazhystka/>

2. Paplauskaite, M. (2020). What you need to know about artistic reporting - let's take a look at the example of Reporters [Shcho treba znaty pro khudozhnii reportazh — rozbyraemo na

prykladi Reporters]. *The Lede*. Retrieved from: <https://www.thelede.media/lifehacks/2020/01/27/775/>

3. Report & full stop. 25 tips and a few more stories for those who plan to or already write artistic reporting [Reportazh & krapka. 25 porad i trokhy bilshe istorii dlia tykh, khto planuie abo vzhe pyshe khudozhni reportazhi]. Retrieved from: <https://posibnyk.reporters.media/5/>

4. Al-Abri, A. (2020). War reporting and the new war paradigm: a critical analysis of the UK military's media operations policies. [PhD thesis]. University of Glasgow. <https://theses.gla.ac.uk/79026/>

5. Barnett, S., & Townend, J. (2015). *Media power and plurality: From hyperlocal to high-level policy*. Palgrave Global Media Policy and Business.

6. Boylan, S.A. (2011). The military-media relationship: An exercise in strategic military review. https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/militaryreview/Archives/English/MilitaryReview_20111031_art004.pdf

7. Buljung, B. (2011). From the foxhole: American newsmen and the reporting World War II. *International Social Science Review*, 86(1/2), 44–64. <http://www.jstor.org/stable/41887473>

8. Carruthers, S. (2011). *The media at war*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

9. Greenslade, R. (2014, July 27). First world war: How state and press kept truth off the front page. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/media/2014/jul/27/first-world-war-state-press-reporting>

10. Hoxha, A., & Hanitzsch, T. (2018). How conflict news comes into being: Reconstructing 'reality' through telling stories. *Media, War & Conflict*, 11(1), 46-64.

11. Huet, R. (2022, May 31). Ukraine diaries: our ethnographic correspondent documents the war. *The Conversation*. <https://theconversation.com/ukraine-diaries-our-ethnographic-correspondent-documents-the-war-184184>

12. Hunnewell, S. (2016, May 2). The art of war reporting: An interview with Janine di Giovanni. *The Paris Review*. <https://www.theparisreview.org/blog/2016/05/02/the-art-of-war-reporting-an-interview-with-janine-di-giovanni/>

13. Jagielski, W. (2021). *Nocni wfdrowcy*. Warszawa: Znak.

© Н. Адамчук

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 2, 2023

14. Luckhurst, T. (2023). *Reporting the Second World War: The press and the people 1939-1945*. Bloomsbury Academic.
15. Nohrstedt, S., & Ottosen, R. (2014). *New wars, new media and new war journalism: Professional and legal challenges in conflict reporting*. Sweden: Nordicom, University of Gothenburg.
16. Norris, P. (2008). *Driving democracy: Do power-sharing institutions work?* Cambridge University Press. http://assets.cambridge.org/97805218/73192/frontmatter/9780521873192_frontmatter.pdf
17. Piehler, K., & Trauschweizer, I. (2023). *Reporting World War II*. Fordham University Press.
18. Postema, S., & Deuze, M. (2020). Artistic journalism: Confluence in forms, values and practices. *Journalism Studies*, 21(10), 1305-1322.
19. Shaka, J. (2012). Journalists in war ones: The question of objectivity. An interview with photojournalist Laith Mushtaq. *Journal of Conflictology*, 3(2), 62-65.
20. Sheridan Burns, L., & Matthews, B. (2017). "Post-Industrial" journalism as a creative industry. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 11(6), 1543-1551.
21. Sontag, S. (2004). *Regarding the pain of others*. Picador.
22. Spector, R.H. (2018). Vietnam war. *Encyclopaedia Britannica*. <https://www.britannica.com/event/Vietnam-War>
23. Vandevoordt, R. (2015). Why journalists covered Syria the way they did: On the role of economic, social and cultural capital. *Journalism*, 18(5), 609-625.
24. Ward, S. (2014). Classical liberal theory in a digital world. *Wiley Online Library*. <https://doi.org/10.1002/9781118591178.ch1>

Abstract. *The relevance of the study is determined by the fact that the media today are an active participant in confrontation in military conflicts, representing a weapon of information warfare and shaping the discourse of perception of the conflict both at the front and in the rear, as well as at the level of the world community. The purpose of the article is to trace the evolution of artistic (fiction) war reporting within the framework of military journalism, starting from the First World War and ending with today's war of the Russian Federation against Ukraine. The methodological basis of the article was made up of both general scientific and historical-comparative research methods, which made it possible to identify synchronic and diachronic patterns of military journalism. The study revealed the role of the media in covering armed conflicts and found that in the process of media representation and mediatization of armed conflicts, a certain public opinion is formed. The media, independently or under the influence of politicians and the military, create a mediatized image of a conflict situation and armed confrontation for the mass audience. In particular, the propaganda function of such reports is noted - namely journalists strengthen morale at the front and in the rear, at the same time, however, broadcasting the attitudes of the perception of the conflict. The need to understand the specifics of the participation of journalists writing in the genre of artistic war reporting in military-political communication is emphasized, as well as the feasibility of further research aimed at determining the degree of participation of journalism in the formation and consolidation of the final image of the war in the public consciousness and culture at the national and international levels.*

Key words: *war journalism, artistic war reporting, media representation, image of war, perception of conflict.*

**THEORY AND METHODS OF TEACHING.
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ**

УДК - 37.01

[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.011](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.011)

**Розвиток медіакомпетентності у контексті виховання особистості
Development of Media Competence in the Context of Personality Education**

Inna SERHIENKO, assistant of the department of Romance-Germanic languages and translations

Інна СЕРГІЄНКО, асистент кафедри романо-германських мов і перекладу

E-mail: innaserhienko12@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3173-8214>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The article analyzes modern approaches to the development of media and human potential. It presents a modern European approach to digital tools in the educational process, especially in the professional activities of teachers, supporting new levels of communication and interaction for all participants in the educational process, as well as digital subjects of the educational process aimed at developing competencies.*

The study used the theoretical method of historical and pedagogical analysis, generalization, comparison, study of curricula, other documentation and practices of educational activities, and factual generalization, which allowed us to explore the origins of the concept of "media. Foreign experience in domestic practice is determined by the empirical method - observation and analysis.

The results reflect the general state of digital literacy in Ukrainian society, it was determined that the most prepared in this regard are representatives of the age group of students. The categories of media and information and communication competence, structural analysis allowed us to consider the system of competencies based on their basic components.

The article focuses on the importance of teachers and students acquiring the knowledge, skills, and abilities to realize and protect their democratic rights and responsibilities on the Internet. According to researches, media literate students should be able to critically and consciously evaluate media texts, maintain a critical distance from mass culture and resist manipulation.

Media-literate students should be able to critically and consciously evaluate media texts, maintain a critical distance from mass culture, and resist manipulation.

Key words: *media literacy, information technologies, media education, media culture, media personality, future teachers.*

Introduction. This article delves into the intricate relationship between media consumption, its impact on intelligence, and the broader educational framework, underlining the importance of media competence in contemporary society. As information and communication technologies dominate the modern landscape, their influence on our intelligence, ways of learning, and broader societal interactions cannot be ignored. This exploration centers on the pressing need for media literacy in the backdrop of an information-rich world, aiming to highlight its significance in modern education systems.

Bridging the gap between traditional educational methods and the digital world is

crucial in the age of the internet. Through an analysis of media's influence on intelligence, this article underscores the transformative role of media in shaping our educational paradigms and the urgent need for a media-literate generation. From emails to chat apps, and from digital libraries to global databases, the distinction in media usage between educators and students has never been more apparent.

Aims. Our aim is to provide actionable insights for educators, policymakers, and platform developers to promote responsible and enlightened digital citizenship in an era dominated by social media. Through this, we endeavor to reinforce the critical importance of media competence as an integral facet of

modern personality education. Also it is important to examine the relationship between media competence and its influence on personality development, with a focus on how media literacy shapes individual cognition, social interactions, and educational outcomes.

Objectives. The use of digital learning tools is becoming a new technology that is the basis for the development of self-education skills, modern culture and the level of education. Media literacy in working with information sources affects the intellectual growth of the individual and his or her point of view. The use of media tools in education is not only about providing the education sector with new, previously unavailable technical learning tools and new forms of presentation of educational materials, which is a means of supporting new levels of communication and interaction between participants in the educational process.

It is also important to create new opportunities for the development of media competence. The latest highly individualized educational technologies are being introduced, based on the modern personality. Therefore, teachers have an important task - to teach how to live and use the digital space in the same way as the physical world. Media education has a unique function of preparing children for life in the information space.

In today's society, media education is designed to teach the culture of communication with media, creativity, communication skills, critical thinking, the ability to fully perceive, interpret, analyse and evaluate media texts, and various forms of self-expression through media technologies. The process of personal development takes place through the use of media materials, and the skills developed transform into media literacy.

Literature Review. The concept of digital citizenship is a definition that is widely used today in the European and global communities.

Research on the problem of the media's influence on the individual and society in the field of education is presented in the works of D. Buckingham, J. Gonnet, I. Dzialoshynsky, D. Lull and L. Sellers.

Psychological aspects of media influence on personality occupied a central place in the scientific interests of L. A.

Naidenova and Y. Usov. E. Miller, G. Onkovych, N. Sayenko, O. Serbenska, V. Usata, I. Chemeris and others have studied the use of media materials. The use of computer software in pedagogy was considered in the studies of V. Bezpalko, N. Rotmistrov, G. Shetzer, L. Morska, and others. In psychological and pedagogical opinion, the issue of building the educational process is considered in the context of productive research of teacher's pedagogical activity.

Research methods. The study used the theoretical method of historical and pedagogical analysis, generalization, comparison, study of curricula, other documentation and practices of educational activities, and factual generalization, which allowed us to explore the origins of the concept of "media". The results reflect the general state of digital literacy in Ukrainian society, it was determined that the most prepared in this regard are representatives of the age group of students.[12, p. 45] The categories of media and information and communication competence, structural analysis allowed us to consider the system of competencies based on their basic components. The scientific method and comparative analysis became the basis for determining the peculiarities of the development of media and IC competence in the international educational space. Foreign experience in domestic practice is determined by the empirical method - observation and analysis.

Results and Discussion. At the present stage of society's development, the media network has a significant impact on society, everyday communication, education and professional activities of people. In this aspect, special attention should be paid to the training of future teachers, whose activities contribute to better preparation and adaptation of children to life in this society [8;9].

The result of the media education process is media literacy. Media literacy is the ability to use, analyze, and evaluate media products (Encyclopedia of Education, 2008, p. 165). Media literacy is the most important set of skills and knowledge needed by a person in the modern information society: how to find the information they need and make sure it is reliable, how to separate

propaganda from facts and filter information in situations of conflict, understand the concept of information security and how it differs from censorship, how to recognize manipulation [11;13].

Media literacy is especially important when a teacher works with children. The mass media and the Internet, having taken priority positions in shaping children's worldview, have become a particular threat to the vulnerable child's mind.

Media-literate students should be able to critically and consciously evaluate media texts, maintain a critical distance from mass culture, and resist manipulation [8].

Actions of a very different nature, composition, purpose, intent, motive, and possible consequences take place on the Internet. Here are some of the most common ones:

- Hacking - hacking into a website, with or without left-handed modification of the website's content;

- Curling - stealing information that identifies an Internet user as the owner of a bank credit card and using this information for potentially illegal financial transactions; and

- cracking - removal of software protection for further free use or distribution of pirated copies of legally purchased software;

- d.o.s. - unauthorized acquisition and use of another person's credentials to use a network;

- d.o.s. crash - any activity that causes the computer to freeze;

- Spam - unauthorized mass distribution of electronic messages of an advertising or other nature or spoofing of an e-mail address.

- Reading other people's e-mail messages.

The UN has developed a classification of computer crimes, which includes

- Fraud using computer manipulation;

- Computer interference with documents or data (usually using a computer or copying equipment);

- Damage or modification of programs and computer data (e.g., computer vandalism, use of viruses, worms and logic bombs);

- Unlawful interference with computer systems and services;

- Illegal reproduction of licensed computer programs [13].

Thus, there are many malicious

activities on the Internet, and the functioning of the network requires some control. Big business owners are most concerned about attacks on their economic interests, while non-governmental organizations and international non-profit organizations are most concerned about the availability of child pornography on the Internet [7].

Undoubtedly, the best way to provide security is to ensure that children are properly educated. Professional advice, such as limiting children's computer use, monitoring their online communication, and using the computer with them, is not always feasible. Even the appropriateness of some advice is questioned, especially in the case of young people who are very sensitive to intrusion into their privacy and are knowledgeable and competent enough to circumvent the controls imposed on them. Moreover, children today are much more confident online than their parents.

It is worth mentioning organizations that can inform people about the presence of illegal materials on the Internet. The most famous of these are NLIP (Nederlandse Internet Providers) and the Internet Watch Foundation (UK; www.delitosinformaticos.comJ) [1].

According to the British researcher Jane D. Brown, the concept of media literacy is defined differently for people of different professions. Traditionally, media literacy allowed people to analyze and evaluate literary works and create high-quality texts. However, in the second half of the 20th century, media literacy has evolved into the ability to competently analyze, evaluate, and use print media, film, radio and television programs, and the Internet.

By developing media literacy, a person can more clearly recognize the boundaries between the real world and the world created by the media [8].

British media education researcher Len Masterman (Len Masterman) identifies four most important areas of media education:

- 1) authorship, ownership and control in the media industry;

- 2) ways of realizing the impact of media texts (i.e., how information is encoded);

- 3) representation of the environment through media;

- 4) media audiences. To this can be

added the specific characteristics of media as a channel of information transmission.

The Dutch organization was established in 1996 and, upon receiving a signal, usually advises the content provider to remove the material from its website. If this advice is ignored, the police are contacted. The British Foundation, also established at the same time, works in a slightly different way, not only bringing together access providers but also changing the content of information. Government organizations are also actively involved, and the Foundation works in close cooperation with the police. In most countries, there are now special computer departments of the police and security services to combat pedophilia. The non-governmental organization "Save the Children" is also working on the safety of children in cyberspace [1].

They have good attitudes toward security but less knowledge and fewer skills and practices related to the safe and responsible use of the Internet. Future lines of work are proposed, aimed at responding to the demand for a better prepared and more digitally competent citizenry.

The demand for education in security, privacy and digital identity is becoming increasingly important, and these elements form an essential part of initial training.

Pedagogical innovations based on the use of information and communication technologies are the main direction of modern development of national education, a single educational space that serves the purposes of forecasting the development of education, purposeful design, planning and forecasting the results of determining the criteria for achieving educational goals.

Education systems recognize the importance of training teachers in ICT mastery, particularly in relation to safety, but initial teacher training programs usually treat digital competence transversally [5].

For example, it includes educational concepts, luminous methods, educational systems, and other technologies.

If we understand media competence as a synonym for media literacy, then according to Kubbey R., media competence/media literacy is the ability to use, analyze, evaluate, and communicate messages in their various forms.

The Russian aggression in 2014

exposed the problem of Ukrainians' unpreparedness to face hybrid challenges and real information threats. Much of the disinformation was spread through the Internet and other digital channels. The government's response to the huge amount of pro-Kremlin content in 2015 was the disconnection of Russian channels from cable television packages, the removal of blatant anti-Ukrainian periodicals and books from the print media market that intensified propaganda, and the blocking of popular social networks VKontakte and Odnoklassniki. Along with the ban on the dissemination of fake messages, the transformation of the information sphere in Ukraine was taking place, and the next step was a new rethinking of the work with digital sources of information. [15, p.48]

Media competence (media literacy, media culture) is a set of motives, knowledge, skills and abilities that facilitate the selection, use, critical analysis, evaluation, creation and transmission of media texts of various types, forms and genres. Analysis of the complex functioning of the media in society.

The following elements of media competence are identified:

- Knowledge of educational opportunities and current trends in the development of various multimedia technologies.

- Ability to navigate the information flow and quickly analyze this flow.

- Knowledge of how to develop e-learning tools and the ability to use them in the educational process.

- Understanding of the pedagogical qualities of different media and their ability to develop a personality.

- Ability to make a rational choice of multimedia tools to achieve educational goals.

- Ability to design pedagogical goals and objectives, taking into account the educational resources of electronic learning tools.

- Knowledge of the perceptual uniqueness of media texts.

- Ability to analyze the content of media texts.

- Ability to create media texts independently.

- Ability to develop methods for conducting practical classes and exercises on

the computer.

- Ability to create lecture notes, auxiliary video materials in analog and digital formats, electronic teaching and learning collections.

- Ability to work with electronic mail (e-mail).

- Ability to work with websites, conduct virtual consultations and teleconferences [14].

The concept of "digital literacy" is a dynamic combination of skills, knowledge, and ways of

of thinking in the field of information, communication, and digital technologies. It influences the formation of a person's ability to successfully organize professional activities and socialize using the latest information and digital technologies. Note that this competence is also determined by the responsible application of the information in the real and digital dimensions of human activity.

Thus, digital literacy is a complex, complex phenomenon affecting human life activities in the information, globalized society. In general, digital competence consists of the following components: informational, communicative, technical, consumer. [12; p.50]

Today, children and young people, the most vulnerable social groups, are being targeted by computers, as they are increasingly connected to virtual games and are the most active consumers of cyber products. The cyber industry has only recently begun to develop, so the older generation has been exposed to it at a fairly mature age. However, this is not the case with today's youth, who have learned to use computers from an early age.

As young people develop their personality, they develop and form a set of desires that are directly realized in interaction with the environment, i.e. society. These are primarily the needs for cognition, self-realization, and communication. These needs can be satisfied in various areas, such as education, hobbies, communication with peers and elders. They are an integral part of a young person's life. The main condition for the realization of all desires, including those that contribute to the development of a young person's personality, is participation in various social groups [2; 4].

Computers are an alternative tool for realizing these desires and allow young

people to satisfy their needs without leaving their place. Moreover, they even offer opportunities for self-realization through virtual communication and the creation of a virtual self, which is most attractive to adolescents. In general, this aspect of the impact of computerization on consumers can be called isolation.

Rene Hobbs, director of the Harvard Institute, also pays considerable attention to media literacy in his research. He calls the competent perception of media information the key that opens the door to new ways of teaching and learning. Therefore, it was the Harvard Institute that authorized the public to outline the main tasks that would be solved in the process of studying a course on media literacy. At the same time, the question was raised as to how such a course could be taught at school. As a result of this work, curricula for a course on the competent perception of media information were developed. Rene Hobbs himself names seven important fundamental positions regarding the need to introduce such a course, which, in his opinion, makes it possible to understand what it means to be an educated person in modern society:

- 1) Appreciate and tolerate different types of information.

- 2) To be able to make the right choice in an information-rich environment.

- 3) Understand and respect different points of view.

- 4) Be able to formulate and disseminate messages.

- 5) Effectively develop family, social and cultural ties.

- 6) Identify tasks for the future that are significant for the individual.

- 7) To be part of a community that is valued and respected by colleagues and friends [10, 11].

American media educator S. J. Behren created a classification of skills for a media competent person:

- Ability and willingness to make efforts to perceive, understand the content of the media text and filter the "noise"

- Understand the impact of media text
- Ability to distinguish between emotional reactions when perceiving media texts and respond accordingly

- Make competent assumptions about the content of media texts

- Knowledge of genres and the ability to determine the synthesis of media texts

- Ability to think critically about media publications, regardless of how influential their sources are

- Knowledge of the specific language of different media and the ability to understand their impact, regardless of the complexity of media texts.

Barry Duncan names 6 main reasons, which, in his opinion, explain the need to implement such a course:

1. The media dominate our political and cultural life;

2. Almost all information that does not belong to direct experience is media information;

3. The media contribute to the creation of powerful models of social values and behavior;

4. Information affects us without us realizing it (McClaren, "The Invisible Environment");

5. A competent perception of the media can increase the amount of information mastery;

6. Competent perception of the media can change passive relationships into active ones [3].

Scientists who advocate the need for special training of children and youth in the competent perception of the media attach particular importance to the sixth point. The organization Citizens for Media Literacy also encourages the public to turn a passive attitude to information into an active one, and tries to attract privatized, commercial sources of information in order to ensure pluralism in citizens' political views [3, p.44].

Analyzing the works of R. Cuban and J. Potter, we can distinguish the basic concepts of media education: "media agencies", "media categories", "media technologies", "media languages", "media representations", "media audiences".

According to the analysis of W. Potter's information sources, the development of media competence is based on the following elements:

1. experience;

2. active use of media skills;

3. maturity and readiness for self-education.

The main tasks in the formation of a media competent personality are

- awareness of media, ability to choose the right information, avoid information "garbage", protect oneself from the potential impact of harmful information and take into account its direct and hidden influence;

- reflection and critical thinking, which ensures conscious consumption of media products, is based on effective orientation in the media space, and understanding of the media needs of the individual, adequate and comprehensive assessment of the content and form of information, complete and critical interpretation;

- the ability to create media for competent and healthy self-expression and the realization of life goals, improving the quality of interpersonal communication, familiarity with the social environment, networks of relationships and quality of life in communities important to the individual;

- creation of certain aspects of media culture: visual media culture (perception of cinema, television), music media culture, evolution of aesthetic preferences in media-mediated arts, and current trends in media art [9].

In our opinion, it is correct to believe that competent and competent perception of information can help students regain a sense of attraction to the spiritual word, and show the fundamental differences between the culture of visual and printed text. Thus, given the powerful influence of the media on personal development, we can conclude that it is necessary to introduce a media education course in Ukrainian secondary schools, using the best achievements and traditions of teaching this course in Western schools. The end result of mastering this discipline should be the media literacy of students, which would provide them with analytical thinking and adequate perception of the information offered by the media [11;12].

Today, innovative information technologies are used in all fields related to modeling reality, but the most important political, economic, spiritual and other problems of society are being solved and will be solved by those who recognize reality.

Human activity in the process of mass communication is constantly expanding, determined by the effectiveness of media involvement in the sphere of influence, which is manifested in the improvement of the social and cultural level of individuals. The spectrum

of information needs is expanding, awareness is deepening, and requirements for the quality of mass information are increasing. In addition, the simultaneous assimilation of social experience increases the influence of the media.

The development of the Internet is largely determined by users. The Internet is inherently democratic. The most important reason for this is that the network structure increases the opportunities for the public to express their views.

The scientific community, which once participated in the development of the "web of networks", is increasingly frustrated by the "cluttering" and commercialization of the Internet. Therefore, it has been proposed to create a more closed Internet-2 network that would function as a better means of transmitting and exchanging scientific information.

However, the functions of the Internet are much broader and are rather a "hybrid" means of communication - mass and interpersonal. In addition, an important function of the network is to receive, process and store information. The Internet is not only a radio station, newspaper, telephone and post office, but also a huge library and archive.

In today's world, saturated with information and communication technologies, many skills that were previously required only by a narrow circle of specialists are now in demand. The ability to work effectively in the face of powerful information flows is required in many industries and in most modern professions. That is why it is very important for young people to choose the right profession and career, as well as to have a productive working life.

It is important to choose a profession and make a career in the future.

This means effectively interacting with the modern information world mediated by various media.

Media socialization is a new phenomenon in the information society (and perhaps in human civilization as a whole) and is associated with the disappearance of traditional ways of meeting and entering the adult world and the crisis of the family as a social institution. The period during which this change took place is not yet sufficient to fully analyze its consequences and draw clear

conclusions. The psychological logic of analyzing the mental world of children in the context of media socialization raises concerns about current trends. Therefore, it is necessary to increase the level of media psychological competence of parents who are responsible for providing the necessary conditions for the happy development of their children's personalities.

Since the beginning of 2000, US scientists have identified 12 types of intellectual skills necessary for effective interaction with the information space (the findings of 1999 were confirmed by the National Research Council in 2006). Focusing on the development of these skills, a computer game was developed that can be used for educational and developmental activities with children:

1) Constant immersion in reasoning (solving problems requires several days of reflection using various sources);

2) managing complexity (solving a problem requires considering complex systems with unpredictable outcomes, such as epidemics or environmental problems);

3) testing solutions (solving a problem requires an assessment of the current situation as well as a plan for implementing solutions);

4) managing problems with imperfect solutions (you need to be prepared for the fact that your own actions and interventions in the situation will not always give the ideal result, sometimes action plans need to be reorganized based on feedback from the experience of implementing the solution);

5) organizing and navigating knowledge structures and evaluating knowledge (this involves collecting and evaluating information from different people, which may be contradictory)

6) collaboration (this is an important principle in the modern information world, where we must be together);

7) communicating with other audiences (the ability to find ways to present the results of your work to others who are not involved in the process of cooperation);

8) expectation of the unexpected (this paradox is related to the complexity of the world and the need to be prepared for all kinds of unexpected events (the probability of which is very low), because it is impossible to predict all events in a linear way)

9) anticipation of technological changes (technological changes are constantly changing, and intellectual problem-solving skills should be easily transferred to new situations)

10) abstract thinking about information technology (the goal is not to specialize in technology, but to understand the functions of technology and how it can be a resource in solving problems) [9].

The impact of media on intelligence depends on how a person uses media and how media practices are integrated into their daily work and meaning of life.

The information society leads to fundamentally new types of social relations, as the life of a modern person is somehow realized through information and communication technologies. Under these conditions, the functioning of the education system is fundamentally changing, which gives rise to a number of serious problems.

According to our observations, the main difference between teachers and students is that there is almost no element of entertainment (games, music, movies) for teachers. The main means of communication for teachers is e-mail, and for students – chats and instant messaging programs to ensure simultaneous communication [7;11].

One of the main ways the Internet is being used in education is to provide access to digital libraries and databases around the world.

Many countries are currently implementing large-scale projects to digitize library collections, providing free access to materials not protected by intellectual property rights. Much of the information gets into digital libraries not in an organized way, but thanks to enthusiasts who scan books and other materials to share information with the community, even if it violates intellectual property laws.

On the other hand, there is also the

problem of oversaturation of the field with information on certain topics. Another problem is the low quality of published materials. In addition, most websites are written in English. Therefore, Ukrainian consumers need to know English and other foreign languages to make full use of the Internet.

Conclusions. A modern teacher needs flexibility and innovative thinking, the ability to adapt to rapid changes in living conditions, which place new demands on the teacher's professional competence.

The rapid development of information and communication technologies and media systems in modern society requires their skillful and safe use. Media competence is a multifaceted concept that depends on many factors and should be developed throughout life. Extremely changing social spheres of modern society require an unbiased approach. The analysis of media products and their use in education contributes to the development of media culture and media competence. However, no innovation can ensure the technical efficiency of the educational process without taking into account past experience and future needs. The prerequisites for the development of a person's media competence are their readiness for self-improvement and clear internal motivation.

It is important to remember that "becoming media competent" does not mean that it will be enough to take some courses, get a certificate, and that's it. Media literacy is a practical skill and a lifestyle trait. A media-literate society is ready to check questionable information, to be in the flow of this information, and is able to critically evaluate this flow. Thus, the low level of social media literacy can be eliminated through media education, which is implemented on a mandatory basis at the national level in schools and higher education institutions.

особистості: соціально-психологічний підхід. Навчально-методичний посібник. К. : Міленіум, 2018. 440 с. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/mediakultura-osobystosti-sotsialn>

3. Басюк Л.В., Доброскок І.І. Розвиток креативності як необхідна умова професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. Humanitarium,

Список використаних джерел

1. Баришполець О.Т., Найдьонова Л.А., Г.В. Мироненко, О. Є. Голубєва, В. В. Різун та ін. Найденова, Навчальний посібник. К.: Міленіум, 2009. 440 с. Онкович Г.В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа.

2. Баришполець О.Т., Найдьонова Л.А., Мироненко Г.В. та ін. Медіакультура

2017. Том. 39, Вип. 2 : Педагогіка. С. 7-16.

4. Волошенюк О. В., Ганик О. В., Голощанова В. В., Дегтярьова Г. А., Іванова І. Б., Кожанова А. Ю., Писа Г. Й., Шкребець О. О., Янкович О. І. Медіакультура в початковій школі. / За ред. / Київ: ЦПЕ, АУП, 2018. 234 с. URL: http://www.aup.com.ua/uploads/Pochatkova_school_2018.pdf

5. Гальєго-Арруфат М.-Х., Торрес-Ернандес Н., Пессоа Т. Компетентність майбутніх учителів у сфері цифрової безпеки. Комуникатор, н. 61, т. XXVII, 2019 | Журнал досліджень медіаосвіти. DOI: 10.3916/C61-2019-05

6. Довгополик К. А., Маркус І.С. Досвід опрацювання існуючих платформ для впровадження смарт-комплексів у підготовку майбутніх учителів трудового навчання і технологій. Наукові записки. Серія педагогічних наук. К.: НПУ імені Драгоманова, 2021. Випуск 151. с. 53–63.

7. Зоря Ю. М. Нова грамотність у цифровому суспільстві. Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи. Матеріали П'ятої міжнародної науково-методичної конференції. Київ: Центр вільної преси Академії української преси. 2017. с. 20-26 (українською)

8. Іванов В. Ф., Волошенюк О. В., Різун В. В. Медіаосвіта та медіаграмотність: навчальний посібник. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с. URL: <http://www.aup.com.ua/uploads/momg.pdf>

9. Іванов В.Ф., Волошенюк О.В., Різун В.В., Літостанський В.В.. Практична медіаосвіта: авторські уроки. Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. 447 с.

10. Радкевич В., Єршова Л., Кулалаєва Н. Професійна педагогіка. №2(21)'2020. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21>.

11. Титова Н., Меренюк К. Цифрова грамотність майбутніх учителів в реаліях широкомасштабної військової агресії (досвід України). Освіта майбутнього, 2(3). 2022. С.43-54. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.33>

12. Червінська І.Б. Медіадидактика початкової школи: концепція та методичні орієнтири: методичний посібник / посіб. Івано-Франківськ: Видавництво НАІР, 2019. 72 с.

13. Borshchovetska, V., Molotkina, Y., Vitomska, N., Serhiienko, I., Turitsyna, O. Overcoming Vocabulary-Related Anxieties in Students When Communicating in the Media Internationally. International Journal of Educational Methodology, 2022, 8(3), p.431–447.

14. Snikhovska, I. The Core Competencies of Media and Information Literacy. Recepcja mediów. T. Recepcja mediów przez młodzież w wieku szkolnym i przez osoby dorosłe . Pod red. B. Bonieckiej, A. Granat. Lublin: Wydawnictwo UMCS. 2018. P. 183-190 .

15. Stepanyuk A.V., Mironets L. P., Olendr T.M., Tsidylo I.M. Methods of Future Science Teachers Training to Use Smart-Technologies in the Professional Activity. Vol. 3 No. 1 (2022): South Florida Journal of Development, Miami, p.510-527 v. 3, n. 1, jan./feb. 2022. DOI: 10.46932/sfjdv3n1-038

References

1. Baryshpolets, O. T., Naydenova, L. A, Mironenko, G.V., Golubeva, O. E., Rizun, V. V. et al. Naydenova, O. T. Baryshpolets. Study guide. Onkovych G.V. (2009). Media osvita yak intelektualno-komunikatyvna merezha. [Media education as an intellectual and communicative network]. Kyiv: Millennium. 440 p. URL: http://www.medigram.ru/netcat_files/108/110/h_2966bfbf84c07057c4c9f2dda1787b32.

2. Baryshpolet, O.T., Naydenova, L.A., Myronenko, G.V. et al. (2018) Mediakultura osobystosti: sotsialno-psyhologichnyi pidhid. Navchalno-metodychnyi posibnyk. [Media culture of the individual: a socio-psychological approach: a study guide.] Kyiv : Millennium, 440 p. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/mediakultura-osobystosti-sotsialn>

3. Basiuk, L. V. (2017). Rozvytok kreatyvnosti yak neobhidna umova profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sfery obslugovuvannia. [Features of creation and use of electronic didactic games in the process of training bachelors in the specialty «Vocational Education»] DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2021-14-29-45>

4. Volosheniuk, O. V., Hanyk, O. V., Holoshchapova, V. V., Degtyareva, H. A., Ivanova, I. B., Kozhanova, A. Y., Pysa, H. Y., Shkrebet, O. O., Yankovych, O. I. (2018).

Edited by Volosheniuk O. V., Ivanov V. F. [Media Literacy in Primary School] A Teacher's Guide / Kyiv: CPE, AUP, 234 p. URL: http://www.aup.com.ua/uploads/Pochatkova_school_2018.pdf

5. Gallego-Arrufat M.-J. (2019). Torres-Hernández N., Pessoa T. Kompetentnist maibutnikh vchyteliv u sferi tsyfrovoy bezpeky [Competence of future teachers in the digital security area.] Comunicar, n. 61, v. XXVII. Media Education Research Journal. Pages 52-61. DOI: 10.3916/C61-2019-05

6. Dovhopolyk, K. A., Markus, I. S. (2021) Dosvid opratsiuvannya nayavnykh platform dlia realizatsii smart-kompleksiv pid chas pidgotovky maibutnikh vchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnolohii. [Experience of processing existing platforms for the implementation of smart-complexes in the training of future teachers of labor training and technologies.] Scientific notes. Series of pedagogical sciences. Kyiv: Drahomanov National Pedagogical University, Release 151. p. 53–63.

7. Ivanov, V. F., Volosheniuk, O. V., Rizun, V. V. (2012). Mediaosvita ta mediagramotnist: pidruchnyk. [Media education and media literacy: a textbook.] Kyiv: Free Press Center. 352 p. URL: <http://www.aup.com.ua/uploads/momg.pdf>.

8. Ivanov, V. F., Voloshenyuk, O.V., Rizun, V. V., Litostansky V. V. (2013). Practychna mediaosvita: avtorski uroky. [Practical media education: author's lessons.]. Academy of Ukrainian Press, Free Press Center, 2013. 447 p.

9. Practical media literacy: international experience and Ukrainian perspectives: Proceedings of the Fifth International Scientific and Methodological Conference (2017). Kyiv: Free Press Center, Academy of Ukrainian Press, 393 p.

10. Radkevych V., Yershova L.,

Kulalaieva N. Profesiina pedagogika. №2(21)'2020. Professional Pedagogics. The institute of Vocational Education and Training of The National Academy of Educational Sciences of Ukraine. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21>.

11. Tytova, N., Mereniuk, K. (2022). Tsyfrova gramotnist maibutnich uchyteliv v realiiakh shyrokomashtabnoi viyskovoy agresii (dosvid Ukrainy). [Digital literacy of future teachers in the realities of large-scale military aggression (Ukrainian experience).] Futurity Education, 2(3). P.43-54. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.33>

12. Chervinska I.B. Mediadydaktyka pochatkovoї shkoly: kontseptsia ta metodychni oriientyry. [Media didactics of primary school: concept and methodological guidelines]. A methodological manual / handbook. Ivano-Frankivsk: NAIR Publishing House, 2019. 72 p.

13. Borshchovetska, V., Molotkina, Y., Vitomska, N., Serhienko, I., Turitsyna, O. Overcoming Vocabulary-Related Anxieties in Students When Communicating in the Media Internationally. International Journal of Educational Methodology, 2022, 8(3), p.431–447.

14. Snikhovska, I. The Core Competencies of Media and Information Literacy. Recepca mediów. T. Recepca mediów przez młodzież w wieku szkolnym i przez osoby dorosłe . Pod red. B. Bonieckiej, A. Granat. Lublin: Wydawnictwo UMCS. 2018. P. 183-190 .

15. Stepanyuk A.V., Mironets L. P., Olendr T.M., Tsidylo I.M. Methods of Future Science Teachers Training to Use Smart-Technologies in the Professional Activity. Vol. 3 No. 1 (2022): South Florida Journal of Development, Miami, p.510-527 v. 3, n. 1, jan./feb. 2022. DOI: 10.46932/sfjdv3n1-038

Анотація. У статті аналізуються сучасні підходи до розвитку медіа та людського потенціалу. Він представляє сучасний європейський підхід до цифрових інструментів в освітньому процесі, особливо у професійній діяльності вчителів, підтримці нових рівнів спілкування та взаємодії для всіх учасників освітнього процесу, а також цифрових суб'єктів освітнього процесу, спрямованих на розвиток компетенцій. .

У дослідженні використано теоретичний метод історико-педагогічного аналізу, узагальнення, порівняння, вивчення навчальних програм, іншої документації та практики освітньої діяльності та фактографічного узагальнення, що дозволило дослідити витоки поняття «медіа». Зарубіжний досвід у вітчизняному практиці визначається емпіричним методом - спостереженням і аналізом.

Результати відображають загальний стан цифрової грамотності в українському суспільстві, визначено, що найбільш підготовленими в цьому плані є представники вікової групи студентів. Категорії медійної та інформаційно-комунікаційної компетентності, структурний аналіз дозволили

© I. Serhienko

розглянути систему компетентностей за їх базовими компонентами.

У статті акцентується увага на важливості набуття вчителями та учнями знань, умінь і навичок для реалізації та захисту своїх демократичних прав і обов'язків в Інтернеті. Згідно з дослідженнями, медіаграмотні студенти повинні вміти критично та свідомо оцінювати медіатексти, зберігати критичну дистанцію до масової культури та протистояти маніпуляціям.

Медіаграмотні студенти повинні вміти критично та свідомо оцінювати медіатексти, зберігати критичну дистанцію до масової культури, протистояти маніпуляціям.

Ключові слова: *медіаграмотність, інформаційні технології, медіаосвіта, медіакультура, майбутні вчителі.*

Enhancing Students' Writing Quality through Computer-Mediated Learning: the Role of Cognitive Activity

Підвищення якості навичок письма студентів за допомогою комп'ютерно-орієнтованого навчання: роль когнітивної активності

Oleh Zatserkovnyi, Senior Teacher for the Department of Modern European Languages at State University of Trade and Economics

Олег ЗАЦЕРКОВНИЙ, старший викладач кафедри сучасних європейських мов Державного торговельно-економічного університету, Україна

E-mail: o.zatserkovnyi@knute.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-3236-4418>

State University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine

Державного торговельно-економічного університету, Київ, Україна

Abstract: Introduction. *The use of computer-mediated learning environments has become increasingly important in enhancing students' writing skills. This study aims to explore the complex relationship between cognitive activity and writing quality in computer-mediated learning settings. By doing so, it aims to provide valuable insights for improving students' writing proficiency and maximizing the benefits of technology in language education.*

Methods. *A quantitative approach, specifically a quasi-experimental design, was employed in this study. Assessment grades were collected as quantitative data to evaluate various aspects of students' writing skills, including narrative writing, oral language proficiency, reading and writing abilities, as well as nonverbal skills and working memory.*

Results. *The number of online revisions made by students emerged as a predictive measure for both the quality of narrative structure and the length of the text. Students who engaged in more extensive online revisions demonstrated the ability to produce narrative texts of higher quality and greater length.*

Discussion. *This study provides valuable insights into the significance of online revisions, cognitive factors, and writing fluency in relation to the quality of narrative writing. It suggests that students possess revision skills but often postpone revisions until they have completed the initial draft. Furthermore, it highlights the positive influence of strong reading and spelling skills on spelling proficiency and revision abilities. The findings contribute to the existing literature and deepen our understanding of the relationship between narrative writing, cognition, and the impact of revision frequency on the quality of written narratives.*

Keywords. *English Language teaching/learning, computer-mediated learning environments, cognitive activity, writing quality, technology in language education.*

Introduction. In the contemporary era of digital advancements, technology has significantly transformed various facets of education, including language learning [23; 18]. Computer-mediated learning environments have gained considerable prominence, offering novel avenues for augmenting students' writing skills [21; 44]. Proficient writing skills are indispensable for academic and professional triumph, compelling educators to continually seek innovative approaches to enhance students' writing prowess [9; 32]. Computer-mediated learning presents a distinctive platform for engrossing students in interactive and dynamic learning experiences [39]. By integrating technology into the writing process, students gain access to a wide array of resources, collaborate with peers, and

receive prompt feedback, thereby fostering cognitive engagement [42]. The central objective of this study is to scrutinise the intricate relationship between students' cognitive activity and the calibre of their writing outputs within a computer-mediated learning environment. Cognitive activity encompasses diverse mental processes, such as critical thinking, information processing, problem-solving, and metacognition [45]. Through an exploration of the impact of cognitive engagement on writing outcomes, this research endeavours to furnish valuable insights into the efficacy of computer-mediated learning in elevating students' writing proficiency [13]. Given the aforementioned considerations, it is relevant to delve into the interactive nature of digital tools, the abundance of multimedia

resources, and the collaborative opportunities within computer-mediated learning environments because they foster cognitive engagement and enhance writing quality. By leveraging these key constituents, educators can optimize students' writing potential, promoting critical thinking, creativity, and effective communication skills. The above has created the gap for this study.

Ultimately, this research contributes to the ongoing scholarly discourse on enhancing students' writing skills and harnessing the potential of technology in language education. The subsequent sections will undertake a thorough review of pertinent literature, expound upon the theoretical framework underpinning this study, elucidate the research methodology employed, analyse the gathered data, and provide an exhaustive discussion of the findings. By investigating the intricate relationship between cognitive activity and writing quality within a computer-mediated learning milieu, this study aspires to offer valuable insights into bolstering students' writing proficiency and maximising the benefits of technology in language education.

Analysis of recent researches and publications. The scholarly discourse surrounding computer-mediated learning and its impact on students' writing abilities has witnessed substantial growth in recent years [7; 35]. Studies have explored the potential of technology in improving writing quality while highlighting the crucial role of cognitive activity [37]. Computer-mediated learning environments have emerged as powerful platforms for enhancing student engagement and active participation in the writing process [20; 43]. Scholars have emphasized the interactive nature of digital tools and their ability to facilitate cognitive activity. Drawing from Albert Bandura's social cognitive theory, computer-mediated learning creates a zone of proximal development, where students engage in collaborative writing tasks, receive feedback, and scaffold their writing skills with peer and instructor support [25]. This collaborative aspect fosters cognitive processes such as knowledge construction, metacognition, and critical thinking, resulting in improved writing outcomes. The literature identifies four key cognitive factors influencing the quality of written work: text interpretation, transcription, executive

function, and working memory [33]. Proficient text interpretation requires the integration of language skills and memory mechanisms to comprehend written material, while transcription involves transforming thoughts and ideas into written text, considering grammar, vocabulary, and syntactic structure. Executive function encompasses various cognitive processes such as attentional control, goal-directedness, planning, self-monitoring, revision, and error correction, which contribute to the organization and coherence of written work. Working memory, involving verbal information processing and phonological abilities, plays a central role by temporarily storing and manipulating information during cognitive tasks. The capacity of working memory significantly affects information processing, focused attention, and optimal allocation of cognitive resources. Empirical investigations by [41] and [43] highlight the pivotal role of these cognitive factors, emphasizing the importance of executive support in bridging language-related abilities and broader cognitive processes. Recognising and addressing these cognitive factors is crucial for educators and practitioners seeking to foster writing skills. By acknowledging the influence of text interpretation, transcription, executive function, and working memory, educators can design targeted instructional strategies that promote cognitive engagement, facilitate skill development, and ultimately enhance students' written output.

A notable aspect of computer-mediated learning that enhances cognitive activity is the abundance of multimedia resources available [10; 40]. Digital platforms provide various modes of representation, including visuals, audio, and interactive elements, captivating students' senses and facilitating information processing. Research demonstrates that multimedia-rich environments stimulate cognitive processes and encourage deeper comprehension, leading to more coherent and well-structured written outputs. Additionally, computer-mediated learning environments offer authentic writing experiences and real-world applications [44]. Online discussion forums, collaborative writing platforms, and virtual communities enable students to engage in meaningful writing tasks that simulate professional contexts. Within this authentic

framework, students analyse, synthesise, and articulate their ideas effectively, fostering a sense of purpose and motivation, which enhances writing quality. Integrating computer-mediated learning into writing instruction also nurtures metacognitive processes. Metacognition involves students' awareness and control of their thinking and learning strategies [3; 38]. Through technology-mediated tasks, students are prompted to reflect on their writing processes, monitor their progress, and evaluate the effectiveness of their strategies. Metacognitive awareness strengthens students' self-regulation skills, enabling them to make conscious decisions about their writing approach and strategically revise their work, ultimately elevating the overall quality of their writing [16; 42].

The above implies that the literature review underscores the expanding body of research that underscores the role of cognitive activity in augmenting students' writing quality within computer-mediated learning environments. The interactive nature of digital tools, the availability of multimedia resources, and the promotion of authentic writing experiences all contribute to increased cognitive engagement and improved writing outcomes. Metacognitive processes further enhance students' writing proficiency by cultivating self-regulation and strategic revision skills. While acknowledging potential challenges, the literature supports the integration of computer-mediated learning as a valuable approach to enhance students' writing skills. Building upon these findings, the subsequent sections of this study will delve into the theoretical framework, research methodology, data analysis, and discussion of the findings, ultimately providing valuable insights into maximising the benefits of technology in language education and promoting students' writing quality.

Therefore, the purpose of this study is to investigate the relationship between students' cognitive activity and the quality of their writing outputs within a computer-mediated learning environment. The research questions for the study were as follows: (a) what is the impact of the writing process variable on the written content and the utilisation of narrative text conventions? (b) how does the cognitive factor affect the writing process and the overall quality of the

final narrative writing product?

Materials and methods of research.

The study employed a quantitative methodology, specifically utilising a quasi-experimental approach, as described by [21]. The quantitative data for the study were collected from assessment grades, which were used to evaluate students' narrative writing skills, oral language skills, reading and writing abilities, as well as their nonverbal skills and working memory. The collected data were processed using the *Jamovi* computer software (version 2.2.5) [14]. The research involved a sample of 36 students majoring in HR management and Marketing at the State University of Trade and Economics. In order to ensure the homogeneity of the sample, the participating students underwent an initial assessment of their reading comprehension skills. The participants were required to allocate 2 hours per week, from February to April 2023, for engaging in group activities focused on writing narrative texts. They completed their assignments using ZOOM platform, and their progress was observed by two volunteer colleagues who were lecturers in English for Specific Purposes and held PhD degrees.

To assess students' narrative writing skills, the researcher provided a predetermined theme for the narratives while leaving other elements, such as characters, plot, and setting, up to the students' discretion. Each student was requested to write the assigned texts with their cameras switched on. During the writing process, students were recorded using a screen recording application – which was installed by students before taking part in the study – facilitating the examination of the cognitive aspects and processes that emerged during their writing. The recorded sessions that were sent by the students to the researcher captured the entire writing process, starting from the drafting stage, through spontaneous revisions, and concluding with revisions made after completing the initial draft. The components of the writing process analysed are detailed in Table 1, along with their respective explanations.

Drafting fluency was measured by calculating the number of words produced per minute, while the final product of each student's writing was assessed based on the overall word count. The researcher did not

examine the aspect of pauses in the writing process. However, the revision aspect was carefully analysed, focusing on three types of revisions: spontaneous revision, post hoc revision, and insertion revision. Spontaneous revision involved replacing words or sentences immediately after writing them. Post hoc revisions referred to revisions made to the last word in each sentence. Insertion revisions involved adding new words or sentences to the written text. Therefore, it can be concluded that spontaneous revisions are considered as online local revisions, post hoc revisions as local post-drafting revisions, and insertion revisions as post-drafting global revisions. The quality of the final writing product was assessed based on the overall structure of the narrative, utilising narrative assessment criteria. These criteria consisted of seven aspects, each scored on a scale of 1 to 5, with 1 representing the lowest score and 5 the highest. Three aspects focused on the grammar of the story content, including the introduction, resolution, and conclusion. Two aspects assessed the students' use of literary language, specifically terms describing mental conditions and characters. The remaining two aspects evaluated the coherence between paragraphs, encompassing coherence and cohesion. The

researcher applied the narrative assessment criteria to assess the writing quality and achieved an inter-rater coefficient of 90%.

The sampled students' oral language skills were evaluated using a vocabulary scale that assessed their receptive vocabulary. This scale demonstrated a high internal consistency reliability of 90%. Additionally, the researcher assessed the students' receptive grammar, utilising a researcher-designed formative assessment purpose grammar-in-context test which was designed as recommended by [5], which yielded a consistency reliability of 95%. For assessing expressive language skills at the morphological, syntactic, and semantic levels, a sentence model was employed. In this approach, students were presented with a context featuring two pictures, and they were required to construct sentences that corresponded to the given pictures. The results of this sentence model test yielded a total of 25 sentences with varying levels of complexity. The analysis of the responses revealed that most errors occurred at the morphological and semantic levels. The reliability of the measurements obtained through the sentence model test, conducted on the sample, was found to be 92%.

Table 1. Elements of Narrative Text Process and Product (based on Herman, 2009)

Component	Explanation	Measurement
Product size	Length of narrative story	Total words
Narrative Structure Quality	Overall assessment of narrative structure quality based on seven aspects	Total score
Long story	Total number of words in the narrative	Count
Misspelling	Percentage of misspellings in the narrative	Percentage
Punctuation error	Percentage of errors in capitalisation and punctuation in the narrative	Percentage
<i>Process steps</i>		
Smooth drafting	Number of words written per second during the drafting process	Words per second
Spontaneous Revision	Number of word changes made during the writing process	Count
Post hoc Revision	The number of word changes made after completing the initial draft	Count
Text Revision	The number of words or sentences inserted into the narrative	Count

The students' reading proficiency was assessed using the cloze technique, a widely recognised method in educational research [19]. In this evaluation, participants were presented with a passage containing strategically placed blanks and provided with three answer choices. Their task was to carefully select the most suitable option to complete the text coherently.

The administered cloze test encompassed a comprehensive 500-word passage, designed to gauge the students' reading aptitude and comprehension. Additionally, a dictation test, comprising ten sentences, was conducted to evaluate their writing skills, with particular attention given to accurate spelling and proper capitalisation. These rigorous

assessments of reading and writing abilities were employed as essential reference points for comparing the final outcomes of the students' narrative writing, enabling a comprehensive analysis of their language proficiency.

The nonverbal ability of the students was quantitatively assessed through the utilisation of an analogy test to measure academic potential of undergraduate students [34]. The resulting data exhibited a commendable level of consistency among the students, as evidenced by a reliability score of 91%. This score substantiates the students' competence in nonverbal reasoning, thereby validating their eligibility to partake in the subsequent assessment of narrative text writing ability. Moreover, the students' working memory capacities were evaluated employing an intelligence scale. The evaluation encompassed the measurement of short-term memory in the forward recall condition, as well as the assessment of working memory in the backward recall condition, both of which bear direct relevance to writing proficiency. The internal consistency reliability of the working memory measurement yielded a robust score of 78%.

Results of the research and their discussion. The results of the study drawn from the outlined above measurements

showed that the organisation of the writing process has an impact on the written content and the utilisation of narrative text conventions and the cognitive factor has an impact on the writing process and the overall quality of the final narrative writing product.

The reading abilities of the students were transformed into z-scores to facilitate a rigorous examination of their performance. The obtained results demonstrated a normal distribution pattern, with an average reading ability z-score of 0.00 ($SD = .97$), while the average spelling ability was found to have a z-score of -0.03 ($SD = 1.11$). Upon analysing these processed scores, no statistically significant differences were observed between the two competencies of reading and spelling. However, a robust and statistically significant positive correlation emerged between the two scores ($r = 0.72$, $p = 0.001$), indicating a strong association between reading and spelling abilities. Additionally, the expressive language ability score was also converted into a z-score, revealing an atypical distribution pattern ($Mz - score = 0.01$; $SD = 1.44$). The comprehensive overview of students' cognitive abilities, encompassing various aspects contributing to their narrative writing skills, is presented in Table 2.

Table 2. Results Drawn from Measurements of Students' Cognitive Ability

Component	Mean	SD	Mean standard
Nonverbal IQ	16.51	5.23	115
Working memory	13.11	4.54	88
Words in Context	92.32	15.61	112
Grammar in Context	17.11	4.22	109
Language of Expression	25.31	13.03	
Spelling error	4.99	2.47	
Reading of the text (words per minute)	73.42	31.33	

Note. * $p < .05$. ** $p < .01$.

A bivariate correlation analysis was conducted to examine the relationships among the different components of students'

cognitive abilities. The findings of this analysis are displayed in Table 3, showcasing the correlations between these variables.

Table 3. Correlation Matrix of Students' Cognitive Abilities

Measure	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Nonverbal IQ	–	-0.07	0.54**	0.53**	0.65**	0.73**	-0.32	0.53**
2. Memory of working	0.52**	0.05	–	0.34*	0.41*	0.53**	-0.48**	0.62
3. Words in Context	0.54**	-0.06	0.37*	–	0.38*	0.57**	-0.44*	0.45*
4. Grammar in Context	0.62**	-0.06	0.43*	0.34*	–	0.56**	-0.47**	0.52*
5. Language of Expression	0.72**	0.05	0.52**	0.43**	0.54**	–	-0.39*	0.52**
6. Spelling error	-0.32	-0.31	-0.54**	-0.47*	-0.54**	-0.42*	–	-0.72**
7. Reading of the text	0.49**	0.24	0.62**	0.47*	0.53**	0.52**	-0.68**	–

As can be seen in Table 3, the nonverbal IQ showed a significant positive correlation with Memory of working ($r = 0.52$, $p < .01$), Words in Context ($r = 0.54$, $p < .01$), Grammar in Context ($r = 0.62$, $p < .01$), and Language of Expression ($r = 0.72$, $p < .01$). Memory of working exhibited significant positive correlations with Words in Context ($r = 0.37$, $p < .05$), Grammar in Context ($r = 0.43$, $p < .05$), and Language of Expression ($r = 0.52$, $p < .01$). Words in Context demonstrated a significant positive correlation with Grammar in Context ($r = 0.43$, $p < .05$) and Language of Expression ($r = 0.54$, $p < .01$). Grammar in Context exhibited a significant positive correlation with Language of Expression ($r = 0.56$, $p < .01$). Spelling error showed a significant negative correlation with Nonverbal IQ ($r = -0.32$,

$p < .05$), Grammar in Context ($r = -0.47$, $p < .01$), and Reading of the text ($r = -0.68$, $p < .01$). Reading of the text displayed a significant positive correlation with Nonverbal IQ ($r = 0.49$, $p < .01$), Memory of working ($r = 0.62$, $p < .01$), Words in Context ($r = 0.47$, $p < .05$), Grammar in Context ($r = 0.53$, $p < .01$), and Language of Expression ($r = 0.52$, $p < .01$).

To address the research question regarding the association between the process and the quality of students' final writing, an analysis was conducted to examine the relationship between these two components. The findings revealed that writing fluency and online revision factors significantly influenced the variability observed in the quality of narrative structure, length, and spelling.

Table 4. Results Drawn from Assessment of Narrative Writing Process and Outputs

	Min	Max	M (SD)
Narrative macrostructural qualities	15	30	19.33 (4.19)
Text length	13	90	39.32 (17.22)
Misspelling (%)	4	70	29.43 (18.37)
Capitalisation and punctuation errors (%)	2	100	74.32 (39.01)
Smooth drafting	6.42	62.71	18.22 (13.02)
Revision of online	0	150	6.63 (3.88)
Revision of Post hoc	0	75	3.33 (3.27)
Revision of Text	0	15	0.57 (1.13)

As can be seen in Table 4, the descriptive statistics of the measured variables suggests that the narrative macrostructural qualities had a minimum score of 15 and a maximum score of 30, with a mean of 19.33 ($SD = 4.19$). Text length ranged from 13 to 90, with a mean of 39.32 ($SD = 17.22$). Misspelling percentage varied between 4% and 70%, with a mean of

29.43% ($SD = 18.37$). Capitalisation

and punctuation errors ranged from 2% to 100%, with a mean of 74.32% ($SD = 39.01$). Smooth drafting scores ranged from 6.42 to 62.71, with a mean of 18.22 ($SD = 13.02$). Online revision scores ranged from 0 to 150, with a mean of 6.63 ($SD = 3.88$). Post hoc revision scores varied from 0 to 75, with a mean of 3.33 ($SD = 3.27$). Text revision scores ranged from 0 to 15, with a mean of 0.57 ($SD = 1.13$). These findings provide an

overview of the distribution and central tendencies of the assessed variables, highlighting the variability and mean values for each component of the narrative writing process and products.

A multiple regression analysis was performed to examine the relationship

between the process components and the quality of the narrative text, specifically in terms of structure, text length, and spelling. Table 5 presents the results of the multiple regression analysis, indicating the predictive ability of the process components on the quality of the final written narrative text.

Table 5. Multiple Regression Analysis-based Assessment of Output and Process Measures in Narrative Text Writing

Output and process assessment	B	SE B	b	t	p	R ² adjusted
Output: Quality of the structure of narrative text						
Ultimate model						0.389
Written expression proficiency	-0.32	0.07	-0.62	-4.99	>0.003	
Online revision	0.31	0.14	0.43	3.58	0.022	
Output: long story						
Ultimate model						0.573
Written expression proficiency	-1.43	0.32	-0.72	-6.62	>0.003	
Online revision	1.41	0.63	0.44	3.65	0.019	
Output: spelling in narrative						
Ultimate model						0.179
Written expression proficiency	0.96	0.43	0.53	4.22	0.003	
Online revision	-0.82	0.73	-0.22	-1.14	0.381	
Ultimate model						0.179
Written expression proficiency	0.93	0.32	0.54	4.14	0.004	

The results presented in Table 5 imply that the ultimate model accounted for a significant proportion of the variance (R^2 adjusted = .389) for the product measure of quality of the structure of narrative text. The written expression proficiency had a negative and significant effect on the quality of the structure ($b = -0.32$, $SE B = .07$, $t = -4.99$, $p < .003$). In contrast, online revision had a positive and significant effect on the quality of the structure ($b = .31$, $SE B = .14$, $t = 3.58$, $p = 0.022$). Regarding the product measure of the long story, the ultimate model explained a substantial amount of the variance (R^2 adjusted = .573). The written expression proficiency negatively influenced the length of the narrative text ($b = -1.43$, $SE B = .32$, $t = -6.62$, $p < .003$), while online revision had a positive and significant impact on the length of the narrative text ($b = 1.41$, $SE B = 0.63$, $t = 3.65$, $p = 0.019$). In terms of the product measure of spelling in narrative, the ultimate model accounted for a modest proportion of the variance (R^2 adjusted = 0.179). The written expression proficiency positively influenced spelling accuracy ($b = .96$, $SE B = .43$,

$t = 4.22$, $p = .003$). However, online revision did not have a significant effect on spelling accuracy ($b = -0.82$, $SE B = .73$, $t = -1.14$, $p = .381$). Overall, these findings suggest that written expression proficiency and online revision play distinct roles in influencing different aspects of the narrative text writing process and product. The analysis results indicate that both the fluency of writing or drafting and the frequency of online revisions have predictive value for the quality and length of narrative texts. Students who demonstrate higher writing fluency and engage in more frequent online revisions tend to produce narrative texts with better structural quality and greater length. However, it should be noted that the revisions made by students with few spelling errors do not appear to predict the number of spelling errors in the final written product.

The results addressing the second research question are presented in Table 6, displaying the bivariate correlation between narrative text writing ability and cognitive ability.

The results presented in Table 6, suggest that there were significant positive correlations between the quality of narrative

Table 6. Bivariate Correlation Analysis of Components in Narrative Text Writing Assessment

Component	Working memory	Words in Context	Grammar in Context	Errors of language	Misspelling	Text Reading
<i>Outcome Evaluation</i>						
Quality of Narrative Structure	0.42*	0.43*	0.44*	-0.42*	-0.46**	0.51**
Text length	0.44**	0.26	0.41*	-0.22	-0.52**	0.53**
Spelling error	-0.32*	-0.33	-0.44*	0.52**	0.83**	-0.61**
Inappropriate capitalisation and punctuation usage	-0.32	0.23	0.31	-0.31	0.45*	-0.53**
<i>Process aspect</i>						
Writing fluency	-0.19	0.03	-0.21	0.03	0.42*	-0.22
Online revision	0.17	0.32	0.25	-0.17	-0.33*	0.41*

Note: pB 0.09; * p\0.05; ** p\0.01

structure and working memory ($r = .42$, $p < .05$), words in context ($r = .43$, $p < .05$), and grammar in context ($r = .44$, $p < .05$). Negative correlations were observed between the quality of narrative structure and errors of language ($r = -0.42$, $p < .05$) and misspelling ($r = -0.46$, $p < .01$). Additionally, a strong positive correlation was found between the quality of narrative structure and text reading ability ($r = .51$, $p < .01$). Text length showed a significant positive correlation with working memory ($r = .44$, $p < .01$) and grammar in context ($r = .41$, $p < .05$). However, it displayed a negative correlation with errors of language ($r = -0.22$, $p > .05$) and a strong negative correlation with misspelling ($r = -0.52$, $p < .01$). There was a significant positive correlation between text length and text reading ability ($r = .53$, $p < 0.01$). Spelling errors were negatively correlated with working memory ($r = -0.32$, $p < .05$), words in context ($r = -0.33$, $p > .05$), grammar in context ($r = -0.44$, $p < .05$), and inappropriate capitalization and punctuation usage ($r = -0.31$, $p > .05$). A strong positive correlation was observed between spelling errors and misspelling ($r = .83$, $p < 0.01$). However, there was no significant correlation between spelling errors and text reading ability ($r = -0.61$, $p > .05$). Inappropriate capitalisation and punctuation usage showed a negative correlation with working memory ($r = -0.32$, $p > .05$) and a positive correlation with words in context ($r = .23$, $p < .05$) and grammar in context ($r = .31$, $p > .05$). There was a negative correlation between inappropriate capitalization

and punctuation usage and errors of language ($r = -.31$, $p > .05$), while a moderate positive correlation was found with misspelling ($r = .45$, $p < .05$). No significant correlation was observed between inappropriate capitalization and punctuation usage and text reading ability ($r = -0.53$, $p > .05$). The components of the process aspect, namely writing fluency and online revision, displayed weak correlations with the other components. Writing fluency showed a negative correlation with working memory ($r = -0.19$, $p > .05$) and a negligible correlation with words in context, grammar in context, errors of language, misspelling, and text reading ability. Online revision had a weak positive correlation with words in context ($r = .32$, $p < .05$) and grammar in context ($r = .25$, $p > .05$), while showing a weak negative correlation with errors of language ($r = -0.17$, $p > .05$). There was also a weak negative correlation between online revision and misspelling ($r = -0.33$, $p < .05$). However, no significant correlations were found between online revision and working memory, words in context, and text reading ability. Thus, the results indicate that working memory, words in context, grammar in context, errors of language, misspelling, and text reading ability are significantly associated with the quality of narrative structure and text length in the product evaluation. Spelling errors are primarily influenced by misspelling, while inappropriate capitalisation and punctuation usage are moderately related to words in context and grammar in context. The process aspects of writing fluency and online revision showed limited associations with the other components.

Table 7. Results of Cognitive Ability Regression Analysis on Outcome Measures and Process

Ultimate Outputs and Processes	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>b</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>R</i> ² adjusted
<i>Output: Quality of the narrative structure</i>						0.272
<i>Ultimate models</i>						
Oral language	0.41	0.29	0.32	1.63	0.141	
Reading text	0.04	0.06	0.22	0.83	0.457	
Memory work	0.15	0.24	0.12	0.54	0.731	
Notice	0.03	0.05	0.11	0.62	0.728	
Spelling	-0.24	0.31	-0.26	-1.11	0.328	
<i>Ultimate models</i>						0.331
Oral language	0.49	0.21	0.41	2.23	0.044	
Spelling	-0.52	0.24	-0.46	-2.42	0.032	
<i>Output: long story</i>						0.364
<i>Ultimate models</i>						
Oral language	-0.57	1.29	-0.08	-0.43	0.824	
Reading text	0.017	0.18	0.22	0.93	0.512	
Memory work	1.77	1.05	0.32	1.73	0.121	
Notice	-0.97	0.099	-0.22	-0.84	0.453	
Spelling	-2.86	1.33	-0.53	-2.475	0.032	
<i>Ultimate models</i>						
Memory work	3.05	0.85	0.48	2.36	0.043	
Spelling	-2.84	0.98	-0.53	-4.18	0.007	
<i>Process: writing</i>						0.091
<i>Ultimate models</i>						
Oral language	0.61	0.74	0.29	0.83	0.546	
Reading text	-0.06	0.06	-0.19	-0.62	0.643	
Memory work	-0.31	0.64	-0.14	-0.57	0.322	
Notice	0.06	0.18	0.34	1.22	0.252	
Spelling	1.22	0.96	0.43	1.56	0.248	
<i>Ultimate models</i>						0.123
Spelling	-1.32	0.62	-0.43	-2.48	0.031	
<i>Process: online revision</i>						
Oral language	0.49	0.42	0.23	1.12	0.383	
Reading text	0.46	0.04	0.21	0.99	0.524	
Memory work	-0.06	0.41	-0.04	-0.17	0.989	
Notice	-0.06	0.07	-0.04	-0.17	0.922	
Spelling	-0.57	0.51	-0.34	-1.33	0.346	
<i>Ultimate models</i>						0.191
Spelling	-0.095	0.32	-0.51	-4.07	0.008	

As can be noted in Table 7, for the outcome measure of quality of the narrative structure, oral language showed a significant positive relationship ($B = .41$, $SE B = .29$, $b = .32$, $t = 1.63$, $p = .141$) and spelling showed a significant negative relationship ($B = -0.24$, $SE B = .31$, $b = -0.26$, $t = -1.11$, $p = .328$), after adjusting for other factors. For the outcome measure of long story, memory work showed a significant positive relationship ($B = 1.77$, $SE B = 1.05$, $b = .32$, $t = 1.73$, $p = .121$), while spelling showed a significant negative relationship ($B = -2.86$, $SE B = 1.33$, $b = -0.53$, $t = -2.475$, $p = .032$), after adjusting for other factors. For the writing process measure, only spelling showed a significant

positive relationship ($B = 1.22$, $SE B = .96$, $b = .43$, $t = 1.56$, $p = 0.248$) in the ultimate models. For the online revision process measure, none of the cognitive abilities showed significant relationships in the ultimate models, except for spelling, which showed a significant negative relationship ($B = -0.095$, $SE B = .32$, $b = -0.51$, $t = -4.07$, $p = 0.008$). Thus, these results suggest that cognitive abilities, particularly oral language, memory work, and spelling, may play important roles in specific aspects of writing outcomes and processes.

The subsequent section provides an extensive and scholarly examination of the research findings, elucidating their implications, significance, and connections to

existing literature within the field. The primary objective was to explore the interrelationship between these factors and their impact on the ultimate quality of students' narrative writing. The novelty of the above study lies in its investigation of online revisions, the exploration of cognitive factors and their impact on narrative writing, the examination of the relationship between writing fluency and spelling proficiency, the comparison with previous studies, and its contributions to the understanding of the writing process. These novel aspects contribute to the advancement of knowledge in the field of narrative writing and cognition.

The results pertaining to the revision aspect reveal that students generally engage in online revisions, while post-transcription revisions are less common. Notably, students with proficient reading and spelling skills demonstrate a higher degree of revision intensity. Moreover, the number of online revisions undertaken by students serves as a predictive measure for both the quality of narrative structure and the length of the text. Students who engage in more intensive online revisions exhibit the ability to produce narrative texts of superior quality and greater length. Additionally, it was observed that students' writing speed influences the quality of spelling in their narrative texts [8; 6]. Furthermore, the researcher conducted an analysis of the cognitive components, revealing a robust correlation with the writing process factor. Based on the research outcomes, spelling, oral language, and working memory emerged as significant process factors capable of predicting the quality of narrative writing.

The fluency of students' writing has a modest impact on their spelling proficiency, aligning with existing models that highlight how limited spelling skills can impede the conversion of ideas into written text. Another noteworthy finding is that the frequency of online revisions serves as a predictor for both the narrative structure quality and the length of the story. Students who engage in frequent online revisions tend to produce superior narrative writing [22]. This finding is corroborated by the results of correlation analysis, which indicate that students with strong reading and spelling abilities engage in online revisions more frequently.

The findings of this study are consistent

with previous research demonstrating the impact of revision frequency on the quality of narrative writing among the first- and second-year university students. Additionally, students' revisions significantly contribute to writing quality. Notably, revisions focus more on substantive aspects rather than mechanical components. Researchers employed revision instructions within texts containing errors to assess students' revision abilities. A comparison between the revision process and the quality of the final writing was conducted to evaluate the contribution of the revision process [1; 2]. To differentiate between students with proficient writing skills and those without, they were tasked with revising incorrect texts and integrating them into the process. This study aligns with previous research indicating that students possess revision skills; however, their utilization is hindered by the executive burden imposed by other components of the writing process. This is further supported by studies suggesting that students often delay revisions until the completion of the initial draft, resulting in more intensive and thorough revision efforts [15; 17]. Such revision processes are frequently observed among early and intermediate-level students. Notably, students who engage in more frequent online revisions demonstrate improved spelling skills.

This enhanced spelling ability diminishes the executive demands, allowing students to focus on identifying misspellings within the text. The findings of this study are consistent with previous research highlighting the contribution of online revisions to text quality. The students tend to employ storytelling strategies and leverage their oral language skills to produce writing without engaging in prior revision. Classroom instruction provides students with various learning methods to revise and refine their texts, facilitating the production of high-quality writing. Generally, students' awareness and proficiency in text revision emerge approximately after entering high school age and first years at university. However, certain students with strong reading and spelling skills are capable of harnessing revision skills to enhance the quality of their writing [24; 26]. The revision abilities exhibited by graduates primarily involve modifications to simpler components such as word changes, while

middle-grade students engage in more substantial alterations, including sentence modifications, insertions, or adjustments to narrative storylines. These findings align with previous research, which indicates that post-transcriptional revision is a skill commonly developed among the students [29; 28].

The findings of this study indicate that the cognitive processes employed by students when writing using a computer or tablet are relatively similar to those used when writing manually by hand. However, a contrast arises with previous research that incorporated picture-based writing instructions, which found that oral language skills did not significantly impact the quality of the final narrative writing product [30; 31]. The presence of visual aids in those studies may have mitigated the optimal utilization of students' executive functions. In contrast, our study reveals a significant influence of both oral language skills and reading skills on the quality of narrative text structure. Additionally, a strong correlation is observed between selective attention, capitalisation, and punctuation skills in narrative writing. Selective attention, acting as a cognitive control mechanism, exhibits a correlation with text length and writing fluency, aligning with previous studies examining selective attention components.

This particular aspect of the narrative writing process demonstrates a correlation solely with cognitive abilities related to spelling and reading, in contrast to the quality of the final product, which shows a correlation with oral language skills, attention, and working memory. Furthermore, regression analysis indicates that spelling is a cognitive factor influencing both transcription and revision fluency. From these observations, it can be concluded that this facet of the writing process is intricately linked to students' cognitive abilities [12; 36]. Reading and spelling skills emerge as vital factors facilitating students' transcription efforts. This finding is reinforced by previous research indicating a positive contribution of spelling proficiency to the length of narrative texts [4].

One limitation of this research is the restricted writing time, allowing only 35 minutes for narrative text composition, leading to shorter and occasionally incomplete texts. Given more time, a more accurate assessment of narrative structure

quality could be achieved, providing a comprehensive depiction of students' narrative writing competence. Furthermore, time constraints prevent students from engaging in post-transcription revisions as there is insufficient time for re-reading after writing. Nonetheless, this limited time constraint does contribute to enhanced writing fluency.

Conclusions and future perspectives. The findings of this study shed light on several important aspects of the writing process and their impact on the quality of narrative writing. Firstly, regarding the revision aspect, it was observed that students predominantly engage in online revisions while post-transcription revisions are less common. Notably, students with strong reading and spelling skills demonstrate a higher intensity of revision efforts. Moreover, the number of online revisions made by students serves as a predictor for both the quality of narrative structure and the length of the text, indicating that students who engage in more frequent online revisions produce narrative texts of superior quality and greater length. Additionally, students' writing speed was found to influence the quality of spelling in their narrative texts. Furthermore, the analysis of cognitive components revealed significant associations between oral language skills, reading skills, and the quality of narrative text structure. Selective attention, serving as a cognitive control mechanism, demonstrated correlations with text length and writing fluency. Notably, this particular aspect of the writing process showed correlations primarily with cognitive abilities related to spelling and reading, while the quality of the final product exhibited correlations with oral language skills, attention, and working memory. Regression analysis further highlighted the influence of spelling on both transcription and revision fluency, underscoring the intricate relationship between cognitive abilities and the writing process. Additionally, the study revealed that students' writing fluency has a modest impact on their spelling proficiency, supporting existing models that emphasise the hindrance limited spelling skills can pose to converting ideas into written text. This finding was further supported by the correlation analysis, which demonstrated that students with strong reading and spelling

abilities engage in online revisions more frequently. Further studies are needed for exploring the effects of different writing modalities, such as writing on a computer or tablet versus writing by hand, on the cognitive processes and quality of narrative writing could provide insights into the role of

technology in writing instruction. Investigating the impact of various writing tools and software on the revision process and the quality of narrative texts would be of particular interest.

References

1. Beck, H. (2004). Teaching creative writing online. *New Writing*, 1(1), 23–36. <https://doi.org/10.1080/14790720408668189>
2. Bueno, B. (2018). Creative Writing in Brazil: personal notes on a process. *New Writing*, 15(2), 140–147. <https://doi.org/10.1080/14790726.2017.1418385>
3. Cer, E. (2019). The instruction of writing strategies: The effect of the meta-cognitive strategy on the writing skills of pupils in secondary education. *SAGE Open*, 9(2). <https://doi.org/10.1177/2158244019842681>
4. Denner, P. R., Albanese, A. J., & Rickards, J. P. (2003). The effect of story impressions preview on learning from narrative text. *Journal of Experimental Education*, 71(4), 313–332. <https://doi.org/10.1080/00220970309602068>
5. Gan, Z., & Leung, C. (2020). Illustrating formative assessment in task-based language teaching. *ELT Journal*, 74(1), 10–19. <https://doi.org/10.1093/elt/ccz048>
6. Grenner, E., van de Weijer, J., Johansson, V., & Sahlén, B. (2021). Predictors of narrative text quality in students with hearing loss. *Logopedics Phoniatrics Vocology*, 0(0), 1–9. <https://doi.org/10.1080/14015439.2021.1881613>
7. Goertler, S. (2009). Using Computer-Mediated Communication (CMC) in language teaching. *Die Unterrichtspraxis / Teaching German*, 42(1), 74–84. <http://www.jstor.org/stable/40608591>
8. Foxworth, L. L., Mason, L. H., & Hughes, C. A. (2017). Improving Narrative Writing Skills of Secondary Students with Disabilities Using Strategy Instruction. *Exceptionality*, 25(4), 217–234. <https://doi.org/10.1080/09362835.2016.1196452>
9. Imsa-ard, P. (2020). Being an Effective Writing Teacher: Understanding Writing Theories behind the Product, Process, and Genre Approaches. *International Journal of Linguistics and Translation Studies*, 1(2), 35–47. <https://doi.org/10.36892/ijlts.v1i2.31>
10. Henrie, C. R., Halverson, L. R., & Graham, C. R. (2015). Measuring student engagement in technology-mediated learning: A review. *Computers & Education*, 90, 36–53. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2015.09.005>
11. Herman, D. (2009). *Basic elements of narrative*. Wiley Online Library. <http://bitly.ws/EDvz>
12. Holloway, P. (2019). The ‘wicked’ problem of developing critical understanding in Creative Writing students. *New Writing*, 16(2), 183–194. <https://doi.org/10.1080/14790726.2018.1452272>
13. Ives, S. T., Parsons, S. A., Marine, J., Rogers, P. M., Horton, A., & Young, C. (2022). Students' Writing Engagement. In T. Hodges (Ed.), *Handbook of Research on Writing Instruction Practices for Equitable and Effective Teaching* (pp. 155–172). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-3745-2.ch008>
14. Jamovi Project. (2021). *Jamovi (Version 2.2.5)* [Computer Software]. <https://www.jamovi.org>
15. Jordan-Baker, C. (2015). The philosophy of creative writing. *New Writing*, 12(2), 238–248. <https://doi.org/10.1080/14790726.2015.1047854>
16. Kessler, M. (2020). Technology-mediated writing: Exploring incoming graduate students' L2 writing strategies with activity theory. *Computers and Composition*, 55, 102542. <https://doi.org/10.1016/j.compcom.2020.102542>
17. King, K. D. (2018). Bringing Creative Writing Instruction into Reminiscence Group Treatment. *Clinical Gerontologist*, 41(5), 438–444. <https://doi.org/10.1080/07317115.2017.1405858>
18. Kravchenko, O., Dokuchaieva, V., Valentieva, T., Sbitnieva, L., & Chornobryva, N. (2023). The use of technology-based model of critical thinking development to reshape students' self-study process. *European Journal of Educational Research*, 12(1), 281–296. <https://doi.org/10.12973/eu-er.12.1.281>
19. Kusfitriyatna, F., Evenddy, S. S., &

Utomo, D. W. (2021). The effect of using cloze passage technique toward students' reading comprehension in narrative text. *Journal of English Language Learning*, 5(1), 49-62. <http://bitly.ws/EDQe>

20. Lee, K. (2018). Implementing computer-mediated intercultural communication in English education: A critical reflection on its pedagogical challenges. *Journal of Computer Assisted Learning*, 34(6), 673-687. <https://doi.org/10.1111/jcal.12275>

21. Lazou, C., & Tsinakos, A. (2022). Computer-Mediated Communication for Collaborative Learning in Distance Education Environments. In: P. Zaphiris, & A. Ioannou, (eds), *Learning and Collaboration Technologies. Designing the Learner and Teacher Experience. HCII 2022. Lecture Notes in Computer Science* (vol 13328, pp 265–274). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-05657-4_19

22. Lonigro, A., Longobardi, E., & Laghi, F. (2020). Narrative and persuasive texts written by pupils across primary school. *European Journal of Developmental Psychology*, 17(2), 179–198. <https://doi.org/10.1080/17405629.2018.1555459>

23. Lychuk, M., Bilous, N., Isaienko, S., Gritsyak, L., & Nozhovnik, O. (2021). Smart automated language teaching through the smart sender platform. *European Journal of Educational Research*, 10(2), 841-854. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.10.2.841>

24. Martin, A., Tarnanen, M., & Tynjälä, P. (2021). Narratives of professional development in a teachers' creative writing group. *New Writing*, 18(4), 480–495. <https://doi.org/10.1080/14790726.2021.1900274>

25. Mcleod, S. (2023). *Albert Bandura's social cognitive theory: Definition & examples*. SimplyPsychology. <https://www.simplypsychology.org/social-cognitive-theory.html>

26. McDermott, K. (2015). Towards a pedagogy of short story writing. *English in Education*, 49(2), 130–149. <https://doi.org/10.1111/eie.12062>

27. Mishra, S. B. & Alok, S. (2017). *Handbook of research methodology: A Compendium for scholars & researchers*. Educreation Publishing. <http://bitly.ws/EDdb>

28. Moolman, K. (2015). Introduction: Critical Reflections on the Teaching of Creative Writing. *Current Writing*, 27(2), 82–85. <https://doi.org/10.1080/1013929X.2015.1086189>

29. Monk, J. (2016). Revealing the Iceberg: Creative Writing, Process & Deliberate Practice. *English in Education*, 50(2), 95–115. <https://doi.org/10.1111/eie.12091>

30. Onkas, N. A. (2015). Interpretation theory and creative writing. *Anthropologist*, 22(2), 196–202. <https://doi.org/10.1080/09720073.2015.11891869>

31. Peterle, G. (2019). Carto-fiction: narrativising maps through creative writing. *Social and Cultural Geography*, 20(8), 1070–1093. <https://doi.org/10.1080/14649365.2018.1428820>

32. Redrico, M. L. A., Jagunos, Ma. E. P., & Laborete, D. (2021). *Proficiency in Writing: A key towards holistic success in the 21st century education*. ResearchGate. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.15434.80326>

33. Roy, E. (2013). Cognitive factors. In M. D. Gellman, & J. R. Turner (eds), *Encyclopedia of behavioural medicine* (pp 447–448). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1005-9_1116

34. Septianingsih, E., & Jerusalem, M. A. (2021). Developing instrument of academic potential test analogy verbal ability for undergraduate students. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 17(2), 234-241. <https://doi.org/10.11591/edulearn.v15i2.14220>

35. Tan, S., Cho, Y. W., & Xu, W. (2022). Exploring the effects of automated written corrective feedback, computer-mediated peer feedback and their combination mode on EFL learner's writing performance. *Interactive Learning Environments*. <https://doi.org/10.1080/10494820.2022.2066137>

36. Taylor, R. X., & Jordan-Baker, C. (2019). 'Fictional Biographies': creative writing and the archive. *Archives and Records*, 40(2), 198–212. <https://doi.org/10.1080/23257962.2017.1419944>

37. Teng, M. F. (2021). Interactive-whiteboard-technology-supported collaborative writing: Writing achievement, metacognitive activities, and co-regulation patterns. *System*, 97, 102426. <https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102426>

38. Teng, M. F., & Huang, J. (2021). The effects of incorporating metacognitive strategies instruction into collaborative writing on writing complexity, accuracy, and fluency. *Asia Pacific Journal of Education*. <https://doi.org/10.1080/02188791.2021.1982675>

39. Tsay, C. H.-H., Kofinas, A., & Luo, J. (2018). Enhancing student learning experience with technology-mediated

gamification: *An empirical study. Computers & Education*, 121, 1-17. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.01.009>

40. Tzuriel, D. (2012). Mediated Learning Experience (MLE) and Cognitive Modifiability. In: Seel, N.M. (eds), *Encyclopedia of the Sciences of Learning* (2154–2157). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1428-6_410

41. Varotsis, G. (2020). Forking-path routines for plot advancement and problem solving in narrative composition and dramatic writing. *New Writing*, 17(4), 428–442. <https://doi.org/10.1080/14790726.2019.1694952>

42. Williams, C., & Beam, S. (2019). Technology and writing: Review of research. *Computers & Education*, 28, 227-242. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.09.024>.

43. Yang, Y. T. C., Chen, Y. C., & Hung,

H. T. (2022). Digital storytelling as an interdisciplinary project to improve students' English speaking and creative thinking. *Computer Assisted Language Learning*, 35(4), 840–862.

<https://doi.org/10.1080/09588221.2020.1750431>

44. Zhang, M., Gibbons, J., & Li, M. (2021). Computer-mediated collaborative writing in L2 classrooms: A systematic review. *Journal of Second Language Writing*, 54, 100854. <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2021.100854>

45. Zhang, B. (2021). Engaging in dialogue during collaborative writing: The role of affective, cognitive, and social engagement. *Language Teaching Research*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/13621688211054047>

Анотація. Вступ. Використання комп'ютерно-опосередкованих навчальних середовищ набуває все більшого значення для розвитку і вдосконалення навичок письма студентів. Це дослідження має на меті вивчити складний взаємозв'язок між когнітивною активністю та якістю письма в умовах комп'ютерно-опосередкованого навчання. Таким чином, воно має на меті надати додаткову інформацію для поліпшення навичок письма студентів та максимізації переваг технологій у мовній освіті.

Методи. У цьому дослідженні було використано кількісний підхід, зокрема, квазіекспериментальний дизайн. Бали отримані студентами використовувалися у якості кількісних даних для вимірювання різних аспектів їх навичок письма, включаючи нарративне письмо, усне мовлення, навички читання та письма, а також невербальні навички та робочу пам'ять.

Результати. Кількість онлайн-редагувань, зроблених студентами, виявилася прогностичним показником як якості нарративної структури, так і довжини тексту. Студенти, які займалися більш активним редагуванням онлайн, продемонстрували здатність створювати нарративні тексти вищої якості та більшого обсягу

Обговорення. Це дослідження доповнює інформацію про значення онлайн-редагування, когнітивних чинників і вільного володіння письмом для якості написання нарративних текстів. Воно свідчить про те, що студенти володіють навичками редагування, але часто відкладають їх до завершення початкового варіанту. Крім того, дослідження доводить позитивний вплив розвинутих навичок читання та правопису на орфографічну грамотність і вміння редагувати. Результати дослідження доповнюють існуючі наукові напрацювання і поглиблюють наше розуміння взаємозв'язку між написанням нарративних текстів, пізнанням і впливом частоти редагування на якість письмових нарративних робіт.

Ключові слова: викладання / вивчення англійської мови, комп'ютерно-опосередковані навчальні середовища, когнітивна активність, якість письма, технології в мовній освіті.